

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

Гуманітарно-педагогічний факультет

Кафедра філософії та міжнародної комунікації

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

НАУКОВО-ПРАКТИЧНОГО СЕМІНАРУ
«УКРАЇНСЬКА НАЦІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ:
ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ»

29 квітня 2026 р.

УДК 101

Українська національна ідентичність: виклики сьогодення.: збірник робіт. Київ, 22 квітня 2026 р. К., 2026. 241 с.

Збірник укладено за матеріалами робіт науково-практичного семінару «Українська національна ідентичність: виклики сьогодення», проведеного колективом кафедри філософії та міжнародної комунікації гуманітарнопедagogічного факультету НУБіП України.

Редакційна колегія: Савицька І.М., канд. філос. наук, доц.; Культенко В.П., канд. філос. наук, доц.; Шинкарук В. Д., д-р. філол. наук, проф.; Харченко С. В., д-р. філол. наук, проф.; Буцик І. М., д-р. пед. наук, проф.; Додонова В. І., д-р. філос. наук, проф.; Балалаєва О. Ю., канд. пед. наук, доц.; Вакулик І. І., канд. філол. наук, доц.; Гейко С. М., канд. філос. наук, доц.; Горбатюк Т. В., канд. філос. наук, доц.; Кичкирук Т. В., канд. філос. наук, доц.; Лаута О. Д., канд. філос. наук, доц.; Матвієнко І. С., канд. філос. наук, доц.; Супрун А. Г., канд. філос. наук, доц.; Назаров Б. О., ст.викл.; Медяник Г. А., асист.; Притика О. І., асист.

Схвалено до друку на засіданні кафедри філософії та міжнародної комунікації, протокол № 11 від 6 травня 2026 року.

Роботи подано в авторській редакції. Автори робіт відповідають за достовірність викладеного матеріалу, за правильне цитування джерел, покликання на них та інші відомості. Передруковувати опубліковані в збірнику матеріали дозволяється тільки за згодою авторів.

© НУБіП України, 2026

© Автори, 2026

Шинкарук Василь Дмитрович,
*доктор філологічних наук, професор,
професор кафедри філософії
та міжнародної комунікації
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

МОВА ЯК КЛЮЧОВИЙ ЧИННИК КОНСТРУЮВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Мова постає одним із визначальних чинників конструювання національної ідентичності, адже саме вона забезпечує символічний простір існування спільноти, у якому акумулюються історична пам'ять, культурні коди та ціннісні орієнтири. В умовах глобалізації, що характеризується інтенсивними процесами міжкультурної взаємодії, уніфікації та транснаціональної комунікації, роль мови не лише не зменшується, а, навпаки, посилюється як засобу збереження автентичності та маркера національної самобутності. Українська мова у цьому контексті виступає не тільки інструментом спілкування, але носієм ідентифікаційних смислів, що формують відчуття належності до української нації та сприяють консолідації суспільства.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю осмислення ролі мови як стратегічного ресурсу в умовах глобалізаційних викликів, зокрема інформаційної експансії, мовної асиміляції та культурної стандартизації. Водночас сучасні соціокультурні трансформації в Україні актуалізують питання утвердження української мови як основи національної єдності, державності та культурної безпеки. У цьому контексті мова розглядається не лише як елемент культурної спадщини, а як динамічний чинник формування національної свідомості, здатний адаптуватися до нових комунікативних реалій, водночас зберігаючи свою ідентифікаційну функцію.

Мова як ключовий чинник конструювання української національної ідентичності постає передусім як символічна система, що забезпечує цілісність культурного простору нації. Вона виконує функцію кодування колективного досвіду, завдяки чому історичні події, соціальні практики та ментальні установки отримують вербальне оформлення і передаються між поколіннями. У цьому сенсі українська мова виступає не лише засобом комунікації, а формою існування національної пам'яті.

Особливістю мови як ідентифікаційного чинника є її здатність формувати спільний когнітивний простір, у межах якого відбувається осмислення світу. Через мовні структури закріплюються специфічні способи категоризації дійсності, що відображають національно зумовлену картину світу. Українська мовна картина світу репрезентує унікальні культурні смисли, символи та цінності, які відрізняють українську націю від інших спільнот.

В умовах глобалізації мова набуває нових функціональних характеристик, пов'язаних із необхідністю інтеграції у світовий інформаційний простір.

Українська мова зберігає свою роль маркера ідентичності, забезпечуючи баланс між відкритістю до зовнішніх впливів і збереженням внутрішньої культурної самобутності. Українська мова адаптується до нових комунікативних реалій, збагачуючись новими лексичними одиницями та стилістичними формами, не втрачаючи при цьому своєї структурної та семантичної цілісності.

Суттєвою рисою мови є її інтегративна функція, що сприяє консолідації суспільства на основі спільних цінностей і смислів. Мовна спільність створює передумови для формування колективної ідентичності, оскільки забезпечує взаєморозуміння та солідарність між членами соціуму. Українська мова у цьому контексті виступає важливим чинником націєтворення, об'єднуючи різні регіони та соціальні групи в єдине культурне ціле.

Мова виконує диференційну функцію, окреслюючи межі національної спільноти та відмежовуючи її від інших культур. Саме через мовні особливості відбувається самоідентифікація індивіда як представника певної нації. Українська мова, зберігаючи свою унікальність, виступає маркером належності до українського культурного простору, що набуває особливого значення в умовах інтенсивних глобалізаційних процесів.

Важливою особливістю мови є її динамічний характер, що дозволяє їй реагувати на соціокультурні зміни. У глобалізованому світі українська мова функціонує в умовах постійного контакту з іншими мовами, що зумовлює процеси запозичення, трансформації та інновації. Ці процеси не лише відображають відкритість мовної системи, а засвідчують її здатність до саморозвитку та оновлення.

Мова виступає інструментом формування національної свідомості, оскільки через неї транслиуються базові цінності, норми та ідеали суспільства. Українська мова як носій культурного коду забезпечує спадкоємність духовних традицій і сприяє утвердженню національної ідентичності в нових історичних умовах.

Таким чином, її роль у процесі конструювання української нації є багатовимірною та визначальною, особливо в контексті глобалізаційних викликів.

Матвієнко Ірина Сергіївна,
*кандидат філософських наук,
доцент кафедри філософії
та міжнародної комунікації
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

НАЦІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ ЯК ФОРМА КОЛЕКТИВНОГО МИСЛЕННЯ

Національна ідентичність як форма колективного мислення є ключовим чинником збереження культурного коду нації, формування політичної єдності та

протидії глобалізаційним викликам. Вона виступає не лише як індивідуальне усвідомлення належності, а й як колективна свідомість, що забезпечує згуртованість суспільства. Проблема національної ідентичності є однією з визначальних у сучасних гуманітарних науках. Вона формує не лише культурну та політичну самобутність народу, але й виступає чинником консолідації суспільства. Як зазначає Бенедикт Андерсон, «нація є уявленою спільнотою, адже навіть найменша нація ніколи не зможе знати всіх своїх членів, але кожен з них має уявлення про їхню єдність» [1, с. 23]. Це уявлення і є формою колективного мислення, що забезпечує відчуття належності та спільної долі.

Саме поняття «ідентичність» походить від латинського *identicus* – «однаковий». У соціології та філософії воно означає процес самоусвідомлення та віднесення себе до певної групи. Національна ідентичність, за визначенням Юргена Габермаса, є «колективним проектом, що поєднує громадян у політичну спільноту» [3, с. 45]. Вона включає мову, культуру, історичну пам'ять, символи та традиції, які формують спільний світогляд. Колективне мислення проявляється у здатності суспільства виробляти спільні цінності та орієнтири. Воно ґрунтується на: історичній пам'яті – спільному інтерпретуванні минулого; мові – як носії культурного коду; символах та традиціях – що консолідують суспільство. Український дослідник М. Бойченко підкреслює: «Національна ідентичність є не лише культурним феноменом, а й політичним ресурсом, що забезпечує стійкість держави» [2, с. 112]. Таким чином, вона виступає формою колективного мислення, яка дозволяє суспільству діяти узгоджено.

Глобалізація та мультикультуралізм створюють ризик розмивання національної ідентичності. Проте, як зазначає О. Лисенко, «процеси відродження національної самосвідомості є природною реакцією на універсалізацію світового простору» [4, с. 87]. В Україні після 2014 року, а особливо після 2022 року, національна ідентичність стала стратегічним ресурсом у протидії зовнішній агресії та інтеграції до ЄС. Формування національної ідентичності потребує державної концепції, інтегрованої в систему освіти та культурної політики.

Національна ідентичність постає як багатовимірне явище, що поєднує культурні, політичні, соціальні та психологічні аспекти. Вона є не лише індивідуальним усвідомленням належності до певної спільноти, але й формою колективного мислення, яка забезпечує згуртованість суспільства. Саме через колективні уявлення, символи та історичну пам'ять нація здатна формувати спільні цінності й орієнтири, що визначають її розвиток.

По-перше, національна ідентичність виконує консолідуючу функцію, адже вона створює відчуття єдності та спільної долі серед громадян. Це особливо важливо в умовах політичних криз, воєнних конфліктів та глобалізаційних процесів, коли суспільство потребує внутрішньої мобілізації. По-друге, вона має захисний вимір, оскільки виступає бар'єром проти культурної асиміляції та втрати самобутності. Збереження мови, традицій та історичної пам'яті є ключовими елементами цього процесу. Як показує український досвід останніх років, саме національна ідентичність стала стратегічним ресурсом у протидії зовнішній агресії. По-третє, національна ідентичність має інтегративний потенціал у контексті європейської інтеграції. Вона дозволяє поєднувати

прагнення до модернізації та демократизації з необхідністю збереження власної культурної специфіки. Таким чином, ідентичність не є перешкодою для глобальних процесів, а навпаки – стає умовою їх гармонійного засвоєння. По-четверте, вона виконує освітньо-виховну функцію, адже формування національної ідентичності можливе лише через системну роботу в сфері освіти, культури та інформаційної політики. Виховання патріотизму, підтримка української мови та розвиток культурних інституцій є необхідними складовими цього процесу.

Отже, національна ідентичність як форма колективного мислення є фундаментальною основою існування нації. Вона забезпечує її стійкість, здатність до самозбереження та розвитку в умовах сучасних викликів. З огляду на це, завдання держави та суспільства полягає у зміцненні й підтримці національної ідентичності як ключового чинника культурного та політичного суверенітету.

Література

1. Андерсон Б. Уявлені спільноти. Київ: Критика, 2001.
2. Бойченко М. І. Виміри і версії національної ідентичності: філософський погляд. – Київ: НІСД, 2020.
3. Габермас Ю. До конституції Європи. Київ: Дух і Літера, 2013.
4. Лисенко О. М. Проблема національної ідентичності: педагогічний, соціологічний, філософський аналіз. – Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет, 2019.
5. Потапенко В., Тищенко Ю., Каплан Ю. та ін. Аналіз основних тенденцій у сфері колективних ідентичностей українського суспільства: виклики національній безпеці. – Київ: НІСД, 2024.

Svitlana Khrystiuk,
*PhD, Associate Professor at Department
of Philosophy and International Communication
National University of Life and
Environmental Sciences of Ukraine
(Kyiv, Ukraine)*

IDENTITY POLITICS AND STATE-BUILDING IN UKRAINE DURING WARTIME: MECHANISMS OF NATIONAL COHESION AND POLITICAL MOBILIZATION

The phenomenon of identity politics has become a central element in understanding modern state-building processes, particularly in contexts of conflict and war. In the case of Ukraine, the ongoing war has significantly intensified the role of national identity in shaping political behavior, strengthening social cohesion, and mobilizing the population. Identity politics, understood as the mobilization of collective identities, such as national, linguistic, cultural, or historical identities, has

played a crucial role in consolidating Ukrainian society in the face of external aggression.

Wartime conditions create unique challenges and opportunities for state-building. On the one hand, war threatens the stability of political institutions, disrupts economic systems, and creates social fragmentation. On the other hand, it often leads to the strengthening of national identity, increased civic participation, and the consolidation of political unity. In Ukraine, the war has served as a catalyst for redefining national identity and reinforcing the legitimacy of the state.

Identity politics refers to political strategies that emphasize the interests and perspectives of specific social groups based on shared characteristics such as ethnicity, language, religion, or culture. In the context of state-building, identity politics plays a dual role: it can either fragment society or promote cohesion, depending on how it is managed and articulated.

From a theoretical perspective, identity is not static but socially constructed and continuously evolving. Constructivist theories of identity emphasize that national identity is shaped through political discourse, historical narratives, and collective experiences. In wartime, these processes are intensified, as external threats often lead to the strengthening of in-group solidarity and the redefinition of collective identity.

Understanding the role of identity politics in contemporary Ukraine requires an examination of its historical development. Ukrainian national identity has been shaped by centuries of foreign domination, cultural suppression, and struggles for independence. The legacy of Soviet rule, in particular, has left a complex imprint on Ukrainian society, including linguistic diversity and regional differences in identity orientation.

The events of the 2014 Revolution of Dignity and the subsequent annexation of Crimea marked a turning point in the development of Ukrainian national identity. These events triggered a process of political and cultural consolidation, as well as a shift toward a more distinct and unified national identity. The full-scale invasion in 2022 further accelerated these processes, transforming identity into a key factor of national resistance and survival.

In wartime, identity politics becomes a powerful tool for both state-building and political mobilization. In Ukraine, the war has led to the strengthening of civic identity, which emphasizes citizenship, shared values, and commitment to the state, rather than ethnic or linguistic criteria.

One of the key features of Ukrainian identity politics during the war is the emphasis on civic unity. Political discourse increasingly focuses on the concept of a “political nation,” where all citizens, regardless of language or ethnicity, are considered equal members of the national community. This inclusive approach has contributed to social cohesion and reduced internal divisions.

At the same time, the war has intensified symbolic aspects of identity politics. National symbols, language, historical narratives, and cultural practices have gained increased significance. The use of the Ukrainian language has expanded in public life, media, and education, reinforcing its role as a symbol of national identity and resistance.

Despite the positive role of identity politics in promoting cohesion and mobilization, it also presents certain challenges and risks. One potential risk is the exclusion of minority groups. While civic identity promotes inclusivity, there is a possibility that certain groups may feel marginalized if identity politics is not carefully managed. Another challenge is the potential for polarization. Intense identity mobilization can sometimes lead to increased political or social divisions, particularly if different narratives of identity are in conflict. Additionally, the prolonged nature of war may lead to fatigue and decreased mobilization over time. Sustaining national cohesion in the long term requires continuous efforts from both state institutions and civil society.

Thus, identity politics plays a crucial role in shaping state-building processes in Ukraine during wartime. It serves as a powerful mechanism for fostering national cohesion and mobilizing the population in response to external threats. Through the development of a strong civic identity, the reinforcement of shared values, and the active participation of citizens, Ukraine has been able to maintain social unity and political stability despite the challenges of war. The mechanisms of cohesion and mobilization, including shared experience, institutional resilience, cultural symbolism, and digital communication, have contributed to the strengthening of the Ukrainian state.

At the same time, it is important to recognize the potential risks associated with identity politics, including exclusion and polarization. Careful management of these dynamics is essential for ensuring long-term stability and inclusive development.

In conclusion, the Ukrainian case demonstrates that identity politics, when aligned with civic values and inclusive principles, can serve as a powerful tool for state-building and national resilience in times of crisis.

ШИНКАРУК Лідія Василівна,
*член-кореспондент НАН України,
доктор економічних наук, професор,
професор кафедри виробничого та
інвестиційного менеджменту
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

РЕГІОНАЛЬНА РІЗНОМАНІТНІСТЬ І НАЦІОНАЛЬНА ЄДНІСТЬ: ДІАЛЕКТИКА ІДЕНТИЧНОСТІ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Актуальність дослідження регіональної різноманітності та національної єдності в сучасній Україні зумовлена складними суспільно-політичними трансформаціями, що відбуваються в умовах європейської інтеграції та збройної агресії проти держави. Українське суспільство характеризується багатомірністю історичних досвідів, культурних традицій, мовних практик і соціальних орієнтацій, що сформувалися під впливом різних цивілізаційних

векторів. У цьому контексті постає необхідність глибокого осмислення діалектики взаємодії регіональної ідентичності та загальнонаціональної консолідації, адже саме баланс між збереженням локальної самобутності та утвердженням спільних цінностей виступає запорукою стійкості держави та її демократичного розвитку.

Особливої ваги зазначена проблематика набуває в умовах сучасних викликів, коли питання національної єдності перестає бути суто теоретичною категорією й набуває екзистенційного значення для збереження суверенітету та територіальної цілісності України. Посилення внутрішньої солідарності, формування інклюзивної моделі національної ідентичності та подолання потенційних регіональних диспропорцій є ключовими завданнями державної політики та гуманітарного розвитку. У зв'язку з цим наукове дослідження діалектичної взаємодії різноманітності та єдності дозволяє не лише розкрити механізми гармонізації суспільних процесів, а окреслити ефективні стратегії зміцнення національної інтеграції в умовах динамічних глобальних і внутрішніх змін.

Регіональна різноманітність сучасної України є результатом тривалого історичного розвитку, упродовж якого різні частини території перебували під впливом відмінних політичних, культурних і цивілізаційних систем. Це зумовило формування специфічних моделей соціальної організації, ментальних установок, культурних традицій і мовних практик. Така різноманітність не є ознакою фрагментації, а виступає важливим ресурсом збагачення загальнонаціональної культури, створюючи підґрунтя для поліфонічної, але цілісної ідентичності.

Однією з ключових особливостей регіональної різноманітності є її культурно-символічний вимір, що проявляється у відмінностях фольклору, звичаїв, обрядів, архітектури та локальних наративів історичної пам'яті. Кожен регіон зберігає власні маркери ідентичності, які водночас інтегруються у ширший національний культурний простір. Така взаємодія сприяє формуванню багаторівневої ідентичності, де локальна приналежність не заперечує, а підсилює відчуття належності до української нації.

Мовний аспект також відіграє важливу роль у структурі регіональної різноманітності. Попри наявність різних мовних практик і рівнів використання української мови, спостерігається тенденція до посилення її статусу як ключового чинника національної єдності. Мова виступає не лише засобом комунікації, а символом спільного культурного простору, що забезпечує інтеграцію різних регіональних спільнот у межах єдиної держави.

Соціально-економічні відмінності між регіонами також формують специфіку регіональної ідентичності, впливаючи на життєві стратегії, рівень мобільності населення та доступ до ресурсів. Проте в умовах сучасних трансформацій відбувається поступове зближення регіонів через розвиток інфраструктури, цифровізацію та внутрішню міграцію. Це сприяє формуванню спільного соціального простору, у якому регіональні відмінності не зникають, але втрачають конфліктогенний потенціал.

Особливе значення має політичний вимір регіональної різноманітності, який проявляється у відмінностях політичних уподобань, рівні громадянської активності та формах участі у суспільному житті. Водночас події останніх років продемонстрували здатність українського суспільства до консолідації перед зовнішніми викликами, що свідчить про наявність глибинного ядра національної єдності, яке переважає регіональні відмінності.

В умовах збройної агресії особливо виразно проявляється феномен солідарності між регіонами, що знаходить вияв у взаємодопомозі, волонтерському русі та підтримці внутрішньо переміщених осіб. Це сприяє переосмисленню регіональної ідентичності як відкритої та динамічної системи, здатної до інтеграції нових соціокультурних елементів і зміцнення національної спільності.

Таким чином, особливості регіональної різноманітності та національної єдності в сучасній Україні полягають у їх діалектичній взаємодії, де відмінності не протиставляються єдності, а виступають її органічною складовою. Гармонійне поєднання локального і загальнонаціонального рівнів ідентичності забезпечує стійкість суспільства, сприяє його розвитку та утвердженню України як консолідованої політичної нації.

Лауга Олена Дмитрівна,
*кандидат філософських наук,
доцент кафедри філософії
та міжнародної комунікації
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ТРАНСФОРМАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ САМОІДЕНТИФІКАЦІЇ МОЛОДІ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ТА СУЧАСНИХ БЕЗПЕКОВИХ ВИКЛИКІВ

Процеси глобальної цифрової трансформації та сучасна геополітична ситуація докорінно змінюють ландшафт формування особистості. Для сучасної України питання національної самоідентифікації молоді набуває стратегічного значення, оскільки вона є основним суб'єктом розбудови майбутнього цифрового суспільства в умовах перманентних безпекових загроз. Особливої уваги потребує вивчення того, як мова та культура інтегруються в цифрову ідентичність як елементи державного суверенітету.

Цифровізація виступає не лише як технологічний базис, а як нове онтологічне середовище, у якому відбувається соціалізація особистості. Для «цифрового покоління» характерне формування національної свідомості через мережеві структури, де ключову роль відіграють візуальні образи, цифрові наративи та горизонтальні комунікації.

Безпекові виклики сучасності, зокрема повномасштабна агресія проти України, стали каталізатором прискореної трансформації ідентичності. Можна виділити наступні ключові аспекти цієї трансформації:

- діяльнісний патріотизм: Ідентифікація через цифрову активність (волонтерство, інформаційний спротив, збори коштів);
- лінгвістична самоідентифікація: Свідомий перехід на українську мову в соціальних мережах як засіб безпекової гігієни та маркування «свій-чужий»;
- стійкість до дезінформації: Формування національної ідентичності через критичне сприйняття контенту в умовах інформаційних операцій.

Трансформація відбувається в напрямку зміцнення громадянської ідентичності, де приналежність до нації визначається не лише походженням, а й спільними цінностями свободи, демократії та відповідальності за безпеку власної держави. Важливим аспектом є формування національної ідентичності молоді саме в цифровому просторі, що стає викликом для сучасної системи освіти.

Отже, національна самоідентифікація молоді в цифрову епоху втрачає статичність, стаючи динамічним процесом постійного підтвердження громадянської позиції. Цифрові інструменти дозволяють зберігати національну єдність навіть в умовах фізичної розпорошеності (міграції). Подальші дослідження мають бути зосереджені на розробці стратегій підтримки національної ідентичності в умовах віртуалізації суспільних відносин.

Література

1. Головатий М. Ф. Національна ідентичність як основа державотворення: український контекст та виклики цифровізації. Політичні дослідження. 2023. № 2. С. 45-58.
2. Національна ідентичність молоді України в умовах війни: соціологічний вимір. Аналітична доповідь Центру Разумкова. 2024. URL: <https://razumkov.org.ua> (дата звернення: 04.05.2026).
3. Особливості формування національної ідентичності молоді в цифровому просторі: зб. наук. праць / за ред. проф. НУБіП України. Київ, 2026.

Горбатюк Тарас Віталійович,
*кандидат філософських наук,
доцент кафедри філософії
та міжнародної комунікації
Національного університету біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

МЕРЕЖЕВА ІДЕНТИЧНІСТЬ У ХХІ СТОЛІТТІ: НОВІ ОБРІЇ ЦИФРОВОГО БУТТЯ

Цифрова епоха докорінно змінила архітектуру людського досвіду, перетворивши віртуальний простір із допоміжного інструмента на базову сферу

існування. Якщо раніше ідентичність особистості формувалася переважно в межах фізичного простору, соціального статусу та безпосередньої взаємодії «обличчям до обличчя», то сьогодні значна частина нашого «Я» неминуче перемістилася в мережу. Мережева ідентичність у XXI столітті постає не просто як набір профілів у соціальних медіа, а як складна, багатогранна структура, що визначає нові координати людського буття, де межа між реальним та віртуальним стає дедалі прозорішою.

Трансформація особистості в цифрову епоху ознаменувалася переходом від цілісного, статичного «Я» до концепції плинної ідентичності. У класичному розумінні людина була обмежена своїм фізичним тілом та безпосереднім оточенням, проте мережа надала інструменти для активного конструювання власного образу. Сьогодні ми виступаємо кураторами власного життя, прискіпливо обираючи фрагменти реальності для публічної демонстрації. Цей цифровий перформанс дозволяє людині експериментувати з ролями, шукати односторонніх та виражати ті аспекти своєї особистості, які могли бути придушені в офлайн-середовищі через соціальний тиск або культурні бар'єри. Водночас це породжує певний онтологічний розрив між автентичним досвідом та його ідеалізованою репрезентацією на екрані.

Проте процес формування мережевої ідентичності не є цілком автономним, він перебуває під постійним тиском соціальних алгоритмів. Сучасна людина існує в умовах, де системи штучного інтелекту аналізують кожен її крок, формуючи так звані «бульбашки фільтрів». Це створює парадоксальну ситуацію, замість обіцяної глобальної свободи користувач часто опиняється в замкненому колі власних уподобань, що звужує горизонт ідентичності та може призводити до радикалізації поглядів. Більше того, феномен цифрового сліду робить нашу мережеву ідентичність фактично незнищеною. Будь-яка дія, зафіксована сервером, стає частиною вічного «цифрового дос'є», що накладає на особистість нову форму відповідальності, де минуле завжди присутнє в теперішньому.

Психологічний вимір цифрового буття також демонструє подвійну природу. З одного боку, мережа відкрила нові обрії для глобальної солідарності, дозволяючи індивіду відчути себе частиною великих рухів за права людини чи екологічну безпеку. З іншого боку, виникає гостра проблема цифрової відчуженості. Постійна залежність від зовнішнього схвалення у вигляді лайків та коментарів може девальвувати внутрішню самооцінку, замінюючи глибинне самопізнання гонитвою за віртуальними показниками успіху. Феномен FOMO – страх пропустити щось важливе – стає хронічним станом, що виснажує емоційні ресурси та створює ілюзію меншовартості власного життя порівняно з ідеальними цифровими образами інших.

Ми стоїмо на порозі ще більш радикальних змін, пов'язаних із розвитком Метавсесвітів та генеративного штучного інтелекту. У цих нових світах мережева ідентичність набуває форми тривимірної сутності, яка має власну економіку, статус та соціальні зв'язки. Поява Deepfake-технологій та цифрових двійників ставить під сумнів саму концепцію автентичності, змушуючи нас переосмислювати, де закінчується людська особистість і починається алгоритмічна імітація. У такому контексті цифрова гігієна та критичне мислення

стають не просто корисними навичками, а необхідними умовами збереження суб'єктності.

На завершення варто зазначити, що мережева ідентичність у XXI столітті – це динамічний і незавершений проект. Вона відкрила перед людством безпрецедентні можливості для самовираження та подолання кордонів, проте водночас виставила високі вимоги до нашої свідомості. Бути «цифровим громадянином» сьогодні означає балансувати між перевагами технологій та збереженням своєї людської унікальності. Наше майбутнє в цифровому бутті залежить від того, чи зможемо ми залишитися господарями своїх цифрових проєкцій, наповнюючи їх справжнім змістом, емпатією та відповідальністю, не дозволяючи алгоритмам остаточно замінити живу складність людського «Я» спрощеним програмним кодом.

Шинкарук Олександра Василівна,
*кандидат юридичних наук,
доцент кафедри філософії
та міжнародної комунікації
Національного університету біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ЄВРОПЕЙСЬКА ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ ЯК ФАКТОР ТРАНСФОРМАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Європейська інтеграція України постає як один із ключових чинників глибинних соціокультурних трансформацій, що безпосередньо впливають на переосмислення та оновлення національної ідентичності. В умовах сучасних геополітичних викликів, посилення глобалізаційних процесів і зростання значення культурної самобутності питання поєднання європейських цінностей із національними традиціями набуває особливої актуальності. Орієнтація на демократичні принципи, верховенство права, права людини та громадянські свободи сприяє формуванню нової моделі ідентичності, яка ґрунтується на синтезі українського історико-культурного досвіду та європейських норм суспільного розвитку.

Актуальність дослідження зумовлена також необхідністю осмислення процесів консолідації українського суспільства в умовах євроінтеграційного курсу та протидії зовнішнім і внутрішнім викликам. Європейська інтеграція виступає не лише як політико-економічний вектор, а як ціннісна платформа, що стимулює трансформацію ідентифікаційних практик, сприяє розвитку громадянської свідомості та зміцненню національної єдності. У цьому контексті особливої ваги набуває аналіз того, як інтеграційні процеси впливають на формування сучасної української ідентичності, її відкритість, динамічність та здатність до адаптації в європейському соціокультурному просторі.

Європейська інтеграція України вирізняється передусім своєю ціннісною спрямованістю, що зумовлює глибинний вплив на трансформацію національної ідентичності. Це не лише про інституційні зміни чи адаптацію законодавства до європейських стандартів, а про внутрішнє прийняття принципів демократії, верховенства права, прав людини та поваги до гідності особистості. Така орієнтація сприяє формуванню громадянського типу ідентичності, де належність до нації визначається не тільки етнокультурними ознаками, а спільністю цінностей і політичної культури.

Важливою особливістю є поєднання процесів європеїзації з актуалізацією національної самобутності. На відміну від уніфікаційних моделей, український досвід демонструє, що інтеграція до європейського простору не заперечує, а підсилює інтерес до власної історії, мови та культурних традицій. У цьому контексті національна ідентичність трансформується як відкрита система, здатна до діалогу з іншими культурами без втрати власної унікальності.

Ще однією характерною рисою є динамічність ідентифікаційних процесів, що посилилася під впливом сучасних суспільно-політичних подій. Європейський вибір України стимулює переосмислення історичних наративів, символів і колективної пам'яті, сприяючи формуванню більш цілісного й узгодженого бачення національного розвитку, що впливає на зміцнення суспільної солідарності та усвідомлення спільної відповідальності за майбутнє держави.

Особливістю є також інституційний вимір трансформації ідентичності, який реалізується через реформування освіти, культури, медіапростору та громадянського суспільства. Освітні програми, академічна мобільність і культурні обміни сприяють поширенню європейських норм і практик, формуючи нові покоління громадян із європейським типом мислення. Унаслідок цього ідентичність набуває рис більшої відкритості, критичності та орієнтації на інновації.

Не менш важливим є комунікативний аспект, що проявляється у розширенні міжкультурної взаємодії та інтеграції в європейський інформаційний простір. Активна участь України у міжнародних проєктах, програмах і мережах сприяє формуванню позитивного іміджу держави та водночас впливає на самосприйняття громадян. Це підсилює відчуття належності до ширшої європейської спільноти, не заперечуючи національної ідентичності, а трансформуючи її у багаторівневу.

Особливістю українського контексту є також те, що європейська інтеграція відбувається в умовах безпекових викликів і необхідності захисту державного суверенітету. У таких обставинах ідентичність набуває мобілізаційного характеру, поєднуючи цінності свободи, незалежності та європейського вибору, що сприяє формуванню стійкої громадянської позиції та консолідації суспільства навколо спільних ідеалів.

Таким чином, європейська інтеграція України характеризується як процес, що формує нову якість національної ідентичності: гнучку, відкриту та укорінену у власній культурній традиції. Вона поєднує локальне і глобальне, національне і

наднаціональне, індивідуальне і колективне, створюючи підґрунтя для гармонійного розвитку особистості та суспільства в умовах сучасного світу.

Сидоренко Ірина Григорівна,
*кандидатка філософських наук,
доцентка кафедри культурології
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ІДЕНТИЧНІСТЬ ЯК ДИНАМІЧНИЙ КОНСТРУКТ

Коли йдеться про ідентичність, її часто розуміють як рівність, схожість і незмінність людини чи спільноти в часі. Таке сприйняття значною мірою сформувалося під впливом етнографічних досліджень XIX століття, які утверджували уявлення про сталість мови, традицій, матеріальної культури та навіть антропологічних рис. Водночас багато дослідників, зокрема український професор Я. Грицак [1], наголошують, що таке трактування ідентичності було зумовлене не лише науковими, а й політичними мотивами.

Формування модерної Європи, започатковане ще у XVI столітті, у XIX столітті призвело до становлення національних держав. Після Вестфальський мир Європа утвердилася як система суверенних держав, що потребували ідеологічного обґрунтування власної цілісності. Саме тому етнографічні дослідження часто слугували підґрунтям для ідеї нації як спільноти зі спільною мовно-культурною ідентичністю та правом на самовизначення.

Однак розвиток індустріального суспільства спричинив соціальну диференціацію і загострив нерівність. У межах однієї нації виникли різні соціокультурні світи, що поставило під сумнів уявлення про її однорідність.

Роджерс Брубейкер і Фредерік Купер [3] звертають увагу на те, що поняття «ідентичність» має тривалу філософську традицію від античності до сучасності, і пов'язане з проблемою співвідношення сталості та змін. Водночас вони підкреслюють його неоднозначність і перевантаженість значеннями, пропонуючи відмовитися від розуміння ідентичності як чогось фіксованого та натомість розглядати її як процес взаємодії різних відмінностей [3; 63-64].

Подібну позицію висловлює і Тоні Джадт, який наголошує, що людина залежно від обставин може поєднувати різні, інколи навіть суперечливі ідентичності. У цьому сенсі ідентичність – це не стійка характеристика, а спосіб існування у світі множинних належностей [2].

Відтак, сучасне розуміння ідентичності пов'язане не зі сталістю, а з процесом формування. На особистісному рівні це означає усвідомлення власного «Я» як такого, що змінюється і розвивається. Ідентичність конструюється під впливом соціальних, культурних і політичних обставин.

Водночас, говорячи про європейську ідентичність, маємо на увазі певну ціннісну спільність. Вона ґрунтується на ідеях прав людини, демократії, свободи

та поваги до відмінностей. Попри внутрішні суперечності, можна говорити про існування європейської свідомості, сформованої на основі грецької та юдео-християнської традицій, римського права, розвитку науки, принципу відокремлення церкви від держави та уявлень про справедливість, що утверджувалися в процесі соціальної боротьби.

Отже, поняття ідентичності зазнало суттєвої трансформації: від уявлення про її як сталу, природно зумовлену характеристику до розуміння як динамічного, соціально сконструйованого процесу. Історичний досвід формування національних держав, а також розвиток індустріального суспільства виявили обмеженість есенціалістського підходу, який ігнорує внутрішню різноманітність і змінність соціальних спільнот. Сучасні підходи акцентують на множинності ідентичностей, їх контекстуальності та залежності від соціокультурних і політичних чинників.

Разом із тим ідентичність не втрачає інтегративної функції: зокрема, європейська ідентичність постає як спільність цінностей, що поєднує різні культурні та історичні досвіди. Таким чином, ідентичність варто розглядати не як фіксовану сутність, а як відкритий процес, у якому поєднуються відмінність і єдність, індивідуальне та колективне, сталість і зміна.

Література

1. Грицак Ярослав. Клопоти з пам'яттю. Страсті за Бандерою: статті та есеї / упоряд. Т.С. Амар, І. Балинський, Я. Грицак. Київ: Грані-Т, 2010. С. 346-357.
2. Джадт Тоні. Пограничний народ / пер. з англ. П. Грицак за публікацією: Tony Judt. Edge People. The New York Review of Books. March 25, 2010.
3. Brubaker Rogers, Cooper Frederick. Beyond identity. Theory and Society. Vol. 29. № 1 (Feb., 2000). P. 1-47.

Головата Наталія Анатоліївна,
*кандидатка історичних наук,
асистентка кафедри культурології
Національного університету біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

УКРАЇНСЬКА НАЦІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ В УМОВАХ РОЗСІЯННЯ: РИЗИКИ АСИМІЛЯЦІЇ ТА ДОСВІД ІЗРАЇЛЮ

Сьогодні, коли ми говоримо про «українську національну ідентичність», ми все частіше змушені дивитися за межі наших кордонів. Понад 6,5 мільйонів наших громадян сьогодні розкидані світом. Це не просто цифра з порталу UNHCR, а мільйони особистих історій, де щодня відбувається тиха, майже непомітна боротьба між вдячністю країні, що прийняла, і вірністю рідному дому, який палає.

Головна проблема не лише в тому, що люди виїжджають, а в тому, як швидко вони «розчиняються». Згідно з даними Центру економічної стратегії (ЦЕС), лише за останній рік кількість тих, хто точно збирається повернутись, скоротилася майже вдвічі – до 26% у 2024 році. Варто усвідомити, що тривала адаптація за кордоном – це пастка. Чим краще українці інтегруються в німецьку чи польську систему, чим успішніше вони працюють (а таких уже понад 60%, як свідчать звіти IAB-BAMF), тим більше вони змушені ставати «своїм» у чужому середовищі. Ціна цього успіху – поступова ерозія власного «Я».

Найбільш болючою є втрата дітей, які є майбутнім нашої країни. Для підлітка в Німеччині чи Чехії українська ідентичність сьогодні часто стає «незручною». Школа - не просто навчальний процес, а також і простір соціалізації. Коли дитина проводить по 8 годин на день у німецькомовному середовищі, українська мова для неї стає «мовою втомлених батьків», мовою новин про війну та сумних спогадів. Дослідження Українського інституту та Info Sapiens підтверджують цей сумний тренд: ми бачимо початок мовної капітуляції в побуті. Діти починають відповідати батькам мовою країни перебування, і в цей момент рветься тонка нитка, що єднала їх із нацією.

Особливо гостро це відчувається в Німеччині, де обов'язкова шкільна освіта (Schulpflicht) та державні інтеграційні курси створюють умови для повної «культурної заміни». Якщо дитина не відвідує суботню школу, якщо вона випадає з українського освітнього поля (а за даними МОН, це понад 60% дітей за кордоном), то через 5-10 років ми отримаємо іноземців з українськими прізвищами.

Україна не перша держава, що стикається з такою трагедією. Досвід Ізраїлю доводить: еміграцію можна перетворити з «кровотечі» на «мережевий ресурс». Ізраїльська модель тримається на принципі: «Ти можеш жити де завгодно, але ти залишаєшся частиною нас».

Цінний досвід Ізраїлю заслуговує на уважне вивчення вже сьогодні.

По-перше, інституційну присутність. Ізраїльська організація «Натів» не чекає на людей в офісах – вона створює культурні хаби по всьому світу. Нам потрібні «Українські доми», де підліток знайде не сухі лекції, а крутий коворкінг, сучасний контент та спільноту успішних українців.

По-друге, емоційний «якір». Програма «Тагліт», яка дарує молодим людям 10 днів у Ізраїлі, щороку «повертає» тисячі сердець. Україні потрібні свої «репатріаційні табори» – короткі, але яскраві візити в безпечні регіони для дітей діаспори, щоб Україна для них стала не картинкою з новин, а живим емоційним спогадом.

По-третє, цифрову освіту нового рівня. Проєкт UnitEd об'єднує 650 шкіл світу в одну мережу. Ми маємо створити таку цифрову екосистему, де українська освіта буде не «додатковим навантаженням», а престижним квитком у глобальну мережу взаємодопомоги.

Втрата ідентичності, на жаль, не філософська абстракція. Це демографічний вирок. У проєкті Державної стратегії до 2040 року прямо сказано: збереження зв'язку з людьми – це питання виживання нації. Ми не можемо заборонити людям інтегруватися в Європу, але ми можемо і мусимо зробити українство

їхньою найбільшою конкурентною перевагою. Ідентичність за кордоном має стати не «важким обов'язком», а привілеєм. Інакше ми ризикуємо втратити покоління, яке було народжене для України, але виховане іншими.

Аналізуючи сучасні виклики масштабної діаспоризації українства, ми мимоволі повертаємося до давньої історіософської концепції «Києва як Другого Єрусалима». Ця ідея, що зародилася ще в часи Середньовіччя, сьогодні набуває нового, майже пророчого змісту. Як і Єрусалим для єврейського народу, Київ для нас перестає бути просто точкою на карті – він стає духовним центром тяжіння, «градом на пагорбах», до якого тягнуться серця мільйонів, де б вони не були.

Доля українців сьогодні дзеркально повторює шлях тих, хто тисячоліттями зберігав себе у вигнанні. Наша «духовна столиця» – це не лише стіни Софії, це кожна дитина в Берліні чи Лондоні, яка продовжує говорити українською. Концепція «Другого Єрусалима» вчить нас: нація може бути розсіяною фізично, але залишатися монолітною духовно, якщо в її центрі стоїть спільна віра у своє призначення та нерозривний зв'язок із «священним центром» – Києвом. Це наш метафізичний щит проти асиміляції.

Притика Оксана Іванівна,
асистент кафедри філософії та
міжнародної комунікації,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)

ОСВІТА В УМОВАХ ВІЙНИ ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ТА ЗБЕРЕЖЕННЯ КУЛЬТУРНОГО КОДУ

Сучасна соціокультурна ситуація в Україні, зумовлена повномасштабною військовою агресією, актуалізує розгляд освітнього процесу не лише як механізму трансляції знань, а як фундаментального інструменту національного спротиву та деколонізації свідомості. В умовах екзистенційної загрози освіта трансформується у простір збереження та відтворення національного культурного коду, де кожна ланка – від дошкільної до вищої школи – стає суб'єктом захисту ментальних кордонів держави. Освітня діяльність у воєнний період виступає формою громадянської мобілізації, що протидіє намаганням агресора нівелювати українську суб'єктність через лінгвоцид та ідеологічну асиміляцію.

Центральним аспектом формування ідентичності в умовах війни стає досвід навчання в екстремальних умовах, зокрема у тимчасових укриттях та бомбосховищах. Цей феномен слід інтерпретувати не лише через призму безпекових протоколів, а як процес «екзистенційного гартування» молодого покоління. Перебування в укритті радикально змінює архітектуру освітнього простору: школа перестає бути формальною інституцією і перетворюється на

безпековий хаб, де спільний досвід небезпеки та солідарності зміцнює почуття приналежності до національної спільноти. У таких умовах гуманітарні дисципліни, зокрема історія України та українська мова, набувають особливого ціннісного навантаження, трансформуючись із академічних предметів у смислові орієнтири самоідентифікації. Навчання під загрозою обстрілів усвідомлюється учнями як акт персонального інтелектуального спротиву, що закладає фундамент активної громадянської позиції.

Паралельно з внутрішніми викликами постає проблема збереження ідентичності українського учнівства, яке перебуває в умовах вимушеної міграції за кордоном. Перебування в іноземному освітньому середовищі створює ризик розмивання національної самобутності та поступової асиміляції. У цьому контексті дистанційна українська освіта та діяльність суботніх шкіл у країнах перебування виконують функцію «дифузійного зв'язку» з Батьківщиною. Подвійне освітнє навантаження, яке добровільно обирають українські родини, свідчить про високий рівень національної самосвідомості та розгляд української атестації як стратегічного активу для майбутнього повернення. Такий досвід формує тип «транснаціональної ідентичності», де дитина, інтегруючись у європейський простір, водночас чітко артикулює свою приналежність до українського культурного поля, виступаючи суб'єктом культурної дипломатії.

Трансформація змісту освіти в період воєнного стану передбачає глибоку ревізію навчальних програм у напрямі деколонізації та демифологізації національного нарративу. Відмова від імперських інтерпретацій історії та літератури сприяє формуванню цілісного світогляду, вільного від комплексів меншовартості. Особливе значення має впровадження компонентів медіаграмотності та критичного мислення, які в умовах гібридної війни стають когнітивним захистом від інформаційно-психологічних операцій ворога. Виховний процес зміщується від теоретичного патріотизму до праксеологічного, де участь у волонтерських ініціативах та підтримка Збройних Сил України інтегруються в повсякденне шкільне життя, перетворюючи національну ідею на живу соціальну практику.

Одже слід зазначити, що освіта в умовах війни виконує функцію інституційного каркаса національної ідентичності. Вона забезпечує неперервність культурної традиції та адаптує особистість до викликів глобальної нестабільності, зберігаючи при цьому стійке усвідомлення власного коріння. Збереження єдиного освітнього простору, незважаючи на географічне розпорошення українців, є запорукою відтворення людського капіталу, здатного до повоєнної відбудови та подальшої інтеграції України в цивілізаційний контекст як сильної, самодостатньої нації. Освіта сьогодні – це акт стратегічного планування майбутнього, де збереження культурного коду є передумовою політичної та фізичної перемоги.

Федьович Іван Володимирович,
*викладач-методист,
спеціаліст вищої категорії
Малинського фахового коледжу
(м. Малин, Україна)*

ВІД «УЯВЛЕНИХ СПІЛЬНОТ» ДО МЕРЕЖЕВИХ СТРУКТУР: ТРАНСФОРМАЦІЯ ІДЕНТИЧНОСТІ В ЦИФРОВУ ЕПОХУ

Поняття ідентичності завжди було фундаментом людського самоусвідомлення, проте способи її формування радикально змінювалися залежно від технологічного контексту. Якщо у XIX та XX століттях ключовим концептом для розуміння колективної приналежності були «уявлені спільноти» Бенедикта Андерсона [1], то початок XXI століття ознаменувався переходом до мережеских структур. Цей зсув не просто змінив спосіб нашої комунікації, він переформатував саму архітектуру нашого «Я», перетворивши ідентичність із монолітного спадку на динамічний цифровий проєкт.

Еволюція спільноти від друку до алгоритму демонструє поступовий розпад великих наративів. За Андерсоном, нація як уявлена спільнота трималася на «друкарському капіталізмі»: спільні газети та книги створювали єдиний інформаційний простір, де люди відчували зв'язок із мільйонами незнайомих [1]. Сьогодні інтернет замінив цей «спільний сніданок з газетою» на персоналізовану стрічку новин. Локальність поступилася глобальності, а ідентичність тепер визначається не стільки географією чи мовою, скільки мережевими протоколами та інтересами. У цих нових структурах межі розмиваються: ми одночасно належимо до десятків професійних, субкультурних та ідеологічних груп, які часто не перетинаються в реальному житті.

В умовах такої дифузії цифрова ідентичність стає формою перформансу. Ми більше не просто «є» кимось – ми конструємо свій образ через усвідомлене кураторство власних цифрових слідів. Соціальні мережі спонукають нас обирати кращі фрагменти життя, створюючи ідеалізований аватар, що призводить до помітного розщеплення між «реальним Я» та його цифровою вітриною. Водночас мережа дає простір для радикальних експериментів: анонімність дозволяє змінювати соціальні ролі, статус чи навіть гендерну самопрезентацію, досліджуючи приховані аспекти особистості. Проте ця свобода має зворотний бік – алгоритмічні ехо-камери. Система замикає нас у бульбашках односторонніх думок, де ідентичність часто стає радикальною та «зграйною», визначаючись не через внутрішні цінності, а через конфронтацію з «іншими».

Особливе занепокоєння викликає вплив алгоритмів на наше самосприйняття. сьогодні наша суб'єктність дедалі більше підпорядковується коду. Ми мимоволі підлаштовуємо свою поведінку під вподобання алгоритму, щоб отримати соціальне схвалення у вигляді лайків чи поширень. Таким чином, ідентичність стає алгоритмізованою: платформа не просто вивчає наші смаки, вона активно «добудовує» нашу особистість у напрямку, вигідному для

утримання уваги, що часом призводить до відчуження людини від її справжнього досвіду.

Перехід до мережевого існування несе в собі низку фундаментальних викликів: кризу традиційних авторитетів, втрату приватності та постійну психологічну вразливість через порівняння себе з іншими. Наше «Я» перетворюється на товар, на набір даних, що підлягає постійному спостереженню та аналізу.

Підсумовуючи, можна сказати, що в інтернеті наша ідентичність стає мозаїчною, динамічною та децентралізованою. Ми перестали бути частиною єдиної «уявленої спільноти», перетворившись на вузли у нескінченних мережах, що постійно переплітаються. Це відкриває небачені можливості для самовираження, але водночас вимагає від нас нової форми цифрової гігієни та свідомості. Головне завдання сучасної людини – навчитися зберігати цілісність свого внутрішнього світу в умовах, коли глобальна мережа намагається розібрати його на окремі байти інформації. Ідентичність у XXI столітті – це вже не статична даність, а щоденна інтелектуальна праця з навігації між реальністю та її цифровим відображенням.

Література

1. Андерсон Б. Уявлені спільноти. – Київ: «Крика». – 2001. – 272 с.

Стадник Борис Миколайович,
*аспірант кафедри філософії
та міжнародної комунікації
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

СПРАВЕДЛИВІСТЬ ЯК ЧИННИК КОНСОЛІДАЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

Справедливість в умовах воєнного часу потребує глибокого аналізу. Важливим чинником для філософії соціального процесу в Україні постає утвердження національної та громадянської ідентичності. Її основи закладені як історичною, соціальною, так і нормативно-правовою базою. Так, правову основу регуляторної політики держави щодо утвердження національної та громадянської ідентичності становлять Конституція України, Закони України "Про національну безпеку України", "Про освіту", "Про закордонних українців", "Про волонтерську діяльність", "Про правовий статус та вшанування пам'яті борців за незалежність України у XX столітті", "Про основи національного спротиву", "Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності" тощо [1]. Мета, основні завдання та пріоритети у цій сфері передбачають досягнення єдності в українському суспільстві шляхом утвердження принципів

справедливості щодо забезпечення дотримання конституційних гарантій прав і свобод людини і громадянина.

Основними завданнями є формування у громадян України, у тому числі дітей та молоді духовних цінностей, національної самобутності, оборонної свідомості та громадянської стійкості, патріотизму, поваги до державних символів, державної мови, суспільно-державних (національних) цінностей, розуміння їх важливості. Справедливість, як ціннісний вимір демократичного суспільства у свідомості громадян забезпечує процес формування та збереження української національної ідентичності шляхом розвитку етнічної, культурної, мовної та релігійної самобутності всіх корінних народів і національних меншин. З цією метою необхідним постає процес усунення впливу держави-агресора (держави-окупанта) на інформаційну, освітню, й культурну сферу. Утвердження ціннісних вимірів соціального процесу активізує діяльність інститутів громадянського суспільства. Особливого значення набуває поширення інформації про ветеранів війни, формування у суспільстві традицій вшанування пам'яті загиблих (померлих) ветеранів війни; формування готовності громадян до виконання конституційного обов'язку щодо захисту незалежності та територіальної цілісності України [2].

Соціальна справедливість має забезпечуватись верховенством права щодо визнання людини, її прав та свобод найвищими цінностями, що визначають зміст і спрямованість державної політики; законності, яка передбачає відповідність Конституції та законам України, міжнародним договорам у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності з раціональним використанням визначеного обсягу матеріальних ресурсів. Означене передбачає відкритість, прозорість процесу формування і реалізації державної політики у цій сфері, регулярне публічне звітування та громадське обговорення про результати досягнення її цілей. Національно-ціннісним виміром постає нерозривний зв'язок з національною історією, культурою і традиціями українського народу; свобода у виборі форм реалізації проектів; широке застосування форм і методів державно-приватного партнерства, залучення інститутів громадянського суспільства та волонтерів; спрямування публічної політики на формування громадянської стійкості, протидію проявам дискримінації, корупції, колабораціонізму, сепаратизму, пропаганди тоталітарних режимів; комплексного та послідовного здійснення державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності, формування цілісної системи світоглядних уявлень, принципів та переконань, що базуються на суспільно-державних (національних) цінностях України; визначення пріоритетних напрямів та завдань державної політики у цій сфері щодо суспільних потреб, з урахуванням кращого міжнародного досвіду; розроблення та реалізацію проектів з метою досягнення конкретних вимірюваних показників (результатів); недопущення політичної агітації, пропагування або рекламування політичних партій, рухів чи ідеологічних течій під час реалізації проектів.

Основними національно-ціннісними вимірами є: соборність як єдність, неподільність усіх територій України, духовна єдність українців, які

проживають на території України, а також єдність усіх громадян незалежно від національності та віросповідання, побудова процвітаючої демократичної держави; національна ідентичність, неповторність, оригінальність, які виявляються окремою особою чи групою осіб у ментально обумовленому художньо-мистецькому світосприйнятті, національно прийнятних способів комунікації, діяльності, поведінки. Самобутність українського народу визначається його історією, культурою, традиціями та українською мовою. Проявом волі українського народу є героїка боротьби за незалежність України, прагнення до самостійності, невпинний пошук шляхів досягнення свободи; відстоювання своїх духовно-моральних і державницьких позицій, усвідомлення власної ваги та громадянського обов'язку у міжнародному співтоваристві.

Пріоритетними документами у цій сфері є: стратегія утвердження української національної та громадянської ідентичності; державні цільові, регіональні та місцеві програми з утвердження української національної та громадянської ідентичності; плани заходів центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування. При їх розробці враховуються положення щорічних та позачергових послань Президента України до Верховної Ради України про внутрішнє і зовнішнє становище України, інших документів стратегічного характеру, які схвалюються Президентом України, положеннями Програми діяльності Кабінету Міністрів України, міжнародних договорів України.

Утвердження справедливості суспільного буття актуалізує питання національної ідентичності, національних інтересів України, подальшого розвитку українського народу як суб'єкта історії стає чи не визначальним в оцінці діяльності української еліти та значимості першорядних завдань, які висувуються на порядок денний. Виходячи з історичного досвіду, нинішній етап розвитку, як і сто років тому, знову поставив перед Україною вирішення наступних завдань щодо спільної історичної пам'яті, щільності та інтенсивності мовних і культурних зв'язків; про загальну рівність людей, організованих у громадянське суспільство. Зрозуміло, ці питання справедливо постають мають в умовах російсько-української війни. Почуття національної ідентичності підсилюються державною і народною символікою. Такі атрибути як прапор, герб, вишиванка стали потужним імпульсом до розвитку національної ідентичності. Несправедливість суспільного розвитку знижує поріг ідентичності або підвищує його завдані різними режимами травми. До них можна віднести війни, голодомор, репресії, потужна політика фальшивої інтернаціоналізації, чорнобильська катастрофа тощо. Лікування від цих травм залежить насамперед від правдивої та справедливої переоцінки засобів травмування, від історичної правди подій. Нині, в умовах повномасштабного військового вторгнення в Україну у XXI столітті відбувається переосмислення багатьма людьми справжньої суті пропаганди РФ про «один народ» і про «звільнення українців від нацизму» тощо. Вражає героїзм і чуття великої та єдиної родини тих, хто захищає нашу землю і тих, хто забезпечує надійний тил. Важливо, щоб приховані представники «руського міра» зникли назавжди з нашого життя. А для цього потрібно протиставити їм як європейські так і наші

ціннісні виміри орієнтовані на утвердження справедливості. Бо в основі збереження національної ідентичності лежить справедлива політика спрямована на розвиток економіки нашої країни, формування матеріальної і нематеріальної культурної спадщини народу, тяглості традицій. А їхня доступність для всього суспільства залежать від рівня справедливості в суспільному процесі.

Література

1. Закон України "Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності" // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2834-20#Text>
2. Svistunov, O, Panchenko, A., Stadnyk, M., Li M. (2020) Strategic management of intellectual capital of the enterprise in the framework of informatization of the economy. Academy of Strategic Management Journal, Volume 19, Issue 1, URL: <https://www.abacademies.org/articles/Strategic-management-of-intellectual-capital-of-the-enterprise-in-the-framework-of-informatization-of-the-economy-1939-6104-19-1-488.pdf>
3. The Factors of Constitutional Support for the Rule of Law in the System of Public Authorities' опублікована. Журнал: WSEAS Transactions on Environment and Development Видавництво: WSEAS Press, Греція Індексується: Scopus <https://www.scopus.com/sourceid/10300153374>. Social Sciences: Development; Environmental Science: Management, Monitoring, Policy and Law ISSN: 1790-5079, E-ISSN: 2224-3496. V. 18, 2022, p. 182-190. // <https://wseas.com/journals/articles.php?id=1459>: <https://wseas.com/journals/ead/2022.php>

Світлана Товмаш,
*молодший науковий співробітник,
аспірантка філософського факультету,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка
(м. Київ, Україна)*

МЕРЕЖЕВІ СПІЛЬНОТИ ЯК ПРОСТІР КОНСТРУЮВАННЯ СОЛІДАРНОГО ЩАСТЯ

Сучасна українська культура перебуває у стані радикального переосмислення базових антропологічних категорій, серед яких «щастя» займає чи не найбільш драматичне місце. В умовах воєнного стану класичне розуміння щастя як індивідуального добробуту чи гедоністичного споживання виявляється не лише неактуальним, а й етично сумнівним. Натомість виникає запит на нові форми позитивної афектації, які б не заперечували трагізм реальності, а допомагали його долати. Ключовим середовищем для цього стають мережеві спільноти, які в епоху цифровізації виконують роль «горизонтальних смислів»,

де через спільні символи та дії створюється особливий тип емоційного резонансу.

Метою доповіді є теоретичне обґрунтування та опис механізмів функціонування мережевих спільнот як майданчиків для формування нової моделі солідарного щастя в умовах екзистенційної загрози.

Дослідження базується на методах нетногорафії (аналіз поведінки в мережі), дискурс-аналізу цифрового контенту та аксіологічного підходу, що дозволяє виявити ціннісні трансформації в культурі.

Трансформація моделі щастя в українському цифровому просторі розпочинається з радикального перегляду кордонів між приватним та публічним. У класичній культурі щастя тривалий час інтерпретувалося як інтимний, глибоко індивідуалізований проєкт, часто пов'язаний із гедонізмом та особистим успіхом. Проте воєнний стан витісняє цю егоцентричну модель, легітимізуючи натомість «щастя причетності». Мережеві спільноти стають простором, де відбувається деприватизація індивідуального болю та його конверсія у колективну дію. Культурологічний аналіз волонтерських чатів, локальних груп взаємодопомоги та професійних мережевих об'єднань свідчить про виникнення нового етосу, де «щастя» стає емерджентною властивістю групи, а не окремої особи. Коли індивід бере участь у колективному зборі чи інформаційному спротиві, він отримує доступ до спільного резервуару позитивних афектів. Це «солідарне щастя» базується на усвідомленні власної суб'єктності та важливості для цілого. Таким чином, мережева спільнота виконує роль культурного медіатора, який трансформує пасивний страх перед загрозою у активну радість спільного подолання, що є фундаментальним кроком у конструюванні нової національної ідентичності.

Особливу роль у функціонуванні мережевого простору відіграє так звана афективна праця – зусилля користувачів, спрямовані на підтримку емоційного фону та соціальної зв'язності спільноти. У культурологічному вимірі це проявляється через створення та відтворення цифрових ритуалів: щоденні привітання, специфічні формули подяки («дякую, сонечко», «разом до перемоги» та інші), використання символічних емодзі та спільні хвилини тиші чи вшанування. Ці дії, які на перший погляд здаються рутинними, насправді є актами культурного будівництва. Вони створюють «безпечний простір» (safe space), у якому щастя конструюється як захищеність від хаосу зовнішнього світу. У мережевих спільнотах формується особлива архітектура довіри. Індивід відчуває радість не від відсутності небезпеки, а від наявності «своїх», готових до резонансу. Відтак, солідарне щастя постає як результат постійної емоційної роботи всієї мережі, де кожен коментар чи реакція є цеглиною у побудові спільного психо-ментального притулку.

Центральним елементом конструювання щастя в умовах війни є мережева сміхова культура, втілена у мемах, віральних відео та іронічних трендах. З позицій культурології, мем-культура війни виконує функцію «колективного імунітету». Щастя, яке продукується через мережевий гумор, має виражений антидефіцитний та девіктимізуючий характер. Сміючись над ворогом чи власними побутовими негараздами (відключення світла, тривоги), спільнота

відмовляється від ролі жертви. Це «щастя всупереч», яке утверджує вітальність української культури. Мережевий мем стає точкою миттєвої солідаризації, при цьому розуміння контексту жарту маркує приналежність до «свого» культурного коду, викликаючи почуття інтелектуальної та емоційної переваги над обставинами. Конструювання щастя тут відбувається через естетизацію спротиву, де гумор виступає як інструмент відновлення цілісності світу, який намагаються зруйнувати. Отже, цифрова творчість стає засобом перетворення травматичного досвіду на героїчний чи іронічний наратив, що є критично важливим для збереження ментального здоров'я нашої нації.

Проведене теоретичне дослідження дозволяє констатувати фундаментальну трансформацію архітектоніки щастя в сучасній українській культурі під впливом воєнного стану. На зміну індивідуалістичним, гедоністичним та споживчим моделям добробуту, характерним для глобалізованого постмодерну, приходять концептуальна модель «солідарного щастя». Цей феномен ґрунтується на принципово новій онтології, де позитивні афективні стани виникають не внаслідок відсутності трагедії, а через активне її подолання у співдії з іншими.

Білошанка Мар'яна Олександрівна,
студентка гуманітарно-педагогічного факультету
Науковий керівник: Савицька І.М.
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)

ІНФОРМАЦІЙНА ВІЙНА ЯК ФАКТОР ТРАНСФОРМАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

У ХХІ столітті війни ведуться не лише на полі бою, а й у сфері інформації, де боротьба за свідомість людей стає не менш важливою, ніж боротьба за території. Повномасштабне вторгнення Росії в Україну у 2022 році засвідчило, що інформаційна війна є одним із ключових інструментів впливу на національну ідентичність, суспільні настрої та міжнародне сприйняття держави. У цьому контексті українська національна ідентичність не лише зазнає зовнішнього тиску, але й активно трансформується, зміцнюючись у відповідь на виклики.

Інформаційна агресія Російської Федерації має системний характер і спрямована на делегітимізацію української державності, заперечення існування української нації та нав'язування імперських наративів. Через контрольовані медіа, соціальні мережі та месенджери поширюються дезінформація, маніпуляції та фейки, які мають на меті підірвати довіру до української влади, посіяти паніку серед населення та розколоти суспільство. Особливо активно такі інструменти використовуються в цифровому просторі, зокрема на платформах як Telegram чи TikTok, де інформація поширюється швидко і часто без належної перевірки.

Водночас інформаційна війна стала каталізатором консолідації українського суспільства та формування нових форм національної ідентичності. У відповідь на інформаційні загрози українці активно долучаються до створення власного інформаційного продукту: від волонтерських ініціатив до професійних медіапроектів. Значну роль відіграють і державні комунікаційні стратегії, а також діяльність офіційних осіб, зокрема Президента України Володимира Зеленського, який став важливим символом національної єдності та ефективної комунікації у глобальному інформаційному просторі.

Сучасні події демонструють, що українська ідентичність дедалі більше формується через цифрові практики та участь у глобальному інформаційному середовищі. Меми, соціальні кампанії, культурні символи війни (як-от “Паляниця” чи “Русській воєнний корабль...”) стають елементами нової культурної пам’яті та засобами самоідентифікації. Українці не лише споживають інформацію, а й активно формують власний наратив, який транслюється на міжнародну аудиторію, змінюючи уявлення світу про Україну як про сильну, демократичну та стійку державу.

Важливим аспектом є також міжнародний вимір інформаційної війни. Україна змогла ефективно використати глобальні медіа та дипломатичні канали для донесення своєї позиції, що сприяло посиленню підтримки з боку західних партнерів. Таким чином, інформаційна війна стала не лише загрозою, але й можливістю для переосмислення та зміцнення національної ідентичності в умовах глобалізації.

Отже, інформаційна війна відіграє подвійний вплив на українську національну ідентичність: з одного боку, вона є інструментом зовнішнього тиску та маніпуляції, а з іншого – потужним стимулом для внутрішньої консолідації, розвитку критичного мислення та формування нових форм патріотизму. У сучасних умовах здатність суспільства протистояти інформаційним загрозам стає невід’ємною складовою національної безпеки та збереження ідентичності.

Література

1. Заїчко В. В. Національна ідентичність у контексті війни: герменевтичний аналіз символів, мови та пам’яті // Культурологічний альманах. – Київ, 2024. – №4. – С. 45–58. – URL: <https://almanac.npu.kiev.ua/index.php/almanac/article/view/490>
2. Яблуновський А. Українська національна ідентичність: особливості дослідження у вітчизняній науці // Epistemological Studies in Philosophy, Social and Political Sciences. – 2023. – Т. 6, № 2. – С. 100–109. – URL: <https://www.researchgate.net/publication/377294395>
3. Міністерство культури та інформаційної політики України. Інформаційна безпека України в умовах війни: аналітичний звіт. – Київ, 2023. – 72 с. – URL: <https://mkip.gov.ua>

Бровченко Софія Олегівна,
*студентка гуманітарно-
педагогічного факультету*
Науковий керівник: Савицька І.М.
*Національний університет біоресурсів
і природокористування України*
(м. Київ, Україна)

УКРАЇНСЬКА ІДЕНТИЧНІСТЬ У КОНТЕКСТІ НАБУТТЯ ЧЛЕНСТВА В ЄС: ВИКЛИКИ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ АДАПТАЦІЇ

Сучасний етап розвитку української державності позначений не просто зовнішньополітичним розворотом, а справжнім ціннісним тектонічним зсувом. Процес європейської інтеграції, який ми сьогодні спостерігаємо, виходить далеко за межі економічних преференцій чи приведення законодавства до стандартів *acquis communautaire*. Як слушно зауважують В. Кремень та В. Ткаченко у своєму дослідженні ідентичності в добу глобалізації, для сучасних націй самоусвідомлення стає головним ресурсом не лише розвитку, а й фізичного виживання в умовах глобальних трансформацій. Для України ж цей шлях до Європейського Союзу став фактично актом остаточної деколонізації свідомості.

У центрі цього процесу стоїть поняття конституційної ідентичності. Це не просто юридична конструкція, а наше колективне розуміння того, ким ми є як політична нація. На мою думку, конституційна ідентичність України сьогодні відіграє роль внутрішнього запобіжника. Вона дозволяє нам не просто копіювати європейське право, а свідомо інтегрувати його у власний соціокультурний простір, зберігаючи при цьому фундамент нашої суверенності. Ми не просто пасивно адаптуємося, ми шукаємо точки дотику між нашими історичними традиціями народовладдя та сучасними стандартами ліберальної демократії. Це живий процес, де українське «своє» зустрічається з європейським «спільним», створюючи нову якість громадянського суспільства».

Особливим викликом соціокультурної адаптації є подолання психологічного спадку посттоталітаризму. Європейська ідентичність ґрунтується на індивідуальній відповідальності, критичному мисленні та повазі до багатоманітності. Для нас адаптація до цих норм означає внутрішню перебудову – від очікування патернелістської опіки держави до активної участі в житті громади. Водночас, ми бачимо, як повномасштабна війна прискорила цей процес: те, на що в мирний час пішли б десятиліття, відбулося за лічені роки через потужний волонтерський рух та суспільну солідарність.

Цікавим є і мовний аспект адаптації. Українська мова в контексті євроінтеграції перестає бути лише засобом спілкування, стаючи інструментом безпеки та «м'якої сили». Успішна інтеграція не передбачає розчинення в «європейському казані», навпаки – девіз ЄС «*In varietate concordia*» (єдність у різноманітті) заохочує нас бути унікальними. Проте ця унікальність має бути

зрозумілою партнерам, що вимагає від нас опанування нових культурних кодів та методів міжнародної комунікації.

Цифрова доба додає ще один рівень складності. Сьогодні українська ідентичність конструюється не лише в кабінетах, а й у цифровому просторі. Мобільність молоді, доступ до європейської освіти та інформаційні технології роблять адаптацію незворотною. Ми вже зараз спостерігаємо формування «мережевої ідентичності», де молодий українець відчувається частиною європейської спільноти, зберігаючи при цьому глибокий емоційний та інтелектуальний зв'язок із власною культурою.

Отже, соціокультурна адаптація України до ЄС – це не гра в одні ворота. Це взаємовигідний обмін, де Україна, захищаючи власну свободу та конституційний лад, фактично оновлює сенси всієї європейської ідентичності. Наше завдання як майбутніх фахівців із міжнародних відносин – не просто зафіксувати ці зміни, а навчитися ефективно презентувати нашу самобутність у великій європейській родині, де українське коріння та європейські цінності стають основою нашої спільної суб'єктності.

Література

1. Кремень В. Г., Ткаченко В. В. Україна: ідентичність у добу глобалізації (начерки метадисциплінарного дослідження) : монографія. 2-ге вид., доп. Київ : ТОВ «ВЕРСО 04», 2013. 512 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/710827/1/Ukraine%20Identychnist.pdf>
2. Україна 2023: Звіт Комісії : Робочий документ персоналу. Брюссель: Європейська Комісія, 2023. 152 с. URL: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/ukraine-report-2023_en
3. Українська конституційна ідентичність в контексті європейської інтеграції : зб. матеріалів наук.-практ. конф. (Київ, 4 жовт. 2024 р.). Київ, 2024. 324 с. URL: <https://constitutionalist.com.ua/wp-content/uploads/2025/09/Українська-конституційна-ідентичність.pdf>

Гуцол Наталія Миколаївна,
студентка гуманітарно-педагогічного факультету
Науковий керівник: Савицька І.М.
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)

РОЛЬ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МУЗИКИ ТА ЕТНОДИЗАЙНУ У ФОРМУВАННІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

В умовах сучасної російської агресії національна ідентичність перестала бути лише об'єктом наукових досліджень, перетворившись на дієвий інструмент супротиву та стратегічний ресурс національної безпеки. Ми, українці,

неодноразово стикались з намаганням винищити атрибути нашої культури, наші традиції, нашу мову, а саме головне – самих нас. Історія налічує низку трагічних подій, коли інші країни усіма силами придушувала будь-які прояви національної ідентичності. Тому сьогодні питання культури та національної ідентичності стоїть вкрай гостро. Сучасна соціокультурна ситуація в Україні характеризується інтенсивним пошуком нових форм самовираження, де особливе місце посідають музичне мистецтво та етнодизайн. Ці сфери створюють актуальний «культурний код», який об'єднує покоління та маркує українство у глобальному просторі.

Одним із найпотужніших візуальних символів української ідентичності залишається вишиванка. Вона еволюціонувала від музейного експоната до «сучасної зброї» та символу нескореності. Вишитий рушник чи сорочка сьогодні розглядаються не лише як елемент декоративно-прикладного мистецтва, а як генетичний код нації, що забезпечує нерозривний зв'язок між минулим і майбутнім. Етнодизайн у сучасному одязі став формою маніфестації внутрішньої свободи: носіння національного вбрання є актом утвердження власної суб'єктності та публічним виявом патріотичної позиції.

Не менш важливу роль у конструюванні ідентичності відіграє музична культура. Сьогодні ми спостерігаємо феномен «нової української хвилі», де артисти відмовляються від комплексів меншовартості на користь автентичного та водночас модернового звучання. Сучасні виконавці, такі як Go_A, Kalush Orchestra, ONUKA, Jerry Heil та alyona alyona, майстерно інтегрують фольклорні мотиви, архаїчні інструменти (сопілку, цимбали, трембіту) та народний вокал у сучасні жанри – від електрофолку до хіп-хопу. Така музика стає інструментом деколонізації свідомості, адже вона пропонує молоді якісний україномовний контент, що перемагає в конкурентній боротьбі з імпортованими масовими продуктами.

Окремої уваги заслуговує творчість гуртів Kozak System, БЕЗ ОБМЕЖЕНЬ та Океан Ельзи, чиї композиції в умовах війни стали справжніми гімнами стійкості, формуючи спільне емоційне поле та зміцнюючи національну консолідацію. Музика виконує функцію психологічної підтримки та мобілізації духу, перетворюючи індивідуальні переживання на колективну силу.

Сучасна українська музика активно розвивається і популяризується. Ми відходимо від чужого та нав'язаного і творимо своє. Трансформація національних символів у сучасні тренди свідчить про життєздатність української культури. Вона не консервується в минулому, а динамічно розвивається, адаптуючись до викликів цифрової епохи та воєнного часу. Це дозволяє формувати ідентичність, яка базується не на примусі, а на щирому захопленні власним спадком.

Роль музики та етнодизайну у формуванні національної ідентичності є визначальною, оскільки вони працюють на рівні емоційного сприйняття та повсякденних практик. Поєднання візуального символізму вишиванки та сенсової глибини сучасної пісні створює цілісний образ модерної української нації – свідомої свого коріння, відкритої до інновацій та здатної захистити власну духовну територію.

Літератури

1. Подільська С. Вишиванка є символом нескореності, сучасною зброєю та нерозривним зв'язком поколінь. АрміяInform. 2020. 21 трав. URL: <https://armyinform.com.ua/2020/05/21/vyshyvanka-ye-symvolom-neskorenosti-suchasnoyu-zbroyeju-ta-nerozryvnym-zvyazkom-pokolin/> (дата звернення: 24.04.2026).
2. Лін Тянь, Кузів М. В., Бедакова С. В. Роль української народної музики у формуванні культурної спадщини та її збереження в цифрову епоху. URL: <http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/22954/1/19.pdf> (дата звернення: 24.04.2026).
3. Матійчик І. Українська пісня як чинник національної самоідентифікації. Актуальні питання гуманітарних наук. 2021. Вип. 36, ч. 2. URL: https://www.aphn-journal.in.ua/archive/36_2021/part_2/8.pdf (дата звернення: 24.04.2026).

Кравченко Ірина Олександрівна,
студентка гуманітарно-педагогічного факультету
Науковий керівник: Савицька І.М.
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)

ВІЙНА ЯК КАТАЛІЗАТОР ТРАНСФОРМАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ: СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ ВИМІР

Сучасний етап розвитку українського суспільства характеризується глибокими трансформаційними процесами, спричиненими повномасштабною агресією Російської Федерації проти України. Війна стала не лише викликом для державності, але й потужним чинником переосмислення та зміцнення української національної ідентичності. У цьому контексті вона виступає каталізатором консолідації суспільства, переоцінки історичного досвіду та формування нових ціннісних орієнтирів.

Історично українська ідентичність формувалася в умовах тривалого зовнішнього тиску, колоніальної залежності та боротьби за політичну суб'єктність. Проте саме сучасна війна активізувала процеси, які раніше мали поступовий характер. Відбулося чітке розмежування між «своїм» і «чужим», що сприяло зміцненню громадянської солідарності та національної самосвідомості. Значна частина населення, незалежно від регіону, мови чи соціального статусу, ідентифікує себе передусім як частину української політичної нації.

Особливу роль у цьому процесі відіграє переосмислення історичної пам'яті. В умовах війни відбувається відмова від радянських та імперських наративів, що тривалий час впливали на суспільну свідомість. Натомість формується новий

пантеон національних героїв, заснований на сучасному досвіді боротьби, жертвовності та захисту держави. Це сприяє укріпленню символічного простору нації та створенню спільного нарративу, який об'єднує громадян.

Війна також суттєво вплинула на мовне питання як один із ключових елементів ідентичності. Українська мова дедалі більше сприймається не лише як засіб комунікації, а як символ опору та національної єдності. Зростання її використання у публічному просторі, медіа та повсякденному житті свідчить про посилення культурної самоідентифікації.

Соціально-політичний вимір трансформації ідентичності проявляється у зростанні рівня громадянської активності. Волонтерський рух, участь у територіальній обороні, підтримка армії та взаємодопомога стали важливими практиками, що формують нову модель громадянства. Вона базується на відповідальності, солідарності та готовності до спільних дій заради національних інтересів.

Водночас війна сприяє інтеграції України до європейського політичного та ціннісного простору. Усвідомлення приналежності до європейської цивілізації, орієнтація на демократичні цінності та верховенство права стають важливими складовими сучасної української ідентичності. Таким чином, відбувається поєднання національного та наднаціонального вимірів ідентичності.

Отже, війна виступає не лише руйнівним фактором, а й потужним імпульсом для консолідації українського суспільства та трансформації національної ідентичності. Вона сприяє формуванню зрілої політичної нації, яка усвідомлює власну унікальність, цінності та місце у світі. Подальше дослідження цих процесів є важливим для розуміння перспектив розвитку українського суспільства та держави.

Літератури

1. Грицак Я. Нарис історії України: формування модерної української нації XIX-XX ст. Київ : Генеза, 2019. URL: <https://uamoderna.com/biblioteka/hrytsak-naryse-istorii-ukrainy/>

2. Касьянов Г. Україна 1991–2007: нариси новітньої історії. Київ : Наш час, 2008. 432 с. URL: https://www.academia.edu/50969538/%D0%9D%D0%B0%D1%80%D0%B8%D1%81%D0%B8_%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BD%D1%8C%D0%BE%D1%97_%D1%96%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%96%D1%97_%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8_1991_2021

3.Рябчук М. Дві України: реальні межі, віртуальні війни. Київ : Критика, 2003. 336 с. URL: https://www.academia.edu/832779/Dwie_Ukrainy_Two_Ukraines_

Якименко Катерина Олексіївна,
*студентка гуманітарно-
педагогічного факультету*
Науковий керівник: Савицька І.М.
*Національний університет біоресурсів
і природокористування України*
(м. Київ, Україна)

ЦИФРОВИЙ ПРОСТІР І МОЛОДЬ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Проблема формування національної ідентичності в умовах глобальної цифровізації набуває для України унікального значення. На відміну від західних країн, де цифровий простір є переважно інструментом споживання та розваг, для української молоді він перетворився на арену екзистенційної боротьби, волонтерського опору та радикального переосмислення власного коріння. Сьогодні ми спостерігаємо феномен «цифрової суб'єктності»: молодь не просто перебуває в мережі, вона активно конструює нову українську ідентичність.

Однією з найважливіших особливостей української молоді є масовий і свідомий перехід на українську мову саме в цифровому просторі. Це явище отримало назву «лінгвістичного бронезилета». Для покоління, що виросло в умовах гібридної війни, мова стала інструментом безпеки та чітким маркером «свій-чужий». Конкретним прикладом є TikTok-тренди «Переходжу на українську», де тисячі підлітків публічно фіксували свій досвід відмови від російської мови. В цифровому просторі формується нова україномовна «екосистема»: молодіжні меми, стікерпаки, подкасти та геймерські спільноти створюють контент, який не потребує перекладу і є зрозумілим лише всередині національного контексту. Це створює міцний культурний бар'єр, який захищає нову ідентичність від впливу російського інформаційного поля.

Жодна молода спільнота у світі не демонструє такого рівня мережевої солідарності, як українська. Для українського студента чи школяра щоденний донат перетворився на обов'язковий ритуал ідентифікації. Феномен «банок» у Monobank став ключовим елементом молодіжної культури. Участь у мега-зборах блогерів, сприймається молоддю як акт особистої суб'єктності. Скріншот підтвердження донату в Instagram-stories сьогодні виконує роль символічного паспорта – це спосіб продемонструвати приналежність до активної, дієвої нації. Ідентичність через дію («я допомагаю, отже, я українець») є значно стійкішою за декларативні форми патріотизму.

Важливою складовою нової ідентичності молоді є відчуття технологічної переваги власної держави. Українська молодь – перша у світі, чие громадянство асоціюється зі зручним застосунком у смартфоні. Феномен «держави у смартфоні» (застосунок «Дія») породив почуття «цифрової гордості». Порівнюючи рівень цифровізації України з досвідом перебування в країнах ЄС, молоді люди приходять до висновку, що Україна є лідером інновацій. Це руйнує старий комплекс меншовартості та формує ідентичність сучасного,

прогресивного європейця, чия країна диктує тренди майбутнього. Українець у цифровому просторі сьогодні – це людина, яка швидше отримує довідку в телефоні, ніж стоятиме в черзі, і це стає частиною національної самоповаги.

Окремий пласт самобутності формується через безпосередню участь у цифровому спротиві. Молодь масово залучена до роботи в чат-ботах (наприклад, «єВорог»), DDoS-атак на ворожі ресурси та інформаційних кампаній у закордонному сегменті мережі. Бути «цифровим воїном» - це нова форма військово-патріотичного виховання, яка відбувається не на плацу, а в Telegram-каналах. Молода людина відчуває свою пряму відповідальність за оборону держави, що робить її ідентичність максимально інтегрованою в державні інтереси.

Нова українська свідомість у цифровому просторі – це динамічний сплав модерності та традиції, де смартфон є зброєю, а мова – це доступу до спільноти вільних людей. Вона відрізняється від будь-якої іншої молодіжної ідентичності своєю високою жертвністю, політичною активністю та суб'єктністю. Українська молодь не просто «користується» інтернетом – вона щодня воює в ньому за право бути собою, створюючи унікальний приклад того, як технології можуть зміцнювати націю в часи найважчих випробувань. Державна стратегія має враховувати цей потенціал, підтримуючи розвиток україномовного контенту та цифрову освіту як фундамент національної безпеки майбутнього.

Літератури

1. Зубченко О. С. Національна ідентичність в умовах цифрових трансформацій: український контекст : монографія. Київ : НІСД, 2020. 98 с.
2. Степко О. В. Цифрова грамотність молоді як чинник національної безпеки. Наукові записки НаУКМА. Соціологічні науки. 2022. Т. 5. С. 35
3. Держава у смартфоні: цифрові трансформації та нова якість державних послуг : аналіт. доп. / за ред. О. В. Литвиненка. Київ : НІСД, 2021. 46 с.

Юрченко Владислава Юріївна,

студентка гуманітарно-педагогічного факультету

Науковий керівник: Савицька І.М.

Національний університет біоресурсів і природокористування України

(м. Київ, Україна)

ІСТОРИЧНА ПАМ'ЯТЬ І СУЧАСНІ ГЕРОЇ: ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО МІФУ УКРАЇНИ СЬОГОДНІ

Національна ідентичність будь-якого народу формується не лише через спільну територію, мову чи політичні інститути, а передусім через пам'ять про минуле та образи героїв, які уособлюють цінності спільноти. Для України питання історичної пам'яті та героїзму набуло особливої актуальності у ХХІ

столітті, зокрема в умовах повномасштабної війни. Саме сьогодні відбувається активний процес формування сучасного національного міфу – не як вигаданої історії, а як символічної рамки, що надає сенс колективному досвіду, стражданню, боротьбі та надії.

Історична пам'ять в Україні тривалий час зазнавала системного викривлення. Колоніальна та радянська політика була спрямована на стирання або маргіналізацію українського історичного нарративу, підміну власних героїв чужими, а також нав'язування комплексу меншовартості. Багато ключових подій: визвольні змагання, боротьба з тоталітаризмом, репресії, голодомори або замовчувалися, або інтерпретувалися через призму імперської ідеології. Унаслідок цього історична пам'ять українців довгий час залишалася фрагментованою, а національний міф – незавершеним.

Після відновлення незалежності Україна поступово почала відновлювати власну історичну пам'ять, однак цей процес був нерівномірним і часто суперечливим. Регіональні відмінності, політичні маніпуляції та зовнішній вплив гальмували формування спільного символічного простору. Водночас події початку XXI століття – громадянські протести, революційні зрушення, а згодом і війна стали переломним моментом, коли історична пам'ять перестала бути лише академічною категорією й перетворилася на інструмент самоусвідомлення нації.

Особливу роль у цьому процесі відіграють сучасні герої. На відміну від героїв минулого, які часто сприймалися як далекі історичні постаті, сучасні герої є «живими», вони наші сучасники, сусіди, друзі, родичі. Їхній подвиг не міфологізований століттями, а відбувається тут і тепер. Це люди, які зробили моральний вибір у критичний момент: стали на захист свободи, гідності, державності, часто ціною власного життя. Саме через такі постаті національний міф України наповнюється реальним змістом.

Формування сучасного національного міфу відбувається через поєднання минулого й теперішнього. Образи борців за незалежність різних історичних періодів поступово вплітаються в єдину нарративну лінію разом із героями сьогодення. Це створює відчуття історичної тяглості: сучасна боротьба сприймається не як випадковий конфлікт, а як продовження багатовікової боротьби за право бути собою. У цьому сенсі історична пам'ять перестає бути лише спогадом, вона стає моральним орієнтиром.

Важливою складовою сучасного національного міфу є також колективний герой. Йдеться не лише про окремих особистостей, а про цілі спільноти – громадян, волонтерів, медиків, вчителів, військових, які у складних умовах демонструють солідарність, взаємопідтримку та відповідальність. Такий підхід змінює традиційне уявлення про героїзм як винятковий подвиг одиниць і підкреслює значення щоденної, часто непомітної, але надзвичайно важливої праці для збереження нації.

Національний міф України сьогодення не є агресивним чи експансіоністським. Його основою є не культ сили, а цінності свободи, гідності, права на власну ідентичність. Саме тому сучасний український героїзм тісно пов'язаний із захистом демократичних принципів та людської гідності. Це

відрізняє його від імперських міфів, побудованих на домінуванні та насильстві, й робить український досвід зрозумілим та близьким для світу.

Отже, історична пам'ять і сучасні герої відіграють ключову роль у формуванні національного міфу України сьогодення. Через осмислення минулого та вшанування героїзму сучасників українське суспільство вибудовує цілісне бачення себе, свого місця в історії та свого майбутнього. У часи випробувань цей міф стає джерелом внутрішньої сили, єдності та віри в перемогу, перетворюючи спільний досвід боротьби на фундамент національної стійкості.

Література

1. Кузьмінець Н., Стадник О., Букіна Т. Вплив історичної пам'яті українців на події сьогодення. Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць ДДПУ імені Івана Франка. Серія Історія. 2023. № 14/56. С. 185–196.

<https://phh.dspu.edu.ua/article/view/291409>

2. Гриценко О. А. Декомунізація в Україні як державна політика і як соціокультурне явище. Київ: Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України; Інститут культурології НАМ України, 2019. 320 с. https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2020/03/grytsenko_dekomunizatsia.pdf

3. Інститут національної пам'яті розпочинає обговорення законопроекту «Про засади державної політики національної пам'яті Українського народу». URL: <http://surl.li/urvlzm>

Валяєва Тая Сергіївна,
студентка гуманітарно-педагогічного факультету
Науковий керівник: Савицька І.М.
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)

ДЕКОЛОНІЗАЦІЯ СВІДОМОСТІ: ПОДОЛАННЯ РАДЯНСЬКИХ ТА ІМПЕРСЬКИХ НАРАТИВІВ

Процес деколонізації свідомості становить одну з найбільш актуальних проблем сучасної гуманітарної науки та суспільної практики в Україні. В умовах повномасштабної збройної агресії російської федерації подолання імперської та радянської спадщини перестало бути предметом суто академічних дискусій. Сьогодні це завдання перетворилося на стратегічний елемент національної безпеки та формування стійкої української ідентичності [1]. Деколонізація у контексті української ментальності передбачає не лише демонтаж монументальних символів чи зміну топонімів, а насамперед глибоку інтелектуальну роботу з виявлення та усунення нав'язаних ідеологічних

конструкцій, які протягом тривалого часу деформували національне самосприйняття.

Радянська та імперська моделі конструювання ідентичності базувалися на концепціях «спільної коліски», «братніх народів» та штучно створеному уявленні про вторинність української культури щодо метрополії. Радянський ідеологічний апарат використовував механізм створення «нової історичної спільноти», що мало на меті повне нівелювання національних особливостей та заміну їх уніфікованою ідентичністю [2]. Головними інструментами такої політики виступали системна мовна асиміляція та цілеспрямоване викривлення історичної пам'яті, де українських політичних та культурних діячів висвітлювали як зрадників або маргінальних постатей.

Подолання імперських наративів у сучасних умовах потребує системних дій у кількох стратегічних сферах, що дозволяє сформувати нову модель національного самосприйняття [1]. Важливе місце у цьому процесі посідає ревізія історичної пам'яті, яка передбачає повернення до національного пантеону тих постатей, чії імена радянська пропаганда забороняла або свідомо спотворювала задля нівелювання української суб'єктності. Тісно пов'язаним із цим напрямом постає завдання мовної деокупації, де утвердження української мови як основного маркера приналежності до національної спільноти дозволяє остаточно подолати комплекс меншовартості [2]. Зрештою, дієва освітня та культурна політика забезпечує розробку нових програм, які фокусують увагу на самостійній ролі України у світовій історії та заперечують традиційне трактування її минулого як периферійного складника імперських утворень.

Суттєвим аспектом деколонізації є також подолання явища «внутрішнього колоніалізму», що виявляється у критичному ставленні до власних культурних здобутків. Сучасне випробовування війною змусило суспільство переосмислити ставлення до російського імперського міфу про «спільний культурний простір», який тривалий час слугував інструментом політичного впливу [1]. Деколонізація свідомості забезпечує звільнення інтелектуального середовища від ідеологічних нашарувань минулого, що дозволяє українцям усвідомити себе повноправними суб'єктами власної історії. Таким чином, остаточно подолання радянських та імперських наративів закладає надійний фундамент для розвитку сучасної нації, здатної самостійно визначати власне майбутнє у глобальному світі.

Література

1. Данилевський С. Ю. Формування національної ідентичності в умовах глобалізації. Київ: Академвидав, 2022. 215 с.
2. Жаботинська С. А. Наративи української ідентичності: концептуальний аналіз. Харків: Основа, 2023. 180 с.

Михайленко Євгенія,
*студентка гуманітарно-
педагогічного факультету*
Науковий керівник: Культенко В.П.
*Національний університет біоресурсів
і природокористування України*
(м. Київ, Україна)

НАЦІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ ТА ПРАГНЕННЯ ДО САМОВИРАЖЕННЯ

Національна ідентичність – це те, що допомагає людині відчутти себе частиною свого народу. Вона складається з мови, традицій, історії, культури, сімейних звичаїв та цінностей. Це те, що формує наше “я” ще з дитинства. Але важливо не тільки знати, до якого народу ти належиш. Важливо також показувати, хто ти є. І тут все починається із самовираження.

Самовираження – це спосіб людини проявити себе у світі. Це її стиль, її вибір, її дії, її творчість, її голос. Філософи говорили, що самовираження – це один із головних способів, якими людина створює себе. Тобто ми стаємо собою через те, як проявляємо свої думки, почуття, вірування й цінності. Самовираження може бути дуже різним. Хтось проявляє себе через музику, хтось через одяг, хтось через роботу, хтось через мову. Але в будь-якому випадку – це завжди спосіб сказати світу: “Ось хто я”.

І тут важливо розуміти, що національна ідентичність і самовираження взаємопов’язані. Людина часто виражає себе через свою культуру. Наприклад, коли вона говорить рідною мовою, слухає свою музику, підтримує традиції. Це не просто звичка, це спосіб показати свою приналежність і свій характер. У повсякденному житті це виглядає дуже просто. Наприклад, людина говорить українською – і цим уже показує, що вона поважає свій народ і хоче бути з ним пов’язана. Або молода людина носить вишиванку чи одяг з українським орнаментом – це теж самовираження через культуру.

Блогер записує відео українською, художник малює картини на українські теми, співак додає у свої пісні народні мотиви – це також спосіб самовираження, який одночасно підсилює національну ідентичність. Навіть звичайні дії – це вже прояв себе. Готувати традиційні страви, святкувати українські свята, підтримувати українські бренди – усе це показує, що людині важливо залишатися частиною свого народу. Тобто через прості щоденні рішення ми виражаємо себе й зберігаємо свою культуру.

Самовираження робить людину сильнішою. Бо коли вона не боїться показувати, хто вона є, вона стає впевненішою. А національна ідентичність робить сильнішим народ. Бо саме люди, які пам’ятають свої корені й цінності, передають їх далі.

Таким чином, національна ідентичність – це наше внутрішнє відчуття того, до якого народу ми належимо. А самовираження – це зовнішній прояв цього

відчуття. Разом вони допомагають людині знайти своє місце у світі й не втратити себе. А суспільству – зберегти свою культуру, свою історію і свою єдність.

Література

1. Kulenko, V., Savytska, I. (2025). Cultural policy as a factor in the development of national identity of Ukrainians in the contemporary world. *Humanities Studios: Pedagogy, Psychology, Philosophy*, 13(1), 107-121. <https://doi.org/10.31548/hspedagog/1.2025.107>

2. Людина, суспільство, держава у філософському дискурсі: історія і сучасність. Сторожук С. В., Матвієнко І. С., Горбатюк Т. В. та ін. К.: Міленіум. 2018. 378 с.

Попко Євгенія,

студентка гуманітарно-педагогічного факультету

Науковий керівник: Культенко В.П.

*Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ОСВІТНІ ЗАСОБИ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ДІТЕЙ І МОЛОДІ

Національна ідентичність є стрижнем самосвідомості особистості та нації, що базується на спільній історичній пам'яті, культурі, мові та цінностях. У сучасних умовах, особливо в контексті боротьби за незалежність, формування стійкої національної ідентичності дітей та молоді є пріоритетним завданням освітньої системи України. Освітні засоби реалізують це завдання через інтеграцію знань, емоційного переживання та активної громадянської дії.

I. Мовно-літературний фундамент.

Провідним засобом формування ідентичності є рідна мова.

Українська мова: Виступає ключовим маркером ідентифікації та носієм менталітету. Освітній процес має забезпечити не лише функціональне володіння мовою, а й формування культури мовлення, розуміння її історичної ролі та піднесення її престижу як державної мови.

Українська література: Вивчення дитячої, класичної та сучасної літератури є потужним інструментом для засвоєння національних цінностей, моральних орієнтирів та історичних наративів. Аналіз образів національних героїв, патріотичних мотивів та описів народних традицій сприяє емоційному залученню та формуванню почуття гордості.

II. Історична пам'ять та культурологічний аспект

Освіта має забезпечити цілісне та правдиве розуміння історії та культури України.

Історія України: викладання має бути зосереджене на державотворчих процесах, боротьбі за свободу і незалежність (від Київської Русі до сучасної

війни), героїчному опорі та значущих постатях. Важливо не лише передати факти, а й виховувати критичне мислення та розуміння причинно-наслідкових зв'язків історичних подій.

Українознавство та культурна спадщина: це інтеграція знань про географію, економіку, право, національні символи (Герб, Прапор, Гімн), а також про народні традиції та звичаї. Засоби включають:

Ознайомлення з фольклором (пісні, думи, казки).

Вивчення народного мистецтва (вишивка, писанкарство, кераміка).

Проведення тематичних майстер-класів, що сприяють виховному, освітньому та соціальному аспектам – наприклад, спільне приготування традиційних страв (кутя).

III. Методики та форми виховної роботи

Для ефективного засвоєння знань та формування світогляду використовуються різноманітні методи.

1. Активні та інтерактивні методи

Рольові та ігрові форми: Використання квестів, вікторин, театралізованих дійств на основі народних звичаїв або історичних подій. Ці методи є особливо ефективними для молодших школярів, оскільки забезпечують проживання та емоційне засвоєння матеріалу.

Дискусії та обговорення: Для молоді застосовуються методи, що формують активну громадянську позицію та вміння аргументувати власні погляди на суспільно-політичні питання.

2. Соціально-патріотична діяльність

Волонтерство та соціальні проекти: Участь у волонтерському русі (допомога ЗСУ, внутрішньо переміщеним особам), благодійних ярмарках та акціях. Практична діяльність є найважливішим засобом перетворення патріотичних знань на конкретні вчинки та відчуття єдності.

Екскурсії та зустрічі: Організація поїздок до історичних місць, музеїв, військових частин, а також зустрічей з ветеранами, захисниками та видатними діячами культури. Це забезпечує "живе" спілкування та пряму передачу досвіду.

Формування національної ідентичності – це безперервний, системний та багатовекторний процес. Він вимагає не лише оновлення змісту освіти, а й використання сучасних інтерактивних та діяльнісних методів, які перетворюють учнів з пасивних слухачів на активних творців свого національного простору та свідомих громадян, здатних до самоідентифікації, відповідальності та захисту своєї держави.

Література

1. Cultural diplomacy as a component of cross-cultural communication processes // *International and Cross-cultural Communication in Shaping the State's Image. Scientific monograph* / Vasyl Shynkaruk, Vira Dodonova, Andrii Holtsov et al. ; edited by Doctor of Philological Sciences, Professor Vasyl Shynkaruk ; National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine. Riga, Latvia : Baltija Publishing, 2025.

2. Kulenko, V., Savytska, I. (2025). Cultural policy as a factor in the development of national identity of Ukrainians in the contemporary world. *Humanities Studios*:

Цибульська Діана Олегівна,
студентка гуманітарно-педагогічного факультету
Науковий керівник: Культенко В.П.
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)

МОВА ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Мова завжди була і залишається одним із найважливіших чинників формування національної ідентичності, адже вона не лише слугує засобом спілкування, а й є носієм культури, історичної пам'яті та духовного світу народу. Коли ми говоримо рідною мовою, ми автоматично занурюємося у світ традицій, символів, образів, які формувалися століттями. У мові закодовані цінності, світоглядні орієнтири, навіть спосіб мислення певної нації. Саме тому втрата мови завжди означає поступову втрату ідентичності, адже без неї народ перестає бути самобутнім і розчиняється серед інших культур.

Українська мова є прикладом того, як мовна практика стає основою національного відродження. У періоди бездержавності саме мова зберігала єдність народу, допомагала передавати з покоління в покоління історію, пісні, казки, прислів'я, які формували уявлення про добро і зло, про справедливість, про любов до рідної землі. Вона була тим духовним щитом, що захищав українців від асиміляції. У часи русифікації українська мова залишалася символом спротиву, а після здобуття незалежності стала одним із головних маркерів державності.

Мова формує не лише культурну, а й політичну ідентичність. Вона єднає громадян у межах держави, створює відчуття спільності, допомагає усвідомити себе частиною великої національної спільноти. Коли людина користується рідною мовою у повсякденному житті, вона тим самим демонструє свою приналежність до нації, свою готовність підтримувати її розвиток і захищати її інтереси. Мова стає символом патріотизму, адже саме через неї ми висловлюємо любов до Батьківщини.

Важливо й те, що мова є інструментом передачі культурної спадщини. Література, музика, театр, народна творчість – усе це існує завдяки мові. Вона дозволяє нам не лише зберігати минуле, а й творити сучасність. Українська література, від Шевченка до сучасних авторів, формує уявлення про національний характер, про менталітет, про цінності, які відрізняють нас від інших народів. Через мову ми відкриваємо світові свою культуру, робимо її зрозумілою і доступною.

У сучасних умовах глобалізації мова набуває ще більшого значення. Світ стає багатомовним, але водночас існує загроза домінування кількох мов, які витісняють інші. Для українців це означає необхідність постійно підтримувати і розвивати рідну мову, щоб вона залишалася живою, сучасною, конкурентоспроможною. Молодь відіграє тут ключову роль: саме вона поширює українську мову через соціальні мережі, музику, кіно, літературу, роблячи її модною і привабливою.

Мова також має психологічний вимір. Вона формує внутрішній світ людини, її спосіб мислення, її емоційність. Кожна мова має свої особливості, які впливають на те, як ми сприймаємо світ. Українська мова, багата на образність, метафори, пісенність, формує особливу чутливість, емоційність, здатність до творчості. Це теж частина нашої ідентичності, яка проявляється у мистецтві, у літературі, у повсякденному житті.

Отже, мова – це не просто засіб комунікації. Це духовний код нації, її історична пам'ять, її культура і політика. Вона формує національну ідентичність, забезпечує спадкоємність поколінь, єднає суспільство і робить його сильним. Збереження і розвиток української мови – це не лише культурне завдання, а й стратегічна умова існування нашої держави. Без мови немає нації, а з мовою є майбутнє.

Література

1. Kulenko, V. (2023). The phenomenon of postcolonialism in the context of modern Ukrainian realities. *Humanities Studios: Pedagogy, Psychology, Philosophy*, 11(2), 181-187. [https://doi.org/10.31548/hspedagog14\(2\).2023.181-187](https://doi.org/10.31548/hspedagog14(2).2023.181-187)

Суслова Катерина Миколаївна,
студентка гуманітарно-педагогічного факультету
Науковий керівник: Культенко В.П.
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)

ВАЖЛИВІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИФІКАЦІЇ СПІЛЬНОТИ

Національна ідентичність є одним із ключових елементів існування будь-якої спільноти. Вона формує уявлення людей про самих себе, визначає їхню приналежність до певного народу, об'єднує спільними уявленнями про минуле та майбутнє. Це складне багатокомпонентне явище, яке охоплює культурні, соціальні, політичні, психологічні та історичні аспекти життя суспільства, зокрема наступні.

1. Традиції та звичаї – це історично сформовані форми поведінки, обряди, свята, моделі взаємодії між людьми, які передаються із покоління в покоління. Вони виконують роль «соціальної пам'яті», завдяки якій народ зберігає свою

унікальність. Чому традиції важливі для ідентичності? Вони підтримують історичну спадкоємність. Створюють відчуття спільності та належності. Є важливим чинником соціальної згуртованості.

До традицій належать народні свята (Різдво, Великдень, Івана Купала), весільні та родинні обряди, ремесла, звичаї гостинності, символіка, національний одяг тощо. Через них людина відчуває зв'язок з попередніми поколіннями та культурним корінням.

2. Культура – це широке поняття, що охоплює мистецтво, літературу, музику, архітектуру, фольклор, побутові практики, норми поведінки та цінності. Культурний простір формує духовну і матеріальну основу існування нації.

Роль культури в ідентичності:

- Відображає світогляд народу, його ментальність.
- Формує естетичні й моральні стандарти.
- Поширює уявлення про націю в міжнародному контексті.

Культура є тим простором, де нація самовиражається. Через літературу, живопис, музику та інші види творчості формується образ нації, як для її представників, так і для зовнішнього світу.

3. Мова – одна з найважливіших і найглибших ознак національної ідентичності. Вона не лише засіб комунікації, а й спосіб мислення, носій історичної пам'яті та традицій. Мовою формуються оповіді про минуле, створюється література, передається культурний досвід.

Значення мови:

- Об'єднує людей у спільноту.
- Формує національний характер.
- Забезпечує передачу культурних кодів і символів.
- Є ознакою суверенності та самобутності.

У багатьох народів саме мова стала основою національного відродження та боротьби за незалежність.

4. Політичні погляди та цінності. Політичний компонент національної ідентичності визначає, як суспільство розуміє державу, права людини, справедливість, владу, свій шлях розвитку. Цей елемент формується під впливом історії, соціально-економічних умов, зовнішніх і внутрішніх викликів.

До політичних цінностей належать:

- підтримка демократичних інститутів;
- повага до прав і свобод людини;
- усвідомлення громадянських обов'язків;
- відчуття відповідальності за майбутнє країни;
- патріотизм і громадянська культура.

Політичні погляди народу формуються через історичний досвід. Більш того, саме політична свідомість часто стає фактором національного єднання в періоди криз.

5. Історична пам'ять та спільний досвід – це колективні уявлення про події минулого, героїв, національні трагедії та перемоги. Історична пам'ять формує образ «ми» та відмінність від інших народів.

Історична пам'ять включає:

- міфи та легенди;
- офіційну історію;
- символічні дати й постаті;
- загальнонаціональні досягнення;
- пам'ять про спільні випробування.

Цей компонент відіграє ключову роль у зміцненні самоусвідомлення нації, оскільки допомагає осмислити власне коріння та визначити напрям розвитку.

6. Спільні цінності та соціальні норми. Національна ідентичність ґрунтується також на системі цінностей, які об'єднують людей: моральних принципах, нормах поведінки, уявленнях про добро і зло, про роль сім'ї, праці, освіти, суспільних взаємин.

Цінності стають фундаментом, на якому будується взаємодія між громадянами. Саме вони забезпечують єдність у різноманітті та створюють моральний каркас нації.

7. Територія та символи. Територія – простір, у якому формувалася нація. Природні умови, географія, історичні кордони впливають на традиції, культуру, ментальність. Національні символи – прапор, герб, гімн, історичні пам'ятки – виконують функцію знаків, які матеріалізують ідею державності та єдності.

Національна ідентичність складається з багатьох взаємопов'язаних елементів: традицій, культури, мови, спільних цінностей, політичних уявлень, історичної пам'яті та символічного простору. Всі ці компоненти утворюють цілісну систему, яка забезпечує єдність народу, його здатність до самоусвідомлення, самореалізації та розвитку.

Національна ідентичність – не статична, вона постійно змінюється під впливом історичних подій, соціальних процесів та глобальних тенденцій. Проте її стрижень залишається незмінним: це почуття приналежності до певної спільноти та розуміння власної культурної унікальності.

Література

1. Kultenko, V., Savytska, I. (2025). Cultural policy as a factor in the development of national identity of Ukrainians in the contemporary world. *Humanities Studios: Pedagogy, Psychology, Philosophy*, 13(1), 107-121. <https://doi.org/10.31548/hspedagog/1.2025.107>
2. Kultenko, V., & Suprun, S. (2019). Historical and philosophical study of the problem of freedom. *Humanities Studios: Pedagogy, Psychology, Philosophy*, 7(4), 112-115.
3. Людина, суспільство, держава у філософському дискурсі: історія і сучасність. Сторожук С. В., Матвієнко І. С., Горбатюк Т. В. та ін. К.: Міленіум. 2018. 378 с.

Аврамчук Аміна,
*студентка гуманітарно-
педагогічного факультету*
Науковий керівник: Культенко В.П.
*Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

НАЦІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ ЯК ПРАГНЕННЯ ДО САМОВИРАЖЕННЯ

Сьогодні ми розглянемо таку важливу тему, як національна ідентичність та її роль у самовираженні людини і суспільства. Це питання актуальне для кожної країни, особливо у сучасних умовах глобалізації, коли культурні традиції стикаються з міжнародним впливом, а прагнення зберегти унікальність нації стає важливою складовою національного розвитку.

Що таке національна ідентичність?

Національна ідентичність – це усвідомлення людиною своєї приналежності до певного народу, культури та історичної спільноти. Вона включає в себе не лише знання про історію та традиції своєї нації, але й емоційне відчуття єдності, спільності цінностей, мовних, культурних і релігійних особливостей.

Науковці визначають національну ідентичність як комплекс факторів, що формують відчуття приналежності до певної спільноти, і який включає культурні, соціальні, історичні та психологічні аспекти. Людина, яка усвідомлює свою національну ідентичність, здатна краще усвідомлювати власні цінності та відчувати відповідальність за збереження культурної спадщини.

Національна ідентичність як прагнення до самовираження

Самовираження – це процес передачі своїх цінностей, переконань, творчих ідей та індивідуальних особливостей. Національна ідентичність виступає важливим інструментом цього процесу, адже вона дозволяє людині демонструвати свою приналежність до культурної спільноти, відчувати свою унікальність і водночас бути частиною більшого колективу.

Через національні символи, мову, мистецтво, традиції та обряди людина передає свою індивідуальність у контексті національної культури. Наприклад, українська національна музика, література та народні ремесла дозволяють громадянам виражати власну культурну приналежність, підтримувати історичні традиції та водночас творити щось нове, сучасне. Таким чином, національна ідентичність сприяє креативності та культурному самовираженню.

Роль освіти та культури у формуванні національної ідентичності

Важливу роль у розвитку національної ідентичності відіграють освітні та культурні інституції. Школи, університети, театри, музеї та культурні центри сприяють знайомству молоді з національною історією, мовою та мистецтвом.

Вивчення історії свого народу, участь у культурних подіях і фестивалях допомагає людям усвідомити свою приналежність до певної спільноти, зрозуміти, що їхні індивідуальні прояви і прагнення до самовираження співвідносяться з колективними цінностями нації.

Крім того, сучасні технології та соціальні мережі відкривають нові можливості для самовираження в межах національної ідентичності. Люди можуть створювати контент, пов'язаний із традиціями та культурою, поширювати знання про власну націю, брати участь у культурних об'єднаннях онлайн.

Виклики та загрози

Національна ідентичність стикається з низкою викликів у сучасному світі. Глобалізація, масова культура та інтенсивний обмін інформацією можуть призводити до розмивання традиційних культурних кордонів, коли молодь більше орієнтується на глобальні тренди, а не на власну національну спадщину.

Інший виклик – це конфлікти між різними культурними ідентичностями. У багатонаціональних суспільствах існує потреба у взаємоповазі та толерантності, щоб прагнення до самовираження однієї групи не порушувало прав інших.

Національна ідентичність є важливим механізмом самовираження людини і народу. Вона дозволяє усвідомити власну унікальність, демонструвати культурні цінності та підтримувати історичну спадщину.

Підтримка національної ідентичності через освіту, мистецтво, традиції та сучасні медіа допомагає людям не лише зберігати культуру, а й активно творити нові форми самовираження, поєднуючи минуле і сучасність.

Таким чином, прагнення до самовираження через національну ідентичність є природним і необхідним процесом розвитку особистості та суспільства, який формує гармонійне і цілісне відчуття власної приналежності до культури та народу.

Література

1. Kultenko, V., Savytska, I. (2025). Cultural policy as a factor in the development of national identity of Ukrainians in the contemporary world. *Humanities Studios: Pedagogy, Psychology, Philosophy*, 13(1), 107-121. <https://doi.org/10.31548/hspedagog/1.2025.107>
2. Kultenko, V., & Suprun, S. (2019). Historical and philosophical study of the problem of freedom. *Humanities Studios: Pedagogy, Psychology, Philosophy*, 7(4), 112-115.

Добровольська Вікторія Олександрівна,
*студентка гуманітарно-
педагогічного факультету*
Науковий керівник: Культенко В.П.
*Національний університет біоресурсів
і природокористування України*
(м. Київ, Україна)

НАЦІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ ЯК ФІЛОСОФСЬКА ПРОБЛЕМА

Поняття національної ідентичності є одним із ключових у філософії, соціології та психології, адже воно допомагає зрозуміти, як людина усвідомлює себе частиною певної спільноти, культури та історії. Для мене як студента-психолога національна ідентичність є не лише абстрактним теоретичним поняттям, а й важливим елементом формування особистості. Я бачу, як вона впливає на цінності, поведінку, ставлення до себе й інших, а також на відчуття власного місця у світі.

Національна ідентичність формується поступово. Вона складається з елементів, які ми засвоюємо з дитинства: мова, традиції, побут, звичаї, культурні символи, навіть колискові пісні та святкування родинних свят. Однак із філософського погляду важливо розуміти, що це не просто набір зовнішніх атрибутів, а глибокий внутрішній зв'язок із певним комунікативним та ціннісним простором. Філософи часто підкреслюють, що національна ідентичність не закінчується тим, що ми успадковуємо, - вона потребує активного осмислення та прийняття.

З точки зору психології, національна ідентичність є частиною соціальної ідентичності людини. Людина прагне бути причетною до певної групи, оскільки це забезпечує їй відчуття безпеки, стабільності та зрозумілості світу. Тому національна спільнота стає тим «контейнером», у якому ми вчимося розуміти себе та інших. Наприклад, володіння рідною мовою дає не лише можливість комунікації, а й формує мислення, спосіб переживання емоцій і навіть структуру нашого внутрішнього світу.

Психологи зазначають, що ідентичність - це відповідь на питання: «Хто я?». А в аспекті національної ідентичності це питання звучить як: «До якого культурного світу я належу?». Цікаво, що в сучасному глобалізованому суспільстві питання національної ідентичності набуває нового звучання. З одного боку, світ стає відкритішим, кордони більш умовними, можливості для міжкультурної комунікації ширшими. З іншого боку, саме в такі періоди люди починають активніше замислюватися над власними коренями. Філософи пояснюють це тим, що в умовах швидких змін людина прагне утриматися за щось стабільне й зрозуміле. Саме тому національна ідентичність може стати джерелом опори, коли глобальні процеси здаються надто хаотичними.

Водночас важливо пам'ятати, що національна ідентичність не повинна перетворюватися на закритість чи перевагу над іншими культурами. Філософія вчить нас, що справжнє самопізнання можливе лише через діалог, а не через ізоляцію. Тому національна ідентичність у здоровому вигляді має бути поєднанням любові до свого та поваги до інших. Психологічно це проявляється у здатності людини приймати різноманітність світу без втрати внутрішньої цілісності.

Розмірковуючи над цим, я усвідомлюю, що особисто для мене національна ідентичність - це передусім мова, історія та цінності, на яких ґрунтується наше суспільство. Це також певне відчуття приналежності, яке не можна виміряти, але можна відчувати у моменти єдності: під час свят, у піснях, у культурі взаємної підтримки. Саме через такі моменти я відчуваю, що національна ідентичність - це не просто те, що мені передали, а те, що я свідомо обираю й підтримую.

Підсумовуючи, можна сказати, що національна ідентичність - це складне й багатопланове явище, яке поєднує філософські, психологічні та культурні аспекти. Вона допомагає людині зрозуміти себе, визначити власні цінності та знайти своє місце у світі. Для мене, як майбутнього психолога, важливо вміти бачити, як національна ідентичність впливає на особистість, і допомагати людям усвідомлювати цей вплив. Адже без розуміння своїх коренів складно будувати гармонійне майбутнє - як у житті окремої людини, так і в житті цілої нації.

Література

1. Dodonova, V. (2024). Changes in the national identity of Ukrainians during the war. *Humanities Studios: Pedagogy, Psychology, Philosophy*, 12(3), 66-77. <https://doi.org/10.31548/hspedagog/3.2024.66>
2. Kulenko, V. (2024). Phenomena of colonialism and postcolonialism in the context of modern Ukrainian realities. *Humanities Studios: Pedagogy, Psychology, Philosophy*, 12(4), 104-116. <https://doi.org/10.31548/hspedagog/4.2024.104>
3. Kulenko, V., Savytska, I. (2025). Cultural policy as a factor in the development of national identity of Ukrainians in the contemporary world. *Humanities Studios: Pedagogy, Psychology, Philosophy*, 13(1), 107-121. <https://doi.org/10.31548/hspedagog/1.2025.107>
4. Kulenko, V., & Suprun, S. (2019). Historical and philosophical study of the problem of freedom. *Humanities Studios: Pedagogy, Psychology, Philosophy*, 7(4), 112-115.

Юхименко Вероніка Євгеніївна,
*студентка гуманітарно-
педагогічного факультету*
Науковий керівник: Культенко В.П.
*Національний університет біоресурсів
і природокористування України*
(м. Київ, Україна)

ВИКЛИКИ ВІЙНИ ДЛЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Війна завжди стає важким випробуванням для будь-якого суспільства, але для України ці виклики особливо гострі. Повномасштабне вторгнення змінило життя мільйонів людей і примусило кожного переосмислити, хто ми є і що означає бути українцем. Національна ідентичність - це наше розуміння себе як народу: наша мова, культура, традиції, спільні переживання, цінності та прагнення. Під час війни всі ці елементи піддаються серйозним випробуванням.

Першим великим викликом є інформаційна війна. Сьогодні важливо не тільки те, що відбувається на фронті, а й те, як це подається у медіа. Росія багато років намагається спотворити історію України, применшити нашу незалежність, нав'язати думку, що українці - «частина іншого народу». Такі інформаційні атаки спрямовані на те, щоб посіяти сумніви, послабити віру людей у власну країну і розділити суспільство. В умовах війни кожна неправдива новина може впливати на атмосферу в суспільстві, на емоції та поведінку людей. Тому вміння критично мислити та відрізнити правду від пропаганди стає важливою частиною захисту національної ідентичності.

Другий виклик - це руйнування звичного життя та соціальних зв'язків. Мільйони українців були змушені покинути свої домівки, виїхати в інші області або за кордон. Родини розділені, багато людей втратили роботу, друзів, відчуття стабільності. Коли людина живе далеко від дому, вона може відчувати емоційний розрив із тим, до чого звикла. Це впливає на самоідентифікацію: комусь важко зберігати відчуття приналежності до країни, коли він живе серед іншої культури й іншої мови, а хтось, навпаки, ще сильніше відчуває свою належність до України та свого народу.

Третім викликом є загальна психологічна травма, яку переживає нація. Війна приносить втрати, страх, ненадійність, постійне емоційне напруження. Люди переживають стрес, тривожність, інколи відчай і втому. Така травма може впливати на настрій суспільства, посилювати конфлікти між людьми, створювати недовіру. Але водночас вона може стати й основою для об'єднання - коли люди підтримують одне одного, допомагають і відчувають єдність у спільному болю та спільній боротьбі.

Особливо важливим є питання мови та культури. Війна підштовхнула українців активніше використовувати українську мову, цікавитися своєю

історією, літературою, музикою. Багато людей почали більше цінувати свою національну культуру, бо зрозуміли, що це одна з основ, яку ворог намагається знищити. Але при цьому важливо уникати поділів і конфліктів усередині суспільства: хтось тільки починає переходити на українську, комусь важко відмовитися від мовних звичок. Головне - підтримка і розуміння, а не тиск.

Ще один виклик - це ставлення до держави та її роботи. Під час війни люди очікують ефективності, чесності та справедливості. Якщо виникають проблеми - корупція, бюрократія чи несправедливі рішення - це породжує розчарування та злість. А розчарування у владі може впливати і на загальне ставлення людей до держави як спільного дому. Для сильної національної ідентичності важливо, щоб громадяни відчували: держава - це не хтось окремий, а ми всі разом.

Крім того, війна створює нові лінії поділу між людьми. З'являються образи та взаємні претензії між тими, хто воює, і тими, хто в тилу; між тими, хто виїхав, і тими, хто залишився; між містами і регіонами. Такі поділи небезпечні, бо вони підривають єдність. Потрібно пам'ятати, що кожна людина переживає війну по-своєму, і всі мають свій внесок у загальний опір.

Попри всі ці труднощі, війна стала і моментом великого підйому національної свідомості. Люди почали цінувати свою країну більше, ніж будь-коли. Волонтерські рухи, взаємодопомога, підтримка армії, бажання зберегти українську культуру та мову - усе це зміцнює нашу ідентичність. Українці стали відчувати сильніший зв'язок одне з одним, незалежно від регіону, віку чи соціального статусу. Наші символи, мова, пісні, традиції - усе це набуло нового глибокого значення.

Війна створила багато серйозних викликів для національної ідентичності України: інформаційні атаки, руйнування звичного життя, психологічні травми, проблеми всередині суспільства та держави. Але водночас вона показала силу українців, їхню здатність триматися разом, підтримувати одне одного і захищати своє. Національна ідентичність сьогодні не руйнується, а, навпаки, зміцнюється - через спільний досвід, спільну боротьбу і спільне прагнення до миру та свободи. Майбутнє України залежить від того, чи зможемо ми зберегти цю єдність і після перемоги, перетворивши воєнний досвід на основу для розвитку й оновлення держави.

Література

1. Kulenko, V. (2022). World paradigm break-2022: Lessons, implications and prospects. *Humanities Studios: Pedagogy, Psychology, Philosophy*, 10(2), 91-98.
2. Культенко В. (2023) Гуманітарний дискурс в ситуації війни. *Гуманітарні студії: педагогіка, психологія, філософія* 14 (4), 205-210.

Вінніков Віталій Глебович,
студент гуманітарно-педагогічного факультету
Науковий керівник: Культенко В.П.
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)

ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО ДЕМОКРАТИЧНОГО СУСПІЛЬСТВА ТА ЯКІСНИХ ГОРИЗОНТАЛЬНИХ ЗВ'ЯЗКІВ НА ДОСВІДІ СКАНДИНАВСЬКИХ НАРОДНИХ ШКІЛ

Вразливість демократії є однією з найактуальніших проблем сучасності – не тільки в Україні, а й в усьому світі. Як будь-яке явище, демократія має дві сторони монети: тоді як вона є запорукою народовладдя, свободи та рівності, водночас демократія є надзвичайно вразливим політичним режимом перед недобросовісними, але харизматичними політичними гравцями. Особливо – за умови неосвіченості населення та низького рівня критичності сприймання інформації.

На думку Ніколая Фредеріка Грундтвіга, основоположника ідей фолькбільдингу та данських народних вищих шкіл, формування здорового демократичного суспільства і його функціонування неможливе в країні з несвідомим та неосвіченим населенням – і не можна не погодитися з тим, що така думка має у собі раціональне зерно. Цієї думки Ніколай Грундтвіг дійшов у часи значних змін у Данії та переходу форми правління від абсолютної монархії до конституційної демократії – у часи перших викликів перед демократією та демократичним суспільством.

Ідеї Ніколая Грундтвіга лягли в основу зародження феномену, відомого під назвою “Народні вищі школи” – неформальних, незалежних закладів освіти для дорослих, популярних у країнах Скандинавії, і, можливо, саме у цій моделі лежить вирішення багатьох проблем сучасної України.

Але хіба мало в Україні шкіл та університетів? Врешті-решт, Україна має один із найвищих показників кількості дорослого населення з вищою освітою! Фокус народних вищих шкіл зосереджений не на вивченні теоретичних матеріалів або заучуванні визначень і понять, а на розвитку таких навичок, як проактивність, вільність думки, критичність та свідомість – тому, чому не навчають жодні державні навчальні заклади.

Методології та традиції скандинавських народних вищих шкіл приніс до нас Сергій Чумаченко, підприємець та автор численних проєктів у сфері неформальної освіти і розвитку особистості. Повернувшись зі Швеції, де пан Чумаченко отримав досвід взаємодії з народною вищою школою Біскопс Арно (<https://www.biskopsarno.se/>), було засновано народну вищу школу “Вовчок” на Чернігівщині (<https://vovchok.com.ua/>), яка стала першим каменем у фундаменті народних вищих шкіл в Україні.

Заснуванню школи передувало відвідування народних вищих шкіл у Малунзі, Кіруні, Лінчопінгу, участь у наукових конференціях, вивчення робіт дослідників народних вищих шкіл з країн Північної Європи, Балтії, США, Канади та Польщі, підтвердження гіпотези про наріжне значення галузі неформальної освіти дорослих для розвитку усвідомленого, проактивного суспільства та підготовка Концепції української народної вищої школи.

Наразі модель народних вищих шкіл перебуває на етапі тестування в українських умовах та пошуку шляхів для розвитку.

На сайті вищої народної школи “Вовчок” Сергій Чумаченко пише: “Секрет успіхів скандинавських країн полягає в тому, що вони першими, у Старому та Новому світі, усвідомили просту істину: побудувати здорову демократію можна, лише створивши суспільство усвідомлених, вільних, відповідальних та освічених співгромадян”.

На мою думку, проблема вразливості демократії та розвитку навичок критичного і вільного мислення, проактивності й свідомості серед громадян є актуальною як ніколи. Можливо, саме досвід народних вищих шкіл скандинавських країн допоможе Україні в цьому.

Література

1. Kulenko, V. (2025). Cultural policy as a factor in the development of national identity of Ukrainians in the contemporary world. *Humanities Studios: Pedagogy, Psychology, Philosophy*, 13(1), 107-121.

2. Cultural diplomacy as a component of cross-cultural communication processes // *International and Cross-cultural Communication in Shaping the State's Image. Scientific monograph / Vasyl Shynkaruk, Vira Dodonova, Andrii Holtsov et al. ; edited by Doctor of Philological Sciences, Professor Vasyl Shynkaruk ; National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine. Riga, Latvia : Baltija Publishing, 2025.*

Нетребко Вікторія,

студентка гуманітарно-педагогічного факультету

Науковий керівник: Культенко В.П.

Національний університет біоресурсів

і природокористування України

(м. Київ, Україна)

ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Національна ідентичність є складним психологічним і соціокультурним явищем, що відображає усвідомлення людиною своєї належності до певної нації, прийняття її цінностей, традицій, мови, історії та культури. Вона формується протягом усього життя, але особливо інтенсивно – в дитинстві та юнацькому віці. Психологічні чинники відіграють ключову роль у процесі формування

національної ідентичності, адже саме через психіку індивід сприймає, переживає та інтерпретує свій національний досвід.

Формування національної ідентичності є не лише результатом зовнішніх впливів, а й внутрішніх психологічних процесів, що включають самосвідомість, емоційно-ціннісне ставлення, мотивацію та соціальне навчання.

Національна ідентичність – це усвідомлення особистістю своєї приналежності до певної національної спільноти, відчуття єдності з нею та прийняття її культурних, історичних і духовних особливостей. Вона поєднує когнітивний, емоційний та поведінковий компоненти:

1. когнітивний – знання про свою націю, її історію, традиції;
2. емоційний – почуття гордості, любові, відповідальності за свій народ;
3. поведінковий – готовність діяти відповідно до національних цінностей.

Основні психологічні чинники формування національної ідентичності

1. Самосвідомість та образ «Я»

Важливим чинником є розвиток самосвідомості, тобто усвідомлення людиною себе як представника певної нації. Формування образу «Я» включає усвідомлення таких характеристик, як мова, походження, культурні особливості, історична спадщина. Національна ідентичність стає частиною загальної Я-концепції особистості, впливаючи на її самооцінку та світогляд.

2. Соціалізація

Процес засвоєння національних норм і цінностей відбувається через соціалізацію в родині, школі, колі однолітків, суспільстві. Батьки передають дитині знання про національні традиції, символіку, мову, історію, формуючи перші уявлення про приналежність до народу. Освітнє середовище також відіграє значну роль через вивчення історії, літератури, культури.

3. Емоційне ставлення до нації

Емоції мають потужний вплив на процес ідентифікації. Позитивні емоції, такі як гордість за свою країну, співпереживання за її долю, формують глибоке відчуття єдності. Негативні переживання (сорому, страху, приниження) можуть послаблювати або деформувати національну ідентичність.

4. Історична пам'ять

Коллективна історична пам'ять є важливим психологічним чинником, що формує уявлення про спільне минуле. Вона створює відчуття безперервності поколінь та належності до історичної спільноти. Пам'ять про визначні події, героїв, трагедії й перемоги зміцнює емоційний зв'язок із нацією.

5. Ціннісні орієнтації

Прийняття національних цінностей, традицій, моральних норм сприяє формуванню ідентичності. Коли цінності нації співпадають із особистими переконаннями, людина глибше ототожнює себе зі своєю спільнотою.

6. Мова як психологічний фактор

Мова виступає не лише засобом комунікації, а й носієм культури та ідентичності. Через мову передається ментальність народу, його світогляд, емоційна специфіка. Використання рідної мови зміцнює почуття належності до нації.

7. Соціальна ідентифікація

Потреба людини належати до певної групи реалізується через ототожнення себе з національною спільнотою. Теорія соціальної ідентичності (Г. Таджфел) підкреслює, що людина прагне позитивної оцінки своєї групи, що підвищує її самооцінку.

8. Психологічна безпека та стабільність

Відчуття безпеки у межах власної нації сприяє утвердженню ідентичності. В умовах загроз або криз національна ідентичність може посилюватися як захисний механізм.

Роль криз і соціальних змін. Періоди суспільних змін, воєн, політичних трансформацій значно впливають на формування національної ідентичності. Вони активізують процес переосмислення власної приналежності, сприяють зміцненню або, навпаки, послабленню ідентифікації.

Вікові особливості формування. Найбільш інтенсивно національна ідентичність формується в підлітковому віці, коли особистість активно шукає відповіді на питання «Хто я?» і «До якої спільноти належу?». Саме в цей період важливо створити позитивне емоційне середовище для формування стійкого національного самовизначення.

Психологічні чинники формування національної ідентичності є багатовимірними і взаємопов'язаними. Вони включають самосвідомість, емоційну сферу, соціалізацію, історичну пам'ять, мову, цінності та потребу в належності. Сформована національна ідентичність сприяє розвитку особистості, громадянської відповідальності та національної свідомості, зміцнюючи єдність суспільства та його духовну основу.

Література

1. Dodonova, V. (2024). Changes in the national identity of Ukrainians during the war. *Humanities Studios: Pedagogy, Psychology, Philosophy*, 12(3), 66-77. <https://doi.org/10.31548/hspedagog/3.2024.66>
2. Kulenko, V. (2024). Phenomena of colonialism and postcolonialism in the context of modern Ukrainian realities. *Humanities Studios: Pedagogy, Psychology, Philosophy*, 12(4), 104-116. <https://doi.org/10.31548/hspedagog/4.2024.104>
3. Kulenko, V., Savytska, I. (2025). Cultural policy as a factor in the development of national identity of Ukrainians in the contemporary world. *Humanities Studios: Pedagogy, Psychology, Philosophy*, 13(1), 107-121. <https://doi.org/10.31548/hspedagog/1.2025.107>
4. Kulenko, V., & Suprun, S. (2019). Historical and philosophical study of the problem of freedom. *Humanities Studios: Pedagogy, Psychology, Philosophy*, 7(4), 112-115.

Гриценко Анастасія,
*студентка гуманітарно-
педагогічного факультету*
Науковий керівник: Культенко В.П.
*Національний університет біоресурсів
і природокористування України*
(м. Київ, Україна)

РОЛЬ ЕМОЦІЙНОГО ЗВ'ЯЗКУ ОСОБИ З СОЦІУМОМ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Національна ідентичність є одним із ключових чинників формування особистості та суспільства. Вона визначає належність людини до певної культурної, мовної та історичної спільноти, створює відчуття єдності та спільної мети. Стійкий емоційний зв'язок з нацією є основою цього процесу, адже саме він формує глибоке почуття причетності, гордості та відповідальності за долю своєї країни. Людина, яка відчуває цей зв'язок, не лише усвідомлює свою належність до нації, а й емоційно переживає її радощі та труднощі, ототожнює себе з її історією та культурою.

Емоційний зв'язок з нацією проявляється у гордості за досягнення співвітчизників, у співпереживанні під час випробувань, у прагненні зберігати й розвивати традиції та мову. Він ґрунтується на символах, які мають глибоке значення: державних атрибутах, історичних постатях, культурних надбаннях. Мова виступає головним носієм ідентичності, адже саме через неї передається культурний досвід і формується світогляд. Історична пам'ять забезпечує спадкоємність поколінь, нагадує про героїчні та трагічні сторінки минулого, які зміцнюють відчуття єдності. Культура та мистецтво створюють емоційний образ нації, формують її духовний простір. Соціальні практики – участь у святкуваннях, обрядах, громадських заходах – закріплюють цей зв'язок у повсякденному житті.

Для особистості стійкий емоційний зв'язок з нацією означає відчуття безпеки, підтримки та спільності. Він допомагає людині усвідомити власну цінність як частини великої спільноти, формує громадянську свідомість і відповідальність. Для суспільства цей зв'язок є основою консолідації, сприяє розвитку патріотизму, активної громадянської позиції та готовності захищати національні інтереси. У сучасному світі, де глобалізація часто розмиває культурні межі, особливо важливо плекати національну ідентичність, адже вона є гарантією збереження самобутності та духовної сили народу.

Таким чином, стійкий емоційний зв'язок з нацією є невід'ємною складовою національної ідентичності. Він забезпечує єдність поколінь, збереження культурної спадщини та формування громадянської свідомості. Для молоді надзвичайно важливо усвідомлювати свою належність до нації, плекати мову, традиції та культуру, адже саме це створює основу для розвитку сильного, згуртованого та відповідального суспільства, яке здатне долати виклики сучасності й будувати майбутнє.

Література

1. Dodonova, V. (2024). Changes in the national identity of Ukrainians during the war. *Humanities Studios: Pedagogy, Psychology, Philosophy*, 12(3), 66-77. <https://doi.org/10.31548/hspedagog/3.2024.66>
2. Kulenko, V., Savytska, I. (2025). Cultural policy as a factor in the development of national identity of Ukrainians in the contemporary world. *Humanities Studios: Pedagogy, Psychology, Philosophy*, 13(1), 107-121. <https://doi.org/10.31548/hspedagog/1.2025.107>
3. [Freedom or arbitrariness: A social and philosophic analysis](#) (2021) Z Stezhko, N Hryshchenko, V Kulenko, I Savytska... *Postmodern Openings*, №12(2). P. 354-366.
4. [The natural human rights within the postmodern society: A philosophical socio-cultural analysis](#) (2022) V Kulenko, N Morska, G Fesenko, G Poperechna, R Polishchuk... *Postmodern Openings* №13 (1), P. 186-197.

Кочкало Владислав,
*студент факультету захисту
рослин, біотехнологій та екології*
Науковий керівник: Кульченко В.П.
*Національний університет біоресурсів
і природокористування України*
(м. Київ, Україна)

СВІТОВА ЦИВІЛІЗАЦІЯ – НОВА ПАРАДИГМА РОЗВИТКУ

Світова цивілізація як нова парадигма розвитку означає перехід людства до якісно нового етапу існування, де окремі локальні цивілізації, культури та держави все більше взаємопов'язані й утворюють єдину глобальну систему.

Така парадигма формується під впливом глобалізації, науково-технічного прогресу, розвитку інформаційних технологій, посилення економічної та культурної взаємозалежності країн світу. У межах цієї концепції світ розглядається не як сукупність ізольованих суспільств, а як цілісний організм, у якому політичні, економічні, екологічні та культурні процеси взаємодіють і впливають одне на одного.

Це означає, що проблеми окремої країни можуть швидко набувати глобального характеру, як-от зміна клімату, енергетична безпека, міграційні процеси чи міжнародні конфлікти. Важливою рисою нової цивілізаційної парадигми є також зміна ціннісних орієнтирів. Поряд із економічним розвитком зростає значення сталого розвитку, збереження довкілля, прав людини, демократії та міжкультурного діалогу. Людина розглядається не лише як частина національного суспільства, а як громадянин світу, відповідальний за майбутнє всієї планети.

Водночас світова цивілізація стикається з низкою викликів і суперечностей: нерівномірним розвитком країн, конфліктом культурних цінностей, екологічними кризами та ризиками технологічного розвитку. Це вимагає нових підходів до управління глобальними процесами та формування спільної відповідальності людства.

Таким чином, світова цивілізація як нова парадигма розвитку відображає перехід до інтегрованого, взаємозалежного та глобального світу, де майбутнє людства визначається здатністю до співпраці, узгодження інтересів і збереження планети як єдиного життєвого простору.

Дядюк Михайло,
*студент факультету захисту
рослин, біотехнологій та екології
Науковий керівник: Культенко В.П.
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

РОЛЬ СВІДОМОСТІ ТА НЕСВІДОМОГО В САМОІДЕНТИФІКАЦІЇ ЛЮДИНИ

Несвідоме і свідоме є двома відносно самостійними сторонами єдиної психічної реальності людини; між ними виникають досить часто суперечності, іноді конфлікти, але вони взаємопов'язані, взаємодіють між собою і здатні досягти гармонійної єдності. У несвідомому закладені широкі можливості для раціоналізації людської життєдіяльності, особливо це стосується творчої діяльності суб'єкта. Ця обставина служить основою формування ірраціоналістичних філософських вчень. У цих вченнях основним у людській поведінці вважаються різні форми несвідомого: інстинкти, інтуїція та інше.

Яку ж структуру має сама свідомість? Структурність свідомості значною мірою має досить умовний характер. Річ у тім, що елементи свідомості тісно взаємопов'язані один з одним. Однак за всієї умовності у свідомості можна вирізнити такі три елементи.

Першим елементом є знання. Це головний компонент, ядро свідомості, засіб її існування. Знання – це розуміння людиною дійсності, відображення її у вигляді усвідомлених чуттєвих і абстрактних логічних образів. Завдяки знанням людина може “охопити”, осмислити все те, що її оточує і становить предмет пізнання. Знання зумовлює такі властивості свідомості, як спроможність через предметну діяльність цілеспрямовано “творити світ”, передбачати хід подій, проявляти творчу активність. Іншими словами, свідомість – це ставлення до дійсності у формі знань з урахуванням потреб людини.

Другим важливим елементом структури свідомості є емоції. Людина пізнає навколишній світ не з холодною байдужістю автомата, а з почуттям задоволення,

ненависті або співчуття, захоплення або обурення. Вона переживає те, що відображає. Емоції або стимулюють або загальмовують усвідомлення індивідом реальних явищ дійсності. Те, що радує око, легше запам'ятовується. Але інколи надмірно «райдужне» сприйняття світу може осліпити, породити ілюзії, видати бажане за дійсне. Деякі, особливо негативні, емоції чинять опір збереженню ясності розуму. Почуття страху, наприклад, стає перешкодою на шляху усвідомлення людиною того, що відбувається. Вищим рівнем емоцій є духовні почуття (наприклад, почуття любові), які формуються внаслідок усвідомлення зв'язків особи з найсуттєвішими соціальними та екзистенціальними цінностями. Почуття характеризуються предметним змістом, постійністю, незалежністю від наявної ситуації. Емоційна сфера має значний вплив на всі прояви свідомості людини, виконує функцію засади діяльності.

Третім структурним елементом свідомості є воля. Воля – це усвідомлене цілеспрямоване регулювання людиною своєї діяльності. Це здатність людини мобілізувати і спрямувати свої психічні та фізичні сили на досягнення мети, на розв'язання завдань, що постають перед її діяльністю і вимагають свідомого подолання суб'єктивних і об'єктивних труднощів та перешкод. Виготовлення знарядь людиною – це перша і найголовніша школа формування волі. Воля й мета взаємодоповнюють одна одну. Без волі не можна досягти мети; без доцільної діяльності немає волі. Воля – це усвідомлені прагнення та спонукання до дії. Однак для людини характерні і неусвідомлені спонукання. Іноді буває так, що людина кудись поривається, а куди і навщо – сама не знає. Така підсвідома регуляція залишилася від тварин.

Слід також наголосити і на такому елементі, що входить до структури свідомості, як мислення. Мислення – це процес пізнавальної діяльності індивіда, який характеризується узагальненим та опосередкованим відображенням дійсності. Цей процес завершується створенням абстрактних понять, суджень, які являють собою відображення суттєвих, закономірних відношень речей, на основі відомого, відчутного на дотик, почутого і т. ін. Завдяки розумовій діяльності ми проникаємо в невидиме, в те, що не сприймається на дотик і що не можна почути. Мислення дає нам знання про суттєві властивості, зв'язки і відношення. За допомогою мислення ми здійснюємо перехід від зовнішнього до внутрішнього, від явища до сутності речей, процесів.

До структури свідомості належать також увага та пам'ять. Увага – це форма психічної діяльності людини, що виявляється в її спрямованості та зосередженості на певних об'єктах. Пам'ять – це психічний процес, який полягає в закріпленні, збереженні і відтворенні в мозку індивіда його минулого досвіду. Основними елементами пам'яті є запам'ятовування, збереження, відтворення й забування. Фізіологічною основою запам'ятовування є утворення й закріплення тимчасових нервових зв'язків у корі головного мозку. Подальше оживлення нервових зв'язків зумовлює відтворення запам'ятовування матеріалу, а гальмування цих зв'язків веде до забування.

Література

1. <https://studfile.net/preview/13969748/page:8/>

2. Культенко В. (2024) Філософія. Навчальний посібник. К.: НУБіП України. 162 с.

Хміль Заріна,
*студентка факультету захисту
рослин, біотехнологій та екології*
Науковий керівник: Культенко В.П.
*Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ВІЙНА ЯК КАТАЛІЗАТОР КОНСОЛІДАЦІЇ ТА ТРАНСФОРМАЦІЇ

Повномасштабне російське вторгнення стало поворотним моментом, що спричинив глибоку консолідацію суспільства навколо ідеї незалежності, свободи та демократичних цінностей.

Перехід від «багатоідентичної» моделі до переважно єдиної проукраїнської ідентичності, незалежно від регіону, мови чи походження.

Рівень національної гордості досяг історичного максимуму (понад 90% громадян ідентифікують себе з державою та пишаються цим).

Сформовано новий тип самосприйняття: стійкість, незламність і особиста відповідальність за долю держави стали базовими рисами.

Мова як ключовий маркер ідентичності

Українська мова функціонує як основа національного самовизначення та інструмент захисту від культурної асиміляції.

Мова перестала бути лише засобом комунікації – вона стала символом спротиву, політичної позиції та маркером громадянської свідомості.

Зростання престижності української мови, особливо серед молоді; вона сприймається як мова успіху, публічності та сучасності.

Перехід на українську в побуті дедалі частіше трактується як акт ментального суверенітету.

Декolonізація та історична пам'ять

Декolonізація охоплює не лише символічний простір (назви, пам'ятники), а й мислення – звільнення від імперських наративів і стереотипів.

Дерусифікація розглядається як елемент національної безпеки та спосіб подолання комплексу меншовартості.

Переосмислення історії: перехід від образу «жертви» до образу активного суб'єкта історії з традицією державотворення і спротиву.

Історична пам'ять (зокрема про Голодомор) виступає консолідуючим фактором і підсилює розуміння цінності незалежності.

Усвідомлення багатшаровості власної історії, включно з інтелектуальною та аристократичною традицією.

Цивілізаційний вибір та європейська орієнтація

Європейськість закріплюється як система цінностей: верховенство права, свобода, права людини.

Підтримка інтеграції до ЄС сприймається як повернення до природного цивілізаційного простору.

Європейська ідентичність дедалі більше пов'язується не з географією, а зі стандартами життя та цінностями.

Свобода визнається пріоритетнішою за матеріальний добробут у суспільних орієнтирах.

Релігійний вимір та духовна незалежність

Формування незалежної церковної структури стало елементом духовної деколонізації.

Релігія виконує функцію соціальної мобілізації: сприяє волонтерству, підтримці армії, гуманітарній допомозі.

Віра трансформується у чинник підтримки психологічної стійкості та єдності суспільства.

Цифровізація та інформаційна війна

Формується цифрова ідентичність громадянина через інструменти «держави в смартфоні» (зокрема застосунок «Дія»).

Цифровізація створює нові ризики: витік даних, загроза безпеці особистості в умовах війни.

Інформаційна війна вимагає розвитку критичного мислення та медіаграмотності як елементів національної безпеки.

Соціальні мережі виступають простором формування національного нарративу, самоорганізації та цифрового патріотизму.

Гумор і меми виконують функцію психологічного захисту та колективної терапії.

Соціальні та демографічні трансформації

Внутрішньо переміщені особи формують уявлення про ідентичність як про мобільну категорію, що базується на цінностях, а не території.

Українська діаспора стає важливим ресурсом міжнародної підтримки та «м'якої сили».

Існує ризик асиміляції українців за кордоном і втрати культурного зв'язку з державою.

Цифрова нерівність створює бар'єри для окремих соціальних груп, обмежуючи їхню інтеграцію у сучасну цифрову державу.

Громадянська єдність і нові соціальні практики

Волонтерство перетворилося на ключову форму суспільної самоорганізації та неформальний «суспільний договір».

Горизонтальні зв'язки (взаємодопомога, довіра) стали основою стійкості суспільства.

Ідентичність дедалі більше визначається не походженням, а діями, відповідальністю та участю у спільній справі.

Мова, культура і свідомість як фактори безпеки

Мова виконує функцію «символічного кордону», що обмежує вплив ворожих ідеологій.

Білінгвізм і суржик поступово трансформуються у бік посилення українськомовної ідентифікації.

Культурний простір очищується від імперських наративів і наповнюється власними сенсами.

Література

1. <http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/25124/1/Kyrydon.pdf>
2. <http://journal.ndiu.org.ua/article/view/312865/305957>
3. http://obrii.org.ua/usec/storage/article/Kyurchev_2024_161.pdf
4. <https://dumka.philosophy.ua/index.php/fd/article/download/684/636/1040>
5. https://fps-visnyk.lnu.lviv.ua/archive/57_2024/15.pdf
6. https://www.jta.com.ua/wp-content/uploads/2022/08/Risk-map_2022_UA.pdf
7. <https://razumkov.org.ua/socio/press/identychnist-gromadian-ukrainy-tendentsii-zmin-cherven-2024r>
8. <https://mms.gov.ua/news/ukrayinci-pishayutsya-svoeyu-derzhavoyu-rezultati-vseukrayinskogo-doslidzhennya-pro-identychnist>

Бишевий А.Ю.,

*студент факультету захисту
рослин, біотехнологій та екології*

Науковий керівник: Культенко В.П.

*Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ФІЛОСОФІЯ ВИЗНАЧНИХ УКРАЇНСЬКИХ СИМВОЛІВ

В умовах екзистенційної загрози та повномасштабної війни, розв'язаної проти України, питання збереження та виокремлення чітких рис національної ідентичності виходить за межі суто теоретичного дискурсу, набуваючи статусу умови виживання нації. Сучасні виклики – це не лише фізичне руйнування інфраструктури чи загроза територіальній цілісності, але й масштабна семіотична війна, спрямована на знищення українського смислового простору. У цьому контексті національні символи перестають бути пасивними елементами культурної спадщини чи фольклорними атрибутами. Вони трансформуються в дієві інструменти творення реальності, виконуючи функцію «екзистенційного якоря» та семіотичної броні суспільства. Метою даної роботи є філософська рефлексія трьох визначальних символів української ідентичності – тризуба, пшениці та калини – як смислових конструктів, що дають відповідь на виклики сьогодення.

Тризуб як онтологія волі та суб'єктності держави. Тризуб є фундаментальним маркером української державності, проте його філософська глибина значно ширша за політичну геральдику. У семіотичному полі він виступає як уособлення динамічної рівноваги, гармонії творення та єдності трьох

вимірів буття: минулого, сучасного, майбутнього; тіла, душі і духу. Філософська семантика тризуба як єдності минулого, сучасного і майбутнього розкриває концепт безперервності національного буття, де історична пам'ять предків і сьогоднішній супротив закладають фундамент для прийдешніх поколінь. Водночас триєдність духу, душі і тіла відображає ідеал екзистенційної цілісності, в якому фізична стійкість – тіло, нерозривно пов'язана з національною свідомістю – душею, та вищою ідеєю волі – духом. Сучасне трактування тризуба нерозривно пов'язане з концептом «волі», який в українському світогляді поєднує в собі як прагнення до свободи, так і внутрішню силу до дії. В умовах сьогodenня тризуб виконує функцію абсолютного розділювача у системі «свій-чужий». Він є символом відновленої історичної суб'єктності. Коли ворог намагається стерти українську державність, тризуб на військових пікселях чи в цивільному житті стає філософським ствердженням права нації на власне буття та власне місце в історії.

Пшениця як філософія вітаїзму та незнищенності життя. Пшениця в українському світогляді історично виступала як символ хліборобської культури, що формувала глибоку онтологічну прив'язаність людини до землі. Проте з погляду філософії ідентичності, зерно – це насамперед універсальний код вітаїзму, життєствердження. Поглинуте темрявою замерзлого зимового ґрунту, зерно терпляче очікує на весну, щоб сконцентрувати власну вітальну силу для невпинного проростання, щоб дати життя новому колосу, символізуючи перемогу творення над руйнуванням. Сьогодні, коли українські поля стають місцем бойових дій або випаляються ворогом, пшениця набуває нового, трагічного, але водночас героїчного змісту. Вона символізує ціну виживання та глобальну місію України. Філософія пшениці сьогодні – це філософія стійкості: здатність нації проростати крізь попіл, зберігаючи свій життєдайний потенціал попри спроби її тотального знищення. Тисячолітні традиції вирощування українського зерна-золота зараз набули нового значення для всього світу, коли через перебої у його вирощуванні або постачанні можуть постраждати найвразливіші, нужденні народи світу, опинившись під загрозою голоду.

Калина – естетизація супротиву та колективна пам'ять. Калина є унікальним символом, у якому переплітаються естетика, пам'ять і жертвність. У традиційній культурі вона уособлювала красу, любов і продовження роду. Проте її глибокий філософський сенс розкривається через метафорику крові та духовного зв'язку з предками. Червоні ягоди калини символізують кров, пролиту за рідну землю, перетворюючи трагедію втрати на акт священної жертви заради майбутнього. Виклик сьогodenня вивів цей символ на новий рівень завдяки феномену пісні «Ой у лузі червона калина», в якій філософія калини розкривається як дія: «похилена калина» – це засмучена Україна, яка має бути «піднята». Це символ активного спротиву, знецінення стану жертви, подолання безнадії та переходу до стану борця. Калина репрезентує емоційно-чуттєвий вимір української ідентичності, де любов до свого нерозривно пов'язана з готовністю його захищати. Інша іпостась цього символу – це квітуча калина, що виступає архетипом нареченої – символом дівочої чистоти, любові та неперервності поколінь. В умовах сучасної екзистенційної загрози цей образ

набуває особливого філософського звучання, він уособлює вразливе майбутнє нації, її вітальний потенціал та священне право на продовження роду.

Українські національні символи сьогодні переживають своєчасне оновлення. Тризуб, пшениця та калина формують своєрідну філософську тріаду: державність, життя та пам'ять. Вони не існують як статичні музейні експонати, а навпаки – активно працюють у сучасному смисловому полі. Відповідаючи на виклики сьогодення, ці символи консолідують суспільство, легітимізують боротьбу та слугують надійною фортецею для української національної ідентичності, стверджуючи екзистенційне право нації на самовизначення та власне майбутнє.

Безугла Наталія Романівна,
студентка юридичного факультету
Науковий керівник: Лаута О. Д.
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)

ВИКОРИСТАННЯ МОВИ ЯК ІНСТРУМЕНТУ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ

У сучасних умовах російської збройної агресії проти України мовний чинник стає стратегічним пріоритетом набуває особливого значення, виходячи за межі суто культурного явища та перетворюючись на ключовий чинник національної безпеки. Українська мова виконує функцію консолідації суспільства, формування національної ідентичності та забезпечення стійкості держави до зовнішніх впливів [1].

Гібридна війна, що ведеться російською федерацією, поєднує військові, політичні, інформаційні та культурні інструменти впливу. У цьому контексті мова використовується як засіб інформаційно-психологічного тиску, спрямованого на зміну ідентичності населення та підірив довіри до державних інституцій [2].

Основним елементом такої політики є формування та поширення деструктивних наративів щодо української мови, а саме: дискурс про її нібито меншовартість чи похідний характер. Подібні інформаційні впливи мають на меті створення внутрішніх конфліктів у суспільстві та послаблення національної єдності [3].

Історичний досвід свідчить, що мовна політика неодноразово використовувалася як інструмент колоніального впливу. У сучасних умовах ці практики трансформувалися в більш складні форми інформаційного протистояння, що реалізуються через медіа, соціальні мережі та інші канали комунікації [4].

Водночас в Україні спостерігається протилежний процес – посилення ролі української мови у всіх сферах суспільного життя. Після 2014 року, а особливо після 2022 року, українська мова стала символом національного спротиву та

громадянської позиції. Її використання є проявом свідомого вибору громадян на користь державності та незалежності [5].

Державна мовна політика спрямована на забезпечення функціонування української мови як державної, що закріплено на законодавчому рівні. Реалізація цієї політики здійснюється через систему освіти, медіапростір, публічне управління та сферу послуг [2].

Особливе місце займає роль української мови у сфері інформаційної безпеки. Формування єдиного інформаційного простору сприяє ефективній протидії дезінформації та зміцненню національної безпеки [3].

Отже, в умовах гібридної війни, українська мова виступає не лише засобом комунікації, але й стратегічним ресурсом держави. Вона є важливим елементом національної стійкості, інструментом протидії агресії та чинником збереження суверенітету України.

Література

1. Конституція України: Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. (1996). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
2. Про забезпечення функціонування української мови як державної: Закон України від 25.04.2019 № 2704-VIII. (2019). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19>
3. Указ Президента України Про Доктрину інформаційної безпеки України від 25.02.2017 № 47/2017. (2017). <https://www.president.gov.ua/documents/472017-21370>
4. Дзюба І. Інтернаціоналізм чи русифікація? – К. : Видавничий дім "КМ Академія", 1998, – 276 с. <http://litopys.org.ua/idzuba/dz.htm>
5. Аналітичні матеріали Центру стратегічних комунікацій та інформаційної безпеки України. <https://spravdi.org/>

Білик Марія Вікторівна

студентка юридичного факультету

Науковий керівник: Лаута О. Д.

Національний університет біоресурсів

і природокористування України

(м. Київ, Україна)

СИСТЕМА ОСВІТИ ЯК МЕХАНІЗМ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ : УКРАЇНСЬКИЙ ДОСВІД

Питання національної ідентичності набуло особливої гостроти для України в умовах повномасштабного вторгнення: війна розкрила не лише військові, а й глибокі культурні та екзистенційні проблеми, що стоять перед суспільством. У цьому контексті система освіти постає не просто як інституція передачі знань, а як ключовий механізм формування самосприйняття людей - як громадян, членів нації та носіїв певних цінностей. Національна ідентичність - це не абстракція:

вона охоплює те, що люди знають про свою країну, їхню емоційну прив'язаність до неї та те, як це проявляється в їх реальній поведінці. Відповідно, школи, позашкільні заклади, навчальні програми та педагогічні методи мають безпосереднє значення для формування характеру майбутніх поколінь. Сучасна українська освіта переживає глибокі перетворення - перегляд змісту шкільних предметів, деколонізація навчальних програм та посилення громадянського й патріотичного виховання.

Згідно з положеннями чинного законодавства, зокрема Закону України «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності», під терміном української національної ідентичності слід розуміти «стійке усвідомлення особою належності до української нації як самобутньої спільноти, об'єднаної назвою, символами, географічним та етносоціальним походженням, історичною пам'яттю, комплексом духовно-культурних цінностей, зокрема українською мовою і народними традиціями» [1]. Українські вчені розглядають національну ідентичність української молоді як невід'ємну характеристику особистості, що охоплює особливий комплекс патріотичних переконань, принципів, поглядів, оцінок, суджень та вірувань, які формують світогляд людини: усвідомлення себе як члена української національної спільноти, високий рівень знань про історію, культуру, мову, державність, релігію України та особливості її сучасного розвитку [2, с. 48].

Структура компонентів національної ідентичності, як вважається, складається з трьох взаємопов'язаних аспектів : когнітивного, афективного та поведінкового. У рамках когнітивного компонента важливо, щоб студенти розвивали усвідомлення історичного та національного розвитку країни; вони повинні досягнути та засвоїти розуміння того, що національна ідентичність характеризує особу, яка належить до нації певної держави, користується її захистом та має відповідний набір прав і обов'язків. Формування афективного компонента, у свою чергу, забезпечує здатність особи до адекватної самооцінки, формує позитивну емоційну орієнтацію на громадянську активність, розвиває вольові якості та поглиблює почуття обов'язку й відповідальності перед державою.

Поведінковий компонент передбачає формування активної громадянської позиції, за якої особи свідомо беруть участь у суспільному житті через свої дії (вчинки) у реальному світі щодо навколишнього середовища як у особистому, так і в суспільному житті [2, с. 49]. Навчальні програми, спрямовані на розвиток національної ідентичності, повинні застосовувати багатоаспектний підхід, що поєднує культурні, історичні, соціальні та політичні сфери. У шкільному середовищі уроки історії та громадянської освіти набувають нового значення, слугуючи не лише для вивчення минулих подій, а й для вирішення сучасних національних викликів. Такі практики дають змогу учням глибше зрозуміти ідентичність своєї нації [3, ст. 124]. У воєнний час певні аспекти цього питання - зокрема, соціально-психологічні риси етнічної та національної ідентичності - зберігають свою актуальність; отже, освітні ініціативи часто включають додаткові заходи, спрямовані на підтримку військовослужбовців та допомогу

внутрішньо переміщеним особам. Ці зусилля сприяють формуванню почуття національної гордості та особистої відповідальності [3, ст. 125].

Література

1. Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності : Закон України від 13.12.2022 № 2834-IX : станом на 1 січ. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2834-20#Text> (дата звернення: 26.04.2026).

2. Філіпчук О. Р. Моделювання процесу формування національної ідентичності учнівської молоді в позашкільному освітньому просторі. Академічні студії. Серія «Педагогіка». 2025. Вип. 2. С. 46-52.

3. Гончарова В. І., Леонова В. І. Формування національної ідентичності здобувачів освіти. Інноваційна педагогіка. 2024. Вип. 75, т. 2. С. 123-126.

Бондар Кирил Романович,
студент юридичного факультету
Науковий керівник: Лаута О. Д.
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)

МОЛОДЬ І НАЦІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ: СУЧАСНІ ПРОЯВИ ПАТРІОТИЗМУ

Процес формування національної ідентичності сучасної молоді детермінований як історичною спадщиною, так і особистим досвідом проживання суспільно-політичних трансформацій. Молоде покоління наразі є найбільш мобільною та адаптивною соціальною групою, здатною не лише оперативно реагувати на екзистенційні виклики, а й генерувати інноваційні форми громадянської активності. Участь студентства у волонтерських ініціативах, діяльності громадських організацій та благодійних проєктах свідчить про високий рівень суб'єктивної відповідальності за майбутнє держави, що є підґрунтям для зміцнення патріотичних настроїв і розбудови зрілого громадянського суспільства.

Фундаментальним інститутом становлення патріотичних цінностей виступає система освіти, яка покликана формувати повагу до історії України, державної символіки, Конституції та демократичних цінностей. Її місія полягає у формуванні стійкої поваги до державотворчих традицій, правової культури, конституційних норм та демократичних ідеалів. Освітнє середовище стає простором соціокультурної інтеграції, де молодь опановує навички критичного мислення та політичної участі. Саме тому поєднання якісної освіти, національного виховання та можливостей для самореалізації молоді є необхідною умовою зміцнення національної ідентичності та розвитку сучасного патріотизму в Україні.

Сучасні прояви патріотизму серед молоді значно відрізняються від традиційного розуміння, яке обмежувалося переважно шануванням державної символіки чи військовою службою. Сьогодні патріотизм набуває багатовимірною характеру. Він проявляється у волонтерській діяльності, підтримці Збройних Сил України, участі у благодійних зборах, інформаційному спротиві, розвитку української культури, популяризації мови та підтримці національного виробника. Молоді люди активно використовують цифрові технології та соціальні мережі для поширення правдивої інформації про події в Україні, боротьби з дезінформацією та популяризації української тематики у світі.

Особливої актуальності проблема патріотизму молоді набула в умовах повномасштабної війни росії проти України. Саме війна стала каталізатором посилення національної свідомості серед молодого покоління. Багато юнаків і дівчат стали волонтерами, долучилися до територіальної оборони, гуманітарної допомоги, евакуаційних місій, підтримки внутрішньо переміщених осіб. Інші реалізують себе у сфері міжнародної адвокації України, беручи участь у студентських форумах, освітніх проєктах та інформаційних кампаніях за кордоном. Усе це свідчить, що патріотизм сьогодні не обмежується деклараціями, а реалізується через конкретні суспільно корисні дії.

Знаковим індикатором патріотичної трансформації є свідомий перехід на українську мову в повсякденному спілкуванні. Для значної частини молоді перехід на українську став не лише культурним, а й громадянським вибором. Через мову молоді люди утверджують власну ідентичність, демонструють солідарність із державою та протистоять наслідкам тривалої русифікації. Паралельне зростання запиту на українську музику, літературу та кінематограф свідчить про глибоке переосмислення національних цінностей та формування нового культурного коду.

Отже, сучасна молодь виступає ключовим суб'єктом зміцнення національної ідентичності в Україні. Патріотизм молодого покоління має прагматичний і свідомий характер, інтегруючи в собі захист суверенітету, активну громадську позицію та культурну самобутність. Створення належних умов для самореалізації молоді та її залучення до процесів державного управління є стратегічним пріоритетом для забезпечення сталого розвитку України.

Література

1. Бех І. Д. Патріотичне виховання молоді в сучасному українському суспільстві // Педагогіка і психологія. – 2022. – № 3. – С. 15-22.
2. Кремень В. Г. Національна ідентичність молоді в умовах глобалізації // Вища освіта України. – 2021. – № 2. – С. 5-11.
3. Рябчук М. Українська національна ідентичність: виклики сучасності. – Київ: Критика, 2023. – 248 с.

Бурега Аліна Олександрівна,
студентка юридичного факультету
Науковий керівник: Лаута О. Д.
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)

МОВА ЯК ФУНДАМЕНТ УКРАЇНСЬКОГО НАЦІЄТВОРЕННЯ: ІСТОРИЧНІ ВИКЛИКИ ТА ТЯГЛІСТЬ ПРАДИЦІЇ

Мова як фундамент українського націєтворення визначається її здатністю забезпечувати формування та відтворення української нації як цілісної історичної спільноти. Вона виступає базовим елементом етнічної ідентифікації, через який закріплюється відокремленість українців, формується спільна система цінностей, норм і культурних орієнтирів, що забезпечують існування нації у часовому вимірі.

Українська мова є носієм історичної пам'яті, у якій фіксуються культурні традиції, соціальний досвід та світоглядні моделі, вироблені протягом тривалого історичного розвитку. Через мовну систему забезпечується тяглість традиції, що полягає у безперервній передачі духовних і культурних надбань від покоління до покоління, незалежно від змін політичних умов.

Процес українського націєтворення безпосередньо пов'язаний із розвитком мови, яка виконувала інтеграційну функцію, об'єднуючи населення різних територій у єдиний культурний простір. Мовна спільність виступала ключовим чинником консолідації, що забезпечувало усвідомлення належності до української нації навіть за відсутності державних інституцій.

Історичні виклики розвитку української мови проявлялися у системному обмеженні її функціонування з боку держав, у складі яких перебували українські землі. Такі обмеження мали на меті звуження сфер застосування мови, витіснення її з публічного простору та послаблення національної ідентичності, що свідчить про політичну значущість мовного питання у процесах націєтворення.

Попри зовнішній тиск, українська мова зберігала свою функцію як інструмент культурного самозбереження та національного спротиву. Її використання у побуті, фольклорі, літературі та суспільному житті забезпечувало відтворення національної ідентичності та підтримання безперервності культурного розвитку.

Тяглість мовної традиції проявляється у збереженні основних структурних і функціональних характеристик української мови, які, трансформуючись відповідно до історичних умов, зберігають свою ідентифікаційну роль. Це забезпечує спадковість культурного розвитку та стабільність національної свідомості.

Мова виступає ключовим інструментом формування національної свідомості, оскільки через неї відбувається усвідомлення спільності історичної долі, культурних цінностей та соціальних орієнтирів. Вона визначає рівень

інтеграції особи у національну спільноту та її здатність до участі у процесах суспільного розвитку.

Функціонування української мови у сучасних умовах зберігає свою системоутворюючу роль, забезпечуючи єдність національного простору та стійкість до зовнішніх і внутрішніх викликів. Її історичний розвиток демонструє, що мова є не лише культурним явищем, а й фундаментальним чинником існування української нації як політичної та соціальної реальності.

Василюк Світлана Володимирівна,
студентка юридичного факультету
Науковий керівник: Лаута О. Д.
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)

ДЕКОЛОНІЗАЦІЯ СВІДОМОСТІ: ПОДОЛАННЯ РАДЯНСЬКИХ ТА ІМПЕРСЬКИХ НАРАТИВІВ

Україна завжди була ласим шматком для загарбників. Від самого її початку наша держава побувала під владою багатьох окупантів, проте найболючіший шрам залишила радянська, точніше російська окупація.

Слова «окупація», «колонізація» завжди асоціюються з територіальним аспектом. Проте насправді вони значать трохи більше, якщо розглядати їх у широкому сенсі війни та загарбання. Мається на увазі окупація, колонізація свідомості – постійний вплив ворожих маніпулятивних чинників на нашу свідомість. Впевнена, перша думка, що виникає при словосполученні «окупація свідомості» – вплив ворожих новин, ІІСО та пропаганди на наш світогляд. Дійсно, названі елементи не є безпечними, проте є речі, які ми вживали кожен день не ставлячись до них критично. Культура: мова, мистецтво, освіта, спорт, наука, навіть назви географічних точок – усе це є засобами прихованої окупації наших голів. Тому пропоную розглянути деякі з цих складових у контексті їх впливу на нас як націю та як спосіб деколонізувати свідомість.

Деколонізація українського публічного простору – один зі способів позбавитися від російського впливу. Деколонізація в Україні включає декомунізацію та дерусифікацію. Це процес очищення від колишніх маркерів окупації, адже поки вони присутні у публічному просторі, доти вони так чи інакше впливають на життя суспільства, зокрема його колективну пам'ять [1. с. 16].

Особисто для мене, мова є найефективнішим інструментом ведення війни в широкому її сенсі. Вона виступає основним носієм культури, історичної пам'яті та способу мислення. У колоніальному контексті вона часто стає інструментом асиміляції та підпорядкування. Нав'язування мови метрополії супроводжується витісненням національної мови з ключових сфер життя. Такий процес призводить до поступової втрати культурної самобутності та формування

залежного мислення. Людина починає сприймати світ через чужі категорії, що ускладнює усвідомлення власної ідентичності. Це створює внутрішній конфлікт і сприяє закріпленню колоніального мислення навіть після формального здобуття незалежності. Відтак, деколонізація українського правопису в тому числі, є складовою загального процесу відновлення національної ідентичності та культурної автономії України після тривалого періоду імперської та радянської колонізації. Це явище охоплює не лише відновлення традиційних правописних норм, а й створення нових правил, що відповідають сучасним потребам української мови та суспільства [2. с. 455].

Мистецтво є потужним засобом формування суспільних уявлень і цінностей. У колоніальних умовах воно використовується як інструмент пропаганди, який формує позитивний образ імперії та легітимізує її панування. Через літературу, кіно, театр і мистецтво нав'язуються певні моделі поведінки, історичні інтерпретації та ідеали. Імперська культура часто подається як «вища», тоді як національне мистецтво знецінюється або витісняється. Внаслідок цього формується культурна залежність. Крім того, мистецтво може спотворювати історичну реальність, героїзуючи імперських діячів і замовчуючи або дискредитує національно-визвольні рухи. Це впливає на колективну пам'ять і закріплює вигідні для колонізатора наративи. Тому зараз найефективнішим методом, щоб позбутися цього, є навчання та пізнання. Ми, як українці, повинні досліджувати нашу історію, літературу, музику тощо. Крім того, цей метод сприяє зменшенню рівня меншовартості, а відтак, зміцнює сучасне мистецтво.

Географічні назви (топоніми) є важливою складовою символічного простору, який відображає історію та цінності суспільства. У колоніальному контексті перейменування міст, вулиць, регіонів і природних об'єктів стає способом закріплення влади та витіснення національної пам'яті. Імперські назви часто увічнюють діячів, події або ідеологічні концепти, пов'язані з колонізатором, що формує відповідний історичний нарратив у свідомості громадян. Водночас автентичні назви, які відображають місцеву історію та культуру, можуть зникати або замінюватися. Відновлення історичних назв або створення нових, пов'язаних із національною традицією, є важливим елементом деколонізації та повернення історичної пам'яті. Радянська деколонізація проявлялася не лише в русифікації локальної топоніміки. Важливим аспектом радянської деколонізації стала ціленаправлена денационалізація. Комуністична влада активно перейменовувала питоми українські, часто історично значущі назви міст, районів, сіл, селищ, вулиць. Своєю чергою, українська історія та її постаті в радянський період рідко знаходили місце на топонімічній карті [3. с. 98].

Отже, деколонізація свідомості є необхідною передумовою повноцінного розвитку незалежного суспільства. Подолання радянських та імперських нарративів передбачає не лише відмову від застарілих ідеологічних конструкцій, а й активне формування нової системи цінностей, заснованої на повазі до власної історії, мови та культури. Лише за умов системного підходу, що охоплює освітню, культурну та інформаційну сфери, можливе становлення самодостатньої, критично мислячої спільноти, здатної ефективно протистояти зовнішнім впливам і зберігати власну ідентичність.

Література

1. Кучабський О. Деколонізація публічного простору в Україні в умовах війни: політико-правові проблеми. сучасні тенденції розвитку сфери туризму та рекреації : Зб. матеріалів міжнар. науково-практ. конф., 17 квіт. 2025 р. Київ, 2025. С. 16-20.

2. Назаренко О. В. Деколонізація українського правопису: історія, сучасність та перспективи. обліково-фінансове, інформаційне та мовнокомунікаційне забезпечення сталого розвитку аграрного сектору економіки: проблеми, пріоритети, перспективи : зб. тез III Міжнар. науково-практ. інтернет-конф., 22-23 жовт. 2025 р. Дніпро, 2025. С. 455-456. URL: <https://dspace.dsau.dp.ua/server/api/core/bitstreams/82d189d9-34ee-4b1f-abe2-849a700fd31a/content#page=455>.

3. Кучабський О. Деколонізація суспільної свідомості українців: досвід топонімічної політики декомунізації. доктор філософії олена степанів: географ, краєзнавець, педагог : Матеріали Міжнар. наук. онлайн-семінару до 130-ліття від народж. уч., м. Львів, 20 груд. 2022 р. Львів, 2023. С. 97-104. URL: https://geography.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/07/Zbirnyk_Doktor-filosofii-Olena-Stepaniv.pdf#page=97.

Жувака Артем Максимович,
студентка юридичного факультету
Науковий керівник: Лаута О. Д.
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)

ВІЙНА ЯК ФАКТОР ТРАНСФОРМАЦІЇ ПРАВОСВІДОМОСТІ ТА НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В УКРАЇНІ

Російсько-українська війна стала для України не лише воєнним і політичним викликом, а й глибоким суспільним та світоглядним зрушенням. Вона суттєво вплинула на уявлення людей про державу, право, свободу, відповідальність і власну національну ідентичність. У таких умовах особливо помітно, що ідентичність не є сталою - вона формується через спільний досвід, історичну пам'ять, мову, культуру та щоденні громадянські дії.

Правосвідомість можна розуміти як те, як людина сприймає право, справедливість, свої обов'язки та межі дозволеної поведінки. В умовах війни це сприйняття змінилося. Люди почали більше усвідомлювати право як інструмент захисту життя, свободи, гідності та держави. Право перестало сприйматися лише як набір правил - воно стало основою існування суспільства і держави.

Конституція України закріплює, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека є найвищою соціальною цінністю. Держава також зобов'язана сприяти розвитку української нації, її культури та історичної

свідомості. Це означає, що право виконує не тільки регулятивну, але й ціннісну та об'єднавчу функцію.

Війна суттєво посилила відчуття національної єдності. Для багатьох українців національна ідентичність перестала бути формальною ознакою і стала частиною особистого та суспільного життя. Захист держави, служба в Збройних Силах України, волонтерство, допомога переселенцям та участь у громадських ініціативах стали реальними проявами громадянської позиції. У цьому контексті патріотизм проявляється не на словах, а через конкретні дії.

Важливу роль у формуванні ідентичності відіграє мова. Українська мова є не лише засобом спілкування, а й символом державності, єдності та культурної самобутності. Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» закріплює її обов'язкове використання у публічному житті, що сприяє зміцненню єдності суспільства та національної безпеки.

Ще одним важливим процесом є зміна історичної свідомості. Українське суспільство поступово відмовляється від радянських та імперських наративів, у яких Україна розглядалася як частина чужої історії. Натомість формується власне бачення історії, де в центрі знаходяться гідність, свобода та право на самостійний розвиток. Війна значно прискорила цей процес.

Важливим чинником цих змін є також деколонізація мислення. Українці переосмислюють свою історію, культуру та державність, усвідомлюючи себе як самостійну політичну націю. Це не лише зміна символів, а глибока трансформація суспільної свідомості та цінностей.

Освіта також відіграє важливу роль у цих процесах. Вона допомагає формувати відповідальних громадян, які розуміють значення права, держави та власної ролі в суспільстві. Національно-патріотичне виховання спрямоване на формування поваги до України, її законів і цінностей, а також готовності діяти відповідально.

Таким чином, війна стала потужним фактором змін в українському суспільстві. Вона вплинула на правосвідомість, посилила відчуття єдності та прискорила формування сучасної національної ідентичності. Українці все більше усвідомлюють значення права, свободи, мови та державності. У результаті формується нова українська реальність, де ключовими цінностями є гідність, відповідальність, єдність і незалежність.

Література

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР.
2. Про забезпечення функціонування української мови як державної : Закон України від 25.04.2019 № 2704-VIII.
3. Про національну безпеку України : Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII.
4. Національно-патріотичне виховання // Міністерство освіти і науки України.
5. Поліщук Ю. Національна та громадянська ідентичності в Україні в умовах російсько-української війни: константи та зміни // Аналітично-порівняльне правознавство. 2024.

6. Свідлов Ю. Роль армії у формуванні нової національної ідентичності в Україні // ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України. 2018.

Каменчук Ангеліна Русланівна,
студентка юридичного факультету
Науковий керівник: Лаута О. Д.
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)

РОЛЬ РЕЛІГІЇ У ЗБЕРЕЖЕННІ КУЛЬТУРНОЇ ТА НАЦІОНАЛЬНОЇ СПАДЩИНИ

Релігія як складний соціокультурний феномен відіграє визначальну роль у процесах формування, збереження та трансляції культурної й національної спадщини. Вона виступає не лише системою вірувань і культових практик, а й універсальним механізмом збереження історичної пам'яті, морально-етичних норм і світоглядних орієнтирів суспільства. Через релігійні тексти, символи, обряди та традиції здійснюється передання духовного досвіду від покоління до покоління, що забезпечує культурну спадкоємність [1].

Релігія істотно вплинула на формування матеріальної та нематеріальної культурної спадщини. Значна частина архітектурних пам'яток, зокрема храми, монастирі, культові споруди, а також витвори образотворчого мистецтва, музики та літератури створювалися під безпосереднім впливом релігійних ідей і уявлень. Ці об'єкти є не лише релігійними святинями, але й важливими культурними артефактами, що відображають історичні етапи розвитку суспільства та його ціннісні орієнтири [5].

Важливою функцією релігії є збереження національної ідентичності. Вона формує систему базових цінностей, норм поведінки та уявлень про добро і зло, які об'єднують людей у межах певної спільноти. У складні історичні періоди, зокрема під час втрати державності чи культурної асиміляції, саме релігійні інститути часто ставали осередками збереження мови, традицій, звичаїв і національної самосвідомості [2]. Релігійні свята, обряди та ритуали виступають ефективним інструментом підтримання культурної тяглості та соціальної єдності [3].

У контексті сучасних глобалізаційних процесів релігія виконує функцію збереження культурної самобутності та протидії культурній уніфікації. В умовах поширення масової культури та стандартизації способу життя релігійні традиції сприяють збереженню унікальних рис національних культур. Водночас релігія демонструє здатність до адаптації, використовуючи новітні інформаційні технології та комунікаційні платформи для поширення духовних цінностей і підтримання зв'язку з вірянами [6].

Особливу роль у збереженні культурної спадщини відіграють релігійні організації, які здійснюють діяльність, спрямовану на охорону, відновлення та

популяризацію культурних пам'яток. Вони беруть участь у реставрації історичних споруд, підтримці традиційних ремесел, організації культурно-просвітницьких заходів. Важливе значення має також міжнародне співробітництво у цій сфері. Зокрема, ЮНЕСКО визнає релігійні практики, традиції та обряди складовою нематеріальної культурної спадщини людства та сприяє їх охороні на глобальному рівні [4].

Разом із тим, у сучасному плюралістичному суспільстві важливим є забезпечення балансу між збереженням релігійних традицій і дотриманням принципів толерантності, свободи совісті та міжкультурного діалогу. Релігія має не лише зберігати культурну спадщину, але й сприяти взаєморозумінню між різними культурами та соціальними групами.

Отже, релігія є важливим чинником збереження культурної та національної спадщини, виконуючи функції трансляції духовних цінностей, підтримання історичної пам'яті та формування ідентичності. Її значення залишається актуальним в умовах як традиційного, так і сучасного глобалізованого світу.

Література

1. Біблія. – К.: Українське біблійне товариство, 2011.
  2. Мирча Еліаде. Священне і мирське / Пер. з фр. – К.: Основи, 2001. 256 с.
  3. Кліффорд Гірц. Інтерпретація культур. – К.: Дух і Літера, 2004. 560 с.
  4. ЮНЕСКО. Конвенція про охорону нематеріальної культурної спадщини, 2003.
  5. Історія української культури / за ред. І. Крип'якевича. – К.: Либідь, 2002. 656 с.
- Самюель Гантінгтон. Зіткнення цивілізацій та перебудова світового порядку. – К.: Основи, 2006. 390 с.

Каленюк Вікторія Володимирівна,
студентка юридичного факультету
Науковий керівник: Лаута О. Д.
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)

РОЛЬ МОЛОДІ У ФОРМУВАННІ НОВІТНЬОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕПОХИ

Формування новітньої української ідентичності в умовах цифрової епохи є складним, багатограним процесом, де молодь виступає не просто реципієнтом культурних смислів, а їхнім безпосереднім архітектором та транслятором. У сучасному світі, де цифрові технології визначають соціальну динаміку, ідентичність перестає бути статичною категорією, заснованою виключно на походженні, перетворюючись на динамічний проєкт свідомого самовизначення. Сучасна українська молодь, як покоління «цифрових аборигенів», інтегрує

національні цінності в глобальний контекст, використовуючи інструменти мережевого суспільства для деконструкції постколоніальних міфів та створення принципово нової моделі громадянської самосвідомості [1, с. 22].

Цей процес відбувається в умовах безпрецедентного інформаційного тиску та військової агресії, що змушує молодь формувати механізми «цифрової резистентності». Важливим аспектом цього процесу є перехід від пасивного споживання культури до активного виробництва україномовного контенту, який стає фундаментом для консолідації нації в кіберпросторі. Як зазначають дослідники, цифрова епоха радикально змінила способи передачі соціального досвіду: традиційна вертикальна модель «батьки-діти» поступилася місцем горизонтальним мережевим зв'язкам, де молодь самостійно верифікує історичні факти та формує ціннісні орієнтири через соціальні платформи, такі як TikTok, Instagram та YouTube [2, с. 45]. Це призводить до появи «нової суб'єктності», де українська ідентичність асоціюється з інноваційністю, волелюбністю та високим рівнем адаптивності до технологічних змін.

Молодь сьогодні виступає головним рушієм мовної трансформації, де перехід на українську мову в цифровому просторі стає актом політичного маніфесту та свідомим вибором на користь безпеки власного інформаційного поля. Цифрова українізація, на відміну від адміністративних методів минулого, має органічний характер, оскільки вона підкріплюється створенням якісного культурного продукту – від мем-культури до складних освітніх проєктів. В умовах мережевого суспільства мова стає не лише засобом комунікації, а маркером «свій-чужий», що дозволяє молоді маркувати безпечні цифрові території [3, с. 112].

Водночас відбувається ревізія культурної спадщини: через цифрові інструменти молоді дослідники та блогери актуалізують забуті імена «Розстріляного відродження» або українського модернізму, роблячи ці знання доступними та привабливими для масової аудиторії. Це формує інтелектуальний пласт нової ідентичності, який не обмежується фольклорними елементами, а базується на глибокому розумінні історичної тяглості української державної традиції. Процес ідентифікації сучасної молоді також тісно пов'язаний із поняттям «цифрового громадянства», яке передбачає високу відповідальність за поширювану інформацію та активну участь у волонтерських ініціативах. Цифрові платформи стали інструментом мобілізації, де молоді люди координують допомогу армії, здійснюють адвокацію українських інтересів за кордоном та протидіють ворожим ПСО. Така діяльність трансформує ідентичність із суто теоретичної категорії в практичну життєву стратегію, де бути українцем означає бути корисним своїй спільноті [1, с. 58].

Особливе місце у формуванні новітньої ідентичності посідає волонтерство як форма соціальної самореалізації молоді. У цифрову епоху волонтерські мережі функціонують як самоорганізовані структури, що швидко реагують на виклики часу. Для молоді людини участь у таких процесах стає способом легітимізації власної приналежності до нації, де спільна дія переважає над формальними ознаками. Це призводить до розмивання регіональних

відмінностей та формування єдиного загальнонаціонального ідентифікаційного поля, об'єднаного цифровою комунікацією [4, с. 134].

Важливо враховувати, що цифрова епоха також сприяє глобалізації української ідентичності. Молодь, володіючи іноземними мовами та розуміючи алгоритми глобальних медіа, стає голосом України у світі. Вони не просто розповідають про війну чи культуру, вони створюють нові наративи, де Україна виступає як суб'єкт, що захищає цінності свободи та демократії, близькі всьому цивілізованому світу. Це позбавляє українську ідентичність «комплексу меншовартості», замінюючи його почуттям гідності та гордості за технологічні та військові досягнення своєї країни. У цьому контексті «Дія», цифрова стійкість банківської системи та успіхи українських ІТ-продуктів стають невід'ємними символами сучасної України, які молодь з гордістю демонструє світові [5, с. 89].

Проте формування ідентичності в умовах цифрової епохи стикається з викликами, такими як інформаційна фрагментація та загроза «цифрового відчуження». Молоде покоління змушене балансувати між глобальними трендами та локальною автентикою. Існує ризик підміни глибоких сенсів поверхневими візуальними образами, проте саме українська молодь демонструє здатність до змістовної наповненості цифрових символів. Ідентичність сьогодні – це не лише знання гімну чи історії, це здатність ефективно функціонувати в умовах невизначеності, зберігаючи вірність національним інтересам. Критичне мислення стає фундаментом, на якому молодь будує свій світогляд, відкидаючи нав'язані тоталітарні стереотипи та вибудовуючи ідентичність на засадах індивідуальної свободи та колективної безпеки [2, с. 147].

Новітня українська ідентичність є інклюзивною: вона об'єднує людей різних етнічних походжень навколо ідеї спільного майбутнього в демократичній цифровій державі. Роль молоді у цьому процесі є детермінуючою, оскільки саме вони визначають, які елементи минулого варто взяти в майбутнє, а які мають бути залишені як архаїзми. Завдяки цифровій грамотності та патріотичному налаштуванню, сучасне покоління створює такий образ українця, який є зрозумілим, сучасним та поважним у всьому світі.

Підсумовуючи, роль молоді полягає у переході від етноцентричної до громадянської моделі нації, де цифровий простір є головним полем битви за сенси та одночасно майданчиком для розбудови нової, успішної української реальності, що базується на знаннях, технологіях та непохитній волі до свободи [4, с. 210].

Література

1. Головатий М. Ф. Соціополітичні аспекти формування ідентичності молоді в умовах глобалізації. – К.: Персонал, 2021. – 340 с.
2. Злобіна О. Г. Цифрова трансформація суспільства: виклики та можливості для молоді. – К.: Інститут соціології НАН України, 2023. – 256 с.
3. Степаненко В. П. Цифрове громадянство як новий етап політичної активності української молоді. // Культурологічний альманах. – 2022. – № 18. – С. 110-118.

4. Марценюк Т. О. Гендер, нація та цифровізація: нові виміри української ідентичності. – К.: Дух і Літера, 2024. – 312 с.

5. Данилюк О. В. Віртуалізація ідентичності: від мема до національної ідеї. // Наукові записки НаУКМА. Соціологія. – 2023. – Т. 6. – С. 85-94.

Коломієць Марія Олександрівна,
студентка юридичного факультету
Науковий керівник: Лаута О. Д.
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)

ДЕРУСИФІКАЦІЯ МОВНОГО ПРОСТОРУ УКРАЇНИ ПІСЛЯ 2022 РОКУ: ПРИЧИНИ ТА НАСЛІДКИ

Повномасштабне вторгнення Російської Федерації 24 лютого 2022 року стало потужним каталізатором незворотних змін у мовному ландшафті України. Процес дерусифікації, який раніше мав переважно еволюційний характер, перейшов у фазу активного суспільного та державного очищення від імперських впливів.

Головною причиною прискореної дерусифікації стала трансформація мови з інструменту комунікації на символ безпеки та національної ідентичності. Російська мова почала сприйматися більшістю населення як мова агресора, що призвело до масового добровільного переходу громадян на українську мову в побуті. За даними соціологічної групи «Рейтинг», рівень мовної самоідентифікації українців за останні два роки досяг історичного максимуму.

Основними напрямками дерусифікації є:

- Топонімічна деколонізація. За даними Міністерства культури та інформаційної політики, у 2022–2023 роках було перейменовано тисячі вулиць, площ та парків, чії назви були пов'язані з Росією або радянським минулим. Наприклад, місто Володимир-Волинський повернуло історичну назву Володимир.
- Законодавче регулювання. Посилення контролю за дотриманням Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної». У 2024 році кількість протоколів за порушення мовного законодавства (зокрема у сфері обслуговування та цифрових інтерфейсів) зросла в 1,7 раза порівняно з попереднім роком, що свідчить про активізацію громадського моніторингу.
- Культурний простір. Відмова від російського медіапродукту, музики та книг на користь національного виробника.

Наслідки цих процесів мають довгостроковий характер. По-перше, зміцнюється державна суб'єктність України. По-друге, формується нове покоління молоді, для якої українська є домінуючою у всіх сферах: згідно з дослідженнями 2024 року, близько 73% молоді спілкуються українською у

публічному просторі. Проте залишаються і виклики: нерівномірність дерусифікації у східних та південних регіонах, де рівень використання української вдома все ще залишається нижчим за середній по країні (близько 21–23%).

Отже, дерусифікація після 2022 року – це не лише зміна вивісок, а фундаментальне переосмислення національних цінностей, де мова виступає головним кордоном від культурної експансії ворога.

Література

1. Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» від 25.04.2019 № 2704-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19>
2. Шосте загальнонаціональне опитування: мовне питання в Україні. Соціологічна група «Рейтинг». URL: <https://www.ratinggroup.ua/news/language-issue-in-ukraine-march-19th-2022>
3. Кількість штрафів за порушення закону про мову зростає втричі у 2024 році. Оpendatabot. URL: <https://opendatabot.ua/>
4. Дерусифікація в Україні. Матеріали Вікіпедії (оновлено 2024). URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Дерусифікація_в_Україні

Космінська Катерина Сергіївна,
студентка юридичного факультету
Науковий керівник: Лаута О. Д.
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)

РОЛЬ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ У СПРОТИВІ ТА КОНСОЛІДАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА

У період повномасштабної збройної агресії українська мова трансформувалася з суто комунікативного засобу на ключовий інструмент забезпечення національної безпеки. Вона виконує функцію демаркації українського соціуму від ворожого дискурсу, виступаючи надійним маркером ідентифікації «свій-чужий». Масовий та свідомий перехід громадян на українську мову є виявом національного опору та стратегічним кроком до зміцнення єдності нації.

Визначальна роль української мови у процесах спротиву зумовлена її історичним досвідом як об'єкта колоніального тиску та репресій. Багатовікова політика русифікації була спрямована на нівелювання національної ідентичності задля встановлення контролю над територією. У зв'язку з цим, сучасна мовна трансформація є актом деколонізації, що передбачає розрив із ментальними та культурними матрицями минулого. Протистояння на рівні мовних кодів формує першу лінію ідеологічної оборони, оскільки агресор традиційно використовує

концепт «захисту російськомовних» для виправдання власної експансії. Поступова ліквідація мовної монополії колишньої метрополії позбавляє супротивника інструментів «м'якої сили», що робить мовну деколонізацію критично необхідною умовою забезпечення суверенітету.

Суспільна консолідація навколо державної мови свідчить про якісні зміни у громадянському суспільстві, де мова стає універсальним інтеграційним фактором для різних регіонів, етнічних та соціальних груп. Мовна єдність мінімізує ризики внутрішньої дестабілізації та маніпуляцій, які ворог намагається спровокувати на підґрунті мовного питання. Українська мова формує «каркас» національної єдності та спільне ціннісне поле, де повага до неї є невід'ємним елементом сучасного соціального контракту [1].

Важливим індикатором консолідації є перехід на українську мову публічних осіб політиків, бізнесменів та лідерів думок, що до 2022 року переважно спілкувалися російською. Цей кейс демонструє, що мова втратила статус приватної справи, тобто це діє як потужний соціальний стимул для широких верств населення, які дивляться на еліти та наслідують їх, сприймаючи цей крок не як зовнішній тиск, а як внутрішню потребу. Така трансформація свідчить про зміну парадигми, українська мова перейшла з розряду «мови культури» чи «мови етнічної ідентичності» до розряду «мови безпеки» та «мови успіху» [2].

Окремої уваги заслуговує економічний та культурний вимір мови. Аналіз стримінгових сервісів в Україні за останні два роки показує тотальне домінування українських виконавців, що є доказом того, що українська мова стала мовою сучасної культури. Якщо раніше верхівки чартів займали артисти з РФ, то зараз слухач свідомо обирає український продукт. Попит на україномовний контент створив потужний ринок, так як видавництва, музичні лейбли та кіноіндустрія, які раніше орієнтувалися на російський ринок, сьогодні демонструють стрімке зростання через українізацію продукту. Це аргумент на користь того, що українська мова стала економічно вигідною, а інвестиції в україномовний контент є інвестиціями в стійкість держави [3].

. Розуміння контексту, фразеологізмів та фонетичних нюансів створює природний бар'єр для ворожих диверсійних груп та дезінформаційних кампаній. Психологічний аспект консолідації полягає у формуванні відчуття належності до спільноти, що допомагає долати колективні травми через звернення до культурних витоків.

В інформаційному просторі мова виконує функцію «фільтра довіри». В умовах гібридної війни, де ворог використовує диверсійно-розвідувальні групи, українська мова, як ми вже казали вище, стала автоматичним бар'єром для ідентифікації «свій-чужий». Вільне володіння українською мовою, розуміння контексту, фразеологізмів та фонетичних нюансів створює середовище, де нещирість виявляється на рівні мовного коду. Забезпечення домінування української мови в медіа, освіті та цифрових сервісах дозволяє протидіяти ворожим нарративам, які часто поширюються через російськомовні канали, мінімізуючи ризики інформаційного впливу. Психологічний аспект мовної консолідації полягає у формуванні відчуття належності до спільноти, яка об'єднана спільними цілями. Українська мова в часи випробувань стає

терапевтичним фактором, що допомагає подолати колективні травми через повернення до витоків власної культури та історії. Це відчуття «спільності», що виникає через мову, є надзвичайно потужним енергетичним ресурсом, який живить волонтерський рух, армію та цивільний спротив. Мова в цьому контексті виконує функцію психологічного «якоря», забезпечує стабільність нації перед обличчям катастрофічних подій, даруючи людям опору в часи невизначеності [4].

Варто згадати і про те, що освітня трансформація, зокрема вилучення російської мови та літератури зі шкільних програм, є ще одним фундаментальним прикладом інституційної консолідації. Це створює єдине інтелектуальне поле для майбутніх поколінь, що унеможлиблює формування паралельних культурних просторів усередині однієї держави. Коли молоде покоління здобуває знання українською мовою, воно автоматично стає носієм української картини світу, що є гарантією довготривалої стійкості нації до майбутніх спроб зовнішньої асиміляції [5].

Отже, можна стверджувати, що роль української мови у спротиві та консолідації суспільства є визначальною та еволюційною. Вона трансформувалася з історичного символу в дієвий інструмент державотворення та національного виживання. Мова сьогодні – це не лише засіб спілкування, а стратегічний актив, від ефективного використання якого залежить стійкість нації. Усвідомлення цього факту на державному рівні та підтримка природного прагнення громадян до україномовного простору є запорукою того, що українська мова стане фундаментальною основою майбутньої перемоги та подальшого розвитку сучасної, демократичної та незалежної української держави, яка базується на цінностях свободи та власної ідентичності.

Література

1. Різник О. Г. Мовна ситуація в Україні: між політикою та реальністю. Львів: В-во Львівського університету, 2018.
2. Бондаренко І. С. Мова як інструмент національної безпеки в умовах гібридної війни. Київ: Інститут стратегічних досліджень, 2022.
3. Тараненко О. О. Українська мова в сучасному суспільному просторі. К.: Наукова думка, 2019.
4. Огієнко І. І. Історія української літературної мови. К.: Наша культура і наука, 2001.
5. Кульчицький С. В. Україна: постколоніальний вимір. К.: Генеза, 2016.

Кучер Іван Юрійович,
студентка юридичного факультету
Науковий керівник: Лаута О. Д.
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)

ВПЛИВ РЕЛІГІЇ НА НАЦІОНАЛЬНУ ІДЕНТИЧНІСТЬ УКРАЇНЦІВ

Для історії України релігія відігравала дуже важливу роль не лише як особиста віра, але й як сама сутність культурної пам'яті, морального виховання та національної свідомості. Для українського суспільства з часом релігійна традиція сама по собі стала одним із засобів збереження мови, звичаїв, уявлень про справедливість, гідність і спільну історичну долю. Саме тому вплив релігії на національну ідентичність українців потребує ретельної оцінки: історично, як елемент духовної культури, соціально-правове явище та пов'язане з конституційними гарантіями свободи совісті та світського характеру держави [1].

За таких умов проблема політики релігії та національної ідентичності стає особливо помітною в часи соціальних криз, військових конфронтацій та бажання здобути культурну ідентичність. За таких умов релігія виступає джерелом емоційної підтримки, а також символічної організації суспільства. Українська національна ідентичність стосується не лише мови чи території, а й спільних цінностей, історичної пам'яті та моральних ідей, а також моральних та інших аспектів цивілізаційного самовираження. Релігія також сприяє збереженню внутрішньої цілісності нації, створюючи моральні норми поведінки, а також впливаючи на сімейні звичаї, релігійні обряди, календарні практики, ставлення до добра і зла [2].

У минулому християнство було важливим фактором інтеграції української території в європейську культуру. Воно допомогло закласти основу для писемної традиції, освіти, друку книг, храмової архітектури та церков сучасності. Релігія на українських землях, наприклад, ніколи не була лише особистою справою для віруючих у будь-якому з суспільств та завжди мала соціальні наслідки, де моральні та комунальні вчення, ідеї про історичну безперервність передавалися через церковні (організаційні) інституції. [2].

В історії країни релігія не лише становила сферу приватної віри, але й була засобом формування культурної пам'яті, моральних стандартів та національної ідентичності. Традиція для українського народу протягом багатьох років була одним з їхніх інструментів мови, звичаїв, розуміння справедливості, гідності та історичної долі. Тому ми повинні враховувати значення релігії для національної ідентичності українців всебічно, в історичному, духовному культурному, сучасному соціально-правовому та конституційному забезпеченні свобод совісті та світських державних факторів [1]. За таких умов проблема політики релігії та національної ідентичності стає особливо помітною в часи соціальних криз, військових конфронтацій та бажання здобути культурну ідентичність. За таких

умов релігія виступає джерелом емоційної підтримки, а також символічної організації суспільства. Українська національна ідентичність стосується не лише мови чи території, а й спільних цінностей, історичної пам'яті та моральних ідей, а також моральних та інших аспектів цивілізаційного самовираження.

Релігія також сприяє збереженню внутрішньої цілісності нації, створюючи моральні норми поведінки, а також впливаючи на сімейні звичаї, релігійні обряди, календарні практики, ставлення до добра і зла. У минулому християнство було важливим фактором інтеграції української території в європейську культуру. Воно допомогло закласти основу для писемної традиції, освіти, друку книг, храмової архітектури та церков сучасності. Релігія на українських землях, наприклад, ніколи не була лише особистою справою для віруючих у будь-якому з суспільств та завжди мала соціальні наслідки, де моральні та комунальні вчення, ідеї про історичну безперервність передавалися через церковні (організаційні) інституції. Це призвело до того, що релігійні погляди багатьох поколінь українців часто інтегрувалися з відчуттям власної національної ідентичності. І значна частина впливу релігії на національну ідентичність полягає в її ціннісному вимірі. Насправді українські релігійні традиції базуються на людській гідності, відповідальності, солідарності, свободі та служінні іншим, що демонструється діяльністю Української Греко-Католицької Церкви. Ці принципи також мають теологічне та соціальне значення - вони допомагають створити громадянську культуру та оцінку загального блага. Глава УГКЦ заявив, що християнські та загальнолюдські цінності закладають основу громадянської позиції та сприяють соціальній єдності [3].

В сучасній Україні також залишається окрема і світська країна, в якій законно діяти за власною волею. Відповідно до положень українського Закону "Про свободу совісті та релігійні організації", незаконно дискримінувати релігійну організацію, виключати церкву з держави або регулювати релігію, а також позбавляти релігійні установи правових гарантій щодо поведінки (відповідно до основних принципів). У найфундаментальнішому сенсі ці положення дозволяють гармонізувати релігійну різноманітність з національною єдністю. Для української ідентичності це також важливо, оскільки національна спільнота не будується на примусовій гегемонії однієї конфесії; вона базується на повазі до свободи релігії та свободи приватного переконання, щоб мати власний погляд на світ. Релігія тісно пов'язана з політичним настроєм та ціннісною орієнтацією, а також з довірою до інституційного суспільства в Україні. Згідно з дослідженнями, релігійність українців не є функцією соціально-політичних питань, а представляє новий рівень релігійності, який розвинувся в ході трансформацій та трансформацій, особливо між періодами політичних потрясінь та революцій [1, 2] центральна частина історії української культури була сформована церковною традицією і, як наслідок, моральним вихованням, сімейними правилами та суспільними уявленнями про те, як поводитися. Цей ефект відчувається сьогодні, наприклад, через громадянську освіту, благодійність, волонтерство, підтримку сім'ї та соціальні послуги для соціально маргіналізованих груп населення. Адже вони є інструментами соціальної згуртованості, а їхні завдання сприяють соціальній довірі та відповідальним

відносинам з державою та громадою. Саме тому в Україні значення релігії залишається важливим інструментом не лише релігійного, але й громадянського навчання [3, 4].

Тим часом релігійне значення для національної ідентичності невіддільне від свободи совісті. У релігійних справах Хартія прав людини передбачає, що держава не повинна втручатися у внутрішнє життя церков, не нав'язувати стандарти християнського світогляду і не обмежувати нічию можливість вірити чи не вірити [1]. Це особливість української моделі: ніхто не повинен надмірно покладатися на релігію для політичного примусу, але вона є ефективною соціальною силою. Це напруження між свободою совісті та недискримінацією, яке бачить релігію в сфері національної консолідації проти національного розколу [1]. Питання релігійної свободи в умовах війни також мають велике значення в сучасній Україні. Права та повага до віруючих, захист релігійних громад та засудження насильства мають особливе значення в ці роки, оскільки цей релігійний період стає соціальним моральним джерелом. У таких публічних заявах українських церков наголошується на необхідності миру, взаємоповаги та захисту людської гідності [3].

Отже, релігія стала центральним механізмом у формуванні національної ідентичності українського суспільства, як історичний, так і сучасний елемент. Більше ніж система духовних вірувань і практик, вона служить важливою культурною, моральною та соціальною інституцією, яка закладає основу для розвитку нормативних ціннісних орієнтацій, захисту історичної пам'яті та консолідації суспільства. Це зміцнює громадянське суспільство, допомагає у вихованні моральної освіти, волонтерство та соціальну солідарність. Вона впливає як особисто, так і колективно вдома і в суспільному житті, будуючи солідарність один з одним і відповідальність перед суспільством. Важливо, щоб в Україні, щодо впливу віри, принципи свободи совісті та світського характеру держави, які передбачені законодавством, стали частиною ідентичності кожної країни. Релігія залишається значною частиною української національної ідентичності, вона також відіграє роль у підтримці духовних основ суспільства, створенні та зміцненні моральних цінностей, а також у зміцненні країни перед сучасними загрозами.

Література

1. Закон України «Про свободу совісті та релігійні організації» № 3894-20 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3894-20#Text> (дата звернення: 19.04.2026).
2. Релігійна ситуація в Україні і світі // Національна безпека і оборона. – 2013. – № 1 (138) [Електронний ресурс] / Центр Разумкова. – Режим доступу: https://razumkov.org.ua/uploads/journal/ukr/NSD138_2013_ukr.pdf (дата звернення: 19.04.2026).
3. Офіційна заява Глави Української Греко-Католицької Церкви [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://docs.ugcc.ua/1313/> (дата звернення: 19.04.2026).

4. Харківська правозахисна група. Освітні матеріали [Електронний ресурс]. – Режим доступу <https://archive.khpg.org/osvita/index.php?id=1321526172> (дата звернення: 19.04.2026).

Любенко Дмитро Сергійович,
студентка юридичного факультету
Науковий керівник: Лаута О. Д.
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)

УКРАЇНСЬКА МОВА ЯК СИМВОЛ ДЕРЖАВНОСТІ ТА ОПОРУ РОСІЙСЬКІЙ АГРЕСІЇ

Мова, перебуваючи в тісному зв'язку з суспільством, виконує значну роль у соціалізації та консолідації людства. Як зазначає І. А. Шишко, «мова, перебуваючи в тісному зв'язку з суспільством, виконує значну роль у соціалізації та консолідації людства»[1]. Водночас вона не лише об'єднує людей у межах певного соціуму, а й формує історичну тяглість нації. Зокрема, підкреслюється, що мова «з'єднує всі покоління в одне велике історичне живе ціле»[2], забезпечуючи безперервність культурного розвитку та передачу духовних цінностей. Саме завдяки цьому мова виступає своєрідним механізмом історичної пам'яті, який дозволяє суспільству зберігати власну ідентичність у часі.

У сучасному науковому дискурсі мова розглядається як фундаментальна основа культури. У дослідженні зазначається, що мова є «найважливішого комунікативного та інформативного засобу людської діяльності» [3], що підкреслює її ключову роль у функціонуванні суспільства. Саме через мову здійснюється передача інформації та забезпечується взаємодія людей у соціумі. Вона формує не лише можливість комунікації, а й спосіб мислення, структурує уявлення людини про світ і визначає систему її цінностей.

Крім того, мова безпосередньо пов'язана з процесами національної ідентифікації. У науковій роботі підкреслюється «її значення у національно-культурній ідентифікації» [3]. Це свідчить про те, що мова є важливим чинником формування національної свідомості та культурної єдності суспільства. Через мову відбувається засвоєння традицій, норм поведінки, культурних символів, що в сукупності формують національний характер і світогляд народу.

Особливої актуальності це набуває в умовах сучасних викликів, зокрема російської агресії проти України. У таких умовах мова перестає бути лише засобом спілкування і набуває виразного політичного та світоглядного значення. Вона стає інструментом спротиву, маркером національної позиції та способом збереження культурного суверенітету. Свідомий вибір української мови дедалі частіше виступає проявом громадянської відповідальності та патріотизму.

Історичний розвиток української мови також підтверджує її значення як чинника національного самозбереження. У дослідженні наголошується, що «мовна імперська політика була скерована на закріплення офіційного статусу російської мови як державної» [3], що супроводжувалося обмеженням функціонування української мови. Незважаючи на тривалий тиск і заборони, українська мова не лише збереглася, а й стала символом боротьби за національну гідність і незалежність. Її стійкість свідчить про глибоку укоріненість у культурному та духовному житті народу.

Таким чином, українська мова виконує не лише комунікативну, а й консолідуючу функцію, виступаючи важливим чинником державності та опору в умовах сучасних викликів. Вона об'єднує суспільство, забезпечує спадкоємність поколінь і є символом боротьби українського народу за свою незалежність.

Узагальнюючи, можна стверджувати, що українська мова є не просто елементом культури, а її фундаментальною основою та умовою існування нації як цілісного соціального організму. Вона визначає спосіб мислення, формує світогляд і виступає ключовим чинником національної єдності. В умовах війни її значення лише посилюється: мова стає не тільки засобом комунікації, а й формою спротиву, символом незламності та духовної сили народу. Саме через мову українське суспільство утверджує свою ідентичність, демонструє світові власну суб'єктність і здатність протистояти зовнішнім загрозам. Тому збереження, розвиток і свідоме використання української мови є не лише культурним, а й стратегічним завданням держави та кожного громадянина.

Література

1. Шишко І. А. Мова як універсальна форма існування культури // Грані. – 2014. – № 12 (116). – С. 45-53.
2. Гузенко І. Феномен української мови та її значення в процесі формування й утвердження української державності (1991-2024 рр.) // Humanities Studies. – 2024. – Вип. 29. – С. 52-60.
3. Лисишук М. В. Мова як форма буття української культури // Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. – 2020. – № 4. – С. 21-25.

Марко Ілля Миколайович,
студент юридичного факультету
Науковий керівник: Лаута О. Д.
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)

УКРАЇНСЬКА МОВА ЯК КЛЮЧОВИЙ ЧИННИК ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПОСТКОЛОНІАЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Українська мова в сучасних умовах виступає одним із ключових чинників формування національної ідентичності, забезпечуючи зв'язок між історією, культурою та самосвідомістю народу. Наразі активно досліджується значення української мови як основного чинника ідентичності, аналізуються історичні передумови становлення мовної свідомості українців, роль державної мовної політики та соціокультурні аспекти функціонування української мови [1]. Це дає підстави розглядати мову як базовий елемент національного буття.

Історично українська ідентичність формувалася під впливом мовного чинника, однак цей зв'язок змінювався. За умов бездержавності ця ідентичність була головно етнокультурною, а не громадянською, проте політика радянської влади спричинилася до розриву між мовною практикою й етнокультурною ідентичністю [2]. Це спричинило ситуацію, коли ідентичність і мовна практика не завжди збігалися. Водночас після здобуття незалежності ситуація змінилася: постання незалежної держави стимулювало формування громадянської ідентичності та зміну характеру її зв'язку з етнокультурною ідентичністю [2].

Попри трансформації, українська мова залишається важливим елементом соціальної взаємодії. Мова – це система, що її використовує певна спільнота – насамперед нація, – ідентичність якої ця мова виражає [2]. Вона визначає межі соціальної спільноти, сприяє формуванню відчуття належності та виступає маркером «свого» серед «чужого».

У сучасному суспільстві мова виконує також функцію консолідації. Саме мова є тим головним джерелом і чинником консолідації нації, який забезпечує єдність та розвиток здорового менталітету та культури народу як нації [3]. Вона формує світогляд і впливає на національну свідомість, забезпечуючи внутрішню єдність суспільства. Водночас мова зберігає культурну спадщину народу. Мова відіграє ключову роль у збереженні національної самобутності, передаючи історичний досвід, культурні традиції та світоглядні орієнтири народу [3]. Через неї передаються цінності та норми, що забезпечують спадкоємність поколінь.

Разом із тим мовна ситуація в Україні залишається складною. Основною рисою сучасної мовної ситуації в нашій державі залишається українсько-російська двомовність, яка й сьогодні впливає на мовну ситуацію, що не сприяє зміцненню української національної свідомості [3]. Це є наслідком історичних процесів і тривалого впливу російської мови. Попри це, роль української мови поступово зростає. Соціологічні опитування показують, що 82% громадян

України вважають українську мову важливим чинником національної єдності [1]. Крім того, українська мова є одним із символів державності України [2], що підкреслює її значення не лише як засобу спілкування, а й як символу нації. Важливу роль відіграє державна мовна політика. Ухвалення Закону України “Про забезпечення функціонування української мови як державної” регламентує її використання у всіх сферах суспільного життя [2]. Це сприяє зміцненню позицій мови та її поширенню.

Отже, українська мова є ключовим елементом національної ідентичності та фактором консолідації суспільства. Українська мова є визначальним чинником національної ідентичності, що забезпечує історичну тяглість, культурну самобутність та суспільну згуртованість [1]. Її розвиток є необхідною умовою зміцнення державності та подальшого розвитку української нації.

Література

1. Сабадир Г. І. Українська мова як чинник національної ідентичності // Матеріали наукової конференції. Харків: Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»
2. Кулик В. Роль української мови в національній ідентичності громадян пострадянської України // Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. Київ
3. Дрогомирецька М. Мова як засіб національної ідентичності та консолідації // Матеріали наукової конференції. Львів: Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького

Павленко Юлія Владиславівна,
студентка юридичного факультету
Науковий керівник: Лаута О. Д.
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)

УКРАЇНЬСЬКА МОВА В ЦИФРОВОМУ ПРОСТОРИ: РОЛЬ БЛОГЕРІВ ТА МУЗИКИ У ЗМІЦНЕННІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЄДНОСТІ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Зараз, під час війни в нашій країні, одним з найобговорюваніших питань є питання української мови. Це питання стосується ролі мови у спілкуванні, у музиці, у різних сферах нашого життя. І, на жаль, важливість цього аспекту ми почали розуміти лише зараз.

Українська мова – це не просто засіб спілкування. Це серцебиття нації. Це код нашої ідентичності, що зберігає у собі силу століть і водночас звучить на повну потужність у XXI столітті. Вона не відстала у минулому, не лишилася лише у підручниках чи в поезії. Вона живе – яскрава, потужна, модерна. Сьогодні українська лунає в Instagram, TikTok, YouTube, у подкастах і стрімах на Twitch,

в Telegram-каналах, на Discord-серверах і в Twitter. Українською мовою промовляють герої фільмів та серіалів. Ми можемо використовувати українську мову в голосових помічниках. Мова не лише крокує з часом – вона витворює його ритм. [1]

Нинішню інформаційну епоху вже важко уявити без блогерів, інфлюенсерів та різних медійних особистостей, що впливають на порядок денний. Соціальні мережі – це окремий світ, де кожен висловлює свої думки та впливає на інших. Після початку повномасштабного вторгнення багато українських інфлюенсерів зрозуміли, що вони є лідерами думок, тому повинні нести ті цінності, які заохочуватимуть людей споживати та популяризувати українське, нести в маси те, що росія (країна терорист, яка напала на Україну) намагається знищити, й робити все заради перемоги. [2]

Мова українських блогерів помітно змінюється, проходячи шлях від здебільшого російськомовного контенту до цілеспрямованого впровадження української як засобу популяризації культури та національної ідентичності. Відомі автори на платформах Instagram і TikTok навчають аудиторію через гумор, автентичність і короткі відео, поступово витісняючи суржик та росіянізми зі своїх матеріалів.

Музика завжди була невід'ємною частиною людського існування, супроводжуючи радість і смуток, працю і відпочинок, війну і мир. Серед розмаїття музичних форм особливе місце посідає пісня – універсальний засіб вираження емоцій, думок та культурних кодів. Проте, її значення сягає значно глибше, коли йдеться про формування та збереження національної ідентичності. Пісня стає не просто набором мелодій та слів, а потужним символом, що об'єднує народ, передає його історію, цінності та прагнення з покоління в покоління. [3]

Музика – це потужний інструмент, який може рятувати, надихати та об'єднувати людей. Українська музична сцена стала яскравим прикладом стійкості та незламності українського народу. Музика України має шанс стати світовим феноменом і символом перемоги над темрявою.

В українських виконавців змінилися пріоритети та орієнтири, оскільки раніше створювалися російськомовні треки для того, щоб бути в ротаціях не тільки в Україні, а й мати можливість гастролювати до країни-агресора, збирати там слухачів, заробляти гроші. То зараз створюють контент українською мовою – це певна норма написання пісень нашою солов'їною мовою. Співаки орієнтуються на нашого слухача і в пріоритеті на міжнародного. [4]

Узагальнюючи, зазначу, що україномовний контент у соціальних мережах і музичній індустрії став ключовим символом єдності та своєрідним цифровим щитом. Завдяки блогерам і артистам українська мова перетворилася на сучасний тренд, який надихає молодь на усвідомлення власної сили й ідентичності, допомагаючи остаточно відмовитися від впливу культури агресора. Сьогодні мова в інтернеті є нашим культурним форпостом.

Література

1. Українська мова у світі цифрових технологій. Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького. URL: <https://new.meduniv.lviv.ua/ukrayinska-mova-u-sviti-tsyfrovyyh-tehnologij/>
2. Цінності, які на часі: ставлення українських блогерів до російського контенту після повномасштабного вторгнення. *Медіакритика*. URL: <http://mediakrytyka.lnu.edu.ua/ohlyady-analytyka/tsinnosti-yaki-na-chasi-stavlennya-ukrayinskykh-bloheriv-do-rosiyskoho-kontentu-pislya-povnomasshtabnoho-vtorhnennya.html>
3. Круглий стіл «Роль української мови у зміцненні національної ідентичності» (2025). Львівський національний університет імені Івана Франка. URL: <https://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2025/07/KRUHLYY-STIL-RP-2025.pdf>
4. Як музика допомагає під час війни. *Українська Служба Інформації*. URL: <https://life.usionline.com/iak-muzyka-dopomahaie-pid-chas-vijny/>

Приколота Домініка Володимирівна,
студентка юридичного факультету
Науковий керівник: Лаута О. Д.
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)

РОЛЬ УНІВЕРСИТЕТІВ У ПІДГОТОВЦІ СВІДОМИХ ГРОМАДЯН

У сучасному світі університети є одними з найважливіших соціальних інститутів, які впливають не лише на рівень освіти суспільства, а й на формування його майбутнього. Їхня роль не обмежується підготовкою висококваліфікованих фахівців у різних галузях знань. Насамперед університети виконують значно глибшу місію вони сприяють формуванню свідомих, відповідальних, активних громадян, які здатні мислити критично, діяти самостійно та брати участь у житті держави.

Однією з ключових функцій університетської освіти є інтелектуальний розвиток особистості. У процесі навчання студенти опановують не лише професійні знання, а й навички аналізу, синтезу та оцінки інформації. Вони вчаться працювати з різними джерелами, розрізняти достовірні факти від маніпуляцій, формувати аргументовані висновки. Саме критичне мислення є основою свідомого громадянства, адже дозволяє людині приймати зважені рішення в умовах складного та інформаційно насиченого суспільства.

Важливе місце посідає також виховна функція університетів. Під час навчання формуються моральні та соціальні цінності, такі як повага до прав людини, свобода, рівність, справедливість, толерантність та відповідальність. Студентське середовище є особливим простором, де молодь вчиться взаємодіяти з іншими людьми, поважати різні погляди, вирішувати конфлікти мирним

шляхом та працювати в команді. Це формує культуру спілкування та сприяє розвитку демократичного світогляду.

Окремо слід підкреслити соціалізаційну роль університетів. Саме тут молода людина вперше активно залучається до суспільного життя поза межами сім'ї та школи. Участь у студентському самоврядуванні, наукових гуртках, культурних заходах, волонтерських програмах та громадських ініціативах сприяє формуванню активної життєвої позиції. Студенти набувають досвіду відповідальності, організаторських здібностей та лідерських якостей, які є необхідними для повноцінного громадянського життя.

Не менш важливою є роль університетів у формуванні національної свідомості та ідентичності. В українському контексті вони виступають осередками збереження та розвитку мови, культури, історичної пам'яті та духовних традицій. Через освітній процес студенти глибше усвідомлюють значення своєї держави, її історії та сучасних викликів. Це формує патріотизм у його свідомому та конструктивному розумінні.

Також університети сприяють розвитку громадянської відповідальності. Освічена людина розуміє свої права і обов'язки, усвідомлює вплив власних дій на суспільство та державу. Саме університетське середовище формує розуміння того, що кожен громадянин є частиною суспільства і має можливість впливати на його розвиток через активну участь у соціальних, економічних та політичних процесах.

Отже, університети виконують надзвичайно важливу багатофункціональну роль. Вони є не лише центрами здобуття знань, але й потужними інституціями формування особистості та громадянської свідомості. Саме завдяки університетській освіті суспільство отримує не просто спеціалістів, а свідомих громадян, здатних мислити критично, діяти відповідально та сприяти розвитку демократичної, правової та культурно розвиненої держави.

Птаховська Вероніка Ігорівна,
студентка юридичного факультету
Науковий керівник: Лаута О. Д.
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ В ЦИФРОВОМУ ПРОСТОРІ

Сучасний етап трансформації українського суспільства характеризується інтенсивною цифровізацією соціального буття, що визначає специфіку соціалізації та самоідентифікації молодого покоління. Процес формування національної ідентичності сучасної молоді відбувається в континуумі поєднання традиційних етнокультурних цінностей та новітніх інформаційно-

комунікаційних технологій. У цьому контексті цифровий простір постає детермінуючим середовищем конструювання індивідуальних та колективних уявлень про націю, державотворчі процеси, історичну пам'ять та параметри громадянської відповідальності.

Однією з релевантних особливостей даного процесу є екстраполяція соціальної взаємодії у площину соціальних мереж та мультимедійних платформ. Завдяки цифровим медіа молодь отримує верифікований доступ до історичного контенту, культурної спадщини, освітніх ресурсів та актуальних громадських ініціатив. Онлайн-комунікація сприяє поширенню української мови, популяризації національної культури, символіки та традицій. Поряд із позитивними тенденціями, цифрове середовище генерує низку викликів та загроз, зумовлених ризиками інформаційних маніпуляцій, та формуванням викривлених уявлень про національну ідентичність.

Важливим індикатором національної свідомості в цих умовах стає цифровий активізм: українська молодь демонструє високий рівень залученості до волонтерських, культурних та правозахисних онлайн-проектів. Цифрові платформи стали інструментом консолідації суспільства, особливо в умовах війни, коли соціальні мережі виконують функцію мобілізації громадян, підтримки військових та поширення правдивої інформації про Україну на міжнародній арені.

Процес самоідентифікації у віртуальному просторі корелює з трансформацією комунікативних моделей. Молодь переходить від пасивного споживання інформації до активного суб'єктного статусу у сфері культурного виробництва. Блогінг, цифрове мистецтво та подкастинг стають засобами репрезентації модерної української культури.

Водночас актуальною залишається проблема фрагментації ідентичності, коли глобальні цифрові тренди можуть послаблювати локальні культурні орієнтири. З огляду на це, пріоритетного значення набуває розвиток медіаграмотності, критичного мислення та реалізація виваженої державної інформаційної політики, спрямованої на протекціонізм вітчизняного культурного продукту.

Отже, цифровий простір є одночасно можливістю та викликом для формування національної ідентичності сучасної української молоді. Він забезпечує швидке поширення національних цінностей, посилює громадянську активність та сприяє інтеграції української культури у світовий інформаційний простір. Подальші наукові розвідки мають зосереджуватися на розробці стратегічних механізмів підтримки національної самосвідомості в умовах глобального цифрового суспільства.

Література

1. Грицак Я. Нарис історії України: формування модерної української нації. – Київ: Критика, 2019.
2. Ковальчук О. Цифрова культура та молодь в Україні // Український соціологічний журнал. – 2021. – №2.

3. Лібанова Е. Соціальні трансформації українського суспільства. – Київ: НАН України, 2020.

4. Міністерство культури та інформаційної політики України. Стратегія розвитку інформаційного простору України до 2025 року.

5. Петрова І. Національна ідентичність у глобалізованому світі: український вимір // Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. – 2022. – №1.

Різніченко Єлизавета Сергіївна,
студентка юридичного факультету
Науковий керівник: Лаута О. Д.
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)

МОВА ЯК ЕЛЕМЕНТ ДЕРЖАВНОСТІ ТА СУВЕРЕНІТЕТУ

Державна мова як фундаментальний складник державності та суверенітету наділена офіційно закріпленим правовим статусом і використовується як обов'язковий засіб комунікації у публічних сферах суспільного життя. Саме через державну мову забезпечується функціонування державних інституцій, здійснення управління, правосуддя та взаємодія громадян із державою.

Конституційне закріплення української мови як державної у частині першій статті 10 Конституції України відображає історичну роль української нації у формуванні української держави. Українська мова є не лише засобом спілкування, а й символом національної незалежності, культурної самобутності та політичної єдності українського народу. Статус державної мови закріплено в основах конституційного ладу України, що підкреслює її фундаментальне значення для функціонування держави.

Українська мова є обов'язковою у діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування, зокрема у сфері діловодства, підготовки нормативно-правових актів, офіційного спілкування посадових осіб, а також у судовому провадженні. Це забезпечує єдність правового простору та ефективне функціонування державних інституцій.

Сфера освіти відіграє ключову роль у забезпеченні функціонування державної мови, адже українська мова визначена основною мовою навчання у державних і комунальних закладах освіти. Через освітній процес відбувається формування мовної культури громадян, їх соціалізація та усвідомлення належності до української політичної нації.

Державна мовна політика України поєднує пріоритет української мови з гарантіями прав національних меншин. Поряд із державною мовою в освітньому процесі та культурному житті можуть використовуватися мови національних спільнот, що забезпечує баланс між захистом державної мови та дотриманням прав людини.

Мова є важливим чинником формування національної ідентичності, адже через неї передаються культурні цінності, історична пам'ять та світогляд народу. Рідна мова формує духовний зв'язок особистості з власним народом і виступає засобом збереження національної самобутності.

Упродовж тривалого часу розвиток української мови стримувався домінуванням російської мови у різних сферах суспільного життя, зокрема в інформаційному просторі, освіті та професійній діяльності. Така ситуація негативно впливала на формування єдиної національної ідентичності та створювала загрозу культурній самобутності українського народу.

Соціологічні дослідження свідчать про поступове посилення ролі української мови в суспільстві, зокрема зростання частки громадян, які визнають її рідною та використовують у повсякденному житті. Найбільш виражена тенденція до розширення сфери використання мови спостерігається у молодіжному середовищі, що свідчить про зміцнення національної самосвідомості.

У сучасних умовах мова стала одним із ключових чинників консолідації українського суспільства, особливо в контексті політичних та військових викликів. Українська мова дедалі більше сприймається як символ незалежності, державної єдності та гарантія збереження національної ідентичності українців

Сліпенко Софія Андріївна,
студентка юридичного факультету
Науковий керівник: Лаута О. Д.
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)

КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА ЯК ПРОСТІР ДІАЛОГУ МІЖ МИНУЛИМ І СУЧАСНІСТЮ

Культурна спадщина є складним і багатовимірним соціокультурним феноменом, що охоплює матеріальні та нематеріальні надбання людства, успадковані від попередніх поколінь і збережені для наступних. Вона включає історичні пам'ятки, архітектуру, традиції, мову, звичаї та інші форми культурного вираження, які формують основу колективної пам'яті суспільства [1, с. 1]. У цьому сенсі культурна спадщина виступає не лише як об'єкт збереження, але і як активний чинник соціального розвитку.

Однією з ключових функцій культурної спадщини є забезпечення тяглості історичного розвитку та формування національної ідентичності. Вона виступає своєрідним «мостом» між поколіннями, через який передаються цінності, норми та світоглядні орієнтири. Як зазначають дослідники, історико-культурна спадщина відіграє важливу роль у процесах самоідентифікації суспільства, сприяючи його консолідації в умовах соціальних і політичних трансформацій [2, с. 2-3].

У сучасному науковому дискурсі культурна спадщина дедалі частіше розглядається як простір діалогу між минулим і сучасністю. Це означає, що вона не є статичною сукупністю артефактів, а постійно переосмислюється відповідно до нових соціокультурних контекстів. Інтерпретація історичних подій, символів і пам'яток змінюється залежно від актуальних потреб суспільства, що забезпечує динамічний характер культурної спадщини [3, с. 200-205].

Важливу роль у цьому процесі відіграють культурні інституції – музеї, архіви, бібліотеки, освітні та культурні центри, які перетворюються на інтерактивні комунікативні платформи. Саме в цих просторах відбувається діалог між різними інтерпретаціями минулого, формується критичне осмислення історичного досвіду та створюються нові культурні смисли. Такий підхід дозволяє залучати широку аудиторію до процесів збереження та актуалізації культурної спадщини.

Окрім цього, культурна спадщина набуває особливого значення в умовах глобалізації. З одного боку, глобалізаційні процеси сприяють взаємопроникненню культур і розширенню міжкультурного діалогу, а з іншого – створюють ризики уніфікації та втрати національної самобутності. У цьому контексті культурна спадщина виступає важливим ресурсом збереження культурної різноманітності та забезпечення культурної безпеки суспільства.

Варто також підкреслити економічний і соціальний потенціал культурної спадщини. Вона є важливим чинником розвитку культурного туризму, креативних індустрій та місцевих громад, сприяючи сталому розвитку територій. Використання культурної спадщини як ресурсу розвитку дозволяє поєднувати збереження історичних цінностей із сучасними економічними практиками.

Таким чином, культурна спадщина постає як відкритий і динамічний простір діалогу між минулим і сучасністю, у якому відбувається постійне переосмислення історичного досвіду, формування нових культурних смислів і цінностей. Вона забезпечує не лише збереження історичної пам'яті, а й активну участь у формуванні майбутнього суспільства, виступаючи важливим чинником його сталого розвитку та культурної ідентичності.

Література

1. Культурна спадщина // Енциклопедія Сучасної України : [електронний ресурс]. Київ, 2016. С. 1-2. URL: <https://esu.com.ua/pdf/file/51479.pdf>
2. Овчаренко М. О. Роль історико-культурної спадщини у формуванні української національної ідентичності // Economy-confer.com.ua : електронне наукове видання. 2023. С. 2-4. URL: https://www.economy-confer.com.ua/data/downloads/file_1734349101.pdf
3. Овчарук О. В. Гуманітарні стратегії в культурі України початку XXI століття : монографія. Суми : ФОП Цьома С. П., 2025. 200 с. URL: <https://elib.nakkkim.edu.ua/handle/123456789/6136>

Терещенко Анастасія Олександрівна,
студентка юридичного факультету
Науковий керівник: Лаута О. Д.
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)

МОВА ЯК ФЕНОМЕН КУЛЬТУРНОГО БУТТЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ

Мова в контексті філософії культури постає не лише як засіб комунікації, а як глибинний онтологічний феномен, що визначає спосіб буття народу, його самосвідомість, систему цінностей і культурну тяглість. У випадку української нації мова набуває особливого статусу – вона виступає не просто інструментом вираження думок, а основою історичного існування, збереження ідентичності та духовної єдності. Саме через мову формується культурний простір, у якому народ осмислює себе у світі та конструює власну реальність.

У філософському вимірі мова є ключовим елементом етнокультурного буття. Можна зазначити, що «мова є елементом етнічної самосвідомості та ідентифікації»[1], тобто вона безпосередньо пов'язана з усвідомленням людиною своєї належності до певної спільноти. Українська мова в цьому контексті виконує функцію не лише комунікативну, але й ідентифікаційну, адже через неї індивід долучається до колективної пам'яті, традицій і культурного досвіду нації. Більше того, «розвиток української культури і мови був єдиним процесом становлення нації»[1], що свідчить про нерозривний зв'язок між мовним розвитком і формуванням української державності та культури. Таким чином, мова виступає не зовнішнім атрибутом культури, а її внутрішньою структурою.

Особливого значення набуває теза про те, що «українська мова стала способом збереження національної самосвідомості»[1]. У періоди історичних криз, утисків та втрати державності саме мова виконувала функцію духовного опору, забезпечуючи неперервність культурної традиції. Вона стала своєрідним «культурним кодом», через який передавалися цінності, світогляд і національна пам'ять.

У ширшому філософському контексті мова визначається як соціокультурне явище, що формує людину та суспільство. Як зазначено, «мова вирізняє нас з-поміж інших, поєднує нас, є символічним ключем до національної культури, ключовим елементом на кожному з етапів виникнення та розвитку держави.»[2] Це положення підкреслює, що мова виконує не лише об'єднувальну функцію, а й виступає структурною основою державотворчих процесів. Вона є символічним механізмом інтеграції індивідів у єдину культурну спільноту.

З позиції соціальної філософії важливою є те, що «мова – явище суспільне, у ній відображаються вимоги колективності.»[2] Це означає, що мова не існує поза суспільством і не є суто індивідуальним явищем. Вона формується в процесі соціальної взаємодії та відображає колективний досвід народу.

Крім того, «вона виступає необхідною умовою та засобом соціалізації індивіда.»[2] Людина стає повноцінним членом суспільства лише через засвоєння мови, яка відкриває доступ до культури, норм і цінностей. Водночас у філософському розумінні підкреслюється діалектичний зв'язок між людиною і мовою: «поступово в суспільстві утверджується усвідомлення того, що не лише людина володіє мовою, а й мова володіє людиною.»[2] Це означає, що мова не лише використовується індивідом, а й формує його мислення, світогляд і спосіб сприйняття реальності.

Мова також виконує фундаментальну комунікативну функцію, адже «мова виконує низку суспільних функцій, серед яких однією з найважливіших є комунікативна, функція спілкування.»[2] Саме через комунікацію забезпечується передача знань, досвіду та культурних смислів між поколіннями.

Філософія культури підкреслює також, що «мова є важливим складником культури народу.»[2] Вона відображає не лише реальність, але й ментальність спільноти. У цьому сенсі «мова – це дзеркало культури, в якому відображається не тільки реальний, оточуючий людину світ, але й менталітет народу, його національний характер, традиції, звичаї, мораль, система норм та цінностей.»[2] Отже, мова є не просто засобом опису світу, а способом його культурного конструювання.

Звідси випливає, що «мова – це скарбничка культури.»[2] Вона зберігає історичний досвід, фольклор, літературу та духовні надбання народу. Також важливо, що «мова – носій культури.»[2], адже через неї культура передається у часі та просторі. Водночас «мова – інструмент культури, формуючий особистість людини.»[2], що підкреслює її виховну та антропологічну функцію.

У сучасній гуманітарній думці підкреслюється, що «саме через мову ми здатні усвідомлювати себе і навколишній світ»[3], тобто мова виступає умовою самосвідомості. Вона є посередником між людиною і реальністю, формуючи способи її інтерпретації. Крім того, «будь-який культурний стереотип, будь-який одиничний акт соціальної поведінки включає комунікацію, а саме – мову»[3], що свідчить про універсальність мовного чинника в культурі.

У підсумку можна стверджувати, що мова є не лише елементом культури, а її онтологічною основою. Вона визначає спосіб буття української нації, забезпечує її духовну цілісність та історичну неперервність. Як зазначено, «українська мова – національний феномен, адже вона має непереборну силу об'єднувати.»[2] Отже, мова в українському контексті є не просто засобом спілкування, а фундаментальним феноменом культурного буття, що формує націю, її свідомість та майбутнє.

Література

1. Лисипюк М. В. Мова як форма буття української культури // Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. – 2020. – № 4. – С. 21-25.
2. Гузенко І. Феномен української мови та її значення в процесі формування й утвердження української державності (1991–2024 рр.) // Humanities Studies. – 2024. – Вип. 29. – С. 52-60.

3. Шишко І. А. Мова як універсальна форма існування культури // Грані. – 2014. – № 12 (116). – С. 45-53.

Чебан Альона Михайлівна,
студентка юридичного факультету
Науковий керівник: Лаута О. Д.
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)

МЕХАНІЗМИ ФОРМУВАННЯ ІСТОРИЧНОЇ ПАМ'ЯТІ В СУСПІЛЬСТВІ

Історична пам'ять є складним соціокультурним явищем, яке відображає уявлення суспільства про своє минуле, формує ідентичність та впливає на політичні й правові процеси. Вона не є статичною, а навпаки, постійно трансформується під впливом різних механізмів, інституцій та інтерпретацій. Формування історичної пам'яті відбувається як на індивідуальному, так і на колективному рівнях, що пояснює її складність і різнобічність.

Першим і одним із ключових механізмів є освітня система. Саме через шкільні програми, підручники та академічні курси суспільство передає новим поколінням певну інтерпретацію історичних подій. Освіта виконує не лише інформаційну функцію, але й ідеологічну, адже вона формує ціннісні орієнтири, визначає, які події вважаються значущими, а які - маргіналізуються. У цьому контексті важливим є питання об'єктивності викладу історії та впливу держави на зміст освітніх стандартів.

Другим механізмом виступає державна політика пам'яті. Держава активно бере участь у конструюванні історичної пам'яті через прийняття законів, встановлення пам'ятних дат, створення музеїв, меморіалів та проведення офіційних заходів. Наприклад, визнання певних історичних подій як геноциду чи національної трагедії має не лише історичне, а й правове значення. Такі рішення впливають на міжнародні відносини, національну ідентичність та навіть кримінально-правову політику (наприклад, встановлення відповідальності за заперечення певних правопорушень).

Третім важливим чинником є мас-медіа та інформаційний простір. Засоби масової інформації, соціальні мережі, кінематограф і література формують емоційне сприйняття історії. Вони можуть як популяризувати історичні знання, так і спотворювати їх через маніпуляції або пропаганду. У сучасному цифровому середовищі інформація поширюється надзвичайно швидко, що підсилює вплив медіа на формування колективної пам'яті. Значну роль відіграють інформаційні війни, де історія часто використовується як інструмент політичного впливу.

Наступним механізмом є культурні практики та традиції. Ритуали, святкування, пам'ятні дати, народні звичаї – усе це сприяє закріпленню певних історичних наративів у суспільній свідомості. Наприклад, щорічне вшанування

героїв або жертв історичних подій формує емоційний зв'язок між поколіннями та зміцнює колективну ідентичність. У цьому аспекті історична пам'ять набуває символічного значення.

Важливу роль відіграють також наукові дослідження та історіографія. Історики, архівісти, дослідники формують академічне бачення минулого, яке може змінюватися з появою нових джерел або методологій. Наука прагне до об'єктивності, однак вона також залежить від соціального контексту, політичної ситуації та доступу до архівів. Саме тому історична пам'ять може переглядатися і переосмислюватися з часом.

Окремо слід виділити правовий механізм формування історичної пам'яті. Законодавство може прямо або опосередковано впливати на інтерпретацію історичних подій. Наприклад, прийняття законів про декомунізацію, реабілітацію жертв репресій чи відкриття архівів сприяє переоцінці минулого. Водночас існує небезпека надмірної криміналізації історичних інтерпретацій, що може обмежувати свободу слова та наукових досліджень. Не менш важливим є індивідуальний досвід і родинна пам'ять. Особисті спогади, сімейні історії, передані з покоління в покоління, формують індивідуальну історичну пам'ять. Вони можуть як доповнювати офіційні наративи, так і суперечити їм. Саме через поєднання особистого та колективного досвіду формується цілісне уявлення про минуле.

Таким чином, історична пам'ять формується під впливом комплексу взаємопов'язаних механізмів – освітніх, політичних, культурних, інформаційних, наукових і правових. Вона є результатом постійної взаємодії між державою, суспільством і особистістю. Розуміння цих механізмів допомагає краще й об'єктивніше сприймати історію, уникати маніпуляцій і формувати свідому громадянську позицію.

Шклярук Поліна Олександрівна,
студентка юридичного факультету
Науковий керівник: Лаута О. Д.
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)

ПРАВОВА СВІДОМІСТЬ ЯК КОМПОНЕНТ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ: РОЛЬ СИСТЕМИ ОСВІТИ У ФОРМУВАННІ ГРОМАДЯНИНА

На сучасному етапі розвитку української державності питання національної ідентичності перестало бути суто культурним чи мовним аспектом. В умовах повномасштабної агресії ідентичність трансформувалася у фундаментальний чинник національної безпеки. Одним із найменш очевидних, але найбільш стійких елементів цієї ідентичності є правова свідомість. Бути українцем сьогодні означає не лише розділяти спільну історію, а й поділяти спільні цінності

правової держави, свободи та справедливості. Саме правова свідомість відокремлює українську політичну націю від правового нігілізму тоталітарних систем.

Традиційно національну ідентичність розглядали через призму «крові та ґрунту». Проте сучасна Україна демонструє перехід до громадянської моделі ідентичності. У цій моделі правова свідомість це сукупність поглядів, переконань і почуттів особи щодо права.

Для українця правова свідомість стала формою супротиву. Вимога справедливості, захист прав людини та неприйняття корупції сприймаються як національні риси, що протиставляються імперським наративам. Таким чином, право стає не просто набором параграфів, а частиною «соціального ДНК» нації. Як зазначається у Конституції України, людина, її життя і здоров'я, честь і гідність визнаються найвищою соціальною цінністю, що і є ядром нашої філософії права.

Система освіти є головним інструментом формування ідентичності. Тривалий час українська освіта перебувала під впливом радянської парадигми, де закон сприймався як каральний інструмент держави. Сьогоднішня мета освіти це докорінна зміна цього підходу.

Реформа «Нова українська школа» (НУШ) закладає фундамент громадянської відповідальності ще з початкових класів. Згідно із Законом України «Про освіту», однією з ключових компетентностей є «громадянські та соціальні компетентності», що включають розуміння принципів демократії та здатність захищати свої права.

У вищій школі, особливо для студентів-правників, цей процес набуває форми інтелектуальної деколонізації. Це відмова від позитивістського розуміння права («закон - це воля держави») на користь природного права, де права людини є первинними. Освіта має виховувати не «гвинтик системи», а автономного суб'єкта, який розуміє, що його ідентичність нерозривно пов'язана з його правовим статусом громадянина.

Повномасштабна війна виявила унікальний феномен: консолідацію через відповідальність. Соціологічні дослідження фіксують зростання довіри до державних інституцій та водночас підвищення вимогливості громадян до дотримання законності.

Правова свідомість під час війни проявилася у:

- Масовому волонтерському русі (як формі самоорганізації громадянського суспільства поза прямим державним примусом);
- Свідомому дотриманні норм воєнного стану;
- Зростанні запиту на справедливе покарання агресора через міжнародні правові механізми.

Це свідчить про те, що українська ідентичність стала «правоцентричною». Ми ідентифікуємо себе як націю, що бореться за право існувати у правовому полі, на відміну від «права сили», яке пропонує ворог.

Правова свідомість не є вродженою рисою, вона формується через культуру та, перш за все, через систему освіти. Включення правового компонента до національної ідентичності робить державу стійкішою до зовнішніх маніпуляцій.

Формування ідентичності через усвідомлення своїх прав і обов'язків це єдиний шлях до побудови зрілого демократичного суспільства.

Література

1. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року (зі змінами).
2. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII.
3. Указ Президента України № 286/2019 «Про Стратегію національно-патріотичного виховання».
4. Соціологічна група «Рейтинг». Звіт: «Динаміка національної ідентичності та ціннісних орієнтацій українців» (2024-2026).

Юрченко Поліна Олегівна,
студентка юридичного факультету
Науковий керівник: Лаута О. Д.
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)

УКРАЇНСЬКА НАЦІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ У ІСТОРИЧНІЙ РЕТРОСПЕКТИВІ ТА СУЧАСНОМУ СОЦІОКУЛЬТУРНОМУ ВИМІРІ

Українська національна ідентичність є складним, багат шаровим та динамічним феноменом, що пройшов тривалий шлях трансформації від ранньосередньовічної етнічної спільноти до сучасної політичної нації. В історичній ретроспективі цей процес ніколи не був лінійним, оскільки відбувався в умовах постійного зовнішнього тиску, відсутності власної державності протягом тривалих періодів та агресивних імперських асиміляційних практик. Тяглисть українського історичного процесу базується на глибоких традиціях самоорганізації, що сягають корінням княжої доби та козацької держави, яка стала першим потужним символом політичної волі, демократизму та суб'єктності нації [2, с. 48].

У ХІХ столітті, попри жорсткі цензурні обмеження (Емський указ, Валуєвський циркуляр), відбулося якісне перетворення народних традицій, пісенної творчості та живої мови на дієвий інструмент культурного спротиву. Діяльність інтелектуальних еліт, зокрема Кирило-Мефодіївського товариства, дозволила закласти надійні підвалини модерного націєтворення, перевівши українське питання з суто етнографічної площини у політичну [1, с. 112]. В цей період ідентичність почала усвідомлюватися не лише через побутові ознаки, а й через приналежність до спільної історичної долі та культурного простору, відмінного від імперського нарративу.

Радянський період створив специфічну та вкрай складну ситуацію «подвійної ідентичності», де українство цілеспрямовано витіснялося в

декоративну, суто етнографічну сферу, позбавлену політичного змісту. Проте саме національна культура, професійне мистецтво та підпільна філософська думка стали тим інтелектуальним прихистком, де зберігався національний код навіть у часи найбільш суворих ідеологічних репресій та Голодомору-геноциду [3, с. 215]. Спроби нівелювати українську самобутність через концепт «радянського народу» наштовхувалися на тихий, але тривкий опір інтелігенції та селянства, що зрештою призвело до вибуху національної свідомості наприкінці 1980-х років.

Зі здобуттям державної незалежності у 1991 році розпочався якісно новий етап розвитку – поступовий і болісний перехід від пострадянської ментальності до формування свідомого громадянського суспільства. Цей шлях супроводжувався гострими внутрішніми дискусіями щодо мовної політики, вибору геополітичного вектора та подолання колоніальної спадщини в освіті та науці. Такий стан вимагав фундаментального переосмислення власного історичного досвіду, відмови від нав'язаних міфів та пошуку нових точок консолідації [4, с. 67].

Сучасний соціокультурний вимір української ідентичності зазнав корінних, тектонічних змін під впливом подій Революції Гідності та необхідності захисту суверенітету в умовах тривалої збройної агресії. Це означає, що ключовим чинником самоідентифікації стає не лише етнічне походження чи мова, якою людина розмовляє в побуті, а спільна ціннісна платформа – усвідомлене прагнення до свободи, верховенства права, демократії та беззаперечної приналежності до європейського цивілізаційного простору.

Повномасштабна війна стала потужним каталізатором національної консолідації. Явища масового волонтерського руху, самоорганізації громад та безпрецедентного збройного спротиву постали як найвищі форми соціальної солідарності та прояви колективної ідентичності. У цьому контексті українська мова остаточно вийшла за межі суто лінгвістичного поняття, набувши статусу стратегічного ресурсу та ключового маркера національної стійкості («мова – це зброя»). Процеси дерусифікації та деколонізації публічного простору, які раніше тривали десятиліттями, сьогодні відбуваються прискореними темпами, що підтверджує високий рівень внутрішньої єдності та зрілості суспільства [5, с. 142].

Важливим аспектом сучасної ідентичності є також цифровізація соціокультурних процесів. Україна демонструє приклад «цифрової нації», де державні сервіси, соціальні мережі та інформаційні технології стають інструментами зміцнення горизонтальних зв'язків між громадянами. Це створює нову модель ідентичності – технологічну, мобільну, але водночас глибоко закорінену в традиційні цінності взаємодопомоги та свободи.

Українська ідентичність на сучасному етапі постає як відкрита, інклюзивна та стійка система. Вона гармонійно поєднує в собі пам'ять про багатовікову боротьбу за державність із актуальним досвідом захисту універсальних демократичних цінностей. Подальший розвиток національної самосвідомості безпосередньо залежить від успішності остаточної деколонізації культурного простору, реформування інститутів пам'яті та здатності українського

суспільства не лише інтегруватися в глобальний контекст, а й пропонувати світові власні унікальні соціокультурні моделі розвитку. Сучасна Україна вже не просто шукає своє місце в Європі, вона активно формує новий зміст європейської ідентичності через свій досвід боротьби за суб'єктність.

Література

1. Грицак Я. Й. Нариси історії України: Формування модерної української нації XIX-XX століття. Київ: Генеза, 2000. 360 с.
2. Грушевський М. С. Хто такі українці і чого вони хочуть. Київ: Либідь, 1991. 240 с.
3. Попович М. В. Нарис історії культури України. Київ: АртЕк, 1998. 728 с.
4. Рябчук М. Ю. Від Малоросії до України: парадокси запізнілого націєтворення. Київ: Критика, 2000. 272 с.
5. Якубова Л. Д. Національна ідентичність в умовах війни: соціокультурні трансформації. Київ: Інститут історії України НАНУ, 2022. 198 с.

Богущ Тетяна Василівна,
*студентка факультету тваринництва
та водних біоресурсів
Науковий керівник: Лаута О. Д.
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

МОВА ЯК ОСНОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ: УКРАЇНСЬКА МОВА В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

Національна ідентичність є складним соціокультурним феноменом, що формується під впливом історичних, політичних та культурних чинників. Одним із ключових її елементів виступає мова, яка не лише виконує комунікативну функцію, але й є носієм колективної пам'яті, традицій і цінностей народу. У сучасних умовах для України питання мови набуває особливого значення, оскільки тісно пов'язане з процесами державотворення, національної консолідації та протидії зовнішній агресії.

Українська мова історично зазнавала утисків і обмежень, зокрема в періоди перебування українських земель у складі різних імперій. Політика русифікації, що проводилася протягом тривалого часу, спричинила зниження статусу української мови та звуження сфер її функціонування. Водночас саме мова залишалася одним із найважливіших чинників збереження національної самобутності українців.

У ХХІ столітті, особливо після початку російської агресії проти України, мовне питання набуло нового змісту. Українська мова стала не лише засобом

спілкування, а й символом спротиву, національної гідності та єдності. Зростання використання української мови в публічному просторі, освіті, медіа та повсякденному житті свідчить про посилення процесів національної самоідентифікації.

Важливу роль у цьому процесі відіграє державна мовна політика, спрямована на підтримку та розвиток української мови. Законодавче закріплення її статусу як державної, розширення сфер застосування та популяризація в культурному й інформаційному просторі сприяють зміцненню національної ідентичності. Водночас важливо забезпечити баланс між утвердженням державної мови та повагою до мов національних меншин.

Суттєвий вплив на формування мовної ідентичності має система освіти. Саме через освітні інституції відбувається передача мовних норм, культурних цінностей і національних традицій молодому поколінню. Використання української мови як основної мови навчання сприяє формуванню стійкої національної самосвідомості та усвідомлення власної приналежності до української спільноти.

Окремої уваги заслуговує роль цифрового простору у поширенні української мови. Соціальні мережі, онлайн-платформи та медіа створюють нові можливості для її популяризації, особливо серед молоді. Збільшення кількості україномовного контенту сприяє формуванню позитивного ставлення до мови та її активному використанню в різних сферах життя.

Водночас сучасні виклики, зокрема інформаційна війна та глобалізаційні процеси, створюють додаткові труднощі для розвитку національної ідентичності. Поширення іншомовного контенту, вплив масової культури та міграційні процеси можуть призводити до часткової втрати мовної самобутності. У зв'язку з цим особливо важливим є формування мовної свідомості та відповідального ставлення до використання української мови.

Таким чином, українська мова виступає фундаментальною основою національної ідентичності, відіграючи важливу роль у консолідації суспільства та збереженні культурної спадщини. В умовах сучасних викликів вона набуває не лише комунікативного, але й стратегічного значення як чинник національної безпеки та державної незалежності. Подальший розвиток і підтримка української мови є необхідною умовою зміцнення української державності та формування стійкої національної ідентичності.

Шкляр Станіслав Сергійович,
*студентка факультету тваринництва
та водних біоресурсів*
Науковий керівник: Лаута О. Д.
*Національний університет біоресурсів
і природокористування України*
(м. Київ, Україна)

ГЕРОЇ, ПАМ'ЯТЬ І НАЦІОНАЛЬНИЙ МІФ: РОЛЬ ІСТОРИЧНОЇ ПАМ'ЯТІ У ФОРМУВАННІ ІДЕНТИЧНОСТІ

Історична пам'ять функціонує не як пасивний архів, а як механізм конструювання реальності. Як зазначав Моріс Хальбвакс, пам'ять індивіда завжди вписана у «соціальні рамки», що означає: ми пам'ятаємо лише те, що дозволяє нам наша група. Людина з народження формується як «національна одиниця», засвоюючи мову, культуру та символи, які стають інструментами її самоідентифікації. Ця взаємодія особистості із загальним минулим є критичною умовою існування нації [1, 2].

Проте, як слушно зауважує Ян Ассман, існує суттєва різниця між «комунікативною» (живою, родинною) та «культурною» (офіційною, міфологізованою) пам'яттю [3]. Держава прагне перетворити складний індивідуальний досвід на «культурну пам'ять», де постать героя стає символом, а не реальною людиною. В умовах війни цей процес набуває характеру маніпуляції: держава здійснює «сакралізацію» подвигу, що, згідно з теорією Ентоні Сміта, є необхідним етапом для зміцнення національного міфу. У цей момент індивідуальність героя «стирається». Жахлива реальність конфлікту – смерть та розчарування, заміщується героїзованим образом, який має на меті мобілізацію патріотичних почуттів [4].

Трансформація особистого болю у колективну велич створює глибокий етичний парадокс, наслідки якого виходять далеко за межі ідеологічних дискусій. Микола Козловець слушно наголошує, що підміна справжньої історичної пам'яті міфологізованою конструкцією провокує стан духовної кризи [1, 5]. У цьому розриві між офіційною, «глянцевою» героїкою та травматичною реальністю власного досвіду індивід опиняється у стані психологічної дезорієнтації. Держава, експлуатуючи образ загиблого героя для легітимації патріотичних наративів, свідомо ігнорує той факт, що війна є територією «негероїв», де панує хаос, неминуха смерть та нелюдські випробування, далекі від абстрактних понять честі чи слави.

Цей когнітивний дисонанс стає потужним джерелом психологічного тиску на особистість, яка мала безпосередній контакт із воєнною реальністю. Коли ветеран або свідок конфлікту порівнює свій виснажливий, сповнений крові та розчарувань досвід із тими героїчними міфами, що транслюються у публічному просторі, він відчуває відчуження не лише від держави, а й від власної ідентичності. Це відчуття «невидимості» реальної війни призводить до руйнівних наслідків: від глибоких депресивних станів та дезадаптації до

саморуйнівної поведінки, що проявляється в антисоціальних явищах або навіть суїцидальних намірах. Особистість, яка вижила або була свідком загибелі побратимів, часто сприймає офіційну героїзацію як форму цинічної образи. Держава, яка вимагає від суспільства поклоніння ідеальним образам, залишає реальну людину наодинці з її посттравматичним синдромом, фактично витісняючи її за межі офіційного нарративу. Таким чином, національний міф, покликаний згуртувати націю, перетворюється на механізм виключення, що пригнічує суб'єкта, чий досвід не вписується у героїчний шаблон. Це створює небезпечну тенденцію: чим інтенсивніше держава намагається заповнити простір міфами, тим сильнішою стає внутрішня криза тих, хто знає ціну справжньої війни. Подолання цієї кризи вимагає відходу від сакралізації до гуманістичного розуміння історії, де визнання людського страждання є ціннішим за створення ідолів, які, зрештою, не здатні загоїти рани жодного окремого індивіда. Таким чином, національний міф виступає інструментом, що «підживлює» внутрішній патріотизм, але водночас він дегуманізує особистість. Суспільство споживає героїчний нарратив, не цікавлячись автентичністю шляху, який пройшов індивід, стаючи заручником ідеології, що трансформує індивідуальний трагізм у холодний інструмент політики. Повернення до «правдивої історії» вимагає переходу від міфологізованої пам'яті до рефлексивної, де кожне життя є цінністю саме по собі, а не лише складовою частиною загального державного пантеону.

Безумовно, національна історія є невід'ємною частиною формування суб'єктності будь-якого народу. Її вивчення та усвідомлення власного коріння сприяють соціальній згуртованості та культурному розвитку, що є безперечно позитивним чинником для зміцнення нації. Однак саме тут виникає критична потреба у зміні оптики: війну в межах цієї історії необхідно транслювати не крізь призму викривленого героїзму чи пафосної боротьби за геополітичну перевагу, а як реальну, виснажливу трагедію, що руйнує людське життя. Сьогодні ми спостерігаємо тривожний цивілізаційний розрив, коли одна нація проголошує імператив «ніколи знову», тоді як інша, використовуючи той самий історичний досвід, вдається до риторики «можемо повторити». Така деструктивна циклічність свідчить про те, що людство, яке деякі мислителі влучно іменують як *Homo destructor* (лат. – людина руйнівник), застрягло у замкненому колі самознищення. Настав час докласти зусиль, аби заклик «ніколи знову» перестав бути лише локальним гаслом і набув статусу загальнолюдського етичного закону. Розвиток людства як виду можливий лише за умови переходу від ідеології домінування до культури творення, де перехід від статусу *Homo destructor* до *Homo creator* (лат. – людина творець) стане не просто теоретичною концепцією, а фундаментальною стратегією виживання та розвитку світової цивілізації.

Література

1. Готра О. Історична пам'ять як чинник формування ідентичності. *Intermarum: історія, політика, культура*. 2015. Вип. 2. С. 143-155 (дата звернення 30.04.2026).

2. Halbwachs M. Les cadres sociaux de la mémoire. Paris : Librairie Félix Alcan, 1925. 299 p. (дата звернення 30.04.2026).

3. Alekminskaya G. On the Question of Cultural Memory and Identity in the Works of J. Assman. Sociologicheskaja nauka i social'naja praktika. 2022. T. 10, № 3. С. 148-158. URL: <https://doi.org/10.19181/snsp.2022.10.3.9202> (дата звернення: 01.05.2026).

4. Smith A. D. National identity. London : Penguin, 1991. 227 с. (дата звернення: 01.05.2026).

5. Козловець М. А. Феномен національної ідентичності: виклики глобалізації: Монографія. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. – С. 482-483 (дата звернення: 01.05.2026).

Карпов Михайл Юрійович,
студент економічного факультету
Науковий керівник: Додонова В. І.
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)

УКРАЇНСЬКА НАЦІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ: ІСТОРИЧНІ ВИТОКИ ТА СУЧАСНИЙ СТАН

Національна ідентичність – це значно більше, ніж просто запис у паспорті чи місце народження. У філософському та соціокультурному розумінні це свідомий вибір людини, її відчуття солідарності з певною спільнотою та спільними цінностями. Сьогодні, в умовах повномасштабної війни, питання ідентичності для українців перестало бути темою лише для наукових дискусій. Воно перетворилося на стратегічний чинник національної безпеки: саме розуміння того, «хто ми є», дає сили для спротиву та виживання держави.

Українська ідентичність формувалася протягом століть на межі між східним та західним християнськими світами. Це сусідство створило унікальний синтетичний характер нашої культури. Фундамент було закладено ще в часи Київської Русі, коли сформувалося ціннісне ядро нації: прагнення до правди, волі та мудрості. Ця тяглість державотворчої традиції об'єднує давню Русь із сучасною Україною.

Важливою частиною нашого національного коду став архетип воїна-хлібороба, втілений у козацтві. Для козака воля була не просто відсутністю кайданів, а екзистенційним станом – правом бути господарем на власній землі. Саме тоді заклалися традиції горизонтальних зв'язків: виборність гетьманів та козацька рада стали прообразами сучасного демократичного устрою. Окрім того, українцям притаманний “кордоцентризм” – філософія, яку розвивали Григорій Сковорода та Памфіл Юркевич. Вона ставить “серце” та емоційну глибину вище за сухий раціоналізм, що робить український характер надзвичайно людським та персоналізованим.

Процес усвідомлення себе окремою нацією проходив через кілька важливих етапів. Наприкінці XVIII століття поява “Енеїди” Івана Котляревського дала потужний культурний імпульс, заговоривши до народу живою українською мовою. Згодом, у середині XIX століття, інтелектуали з Кирило-Мефодіївського братства (зокрема Тарас Шевченко та Микола Костомаров) ідейно обґрунтували, що українці – це самобутній народ зі своєю історією, а не частина імперського “триєдиного” проекту.

На зламі XIX та XX століть цей процес перейшов у політичну площину. Такі діячі, як Юліан Бачинський та Микола Міхновський, вперше прямо заявили: метою нації має бути створення власної незалежної держави. Весь наступний XX вік став періодом великої трагедії та водночас героїчного спротиву. Тоталітарний режим намагався знищити українську суб’єктність через Голодомор та репресії, проте ідентичність вистояла. Вона жила в таємних колах шістдесятників, чий етичний бунт проти денационалізації зберіг дух свободи для наступних поколінь.

Після здобуття незалежності у 1991 році, а особливо після подій 2014 та 2022 років, відбувся якісний стрибок. Українська ідентичність трансформувалася з суто “етнічної” (за походженням) у “громадянську”. Сьогодні не важливо, якої крові людина чи якою мовою вона спілкувалася в дитинстві – головним стає її вибір бути частиною України, розділяти її цінності та захищати свободу.

Війна з Росією прискорила остаточний розрив з імперським минулим. Бути українцем сьогодні – це акт волі та прийняття відповідальності. Це процес деколонізації свідомості, коли ми позбуваємося нав’язаних стереотипів про власну меншовартість і повертаємося до свого природного європейського контексту. Мова в цьому процесі стає не просто засобом спілкування, а “домом буття” (за висловом Гайдеггера) та маркером безпеки, що дозволяє розрізняти своїх і чужих.

Попри консолідацію, перед нами стоять серйозні виклики. Досвід колективної травми війни ще довго впливатиме на суспільство, вимагаючи від нас єдності, а не радикалізації. В умовах глобалізації нам важливо не просто розчинитися у світовій культурі, а зберегти свій унікальний код. Сьогодні Україна вже не є об’єктом світової політики – вона стала суб’єктом, що пропонує світові нові сенси: неймовірну стійкість, солідарність та силу низових ініціатив.

Ми повертаємося до європейської родини не як прохачі, а як нація, що просто зараз захищає фундаментальні цінності вільного світу.

Українська ідентичність пройшла довгий і складний шлях: від філософського “серця” Сковороди до залізної волі воїна та волонтера. Це живий, динамічний проєкт, який не завершений і не застиг у часі. Він продовжує створюватися щодня – у кожному вчинку, у кожній розмові та у кожному виборі на користь гідності та свободи.

Кухар Віталіна Романівна,
*студентка гуманітарно-
педагогічного факультету*
Науковий керівник: Гольцов А. Г.
*Національний університет біоресурсів
і природокористування України*
(м. Київ, Україна)

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ВИБІР УКРАЇНИ ТА ТРАНСФОРМАЦІЯ ЦІННОСТЕЙ

Процес європейської інтеграції України, який набув особливої динаміки після Революції Гідності та підписання Угоди про асоціацію з Європейським Союзом, є не лише геополітичним та економічним явищем. Це глибинний цивілізаційний зсув, що ініціює фундаментальну трансформацію ціннісної структури українського суспільства.

Європейський цивілізаційний проєкт України неможливо звести лише до інституційних реформ – його ключовим виміром є соціальна етика та переосмислення ролі свободи й справедливості в державотворчих стратегіях [2, с. 82]. Саме цей аспект робить євроінтеграцію привабливою для більшості українців, адже вона асоціюється з європейськими соціальними стандартами, верховенством права та якістю життя. Однак декларативна підтримка цього вибору ще не означає автоматичного прийняття всієї системи, що потребує глибокого аналізу реальних трансформаційних процесів у суспільній свідомості.

Водночас ціннісні трансформації в Україні відбуваються нелінійно та супроводжуються значними викликами. Процеси формування нової ідентичності є складними та потребують не лише кількісних вимірів (соціологічних опитувань), але й архетипного підходу для їх верифікації [1, с. 117]. Попри зростання підтримки західного вектору, особливо після початку російської агресії 2014 року та повномасштабного вторгнення 2022 року, запит суспільства на значущість єдності та консолідації залишається суттєво нереалізованим [1, с. 119]. Це створює напругу між декларованими європейськими прагненнями та внутрішньою готовністю суспільства до конкретних змін, особливо в таких чутливих сферах, як боротьба з корупцією або реформа судової системи. Без подолання внутрішніх суперечностей між традиційними пострадянськими архетипами та новими європейськими цінностями будь-які інтеграційні зусилля будуть поверховими [1, с. 121].

Крім того, розширене розуміння європейського вибору вимагає аналізу його внутрішніх суперечностей. З одного боку, війна спричинила безпрецедентне згуртування суспільства навколо національної ідеї та євроатлантичного курсу. З іншого боку, травматичний досвід, міграційні процеси, економічна криза та руйнація соціальної інфраструктури створюють ризики фрагментації ціннісної системи. Трансформація цінностей в умовах повномасштабного вторгнення набуває подвійного характеру: поряд із прискореним засвоєнням європейських стандартів (прозорість, відповідальність, громадянська активність) відбувається

архаїзація свідомості, зростання запиту на безпеку як найвищу цінність, що іноді входить у конфлікт із ліберальними свободами [1, с. 120]. Саме тому соціальна етика має включати не лише класичні свободи, але й солідарність, соціальну справедливість та здатність держави забезпечувати базовий захист [2, с. 95].

Отже, європейський вибір України – це довготривалий проєкт із трансформації цінностей, який потребує тривалого часу, зміцнення суспільства та розвитку культури як ключового чинника модернізації. Він відбувається в умовах жорсткої геополітичної конкуренції, де ціннісні орієнтири стають не лише внутрішньою справою, а й фактором міжнародної безпеки та ідентичності. Успіх залежить від здатності національних еліт інтегрувати ідеї свободи та справедливості в реальну політику, адже, лише розуміння цих категорій відкриває шлях до європейської єдності. Окремим викликом залишається подолання цивілізаційного розриву між різними регіонами, соціальними групами та поколіннями, що вимагає не лише політичних декларацій, але й системної роботи з громадянською освітою, медіаграмотністю та розвитком локальних громад. Без цього навіть найкращі євроінтеграційні угоди залишаться формальними документами, не підкріпленими реальною зміною суспільної моралі та повсякденних практик.

Література

1. Валевський О. Проблеми ціннісних трансформацій та суспільної консолідації у контексті європейського вибору України. *Public management*. 2019. Т. 18, № 3. С. 116–127. URL: <https://doi.org/10.32689/2617-2224-2019-18-3-116-127> (дата звернення: 11.04.2026).

2. Горенко О. Соціальна етика європейського цивілізаційного проєкту України. *Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки*. 2017. Вип. 26. С. 80-99.

Ревенко Дарина Олександрівна,
студентка гуманітарно-педагогічного факультету

Науковий керівник: Гольцов А. Г.
*Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

РОЛЬ ПЕРЕХОДУ РОСІЙСЬКОМОВНИХ ГРОМАДЯН НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ ЯК ФАКТОР НАЦІОНАЛЬНОЇ ЄДНОСТІ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Мова є одним із ключових елементів існування будь-якої нації. Вона не лише забезпечує комунікацію між людьми, але й виконує важливу соціальну, культурну та політичну функції. Саме через мову передаються історичний досвід, традиції, культурні цінності та світогляд народу. У цьому контексті

українська мова відіграє важливу роль у формуванні національної ідентичності та консолідації суспільства, особливо в умовах російсько-української війни.

Питання ролі мови у житті суспільства є предметом дослідження багатьох науковців. Зокрема, дослідники зазначають, що мова є важливим чинником формування громадянського суспільства та одним із засобів об'єднання громадян навколо спільних цінностей і державницьких ідей [1, с. 7-8]. Вона виконує не лише комунікативну функцію, а й сприяє формуванню колективної свідомості, що особливо важливо для держав, які перебувають у стані політичних або військових конфліктів.

Українська мова історично була важливим символом боротьби за національну самобутність. Протягом тривалого часу вона зазнавала утисків та обмежень, зокрема в періоди існування Російської імперії та Радянського Союзу. Незважаючи на це, мова зберегла свою культурну та ідентифікаційну функцію, залишаючись одним із головних маркерів української нації. Саме мова виступає важливим елементом духовного життя народу та визначальною ознакою його ідентичності [2, с. 53-54].

Після проголошення незалежності України у 1991 році українська мова отримала статус державної, що стало важливим кроком у формуванні національної політики та розвитку державності. Однак особливого значення мовне питання набуло після початку російської агресії проти України у 2014 році та особливо після повномасштабного вторгнення у 2022 році. У цей період мова почала відігравати не лише культурну, а й політичну та безпекову роль.

У сучасних умовах російсько-української війни українська мова стала важливим фактором суспільної консолідації. Багато громадян, які раніше спілкувалися російською мовою, свідомо переходять на українську як символ підтримки держави та національної єдності. Дослідження показують, що війна значно вплинула на мовну поведінку населення та сприяла посиленню української мовної ідентичності. Така тенденція свідчить про те, що мова може виступати не лише культурним, а й соціально-політичним інструментом.

Важливим аспектом є також те, що мова виконує функцію символічного розмежування між власною державою та державою-агресором. У контексті війни мовна ідентичність набуває особливого значення, оскільки вона допомагає зміцнювати національну солідарність і формувати відчуття належності до спільної політичної та культурної спільноти. Саме тому дослідники наголошують, що мова виступає важливим елементом національної безпеки та інструментом зміцнення державності [1, с. 16].

Крім того, процес поширення української мови у різних сферах суспільного життя - освіті, медіа, культурі та публічному просторі - сприяє формуванню єдиного інформаційного та культурного простору. Це особливо важливо в умовах інформаційної війни, коли мова може виступати засобом протидії пропаганді та зовнішньому впливу. Таким чином, мовна політика держави стає одним із важливих елементів зміцнення національної єдності.

Отже, українська мова в умовах російсько-української війни виконує не лише комунікативну функцію, а й відіграє важливу роль у процесі консолідації суспільства. Вона виступає символом національної ідентичності, інструментом

культурного опору та фактором зміцнення державності. Поширення та підтримка української мови сприяють формуванню спільних цінностей, зміцненню громадянської солідарності та розвитку українського суспільства в умовах сучасних викликів.

Література

1. Кравченко Л. Українська мова як засіб об'єднання суспільства та чинник національної безпеки України. Українське мовознавство. 2021. № 51. С. 5-27. URL: [https://doi.org/10.17721/um/51\(2021\).5-27](https://doi.org/10.17721/um/51(2021).5-27) (дата звернення: 11.04.2026).

2. Гузенко І. Феномен української мови та її значення в процесі формування й утвердження української державності (1991-2024 рр.). Humanities Studies. 2024. № 97. С. 52-57. URL: <http://humstudies.com.ua/article/view/312113> (дата звернення: 11.04.2026).

Критович Дар'я Андріївна,
студентка гуманітарно-педагогічного факультету
Науковий керівник: Гольцов А. Г.
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)

УКРАЇНСЬКА ІДЕНТИЧНІСТЬ У ТВОРЧОСТІ ВОЛОДИМИРА СОСЮРИ

Не секрет, що фундаментом кожної суверенної країни є народ. Це люди, які викарбовують національну самобутність, формують мову, культуру та творять історію. Як ми можемо бачити, шлях розвитку української ідентичності надзвичайно тернистий та кривавий, пронизаний репресіями, утисками, геноцидами. Ми завжди боролися та продовжуємо змагатись за право існування, за незалежність, за щасливе вільне майбутнє. Літератори та письменники навіть у найтемніші часи демонстрували усьому світові красу нашого краю, композитори та поети оспівували велич українського слова та мелодійність мови, митці та художники збагачували рідну культуру та мистецтво.

Моя доповідь присвячена людині, яка душею та серцем, розумом і тілом була віддана Батьківщині та українському слову - Володимирі Сосюрі. Тема Вітчизни та рідного краю, його працьовитих людей, їхньої духовності була для творчості нього центральною. Вона втілена у віршах про рідну Донеччину, де промайнула юність поета. Донецький край Сосюра славив у багатьох творах. Вірш «Як передать, Донбас, твою красу і силу...» пронизаний палкою любов'ю та теплим почуттям до шахтарського регіону. Згадка про юні роки додає меланхолійної ностальгії, а розлогий опис донецького краю наповнює твір величчю.

*«Мені там рідне все – й Дінця зелені хвилі,
і шепіт яворів, і дальній дзвін копит,
і округа озер, степів картини милі,
ї на обрії гаї, що серцю шлють привіт».*
(вірш «Як передать, Донбас, твою красу і силу...»,
збірка «Моя Донеччина», 1952 р.)

У творі «Донеччина моя!» Володимир Сосюра, натхненний природним багатством Батьківщини, продовжує висвітлювати чарівність східної України. Поет створює емоційну картину через пейзажний опис, який переносить читача прямо в центр сюжету. Здається, ніби душа автора оживає в моменті споглядання на високі терикони та низенькі степи, огорнуті димом заводів.

*«Донеччино моя, героїв світла мати,
твоїх заводів дим, як прапор у очах.
Ти з пісеню мене, коли гули гармати,
послала, щоб тебе прославив я в піснях».*
(вірш «Донеччино моя!»,
збірка «Моя Донеччина», 1952 р.)

Особливу увагу хочу приділити творчості Сосюри у часи УНР. Поема «Червона зима», написана кров'ю власного досвіду, відображає події 1917-1921 років. У даному вірші вміло поєднано теми хаосу, війни та страждань з романтично-ліричним підтекстом, що створює високу емоційну напруженість. А опис похмурих пейзажів та воєнних образів додають внутрішнього трепету читачеві. Події Громадянської війни також висвітлені у автобіографічному романі «Третя рота», де піднята трагедія глибокої національної кризи. Автор показує абсолютний хаос того часу, де брат іде на брата, а українська земля стає ареною, на якій ллється кров її ж дітей. Проблематика роману зосереджена на ідеї краху української ідентичності, як результату розділення шляхів у пошуках щасливого майбутнього. «Третя рота» висвітлює тему війни вже без лірично-романтичного забарвлення, і навпаки, акцентує на людській жорсткості та соціальному занепаді.

Справжнім апогеєм у творчості Володимира Сосюри став вірш-заповіт «Любіть Україну». В ньому кожне слово проймає серце почуттям гордості за рідну Україну, побиту війнами та стражданнями, проте «вічно живу і нову». Кожен рядок просякнутий щирим захопленням величчю Дніпра, широкими українськими степами та пишними садами. Відтворений образ "вишневої України", змальовано через красу її природи, звияжну історію, волелюбний народ з багатою культурою і солов'їною мовою.

Анафора "любіть Україну" – це щирий і безпосередній заклик до всіх співвітчизників. Автор показує читачеві, що країна існуватиме, допоки серце нації б'ється в одному ритмі, допоки в нашій душі залишається окреме місце для любої Батьківщини!

*«Без неї – ніщо ми, як порох і дим,
розвіяний в полі вітрами...
Любіть Україну всім серцем своїм
і всіми своїми ділами».
(вірш «Любіть Україну»,
збірка "Щоб сади шуміли", 1946 р.)*

Божко Ірина Миколаївна,
*студентка гуманітарно-
педагогічного факультету
Науковий керівник: Гольцов А. Г.
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

КУЛЬТУРНА ДИПЛОМАТІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ УТВЕРДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ У СВІТІ

За останні роки відбулося кардинальне переосмислення ролі культурної дипломатії для України. З часів здобуття незалежності її часто розглядали як другорядний інструмент «м'якої сили» - просування позитивного іміджу через мистецькі обміни, фестивалі та культурні проекти. Однак повномасштабне вторгнення докорінно змінило це розуміння. Сьогодні культурна дипломатія стала не просто засобом популяризації нашої культури, а критично важливим інструментом захисту та утвердження української національної ідентичності у світі. Вона перетворилася на справжню зброю в гібридній війні, яку розв'язала Росія, адже одним із головних об'єктів її агресії є саме наша культура, пам'ять та історичне коріння.

Ця трансформація стала можливою завдяки усвідомленню, що російська агресія – це не лише війна за територію, але й війна за ідентичність. Як зазначив міністр закордонних справ України Андрій Сибіга, виступаючи на Міжнародному форумі культурної дипломатії, «для Росії знищення української культури, ідентичності та коріння є одними з ключових цілей війни» [1]. Саме тому сьогодні культурна дипломатія стала невід'ємною частиною національної безпеки. В умовах війни, коли національна ідентичність піддається випробуванням та атакам, культурна дипломатія використовує культуру як засіб «м'якої сили» не тільки для просування цінностей на міжнародній арені, але й для зміцнення внутрішньої єдності та патріотизму. Це пряма відповідь на загрозу, яку несе в собі «русский мир».

Видатну роль у цьому процесі відіграє перша леді України Олена Зеленська, яка зробила культурну дипломатію одним із пріоритетів своєї діяльності. Під час свого виступу на Міжнародному форумі культурної дипломатії вона чітко

окреслила нову сутність цього явища: «З початком війни змінилося саме розуміння культурної дипломатії. Вона стала не лише про мистецькі обміни, спортивні події... Здебільшого це інструмент захисту нашої ідентичності. Це дуже важливий спосіб розповісти світові про нас, про те, які ми є, яка наша країна, хто ми такі і чому так опираємося цій навалі». Пані Зеленська підкреслила, що загроза починається саме з привласнення культури, адже «з культурної апропріації починається окупація, і всі ми в небезпеці, коли бракує знань». Тому вона наголошує, що головними компонентами сучасної культурної дипломатії мають стати освіта, знання та правда про Україну [2].

Ініціативи першої леді є яскравою ілюстрацією того, як культурна дипломатія працює на практиці. Під її патронатом було запущено понад сотню українських аудіогідів у десятках країн світу, що дозволяє світові почути справжню історію українських пам'яток з наших вуст. Крім того, український павільйон «Not For Sale» на всесвітній виставці EXPO 2025 в Осаці здобув срібну нагороду, що є беззаперечним свідченням визнання нашої культурної дипломатії на найвищому рівні. Важливо, що, за словами Олени Зеленської, сьогодні амбасадором України може стати кожен, хто ділиться за кордоном українською музикою, літературою чи історіями [2]. Культурна дипломатія стала справою не лише професіоналів, а й кожного українця.

Цю думку розвивають і дослідники, зазначаючи, що до початку повномасштабного вторгнення діяльність української культурної дипломатії характеризувалася як незадовільна через відсутність єдиної державної стратегії та слабку координацію. Однак війна стала каталізатором, який змусив переглянути цей підхід. Сьогодні культурна дипломатія використовується як потужний інструмент стратегічних комунікацій та засіб «м'якої сили» для формування позитивного іміджу держави та збільшення її міжнародної підтримки. Це дозволяє Україні не лише протистояти дезінформації та російським нарративам, але й активно створювати та поширювати власні сенси про нашу боротьбу, історію та ідентичність.

Культурна дипломатія сьогодні пройшла шлях від допоміжної ланки зовнішньої політики до стратегічного пріоритету та інструменту виживання. Вона дозволяє Україні захищати свою ідентичність на світовій арені, здобувати міжнародну підтримку та розповідати світові правду про себе. У цьому процесі вирішальну роль відіграє державна підтримка та координація зусиль всіх інституцій, а також усвідомлена активність кожного українця. Якщо раніше наша культура часто представлялася через призму російських нарративів, то сьогодні українська культурна дипломатія стала тим голосом, який спромігся зруйнувати ці стереотипи, утвердивши у світі образ України як європейської держави з багатовіковою історією та неповторною культурою.

Література

1. Андрій Сибіга на Міжнародному форумі культурної дипломатії: Ренесанс нашої культури – це питання національної безпеки. // Міністерство закордонних справ України». URL: <https://mfa.gov.ua/news/andrij-sibiga-na-mizhnarodnomu->

forumi-kulturnoyi-diplomatiyi-renesans-nashoyi-kulturi-ce-pitannya-nacionalnoyi-bezpeki

2. Бобровська К.Ю. Культурна дипломатія України як складова національної безпеки. // Науковий блог Національний університет «Острозька академія». URL: <https://naub.oa.edu.ua/kulturna-dyplomatiya-ukrayiny-yak-skladova-natsionalnoyi-bezpeky/>

Савіцька Анна Юріївна,
студентка гуманітарно-педагогічного факультету
Науковий керівник: Гольцов А. Г.
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)

РОЛЬ МОВИ У ЗБЕРЕЖЕННІ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Українська мова є головним чинником національної ідентичності що забезпечує зв'язок між поколіннями, передає культурні традиції та допомагає людині відчутти свою приналежність до українського народу .

Історичний досвід свідчить, що українська мова системно утискала авторитарним режимом: в Російській імперії через Валувєвський циркуляр (1863) та Емський указ (1876) заборонялось шкільне й книжкове вживання української, а в СРСР велося масштабне зближення української мови з російською, що поступово нищило її індивідуальність [2].

В умовах російсько-української війни ми спостерігаємо як українська мова стала символом опору й єдності. Громадські діячі зазначають що у війні вона стала «лінією оборони і спротиву» та «мовою наших майбутніх переможних досягнень». Вона є не лише інструментом комунікації, а й основним кодом утвердження етнокультурних традицій. Мова формує спільний світогляд українців і відрізняє їх від інших народів . Розвиток і поширення української мови значно сприяють єдності суспільства: чим більше людей активно спілкуються рідною мовою, тим міцніше стає почуття національної згуртованості.

Незважаючи на державний статус української, у суспільстві досі зберігається двомовність та використання суржику, це наслідок тривалої русифікації. Питання мови часто є предметом політичних суперечок (мовні закони). Паралельно триває гібридна інформаційна війна, в якій мова є одним з полів бою, тому важливо не лише захищати її офіційно, а й заохочувати використання мови в побуті та культурі [1] .

Особливу роль у цьому відіграє молодь. Соціальні мережі перетворилися на майданчик для популяризації всього українського: блогери та лідери думок власним прикладом надихають аудиторію переходити на рідну мову.

Паралельно з цим діють і державні механізми. Зокрема, значне підвищення мовних квот на телебаченні та радіо (до 90% з 2024 року) дозволяє українській мові домінувати в медіапросторі. Це створює якісний контент – новини, фільми та музику, – що допомагає мові стати природною частиною щоденного життя кожного громадянина [3].

Власний досвід відвідування відкритої лекції професора Павла Гриценка «Українська мова у сучасних реаліях державотворення» дозволяє глибше зрозуміти роль мови у процесах націєтворення. Науковець аргументовано довів, що українська мова має глибоке історичне коріння, зафіксоване у пам'ятках XI століття, і є стратегічним елементом національної безпеки. Сьогодні розвиток мови потребує не лише підтримки громадян, а й системного оновлення наукової бази та словникового складу, оскільки збереження мовного фундаменту визначатиме майбутнє української державності [4].

Отже, роль української мови у збереженні національної ідентичності є вирішальною. Вона не лише об'єднує українців у цілісну спільноту, а й протистоїть асиміляційним загрозам, що збереглися з імперських і радянських часів. Сьогодні, у час війни та гібридних загроз, мова виконує роль «ліхтаря правди», що освітлює шлях до порятунку національних цінностей. Результати сучасних ініціатив - від молодіжних проєктів у соцмережах до масштабних освітніх реформ - засвідчують, що мова як чинник ідентичності стає частиною повсякдення та обов'язком громадян.

Література

1. Грицак Я. Нарис історії України: формування ідентичності. Київ: Yakaboo Publishing, 2021. 656 с.
2. Німчук В. В. Українська мова: історія та сучасність. Львів: Інститут українознавства НАН України, 2018. 450 с.
3. Про забезпечення функціонування української мови як державної: Закон України від 25.04.2019 р. № 2704-VIII. URL: rada.gov.ua.
4. Гриценко П. Ю. Українська мова у сучасних реаліях державотворення : лекція (м. Київ, Дипломатична академія України ім. Геннадія Удовенка при МЗС України, 16 вересня 2025 р.).

**Бемпонг Марія Едлін,
Ступак Валерія Миколаївна,
студентки факультету
ветеринарної медицини
Науковий керівник: Супрун А. Г.
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)**

ФІЛОСОФІЯ СЕРЦЯ ЯК ДУХОВНА ОСНОВА УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

Питання національної ідентичності стало надзвичайно гострим для України під час війни, суспільних трансформацій та переосмислення історичного досвіду. Сьогодні йдеться не лише про політичну або територіальну єдність, а передусім про внутрішнє усвідомлення належності до української нації, її культури, мови, пам'яті та системи цінностей. У цьому контексті важливого значення набуває звернення до української філософської традиції, зокрема до феномена філософії серця.

Філософія серця є однією з найбільш характерних рис української духовної культури. Вона відображає особливий тип мислення, у центрі якого перебуває внутрішній світ людини, її моральний досвід, совість, почуття відповідальності та здатність до співпереживання. На відміну від суто раціоналістичних підходів, де головним інструментом пізнання виступає логіка, українська філософська думка історично надавала великого значення серцю як осередку духовного життя особистості.

Найкраще це видно в роботах Сковороди і Юркевича. Для Сковороди шлях до істини проходить через самопізнання, внутрішню гармонію та вірність власній природі. Його ідея “пізнай себе” має не лише пізнавальний, а й глибокий моральний зміст. Юркевич, розвиваючи цю лінію, підкреслював, що саме серце є тим духовним центром, у якому народжуються моральні рішення, переконання та справжні цінності людини.

Сьогодні філософія серця допомагає по-новому зрозуміти, що означає бути українцем. Нація існує не лише через спільну територію, державні символи чи історичне минуле. Її єдність формується також через спільний емоційний досвід, колективну пам'ять і моральну солідарність. Саме через переживання спільного болю, втрат, боротьби та надії народжується відчуття належності до єдиного цілого.

Війна згуртувала українське суспільство як ніколи. Вона загострила питання самоусвідомлення і змусила багатьох людей глибше замислитися над тим, що означає бути українцем. Це усвідомлення часто виникає не на рівні абстрактних визначень, а через особистий досвід: співчуття до інших, готовність допомагати, жертвність, відповідальність за країну та її майбутнє. Саме тут

філософія серця виявляється не лише як історична концепція, а як жива частина сучасного українського світогляду.

Важливу роль у формуванні національної ідентичності відіграє також українська культура. Література, поезія, музика, народна пісня і мистецтво традиційно передають не лише естетичний, а й філософський зміст. Через художні образи українська культура формує здатність відчувати, співпереживати та осмислювати історичний досвід народу. Саме тому в українській традиції філософська думка часто розвивалася через літературу.

Яскравий приклад - поезія Шевченка. Його поезія стала не лише літературним явищем, а духовною основою національного самоусвідомлення. Через теми свободи, гідності, історичної пам'яті та людського болю формується емоційний зв'язок між особистістю і нацією. Цей зв'язок має глибоко внутрішній характер, що повністю відповідає традиції філософії серця.

Молоді українці по-своєму розуміють патріотизм, які значною мірою ґрунтуються саме на ціннісному, а не декларативному рівні. Патріотизм дедалі більше пов'язується з особистою відповідальністю, волонтерством, захистом культурної спадщини, підтримкою мови та освіти. Це свідчить про те, що національна ідентичність перестає бути лише формальним поняттям і стає частиною особистої моральної позиції.

У цьому контексті філософія серця допомагає зрозуміти, чому для українського суспільства такими важливими є щирість, людяність, співчуття та повага до історичної пам'яті. Вона пояснює, чому національна єдність вибудовується не тільки через інституції, а й через внутрішню солідарність людей.

Отже, філософія серця є не лише важливою частиною української філософської спадщини, а й одним із ключів до осмислення сучасної української національної ідентичності. В умовах сьогоденних викликів вона виступає духовною основою консолідації суспільства, збереження культурної пам'яті та формування відповідального громадянського самосвідомлення.

Ткаченко Альона Сергіївна,
*студентка факультету
ветеринарної медицини
Науковий керівник: Супрун А. Г.
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

РОЗСТРІЛЯНЕ ВІДРОДЖЕННЯ ТА УКРАЇНСЬКА ФІЛОСОФІЯ В РАДЯНСЬКІ ЧАСИ: ЗНИЩЕННЯ ІНТЕЛІГЕНЦІЇ ЯК ЗАСІБ ЗНИЩЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ

XX століття стало одним із найтрагічніших періодів в історії України. Особливо болісними були події 1920-1930-х років, коли радянська влада здійснила систематичне знищення української інтелігенції. Цей процес отримав

назву «Розстріляне відродження» і став символом нищення національної культури, науки та філософії. Репресії мали на меті не лише ліквідацію окремих діячів, а й підірвати духовних основ української нації.

Термін «Розстріляне відродження» запровадив літературознавець Юрій Лавріненко у 1959 році. Він позначає покоління українських митців і мислителів 1920–1930-х років, які були репресовані радянським режимом. У 1920-х роках завдяки політиці українізації відбулося потужне культурне піднесення. Розвивалися література, філософія, наука, освіта, театр і мистецтво.

Проте наприкінці десятиліття сталінський тоталітарний режим змінив політику, розпочавши жорстокі репресії проти української інтелігенції. Серед найвідоміших представників: Микола Хвильовий, Лесь Курбас, Микола Куліш, Валер'ян Підмогильний, Павло Филипович, Григорій Косинка, Микола Зеров.

У радянський період філософія підпорядковувалася офіційній ідеології – марксизму-ленінізму. Вона втратила свободу розвитку і стала інструментом пропаганди. Основні риси: ідеологічний контроль і цензура; переслідування інакодумців; заборона національно орієнтованих досліджень; підміна істини політичною доцільністю. Попри це, українська філософська думка не зникла. У наукових установах Києва та Харкова працювали дослідники, які намагалися зберегти інтелектуальну традицію. Значний внесок у розвиток української гуманітарної думки зробили: Дмитро Чижевський, Володимир Юринець, Мирослав Попович (у пізніші роки). Проте багато з них зазнали переслідувань або були змушені працювати в межах суворої ідеологічної системи.

Радянська влада усвідомлювала, що інтелігенція є носієм національної ідентичності, культури та історичної пам'яті. Тому її знищення стало інструментом підкорення українського народу. Основні методи: арешти та розстріли; заслання до ГУЛАГу; цензура і заборона творів; фізичний і психологічний терор; русифікація освіти та культури. Кульмінацією репресій стали події 1937 року – період «Великого терору». Одночасно з цим Україна пережила Голодомор 1932-1933 років, що також став засобом придушення національного руху. Наслідки цих подій: переривання культурної та філософської традиції; духовне спустошення суспільства; втрата значної частини інтелектуальної еліти; гальмування розвитку науки й культури на десятиліття.

Розстріляне відродження стало трагічною сторінкою української історії та символом боротьби за національну ідентичність. Знищення інтелігенції було свідомою політикою радянської влади, спрямованою на ліквідацію української нації як духовної та культурної спільноти.

Попри репресії, українська філософія і культура збереглися завдяки мужності та самопожертві діячів минулого. Сьогодні їхня спадщина є важливою складовою національної пам'яті та духовного відродження України.

Нестеренко Аліна Вікторівна,
студентка факультету
ветеринарної медицини
Науковий керівник: Супрун А. Г.
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)

УКРАЇНСЬКА КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА ЯК РЕСУРС НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Культурна спадщина України - це сукупність успадкованих від попередніх поколінь матеріальних і духовних надбань, пам'яток, історико-культурних об'єктів і територій (ландшафтів), що зберегли автентичність і етнокультурну самобутність, відбивають внесок держави та її народів у розвиток світової цивілізації.

Нині місце України в європейському культурному просторі значно залежить від ставлення до історичної пам'яті, рівня збереженості національних традицій та власне культурної спадщини. Усі відповідні об'єкти на території України, у межах її територіального моря та прилеглої зони охороняються згідно з чинним законодавством.

Культурна спадщина відіграє важливу роль у збереженні історичної пам'яті, розвитку туризму та культурного обміну між націями. Особливої уваги вимагає також розуміння поточного контексту, в якому перебуває Україна внаслідок російської агресії, що постійно загрожує знищенням зокрема й об'єктам культурної спадщини. За період з 24 лютого 2022 року до 25 травня 2024 рф зруйновано або пошкоджено 1080 пам'яток культурної спадщини. З них національного значення - 121, місцевого - 879, щойно виявлених - 80.

На державному обліку перебувають близько 170 тисяч нерухомих пам'яток культурної спадщини, що розташовані на території України. В той же час 7 українських культурно-архітектурних та природних перлин внесено до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО

Одним із головних елементів української культурної спадщини є історична пам'ять. Через пам'ятки культури, літописи, народні перекази, музеї та меморіали формується уявлення про минуле народу. Саме пам'ять про історичні події - від часів Київської Русі до сучасної боротьби за незалежність - допомагає українцям усвідомлювати себе єдиною політичною та культурною нацією. Історична пам'ять відіграє особливу роль у суспільствах, які пережили колоніальний тиск, війни та спроби асиміляції. Для України збереження правдивої історії стало важливим інструментом відновлення національної свідомості. Також не менш важливим складником національної ідентичності є українська мова. Вона є не лише засобом спілкування, а й носієм культурного коду нації. Протягом століть українська мова зазнавала утисків, однак збереглася завдяки народній традиції та творчості письменників. Твори Тарас Шевченко,

Іван Франко, Леся Українка стали духовною основою формування української національної свідомості.

Особливе значення в українській культурній спадщині мають народні традиції та звичаї. Український народ створив багатий світ обрядів, пов'язаних із календарним циклом, родинним життям і релігійними святами. Різдвяні колядки, великодні писанки, весільні пісні, купальські обряди, традиції вшанування предків - усе це формує унікальний культурний простір. Через участь у цих звичаях людина відчуває зв'язок із предками та спільнотою. Народні традиції не лише зберігають минуле, а й продовжують жити в сучасному суспільстві, набуваючи нових форм. Саме тому вони є важливим ресурсом збереження національної ідентичності.

Державні символи формують відчуття єдності та спільної ідентичності народу, навіть у найскладніші періоди історії. Для українців тризуб - не просто елемент герба, а знак, що поєднує княжу спадщину, боротьбу за незалежність і сучасну державність. Його можна побачити на офіційних документах, військових шевронах, будівлях і в публічному просторі по всій країні. День Державного Герба України - це привід згадати, звідки походить цей символ, які смисли в нього вклали протягом століть і чому сьогодні він має особливе значення для кожного українця. У сучасному світі культурна спадщина стала важливим інструментом культурної дипломатії. Через мистецькі виставки, фестивалі, переклади літератури, фільми та музичні проєкти Україна представляє себе міжнародній спільноті. Українська культура дедалі більше сприймається як окрема європейська традиція з глибоким історичним корінням. Це особливо важливо в умовах інформаційної боротьби, коли культура стає засобом утвердження незалежності та протидії зовнішнім спробам привласнення української історії.

Під час сучасних випробувань для України культурна спадщина набуває ще більшого значення. Вона стає джерелом моральної сили, духовного опору та суспільної єдності. Збереження музеїв, архівів, історичних будівель і традицій є не лише культурним, а й політичним завданням. Коли народ захищає свою культуру, він захищає власну ідентичність. Саме тому українська культурна спадщина сьогодні є не лише пам'яттю про минуле, а й важливим ресурсом майбутнього.

Отже, українська культурна спадщина є найбільш потужним ресурсом національної ідентичності. Вона зберігає історичну пам'ять, формує духовні цінності, зміцнює єдність суспільства та допомагає українцям усвідомлювати свою самобутність та їхнє місце в ній. У сучасних умовах її збереження та популяризація стають необхідною умовою розвитку сильної, незалежної та свідомої української нації.

Література

1. Поливач К. А. Культурна спадщина та її вплив на розвиток регіонів України. Київ : Інститут географії НАН України, 2012. 208 с

2. Вечерський В. В. Охорона пам'яток всесвітньої спадщини ЮНЕСКО в Україні // Україна і світ: теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин. Київ : Видавничий центр КНУКіМ, 2017. С. 293–300.

3. Денисенко Г., Денисенко О. Культурна спадщина України у формуванні історичної пам'яті народу // Краєзнавство. 2014. № 1. С. 139–150.

4. Ukraine // UNESCO. URL: <https://whc.unesco.org/en/statesparties/ua>

Салієнко Марія Денисівна,
*студентка факультету
ветеринарної медицини*
Науковий керівник: Сурун А. Г.
*Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ДЕКОЛОНІЗАЦІЯ СВІДОМОСТІ: ПОДОЛАННЯ РАДЯНСЬКИХ ТА ІМПЕРСЬКИХ НАРАТИВІВ

Деколонізація свідомості є одним із ключових процесів сучасного українського суспільства, адже вона передбачає не лише зміну назв або символів, а насамперед переосмислення способу мислення, історичної пам'яті та культурних орієнтирів. Радянські й імперські наративи десятиліттями формували уявлення про Україну як про «молодшого брата», периферію великої держави або територію без власної історичної суб'єктності. Подолання цих уявлень є необхідною умовою для становлення політичної, культурної та громадянської зрілості.

Радянський наратив ґрунтувався на міфі про «спільну історію», яка нібито природно зводила українську окремішність до другорядної ролі. У такій моделі українська мова, культура, визвольні рухи та традиції часто подавалися як локальні або навіть штучні явища. Імперський наратив, своєю чергою, закріплював уявлення про «історичну єдність», право центру визначати минуле і майбутнє периферії, а також про залежність української ідентичності від зовнішнього політичного та культурного впливу. Саме тому деколонізація означає критичне читання історії, у якому голос України звучить самостійно, а не крізь призму чужих інтерпретацій.

Важливим напрямом деколонізації є освіта. Шкільні та університетські програми мають не відтворювати застарілі імперські схеми, а формувати вміння аналізувати джерела, порівнювати погляди та розпізнавати маніпуляції. Особливе значення має вивчення історії українського державотворення, культури, визвольних змагань, Голодомору, репресій та дисидентського руху. Коли учні й студенти бачать власну історію як безперервний процес боротьби за свободу й гідність, зникає комплекс меншовартості, а натомість формується відповідальне ставлення до держави та суспільства.

Не менш важливою є мовна та культурна політика. Мова виступає не лише засобом спілкування, а й простором пам'яті, мислення та солідарності. Підтримка української мови в освіті, медіа, публічному просторі та сфері послуг сприяє звільненню від колоніальної залежності, адже саме через мову передаються смисли, оцінки та моделі поведінки. Паралельно необхідно розвивати український культурний продукт: книжку, кіно, театр, музику, цифрові медіа. Коли людина щодня взаємодіє з якісним українським контентом, деколонізація перестає бути абстрактною ідеєю та стає частиною повсякденності.

Окремим виміром цього процесу є політика пам'яті. Переосмислення топоніміки, демонтаж колоніальних символів, відкриття архівів, увічнення пам'яті жертв тоталітаризму та вшанування діячів українського відродження допомагають відновити історичну справедливість. Водночас деколонізація не повинна зводитися до механічного вилучення «старого»; її мета полягає в усвідомленому виборі власних цінностей, героїв і культурних орієнтирів. Саме тут формується нова громадянська ідентичність, заснована на свободі, гідності та відповідальності.

Отже, деколонізація свідомості є складним, але необхідним процесом, який охоплює освіту, культуру, мову, медіа та державну політику пам'яті. Вона допомагає позбутися нав'язаних уявлень про другорядність України та відновити історичну суб'єктність українців. Подолання радянських та імперських наративів не означає відмови від історії, а навпаки – означає право народу на власний голос, власну пам'ять і власне майбутнє. У сучасних умовах це один із найважливіших кроків до зміцнення національної єдності та демократичного розвитку держави.

Література

1. Грицак Я. Подолати минуле: глобальна історія України. Київ: Портал, 2021.
2. Касьянов Г. Україна 1991–2007: нариси новітньої історії. Київ: Наш час, 2008.
3. Яковенко Н. Нарис історії України з найдавніших часів до кінця XVIII ст. Київ: Критика, 2006.
4. Закон України «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки» (2015).

Светлова Кіра Григорівна,
студентка факультету
ветеринарної медицини
Науковий керівник: Супрун А. Г.
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)

СИСТЕМА ОСВІТИ Й ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Система освіти є однією з найважливіших сфер життя суспільства. Вона не лише передає знання з різних предметів, а й формує особистість людини, її погляди, переконання та цінності. Саме через освіту людина поступово усвідомлює, ким вона є, до якого народу належить і яке місце займає у світі. Тому освіта має великий вплив на формування національної ідентичності.

Національна ідентичність – це відчуття приналежності до певного народу. Вона включає знання рідної мови, історії, культури, традицій, а також повагу до національних символів і цінностей. Це не щось вроджене – воно формується поступово, і значну роль у цьому процесі відіграє саме освіта.

З раннього віку діти починають знайомитися з елементами своєї культури в школі та дитячому садку. Вони вивчають рідну мову, читають народні казки, знайомляться з піснями та традиціями. У школі цей процес стає більш глибоким: учні вивчають історію своєї країни, її видатних діячів, культурні досягнення. Наприклад, уроки історії допомагають зрозуміти важливі події минулого, а література – відчувати духовний світ народу.

Вчителі також мають великий вплив на учнів. Вони не лише навчають, а й виховують. Через власний приклад, пояснення та обговорення вчителі можуть формувати у школярів повагу до своєї країни, її історії та культури. Проте, важливо, щоб навчання не було сухим і формальним, а викликало інтерес і емоційний відгук.

Окрім уроків, важливими є позакласні заходи: свята, конкурси, екскурсії, тематичні дні. Наприклад, відзначення державних свят або знайомство з народними традиціями допомагає учням краще відчувати зв'язок зі своєю культурою. Такі заходи роблять процес формування національної ідентичності більш живим і цікавим.

У сучасному світі, де активно відбуваються процеси глобалізації, люди постійно стикаються з різними культурами та впливами. З одного боку, це розширює кругозір, але з іншого – може призводити до втрати власної культурної самобутності. Саме тому система освіти має важливе завдання: навчити людину поважати інші культури, але при цьому зберігати свою ідентичність.

Для України питання національної ідентичності є особливо актуальним. Через складну історію, боротьбу за незалежність та сучасні події важливо, щоб молоде покоління знало своє минуле, розуміло цінність свободи та незалежності,

а також відчувало відповідальність за майбутнє країни. Освіта допомагає виховати свідомих громадян, які поважають свою державу та готові її розвивати.

Саме тому, на мою думку, система освіти відіграє ключову роль у формуванні національної ідентичності. Вона допомагає людині зрозуміти своє коріння, усвідомити свою приналежність до народу та сформувати власну позицію у суспільстві.

Anastasiia Telychko,
3rd-year student, group Phil(G)23001b
Supervisor – Svitlana Khrystiuk,
PhD, Associate Professor,
National University of Life and
Environmental Sciences of Ukraine
(Kyiv, Ukraine)

THE LEGAL AND CONSTITUTIONAL CONSTRUCTION OF IDENTITY IN UKRAINE: NORMATIVE FRAMEWORKS AND STATE-BUILDING PROCESSES

The relationship between law and national identity is a central theme in modern political and legal theory. In the context of Ukraine, this relationship has acquired particular significance due to the challenges of post-Soviet transformation, external aggression, and ongoing processes of European integration. Since gaining independence in 1991, Ukraine has undergone a complex process of redefining its national identity through legal and constitutional mechanisms.

The Constitution of Ukraine, adopted in 1996, established the foundational principles of sovereignty, territorial integrity, and democratic governance. However, beyond these general principles, the legal system has played an active role in shaping what it means to belong to the Ukrainian political and cultural community. In this sense, law operates not merely as a regulatory framework but as a constitutive force in identity construction.

The Constitution of Ukraine serves as the primary normative document articulating the principles of statehood and identity. It enshrines Ukraine as a sovereign, independent, and democratic state, while also implicitly defining the contours of national identity through references to the people as the bearer of sovereignty.

A key feature of Ukrainian constitutional identity is its emphasis on civic rather than exclusively ethnocultural belonging. This aligns with broader models of civic nationalism, where citizenship and legal membership take precedence over ethnic origin. However, constitutional provisions are often interpreted in conjunction with statutory laws that further specify the cultural and linguistic dimensions of identity.

The role of constitutional identity is particularly evident in the work of constitutional jurisprudence, where courts interpret foundational norms in light of evolving social and political realities. In this context, constitutional law becomes a dynamic instrument for negotiating identity-related issues.

Language policy constitutes one of the most significant domains in which legal frameworks intersect with national identity. The Ukrainian language, as the state language, is enshrined in legislation that promotes its use in public administration, education, and media. Such legal provisions serve not only communicative purposes but also symbolic and integrative functions. They contribute to the formation of a shared public space and reinforce a sense of collective belonging. At the same time, language legislation reflects ongoing debates about inclusivity, minority rights, and historical legacies. The legal regulation of language thus exemplifies how identity is constructed through normative means, balancing the goals of national consolidation with the principles of pluralism and individual rights.

Another important aspect of identity construction in Ukraine is the set of decommunization laws adopted in 2015. These laws prohibit communist symbols, promote the renaming of public spaces, and seek to eliminate the institutional legacy of the Soviet regime. From a legal perspective, decommunization represents an attempt to redefine historical memory within a normative framework. By legislating memory, the state actively participates in shaping collective identity and distancing itself from imperial and totalitarian pasts. This process illustrates the role of law in transforming symbolic landscapes and reinforcing new narratives of national identity aligned with democratic and European values.

Citizenship law is another crucial dimension of identity construction. It defines the criteria for legal belonging and determines the relationship between the individual and the state. In Ukraine, citizenship legislation reflects both inclusivity and strategic considerations related to national security and territorial integrity. The legal framework addresses issues such as dual citizenship, naturalization, and the status of residents in temporarily occupied territories. Through these mechanisms, citizenship law becomes a tool for managing identity in conditions of political instability, while also reinforcing the boundaries of the political community.

The ongoing war has significantly influenced the evolution of legal and constitutional identity in Ukraine. Emergency measures, martial law provisions, and security-oriented legislation have reshaped the balance between individual rights and collective security. In this context, constitutional identity acquires a more pronounced political dimension, as legal norms are interpreted in light of existential threats. The law thus becomes an instrument not only of governance but also of survival and resilience.

The legal and constitutional construction of identity in Ukraine demonstrates the central role of normative frameworks in shaping national consciousness and statehood. Through constitutional provisions, language policy, citizenship law, and memory legislation, the Ukrainian state actively participates in defining the boundaries and content of its national identity. This process is neither static nor uncontested; rather, it reflects ongoing negotiations between different social, political, and cultural forces. In the context of war and geopolitical pressure, the importance of legal mechanisms in consolidating identity becomes even more pronounced.

Viktoriiia Ratovska,
3rd-year student, group Phil(G)23001b
Supervisor – Svitlana Khrystiuk,
PhD, Associate Professor,
National University of Life and
Environmental Sciences of Ukraine
(Kyiv, Ukraine)

EUROPEAN INTEGRATION AND LEGAL IDENTITY HARMONIZATION: THE TRANSFORMATION OF UKRAINE’S CONSTITUTIONAL AND LEGAL ORDER

European integration represents one of the most significant external factors influencing the development of Ukraine’s legal and constitutional identity. Since Ukraine’s independence, and particularly following the signing of the Association Agreement with the European Union, the process of legal approximation to EU standards has intensified.

This process extends beyond technical legal alignment; it involves a deeper transformation of legal identity, values, and institutional practices. In this context, legal identity harmonization refers to the gradual convergence of national legal norms with supranational European legal principles, including the rule of law, human rights, and democratic governance.

The concept of legal identity can be understood as the set of normative principles, constitutional values, and institutional practices that define a legal system. Within the context of European integration, this identity is subject to processes of “Europeanization,” whereby domestic legal orders are influenced by EU law and standards.

Europeanization does not imply the loss of national identity; rather, it suggests a reconfiguration of identity through legal convergence. This aligns with broader theoretical perspectives on multi-level governance and constitutional pluralism, where national and supranational legal systems coexist and interact.

A central component of Ukraine’s European integration is the harmonization of its legal system with the *acquis communautaire*. This includes reforms aimed at strengthening judicial independence, combating corruption, and ensuring transparency in governance.

The rule of law serves as a foundational principle in this process. Its implementation requires not only legislative changes but also shifts in legal culture and institutional behavior. In this sense, legal harmonization contributes to the internalization of European legal values within Ukraine’s domestic system. The transformation of legal identity is thus closely linked to the adoption of these principles as normative standards guiding state institutions.

European integration raises important questions regarding the relationship between national sovereignty and supranational legal obligations. Ukraine’s constitutional framework must reconcile its status as a sovereign state with its commitments under international and European law.

This dynamic reflects a broader tension between autonomy and integration. Legal harmonization processes require adjustments to constitutional provisions, particularly in areas such as human rights protection, judicial review, and the separation of powers. At the same time, sovereignty is not diminished but redefined within a context of shared legal norms and cooperative governance.

Human rights constitute a core dimension of legal identity harmonization. Ukraine's alignment with European human rights standards, particularly those enshrined in the European Convention on Human Rights, plays a crucial role in shaping its legal system.

This alignment influences not only legislative reforms but also judicial practices and public administration. The incorporation of human rights principles reflects a broader shift toward a value-based legal identity rooted in democratic norms and individual freedoms.

Institutional reforms are essential for achieving effective legal harmonization. These include changes in the judiciary, law enforcement agencies, and regulatory bodies. European integration provides both a framework and an incentive for such reforms, often supported by monitoring mechanisms and conditionality. As a result, legal identity is not only defined by formal norms but also by the functioning of institutions that implement and enforce these norms.

Thus, European integration plays a transformative role in the harmonization of Ukraine's legal identity. Through the processes of legal approximation, institutional reform, and normative convergence, Ukraine's legal system is gradually aligning with European standards.

This process reflects a broader redefinition of sovereignty, identity, and governance in a supranational context. Legal identity harmonization is thus not merely a technical process but a fundamental component of Ukraine's ongoing state-building and European integration efforts.

Karina Baranovska,
2nd-year student, group IR24001b
Supervisor – Svitlana Khrystiuk,
PhD, Associate Professor,
National University of Life and
Environmental Sciences of Ukraine
(Kyiv, Ukraine)

THE EDUCATION SYSTEM ROLE IN SHAPING NATIONAL IDENTITY: INSTITUTIONAL MECHANISMS AND PEDAGOGICAL PRACTICES

The formation of national identity is a complex socio-political process in which multiple institutions participate, among which the education system occupies a central position. Schools, universities, and other educational institutions serve as key sites where individuals acquire not only knowledge and skills but also values, beliefs, and a sense of belonging to a broader political and cultural community.

In modern nation-states, education is closely linked to processes of nation-building. It provides the institutional framework through which shared narratives about history, language, culture, and civic responsibility are transmitted across generations. This function becomes especially significant in contexts of political transformation, conflict, or state consolidation, where national identity is actively constructed and reinforced.

In the Ukrainian context, the role of education in shaping national identity has gained particular importance due to historical legacies, ongoing geopolitical challenges, and efforts toward European integration. The education system has become a strategic instrument for strengthening national cohesion and promoting a shared sense of identity rooted in democratic values and cultural heritage.

The relationship between education and national identity can be understood through several theoretical perspectives. First, from the perspective of socialization theory, education is viewed as a primary mechanism through which individuals internalize societal norms and values. Through formal and informal educational processes, students are introduced to the symbolic and normative foundations of their national community. Second, theories of nationalism emphasize the role of education in constructing imagined communities. Scholars such as Benedict Anderson argue that nations are socially constructed through shared narratives, and education plays a key role in disseminating these narratives. Third, functionalist perspectives highlight the integrative function of education in maintaining social cohesion. By promoting shared knowledge and values, education contributes to the stability and continuity of the national system. Finally, critical and constructivist approaches emphasize that education is not a neutral process but rather a site of ideological struggle, where competing interpretations of identity and history are negotiated.

Education systems are often deliberately designed to support nation-building processes. State authorities use educational policies to promote a unified national identity, particularly in contexts where identity may be fragmented or contested. Curriculum design plays a central role in this process. Subjects such as history, literature, and civic education are particularly significant in shaping students' understanding of national identity. Through these subjects, students are exposed to narratives about the nation's past, cultural heritage, and political development. In addition, standardized educational frameworks ensure that a common set of knowledge and values is transmitted across different regions and social groups.

One of the most important functions of education in shaping national identity is the construction of historical memory. The way history is taught in schools has a profound impact on how individuals perceive their nation and its place in the world.

Educational curricula often include narratives that emphasize key historical events, national heroes, and struggles for independence. These narratives serve to reinforce a sense of continuity and collective identity. At the same time, the selection and interpretation of historical content are inherently political processes. Decisions about which events to include, how to interpret them, and which perspectives to prioritize reflect broader societal debates about identity and memory. In Ukraine, the re-evaluation of historical narratives has been an important aspect of educational

reform, particularly in relation to the Soviet past and the construction of a distinct national identity.

Language is a fundamental component of national identity, and its role in education is particularly significant. The language of instruction not only facilitates communication but also serves as a symbol of cultural belonging. In many countries, including Ukraine, the promotion of the state language within the education system is a key element of language policy. This policy aims to strengthen national unity and ensure the preservation and development of linguistic heritage. At the same time, educational systems must address the needs of linguistic minorities and ensure inclusive access to education. This creates a delicate balance between promoting a common national language and respecting cultural diversity.

The role of education becomes particularly significant in contexts of conflict or societal crisis. In such situations, education serves not only as a means of knowledge transmission but also as a tool for resilience and national consolidation. In Ukraine, the ongoing war has had a profound impact on the education system. Educational institutions have adapted to new realities, emphasizing themes such as national unity, historical awareness, and civic responsibility. Education in this context contributes to the strengthening of national identity and the resilience of society as a whole.

Thus, the education system is a central institution in the formation and reproduction of national identity. Through its curricula, language policies, and pedagogical practices, it shapes the way individuals understand their place within the nation. At the same time, education is a dynamic and contested space, where different interpretations of identity are negotiated and expressed. It reflects broader societal changes and plays an active role in shaping the future of the nation. In the Ukrainian context, education is a key instrument of state-building, cultural development, and social cohesion. Its role in shaping national identity will continue to be of critical importance in the years to come.

Anna Baranovska,
2nd-year student, group IR24001b
Supervisor – Svitlana Khrystiuk,
PhD, Associate Professor,
National University of Life and
Environmental Sciences of Ukraine
(Kyiv, Ukraine)

YOUTH AND NATIONAL IDENTITY: EMERGING FORMS OF PATRIOTISM IN CONTEMPORARY SOCIETIES

National identity is a dynamic and evolving construct shaped by historical trajectories, political contexts, and socio-cultural transformations. Among the various social groups that contribute to its formation, youth occupy a particularly significant position. As both inheritors and innovators of cultural and political traditions, young people play a dual role in sustaining and reshaping national identity.

In contemporary conditions, the concept of patriotism is undergoing substantial transformation. Traditional forms of patriotism, often associated with formal rituals, institutional loyalty, and symbolic expressions, are increasingly complemented by new forms that emphasize active participation, critical engagement, and social responsibility. These changes are particularly evident among younger generations, whose experiences are shaped by digital technologies, global interconnectedness, and shifting political realities.

The study of youth and national identity can be approached through several theoretical perspectives. Social identity theory provides a foundation for understanding how individuals derive a sense of belonging from group membership. In this context, national identity represents one of the key components of self-concept, particularly during the formative years of youth. Constructivist approaches to nationalism, such as those advanced by Benedict Anderson, emphasize that nations are socially constructed through shared narratives and symbolic practices. Education, media, and cultural institutions play a crucial role in disseminating these narratives, while youth actively engage with and reinterpret them. From the perspective of civic republicanism, patriotism is closely linked to active participation in public life. This perspective highlights the importance of civic engagement, political participation, and collective responsibility as key components of national identity. In addition, contemporary identity theories emphasize the fluidity and multiplicity of identities, suggesting that individuals, particularly young people, navigate between various social, cultural, and transnational affiliations. This multiplicity contributes to the emergence of hybrid forms of patriotism that integrate local, national, and global dimensions.

Patriotism has historically been associated with loyalty to the nation-state, expressed through symbols, rituals, and adherence to established norms. These traditional forms of patriotism often include participation in national celebrations, respect for national symbols, and support for state institutions. However, in contemporary societies, especially among youth, patriotism is increasingly expressed in more diverse and dynamic ways. Emerging forms of patriotism include: 1) civic patriotism, which emphasizes active participation in democratic processes and public affairs; 2) digital patriotism, which involves the use of online platforms to express national identity and engage in public discourse; 3) cultural patriotism, focused on the promotion and preservation of national language, traditions, and artistic expressions; 4) solidarity-based patriotism, characterized by volunteerism, mutual aid, and social responsibility. These forms reflect a shift from passive identification with the nation to active engagement in its development. They also indicate a broader transformation in the meaning of patriotism, from a static allegiance to a dynamic and participatory practice.

Education remains one of the most important institutions in the formation of national identity among youth. Through formal curricula, pedagogical practices, and institutional frameworks, education transmits cultural values, historical narratives, and civic norms. The curriculum plays a central role in shaping students' understanding of the nation's history and identity. Subjects such as history, literature, and civic education provide opportunities to explore key national events, cultural heritage, and political developments. Language policy in education is also a critical factor. The use

of the national language as the primary medium of instruction reinforces cultural cohesion and strengthens the connection between language and identity. Moreover, education fosters critical thinking and civic awareness, enabling young people to engage with national identity in a reflective and informed manner. In this sense, education contributes not only to the reproduction of identity but also to its transformation.

The rise of digital technologies has significantly transformed the ways in which youth engage with national identity. Social media platforms, online communities, and digital communication tools provide new spaces for the expression and negotiation of identity. Digital patriotism is characterized by the use of online platforms to share content related to national culture, history, and current events. This form of engagement allows young people to participate in identity construction beyond traditional institutional frameworks. At the same time, the digital environment introduces new challenges, including the spread of misinformation, the fragmentation of identities, and the influence of external actors on public discourse.

Therefore, youth play a central role in the formation and transformation of national identity, particularly through the emergence of new forms of patriotism. These forms are characterized by their dynamic, participatory, and value-oriented nature, reflecting broader societal changes. In contemporary contexts, patriotism among youth extends beyond symbolic expressions to include active engagement in civic life, digital participation, and cultural production. This transformation highlights the adaptability of national identity in response to changing social and political conditions. In conclusion, youth represent a vital force in the ongoing redefinition of national identity, contributing to both its continuity and its evolution. Future research should further explore the interplay between youth, identity, and patriotism in diverse cultural and geopolitical contexts.

Oleksandra Popovych,
3rd-year student, group Phil(G)23001b
Supervisor – Svitlana Khrystiuk,
PhD, Associate Professor,
National University of Life and
Environmental Sciences of Ukraine
(Kyiv, Ukraine)

GENDER PERSPECTIVES ON NATIONAL IDENTITY FORMATION: THEORETICAL FOUNDATIONS AND CONTEMPORARY IMPLICATIONS

National identity is a multifaceted and dynamic construct that is shaped by a variety of social, cultural, and political factors. Among these, gender plays a critical yet often underexplored role. Gender is not merely a biological or individual attribute; rather, it is a social construct that structures relationships, hierarchies, and power

dynamics within society. As such, it significantly influences how national identity is formed, represented, and experienced.

The relationship between gender and national identity has been extensively examined within feminist and critical theory traditions. These perspectives emphasize that nations are not neutral entities but are instead deeply embedded in gendered discourses. National symbols, narratives, and institutions often reflect and reproduce gender hierarchies, assigning different roles and expectations to men and women within the national framework.

The study of gender and national identity draws on a range of theoretical perspectives. One of the foundational contributions comes from feminist theorists who argue that nations are inherently gendered constructs. In this context, gender is not an external factor but an integral component of how nations are imagined and maintained. Scholars such as Nira Yuval-Davis have emphasized that women often function as symbolic bearers of the nation, representing cultural continuity, tradition, and moral values. At the same time, men are frequently associated with political authority, defense, and public life. This division reflects broader gender hierarchies that shape national narratives. Another important theoretical contribution comes from critical discourse analysis, which examines how language and communication practices construct social realities. Through discourse, gendered representations of the nation are reproduced and normalized, influencing how individuals perceive their roles within society. Additionally, intersectional approaches highlight the ways in which gender intersects with other categories such as ethnicity, class, and religion, creating complex and overlapping forms of identity and exclusion.

National identity is often expressed through symbols, myths, and narratives that carry gendered meanings. These symbolic representations frequently portray the nation in feminine terms, such as “motherland” or “mother nation,” emphasizing notions of fertility, nurturing, and continuity. At the same time, the defense of the nation is often associated with masculine attributes such as strength, courage, and sacrifice. These gendered metaphors reflect and reinforce traditional gender roles within society. National myths and historical narratives also tend to highlight the contributions of male figures, particularly in political and military contexts, while the roles of women are often marginalized or framed within domestic or supportive contexts. This selective representation contributes to the reproduction of gendered power relations within the national narrative.

Language plays a crucial role in the construction of both gender and national identity. Linguistic practices often reflect and reinforce gender norms, shaping how individuals express themselves and how they are perceived by others. In the context of national identity, language serves as a marker of belonging and cultural affiliation. The promotion of a national language can contribute to the consolidation of identity, while also intersecting with gendered expectations regarding communication, behavior, and social roles. Gendered language practices can also influence the way national identity is expressed in literature, media, and everyday communication. These practices contribute to the formation of cultural norms and values that define the nation.

Education is a key institution in the formation of national identity, and it plays a significant role in transmitting gender norms and values. Through curricula, textbooks,

and pedagogical practices, education systems reproduce or challenge existing gender hierarchies. Textbooks often contain implicit or explicit gender biases, presenting historical and cultural narratives that emphasize the contributions of men while underrepresenting women. This can influence how students perceive their roles within society and their relationship to the nation. At the same time, educational reforms can promote gender equality by incorporating diverse perspectives and challenging traditional stereotypes. This contributes to the development of more inclusive forms of national identity.

In contexts of conflict, gender roles and identities often undergo significant transformation. War and crisis can reinforce traditional gender roles, such as the association of men with combat and women with caregiving. However, they can also challenge these roles by creating new opportunities for participation and agency. In such contexts, women often play crucial roles in supporting communities, providing humanitarian aid, and participating in resistance movements. These contributions highlight the importance of recognizing diverse forms of participation in national life.

At the same time, conflict can exacerbate gender inequalities, making it essential to consider gender perspectives in analyses of national identity formation.

Hence, gender is a fundamental dimension of national identity formation, influencing the ways in which nations are imagined, represented, and experienced. Through symbolic representations, institutional practices, and social norms, gender shapes the construction of national narratives and the distribution of roles within society. Incorporating gender perspectives into the study of national identity provides a more nuanced and comprehensive understanding of the processes of nation-building. It highlights the importance of examining both inclusion and exclusion, as well as the interplay between tradition and transformation.

Pavlo Honcharenko,
2nd-year student, group IR24001b
Supervisor – Svitlana Khrystiuk,
PhD, Associate Professor,
National University of Life and
Environmental Sciences of Ukraine
(Kyiv, Ukraine)

IDENTITY POLITICS IN TIMES OF WAR: MOBILIZATION, UNITY, AND POLARIZATION

War represents one of the most intense and transformative contexts for the development and reconfiguration of collective identities. Under conditions of armed conflict, identity politics becomes a central mechanism through which societies interpret events, mobilize resources, and define political and moral boundaries. The distinction between “us” and “them” is often heightened, leading to the strengthening of in-group solidarity and the rearticulation of national, cultural, or ideological identities.

In contemporary societies, including Ukraine, identity politics in times of war is not limited to military or political spheres. It extends into cultural, informational, and symbolic domains, shaping public discourse, social relations, and individual perceptions. The processes of mobilization, unity, and polarization are deeply intertwined, reflecting the complex nature of identity formation under conditions of crisis.

Identity politics refers to the mobilization of individuals and groups based on shared characteristics such as nationality, language, religion, or political orientation. In wartime, these identities become particularly salient, as they provide a framework for understanding the conflict and guiding collective action. From a constructivist perspective, national identity is not a fixed or inherent attribute but a socially constructed phenomenon. As argued by Benedict Anderson, nations are imagined communities that exist through shared narratives, symbols, and practices. War accelerates the construction and consolidation of these narratives, as societies seek to define themselves in opposition to perceived external threats. Similarly, social identity theory suggests that individuals derive part of their self-concept from group membership. In wartime, this process is intensified, leading to stronger emotional attachment to the in-group and increased differentiation from out-groups. These dynamics contribute to both cohesion and conflict, depending on the inclusivity of the identity framework.

One of the primary functions of identity politics in wartime is mobilization. Political leaders, institutions, and social actors employ identity-based narratives to encourage collective participation in the national effort. Mobilization occurs across multiple domains. In the political sphere, it includes support for state policies and institutions. In the social sphere, it involves volunteer activities, humanitarian assistance, and community engagement. In the informational sphere, it includes participation in communication campaigns, dissemination of information, and resistance to misinformation. Identity narratives play a crucial role in this process. They emphasize shared history, common values, and collective goals, fostering a sense of belonging and purpose. These narratives are often reinforced through public discourse, education, and media, creating a cohesive framework for collective action. The effectiveness of mobilization depends on the degree to which identity narratives resonate with diverse segments of society. Inclusive narratives that accommodate multiple perspectives are more likely to generate widespread support.

War often serves as a catalyst for the strengthening of national unity. External threats create conditions in which internal divisions are temporarily subordinated to the need for collective survival and resistance. Unity is constructed through a combination of symbolic, institutional, and discursive practices. National symbols such as flags, anthems, and commemorative events play a central role in reinforcing collective identity. Public narratives emphasize resilience, solidarity, and shared sacrifice. Media and communication systems contribute to this process by highlighting stories of heroism, cooperation, and endurance. These narratives help to construct a shared sense of purpose and belonging, fostering emotional and psychological cohesion.

However, unity is not uniform or uncontested. It requires continuous maintenance and is subject to competing interpretations and influences.

Despite its unifying potential, identity politics in wartime can also lead to increased polarization. Different groups within society may adopt divergent interpretations of the conflict, its causes, and its consequences. Polarization may manifest along political, regional, linguistic, or ideological lines. Competing narratives about identity and history can create tensions between groups, undermining social cohesion. The role of external actors and information warfare further complicates these dynamics. Misinformation and propaganda can exacerbate divisions, creating confusion and distrust within society.

Civic engagement is a key component of identity politics in wartime. Participation in volunteer activities, community initiatives, and political processes reflects a form of active citizenship grounded in shared identity. Such participation contributes to social cohesion by fostering a sense of responsibility and collective agency. It also strengthens the connection between individual actions and broader national goals. In contexts of crisis, civic participation often increases, as individuals seek to contribute to collective efforts and support their communities.

Identity politics plays a dual role in times of war, serving as both a mechanism of mobilization and a potential source of polarization. It shapes how societies respond to conflict, organize collective action, and construct narratives of belonging. The balance between unity and division depends on the inclusivity and flexibility of identity frameworks. Inclusive narratives that emphasize shared values and collective responsibility are more likely to promote cohesion, while exclusive narratives may deepen divisions. Understanding the dynamics of identity politics in wartime is essential for analyzing both immediate responses to conflict and long-term processes of social reconstruction.

Anton Holovko,
2nd-year student, group IR24001b
Supervisor – Svitlana Khrystiuk,
PhD, Associate Professor,
National University of Life and
Environmental Sciences of Ukraine
(Kyiv, Ukraine)

THE ROLE OF CIVIL SOCIETY IN SHAPING INCLUSIVE NATIONAL IDENTITY

National identity is a dynamic and socially constructed phenomenon that evolves through the interaction of various actors, including the state, political institutions, and civil society. While the state often plays a dominant role in defining official narratives of national identity, civil society contributes significantly to shaping more pluralistic and inclusive understandings of belonging. Civil society encompasses a wide range of organizations and associations that operate independently of the state, including NGOs, community groups, professional associations, and advocacy networks. These actors

play a critical role in articulating diverse perspectives, representing marginalized voices, and fostering dialogue within society.

The concept of inclusive national identity refers to a form of collective identity that embraces diversity, promotes equality, and allows for multiple forms of belonging. This article examines how civil society contributes to the development of such inclusive frameworks, highlighting its role in education, advocacy, and social integration.

The concept of civil society has been widely discussed in political theory and sociology. It is often understood as a sphere of social interaction situated between the state and the individual, where collective action and public discourse take place. One influential perspective is that of Jürgen Habermas, who emphasized the importance of the public sphere as a space for rational-critical debate. In this context, civil society contributes to the formation of public opinion and the development of democratic norms. Another important contribution comes from social capital theory, which highlights the role of trust, networks, and civic engagement in fostering social cohesion. Civil society organizations help build social capital by connecting individuals and groups across different segments of society. From a constructivist perspective, national identity is not fixed but continuously constructed through social interactions and discursive practices. Civil society plays a key role in this process by introducing alternative narratives and promoting inclusivity.

Civil society acts as a mediator between the state and citizens, facilitating communication and dialogue. It provides a platform for expressing diverse viewpoints and challenging dominant narratives. Through public discussions, campaigns, and cultural initiatives, civil society organizations contribute to the redefinition of national identity. They often promote values such as tolerance, inclusion, and pluralism, which are essential for building cohesive societies. Civil society also plays a critical role in amplifying the voices of marginalized groups, including ethnic minorities, linguistic communities, and socially disadvantaged populations.

One of the key functions of civil society is advocacy. Civil society organizations actively engage in shaping public policy by influencing decision-makers and promoting reforms that support inclusivity. Advocacy efforts may focus on issues such as minority rights, language policy, education reform, and anti-discrimination legislation. Through lobbying, public campaigns, and policy analysis, civil society contributes to the development of legal and institutional frameworks that support inclusive national identity. These activities often involve collaboration with state institutions, international organizations, and other stakeholders, highlighting the interconnected nature of identity formation processes.

Education is a critical domain in which civil society contributes to shaping national identity. Through formal and informal educational initiatives, civil society organizations promote awareness of cultural diversity, human rights, and civic responsibility. Educational programs may include workshops, seminars, public lectures, and community-based learning initiatives. These activities help individuals develop a deeper understanding of national identity as a pluralistic and evolving concept. Civil society also plays a role in developing educational materials that reflect diverse perspectives and challenge stereotypes.

Cultural activities are another important area where civil society influences national identity. Through festivals, exhibitions, artistic projects, and heritage preservation initiatives, civil society organizations contribute to the representation and celebration of cultural diversity. These initiatives help to promote a sense of shared identity while respecting differences among various social groups. They also provide opportunities for intercultural dialogue and mutual understanding. In this context, civil society acts as a custodian of cultural heritage while also encouraging innovation and creativity in the expression of identity.

Despite its important role, civil society faces a number of challenges in shaping inclusive national identity. These challenges include political restrictions, limited financial resources, and external pressures. In some contexts, civil society organizations may face legal or administrative obstacles that limit their ability to operate effectively. Additionally, polarization and social fragmentation can hinder their efforts to promote inclusivity. External influences, such as geopolitical pressures and information warfare, may also impact the activities of civil society, complicating its role in identity formation.

Therefore, civil society plays a vital role in shaping inclusive national identity by promoting dialogue, representation, and participation. Through its various activities, civil society contributes to the construction of identity frameworks that reflect the diversity and complexity of modern societies. By acting as a mediator between the state and citizens, civil society helps to balance competing interests and foster social cohesion. Its role is particularly important in contexts of social transformation, where inclusive identity frameworks are essential for stability and development. Strengthening civil society is therefore crucial for the development of inclusive national identities and the consolidation of democratic values.

Yuliia Stepanova,
3rd-year student, group Phil(G)23001b
Supervisor – Svitlana Khrystiuk,
PhD, Associate Professor,
National University of Life and
Environmental Sciences of Ukraine
(Kyiv, Ukraine)

COLLECTIVE TRAUMA AND RESILIENCE IN NATIONAL IDENTITY CONSTRUCTION

National identity is not only constructed through shared language, history, and culture, but also through collective experiences of suffering and recovery. In particular, collective trauma plays a significant role in shaping how communities perceive themselves and their place in the world. Traumatic events such as war, genocide, occupation, or political repression leave deep imprints on collective memory and influence identity formation across generations.

At the same time, societies develop mechanisms of resilience that enable them to cope with trauma, rebuild social structures, and maintain a sense of continuity. These processes are closely intertwined, as resilience often emerges in response to trauma, and both shape the narratives through which national identity is constructed.

The concept of collective trauma has been widely explored in social theory and psychology. It refers to the shared psychological and social impact of traumatic events experienced by a group or society. Unlike individual trauma, collective trauma is embedded in social structures and transmitted through cultural memory, narratives, and institutions. One of the key theorists in this field is Jeffrey C. Alexander, who introduced the concept of cultural trauma. According to this perspective, trauma is not simply a direct result of events but is socially constructed through processes of interpretation and representation. Societies define certain events as traumatic, thereby integrating them into their collective identity. Memory plays a crucial role in this process. Collective memory, as a socially constructed phenomenon, shapes how past events are remembered and interpreted. Through commemorations, monuments, literature, and education, societies construct narratives that link past trauma to present identity. Resilience, in turn, refers to the capacity of individuals and societies to adapt, recover, and transform in the face of adversity. In the context of national identity, resilience is not merely survival but also the ability to reinterpret trauma as part of a broader narrative of strength and continuity.

Collective trauma often becomes a central element in the formation of national identity. Shared experiences of suffering can foster a sense of solidarity and belonging among members of a community. Traumatic events are frequently incorporated into national narratives as defining moments that shape the identity of the nation. These narratives may emphasize victimhood, resistance, or survival, depending on the historical and political context. In many cases, collective trauma is institutionalized through public commemorations, museums, and educational curricula. These practices help to reinforce a shared understanding of the past and its significance for the present.

However, the interpretation of trauma is not uniform. Different groups within society may have competing narratives about the same events, leading to tensions and conflicts over historical memory and identity.

Resilience plays a critical role in transforming collective trauma into a source of strength. It involves not only coping with adversity but also reinterpreting traumatic experiences in ways that support collective identity and social cohesion. Resilience is often expressed through cultural practices, such as storytelling, art, music, and rituals. These forms of expression provide a means for processing trauma and communicating shared experiences. Institutions also play a key role in fostering resilience. Governments, educational systems, and civil society organizations can create frameworks that support recovery and promote positive identity narratives. In this context, resilience contributes to the reconstruction of national identity by emphasizing continuity, agency, and the capacity for renewal.

Collective memory serves as the bridge between trauma and resilience. It shapes how traumatic events are remembered and how they are integrated into national identity. Through processes of selection and interpretation, societies construct narratives that highlight certain aspects of the past while downplaying others. These

narratives are often contested, reflecting ongoing struggles over identity and meaning. The transmission of memory across generations is particularly important. Through education and cultural practices, collective trauma is passed down, but so too is the capacity for resilience. Public commemorations, such as memorial days and monuments, play a key role in sustaining collective memory. They provide spaces for reflection, mourning, and the reaffirmation of shared identity.

Institutions and civil society organizations are key actors in shaping how collective trauma and resilience are integrated into national identity. Educational systems, for example, play a crucial role in transmitting historical narratives and shaping collective memory. Through curricula and textbooks, they influence how future generations understand the past. Civil society organizations contribute by promoting dialogue, supporting victims of trauma, and advocating for inclusive narratives. They often provide alternative perspectives that challenge official narratives and promote a more nuanced understanding of history. Media also plays a significant role in shaping public perceptions of trauma and resilience. Through storytelling and representation, media can reinforce or challenge dominant narratives.

Thus, collective trauma and resilience are fundamental components of national identity construction. They shape how societies understand their past, navigate the present, and envision their future. While trauma can serve as a source of division, it can also foster solidarity and collective strength when integrated into inclusive and reflective narratives. Resilience, in turn, enables societies to transform suffering into a foundation for renewal and development.

Understanding the interplay between trauma and resilience is essential for analyzing national identity in contexts of conflict, crisis, and transformation. It highlights the importance of inclusive memory practices and institutional support in fostering cohesive and resilient societies.

Sofia Berdes,
3rd-year student, group Phil(G)23001b
Supervisor – Svitlana Khrystiuk,
PhD, Associate Professor,
National University of Life and
Environmental Sciences of Ukraine
(Kyiv, Ukraine)

SYMBOLISM, RITUALS, AND NATIONAL IDENTITY: FLAGS, MONUMENTS, AND COMMEMORATIONS

National identity is not only expressed through political institutions and legal frameworks, but also through symbolic and ritual practices that give meaning to collective existence. Symbols such as flags, monuments, and commemorations play a crucial role in representing the nation and reinforcing a shared sense of belonging among its members.

These elements function as powerful tools of social integration, as they evoke emotional responses and create a sense of continuity between the past, present, and future. At the same time, they are subject to interpretation and contestation, reflecting the diversity of perspectives within society.

The study of symbols and rituals is rooted in classical sociological and anthropological theory. According to Émile Durkheim, rituals serve to reinforce social solidarity by bringing individuals together in shared practices that affirm collective values and beliefs. Symbols, in this context, function as representations of collective meanings. They condense complex ideas into tangible forms that can be easily recognized and emotionally charged. National symbols, therefore, are not neutral objects but powerful carriers of identity. Anthropological approaches emphasize the role of ritual in structuring social life. Rituals are repetitive, symbolic actions that create and reinforce social order. They provide a framework for expressing and transmitting collective values across generations. From a constructivist perspective, national identity is not fixed but continuously produced through symbolic and ritual practices. These practices help define the boundaries of the nation and establish a sense of belonging.

National flags are among the most recognizable and powerful symbols of national identity. They represent the sovereignty, unity, and independence of the state, serving as visual markers of collective belonging. Flags are used in a wide range of contexts, including official ceremonies, public events, and everyday displays. Their presence evokes emotional responses and reinforces a sense of patriotism and loyalty. The symbolism of flags is often deeply rooted in historical narratives and cultural meanings. Colors, shapes, and patterns carry specific connotations that reflect the values and experiences of the nation. At the same time, flags can become sites of contestation, particularly in contexts of political conflict or social change. Competing interpretations of national symbols may reflect broader disagreements about identity and belonging.

Monuments play a central role in shaping collective memory and national identity. They serve as physical representations of historical events, individuals, and collective experiences that are considered significant for the nation. Through monuments, societies select and preserve certain aspects of the past, while others may be marginalized or forgotten. This process of selection reflects broader power dynamics and political priorities. Monuments often commemorate events such as wars, revolutions, or national achievements. They function as sites of memory, where individuals and communities can engage with the past and reflect on its meaning. However, monuments are not static symbols. They are subject to reinterpretation and contestation, particularly in times of political transformation. Debates over monuments often reflect deeper conflicts over history and identity.

Commemorative practices are a key component of national identity formation. These rituals involve the public remembrance of significant historical events, often through ceremonies, speeches, and symbolic acts. Commemorations serve several functions. They reinforce collective memory, honor those who have contributed to the nation, and provide opportunities for collective reflection. They also help to transmit values and narratives across generations. These rituals often involve standardized practices, such as moments of silence, laying of wreaths, or public ceremonies. Their

repetitive nature reinforces their significance and ensures their continuity over time. Commemorations also provide a space for collective mourning and healing, particularly in the context of traumatic historical events. They allow societies to acknowledge the past while reaffirming their commitment to the future.

Symbols and rituals contribute to social cohesion by creating shared experiences and meanings. They provide a framework for collective identity that transcends individual differences. Through participation in symbolic and ritual practices, individuals become part of a larger collective, reinforcing their sense of belonging. This process is essential for maintaining social stability and political legitimacy. At the same time, symbols and rituals can also be exclusionary, as they may privilege certain narratives or groups over others. This highlights the importance of inclusivity in the construction of national identity.

Symbols and rituals are not fixed; they evolve over time in response to social and political changes. New symbols may emerge, while existing ones may be reinterpreted or contested. These processes are often linked to broader transformations in society, such as democratization, conflict, or cultural change. In such contexts, symbols and rituals become sites of negotiation and struggle. The contestation of symbols can be seen as part of the dynamic nature of national identity. It reflects ongoing debates about the meaning of the nation and the values it represents.

Hence, symbolism and ritual are central to the construction and maintenance of national identity. Flags, monuments, and commemorations serve as powerful tools for expressing collective values, shaping memory, and fostering social cohesion. At the same time, these elements are dynamic and contested, reflecting the diversity of perspectives within society. Understanding their role is essential for analyzing how national identity is constructed, maintained, and transformed.

Valeriia Mazur,
2nd-year student, group IR24001b
Supervisor – Svitlana Khrystiuk,
PhD, Associate Professor,
National University of Life and
Environmental Sciences of Ukraine
(Kyiv, Ukraine)

DIASPORA AND TRANSNATIONAL DIMENSIONS OF UKRAINIAN IDENTITY

In an increasingly globalized world, national identity can no longer be understood solely within the boundaries of the nation-state. Migration, globalization, and technological advancements have created transnational spaces in which identities are continuously negotiated and redefined. The Ukrainian case is particularly illustrative of these processes, given the large and diverse diaspora communities spread across Europe, North America, and beyond.

Diaspora refers to communities that live outside their country of origin but maintain cultural, emotional, and political ties to it. These communities play a significant role in shaping national identity, both in the host countries and in relation to the homeland. At the same time, transnationalism emphasizes the ongoing connections and interactions that transcend national borders.

The concept of diaspora has been widely discussed in migration and identity studies. It refers not only to physical dispersion but also to the maintenance of collective identity across geographical distances. Diaspora communities often preserve cultural traditions, language, and memory, while also adapting to new social and cultural environments. Transnationalism, on the other hand, emphasizes the dynamic and interconnected nature of contemporary identities. It highlights the ways in which individuals and communities maintain relationships across borders, creating networks of communication, exchange, and influence. These frameworks challenge traditional notions of national identity as fixed and territorially bounded. Instead, they suggest that identity is fluid, relational, and shaped by multiple contexts.

The Ukrainian diaspora has developed over several historical waves, including political migration, economic migration, and displacement caused by conflict. Each wave has contributed to the diversity and complexity of diaspora communities. Historically, Ukrainian communities abroad have played a significant role in preserving language, culture, and national consciousness. In many cases, they have served as centers of cultural and political activity, particularly during periods when Ukraine itself lacked sovereignty. In the contemporary context, the Ukrainian diaspora continues to evolve, particularly in response to recent geopolitical developments. Migration patterns have intensified, and new forms of engagement have emerged, including digital activism and transnational advocacy.

One of the primary functions of diaspora communities is the preservation of cultural identity. This includes maintaining language, traditions, religious practices, and cultural heritage. Cultural organizations, schools, and community centers play a crucial role in transmitting identity across generations. These institutions help to sustain a sense of belonging and connection to the homeland. At the same time, diaspora communities often adapt to the cultural contexts of their host countries, resulting in hybrid forms of identity. This hybridity reflects the interaction between Ukrainian and local cultural influences.

Diaspora communities are often actively engaged in political processes related to their country of origin. This engagement may include lobbying, advocacy, fundraising, and participation in political campaigns. Transnational political activity allows diaspora communities to influence policies and contribute to national causes from abroad. In many cases, diaspora organizations play a key role in raising awareness of issues affecting Ukraine on the international stage.

Digital technologies have significantly transformed the nature of diaspora engagement. Social media, online platforms, and digital communication tools enable real-time interaction between diaspora communities and the homeland. These technologies facilitate the exchange of information, cultural content, and political messages, strengthening transnational connections. They also enable the rapid mobilization of resources and support in response to crises. The digital space thus plays

a crucial role in shaping contemporary Ukrainian identity, allowing for the continuous negotiation of identity across borders.

Diaspora identities are often characterized by hybridity, reflecting the interaction between different cultural, social, and political influences. This hybridity challenges traditional notions of fixed national identity and highlights the dynamic nature of identity formation. Ukrainian identity in the diaspora may incorporate elements of both Ukrainian and host-country cultures, resulting in unique and diverse expressions of identity. This process contributes to the enrichment and diversification of national identity as a whole.

While diaspora communities play a vital role in shaping national identity, they also face challenges. These may include issues of integration, generational change, and differing political views. Maintaining cultural continuity across generations can be difficult, particularly as younger members of the diaspora become more integrated into their host societies. At the same time, globalization and digital technologies provide new opportunities for engagement and connection.

Therefore, the diaspora and transnational dimensions of Ukrainian identity highlight the evolving nature of national identity in a globalized world. Ukrainian identity is no longer confined to territorial borders but is shaped by global networks, migration, and cultural exchange. Diaspora communities play a crucial role in preserving cultural heritage, promoting political engagement, and contributing to the global visibility of Ukraine. At the same time, transnational processes introduce new forms of identity that reflect hybridity and diversity. Understanding these dynamics is essential for analyzing contemporary Ukrainian identity and its development in the context of globalization and ongoing geopolitical challenges.

Vitalina Kukhar,
2nd-year student, group IR24001b
Supervisor – Svitlana Khrystiuk,
PhD, Associate Professor,
National University of Life and
Environmental Sciences of Ukraine
(Kyiv, Ukraine)

MEDIA DISCOURSE AND THE REPRESENTATION OF UKRAINIAN IDENTITY

In contemporary societies, media discourse plays a fundamental role in shaping how national identity is constructed, perceived, and communicated. Media are not merely channels for transmitting information; they are powerful institutions that actively participate in the production of meaning and the formation of collective identities.

For Ukraine, media discourse has become particularly significant in the context of political transformation, globalization, and ongoing conflict. The way Ukrainian

identity is represented in media narratives influences both domestic and international perceptions of the nation.

The analysis of media discourse draws on discourse theory, which emphasizes the role of language in constructing social reality. According to this perspective, identity is not a fixed essence but a product of discursive practices. One influential approach is the work of Michel Foucault, who argued that discourse shapes knowledge, power, and subjectivity. From this perspective, media discourse is a site where power relations are reproduced and contested. Similarly, critical discourse analysis (CDA) focuses on the relationship between language, power, and ideology. It examines how media texts construct social identities, often reflecting dominant political and cultural narratives. Media discourse also plays a crucial role in framing events and shaping public opinion. Through selective representation, media influence how audiences interpret reality and understand national identity.

Framing is one of the key mechanisms through which media construct national identity. By selecting and emphasizing certain aspects of reality, media shape how audiences perceive events and actors. In the context of Ukrainian identity, media narratives often emphasize themes such as resilience, sovereignty, cultural heritage, and European integration. These frames contribute to the construction of a positive and cohesive national image. At the same time, media discourse may also highlight internal diversity, regional differences, and social challenges. This reflects the complex and multifaceted nature of Ukrainian identity. Framing is not neutral; it reflects editorial choices, political influences, and cultural contexts. As such, it plays a significant role in shaping identity narratives.

Language is a central element of media discourse and a key marker of national identity. In Ukraine, the use of language in media is particularly significant due to the coexistence of Ukrainian and other linguistic influences. Media choices regarding language use can signal inclusion or exclusion, as well as political and cultural alignment. The promotion of the Ukrainian language in media contributes to the strengthening of national identity and cultural cohesion. At the same time, multilingual media environments reflect the diversity of Ukrainian society. This linguistic plurality is an important aspect of identity representation. Language in media is not only a means of communication but also a symbolic resource that shapes identity and belonging.

In addition to language, visual elements play a crucial role in media discourse. Images, symbols, and visual narratives contribute to the construction of national identity by evoking emotional responses and reinforcing symbolic meanings. Visual representations often include national symbols, such as flags, maps, and cultural icons. These elements serve to visually reinforce the idea of national unity and continuity. Media imagery also plays a role in shaping perceptions of events, particularly in contexts of conflict. Visual narratives can highlight themes of heroism, suffering, or resilience, contributing to the broader identity discourse.

The rise of digital media has significantly transformed the landscape of identity representation. Social media platforms enable individuals and groups to actively participate in the production and dissemination of identity narratives. Digital media facilitate the rapid spread of information and allow for more diverse voices to be heard. This democratization of discourse can contribute to a more pluralistic representation of

national identity. However, digital environments also present challenges, including misinformation, echo chambers, and polarization. These factors can influence how identity is constructed and contested in online spaces.

In times of conflict, media discourse plays an especially important role in shaping national identity. Media narratives can contribute to mobilization, solidarity, and resilience by emphasizing shared values and collective goals. At the same time, media can also contribute to polarization by presenting competing narratives and highlighting divisions within society. The representation of the “other” becomes a key aspect of wartime discourse. Media coverage of conflict often involves framing that emphasizes national unity, resistance, and legitimacy. These narratives contribute to the construction of a cohesive national identity. However, the presence of alternative perspectives highlights the contested nature of identity in media discourse.

In conclusion, media discourse plays a central role in the construction and representation of Ukrainian national identity. Through language, framing, and visual representation, media shape how identity is understood and communicated. While media can foster unity and cohesion, they can also contribute to polarization and conflict. The dual role of media reflects the complexity of identity formation in contemporary societies. As Ukraine continues to navigate processes of transformation and conflict, the role of media in shaping identity remains critically important. Future research should further explore the interactions between media, discourse, and identity in both national and transnational contexts.

Veronika Rozhkova,
2nd-year student, group IR24001b
Supervisor – Svitlana Khrystiuk,
PhD, Associate Professor,
National University of Life and
Environmental Sciences of Ukraine
(Kyiv, Ukraine)

LANGUAGE AS A FOUNDATION OF NATIONAL IDENTITY: THE UKRAINIAN LANGUAGE IN THE CONTEXT OF RUSSIAN AGGRESSION

Language is one of the most fundamental elements of national identity. It serves not only as a means of communication but also as a symbol of cultural belonging, historical continuity, and collective memory. Through language, individuals express their identity and participate in the construction of a shared national narrative. In the case of Ukraine, the role of language has become particularly significant in the context of Russian aggression. The Ukrainian language has emerged as a key marker of national identity, distinguishing Ukraine from its aggressor and reinforcing its sovereignty and cultural independence.

The relationship between language and identity has been widely studied in sociolinguistics and cultural theory. Language is not merely a neutral system of

communication but a social practice that reflects and shapes power relations, cultural norms, and identity structures. According to Pierre Bourdieu, language functions as a form of symbolic power, capable of legitimizing certain identities while marginalizing others. The concept of “linguistic capital” highlights the role of language in social stratification and cultural reproduction. From a constructivist perspective, national identity is produced through shared linguistic practices that create a sense of belonging. Language thus becomes a key instrument in the formation and maintenance of national communities.

The Ukrainian language plays a central role in defining national identity. It serves as a marker of cultural belonging and a symbol of historical continuity, linking contemporary Ukraine with its past.

Language is closely associated with national consciousness, as it reflects shared values, traditions, and cultural experiences. The use of the Ukrainian language reinforces a sense of unity and distinguishes the nation from external influences. In this context, language is not only a means of communication but also a political and cultural statement. Choosing to use Ukrainian is often perceived as an expression of national identity and solidarity.

The context of Russian aggression has significantly intensified the role of language in Ukraine. The Ukrainian language has become a symbol of resistance and a tool for asserting independence. Language policies and practices have gained increased importance as part of broader efforts to strengthen national identity and cultural sovereignty. The promotion of the Ukrainian language reflects a conscious effort to distance the country from the linguistic and cultural influence of the aggressor. At the same time, the war has contributed to a shift in language attitudes among the population, with many individuals adopting or strengthening their use of Ukrainian in everyday communication.

Language policy plays a crucial role in shaping national identity. Through legislation, education, and media regulation, the state can influence language use and promote linguistic cohesion. In Ukraine, language policy has been an important tool of nation-building, aimed at strengthening the status of the Ukrainian language and supporting its use in public life. These policies contribute to the development of a unified national identity by promoting a common linguistic framework for communication and cultural expression. However, language policy also involves balancing diversity and inclusion, as Ukraine is a multilingual society with different linguistic communities.

Media play a significant role in shaping language use and identity. The presence of the Ukrainian language in media contributes to its normalization and prestige, reinforcing its status as a national language. Through television, radio, online platforms, and social media, language is continuously reproduced and disseminated, shaping public discourse and identity narratives. Cultural production, including literature, music, and film, also plays a key role in promoting the Ukrainian language and reinforcing its symbolic significance.

Language contributes to social cohesion by providing a shared means of communication and a common cultural framework. A shared language facilitates mutual understanding, cooperation, and collective action. At the same time, language

can also be a source of division if it becomes associated with political or ideological differences. In multilingual societies, language policies must balance unity with respect for diversity. In the Ukrainian context, the promotion of the Ukrainian language has generally been associated with efforts to strengthen national unity and resilience.

In times of conflict, language can serve as a form of resistance. The use of the Ukrainian language becomes a symbolic act of defiance against external aggression and cultural domination. Language also contributes to resilience by preserving cultural identity and fostering a sense of continuity in the face of disruption. Through language, communities maintain connections to their history and traditions. This resilience is reflected in the increased use and prestige of the Ukrainian language in various domains of public life.

Language is a fundamental component of national identity, shaping how individuals and communities perceive themselves and their place in the world. In the context of Russian aggression, the Ukrainian language has become a powerful symbol of resistance, resilience, and national unity. Through language, Ukraine affirms its cultural independence and strengthens its national identity. The promotion of the Ukrainian language reflects broader processes of decolonization, identity reconstruction, and societal transformation. Understanding the role of language in identity formation is essential for analyzing contemporary Ukraine and its development in a complex geopolitical environment.

Чергінець Віолетта Сергіївна,
*студентка гуманітарно-
педагогічного факультету*
Науковий керівник: Гейко С.М.
*Національний університет біоресурсів
і природокористування України*
(м. Київ, Україна)

YOUTH AND NATIONAL IDENTITY: NEW FORMS OF PATRIOTISM

Today, the world is changing very quickly, and countries are becoming more connected than ever before. Because of this, the idea of national identity is also changing. It is no longer something fixed or only connected to history. Instead, it is something that develops and grows over time, influenced by people's daily lives, experiences, and challenges.

In this situation, Ukraine is a strong example of a country where patriotism has gained a new and deeper meaning. For many young people, it is not just a feeling of love for their country, but something real that is shown through actions, decisions, and personal responsibility in everyday life.

For many young Ukrainians today, patriotism is not just an idea or something abstract. It is something real in their everyday life and a choice they make consciously. It is shown not only through love for their country, but also through action – by taking

responsibility, helping others, and being involved in society. In this way, national identity is not passive anymore. It is something people actively build and show through what they do.

At present, Ukraine is going through a historically defining period that has strongly influenced the mindset of young people. This has led to a remarkable rise in civic awareness and solidarity. As a result, patriotism has become more visible, more practical, and much more deeply rooted in everyday life.

One of the clearest examples of this transformation is digital patriotism. In the modern information age, young people actively use social media platforms such as Instagram, TikTok, and YouTube to promote Ukrainian culture, support the Ukrainian language, and share reliable information about Ukraine with the world. Digital space has become a powerful tool of identity expression, where young people act as informal cultural ambassadors of their country.

Another extremely important form of modern patriotism is volunteering, which has become a real social movement in Ukraine. Today, young people are actively involved in fundraising, humanitarian aid, and supporting those in need. They collect food, medicine, clothing, and essential supplies, and they help people who have been affected by difficult circumstances. What is especially remarkable is the speed and unity with which young people respond. In today's digital society, a single initiative can grow into a nationwide campaign within hours. Social media allows students and volunteers to organize support quickly, mobilize resources, and reach thousands of people. This shows that modern patriotism is not slow or symbolic – it is immediate, active, and deeply human.

Another important aspect is the role of youth as the driving force of this movement. Young people in Ukraine are among the most socially active groups in Europe. They often initiate volunteer projects independently, without waiting for institutions or organizations. This demonstrates a strong sense of responsibility, leadership, and civic maturity.

In today's reality, volunteering is also closely connected with support for the Armed Forces. Young people contribute in many ways – through donations, organizing supplies, and spreading awareness. This support is not only practical, but also deeply symbolic. It expresses unity, gratitude, and a shared belief in the country's future. It is important to emphasize that volunteering has become part of youth identity itself. For many students, it is not a one-time activity, but a consistent part of their lifestyle and values. It shapes empathy, strengthens solidarity, and builds a strong sense of belonging.

Furthermore, language and education play a crucial role in shaping national identity. More and more young Ukrainians consciously choose to use the Ukrainian language in everyday communication. This is not imposed – it is a voluntary and meaningful expression of identity and cultural belonging. Education also helps young people develop critical thinking, historical awareness, and civic responsibility.

In addition to this, cultural expression is another key element of modern patriotism. Young artists, musicians, and creators actively combine traditional Ukrainian heritage with modern global trends. This creates a unique cultural identity that is both authentic and modern, preserving tradition while adapting to the present.

Finally, we should highlight the resilience and unity of Ukrainian youth. Despite all challenges, they remain strong, active, and determined. They are not passive observers – they are participants in shaping the future of their country.

In conclusion I want to stress that modern patriotism in Ukraine is something that is constantly changing and developing. It is no longer limited to words or symbols, but is shown through real actions in everyday life. It appears in digital activity, volunteering, education, culture, and the personal choices of young people. Most importantly, it shows that love for one's country is not just a feeling – it is something we express through our actions, responsibility, and the way we support each other and our society.

References

1. Ukrainian Institute. *Ukraine Now: Culture, Identity, and Society*. Kyiv, 2023.
2. Ministry of Youth and Sports of Ukraine. *Youth Development Strategy of Ukraine until 2030*.
3. United Nations Development Programme (UNDP). *Youth Civic Engagement in Ukraine, 2022*.
4. European Commission. *Youth Participation and Volunteering in Europe, 2021*.
5. Razumkov Centre. *Public Opinion and Civic Activity in Ukraine, 2023*.
6. World Bank. *Social Resilience and Community Support in Ukraine, 2022*.
7. Academic articles on national identity and patriotism (various sources).

Кушниренко Ангеліна Павлівна,
студентка гуманітарно-педагогічного факультету
Науковий керівник: Шинкарук О. В.
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)

РОЛЬ КУЛЬТУРИ ТА ТРАДИЦІЙ У ЗБЕРЕЖЕННІ УКРАЇНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

У ХХІ столітті глобалізація охоплює всі сфери суспільного життя, сприяючи інтенсивному обміну інформацією, ідеями та культурними зразками. Водночас ці процеси несуть як нові можливості, так і загрози для національних культур, зокрема ризик їх уніфікації та втрати самобутності.

Для України питання збереження національної ідентичності є особливо актуальним в умовах історичних трансформацій, зовнішніх викликів і необхідності культурного самоствердження. У цьому контексті культура і традиції виступають фундаментом, який забезпечує тяглість історичного розвитку та формує духовну єдність суспільства.

Метою дослідження є дослідити роль культури та традицій у збереженні української національної ідентичності в умовах глобалізації.

Культура є складним багатовимірним явищем, що охоплює матеріальні та духовні надбання суспільства: мову, мистецтво, звичаї, моральні норми, цінності та символи. Традиції – це елементи культури, що передаються з покоління в покоління, забезпечуючи спадковість і стабільність соціального розвитку.

Національна ідентичність формується через засвоєння культурних кодів, які визначають унікальність певного народу. Саме культура виступає основним середовищем, у якому людина усвідомлює свою приналежність до нації, а традиції забезпечують неперервність цього процесу.

Глобалізація сприяє поширенню універсальних культурних стандартів, формуванню глобального інформаційного простору та взаємодії різних культур. Водночас вона може призводити до витіснення локальних культурних особливостей, стандартизації способу життя та зменшення ролі традицій.

Для України це означає необхідність балансування між відкритістю до світу та збереженням власної культурної ідентичності. Глобалізаційні процеси можуть як послаблювати, так і посилювати національну самосвідомість, залежно від рівня культурної політики та активності громадянського суспільства.

Українська культура є важливим чинником національного самовираження. Народні традиції, обряди, фольклор, музика, література, мистецтво та народні ремесла формують унікальний культурний простір. Такі елементи, як народні свята, вишивка, обрядовість, козацька спадщина, є символами української ідентичності.

Культура не лише відображає історичний досвід, а й активно формує сучасну національну свідомість. Вона сприяє консолідації суспільства, особливо в періоди криз та зовнішніх загроз. У сучасних умовах культура стає також інструментом міжнародної комунікації та культурної дипломатії.

Традиції відіграють ключову роль у збереженні духовної спадщини народу. Через сімейні звичаї, обряди, святкування та повсякденні практики відбувається передача моральних і культурних цінностей від покоління до покоління.

В умовах глобалізації традиції можуть зазнавати трансформації, однак їх адаптація до сучасності не означає втрату сутності. Навпаки, осучаснення традицій сприяє їх збереженню та популяризації серед молоді.

Серед основних викликів – культурна глобалізація, інформаційний вплив інших культур, міграційні процеси та комерціалізація культурного простору. Водночас сучасні технології відкривають нові можливості для популяризації української культури на міжнародному рівні.

Перспективи збереження української ідентичності пов'язані з розвитком культурної політики, підтримкою національного мистецтва, освіти, збереженням культурної спадщини та активною участю громадян у культурному житті. Важливу роль відіграє також інтеграція традицій у сучасні форми культури.

Культура і традиції є основою збереження української національної ідентичності в умовах глобалізації. Вони забезпечують спадковість поколінь, формують систему цінностей та сприяють усвідомленню національної приналежності.

Глобалізаційні процеси, попри певні загрози, створюють також нові можливості для розвитку та популяризації української культури. За умови

ефективної культурної політики та активної громадянської позиції суспільства можливо зберегти національну самобутність і водночас інтегруватися у світовий культурний простір.

Таким чином, збереження та розвиток культури і традицій є стратегічним завданням для України, що визначає не лише її культурне майбутнє, а й стійкість національної ідентичності в умовах глобальних змін.

Поліщук Уляна Михайлівна,
студентка гуманітарно-педагогічного факультету
Науковий керівник: Шинкарук В. Д.
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)

МОВА ЯК КЛЮЧОВИЙ ЧИННИК ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

У сучасних умовах геополітичних викликів питання національної ідентичності набуває особливого значення. Для України ця проблематика є не лише теоретичною, а й глибоко практичною, адже пов'язана з процесами державотворення, культурного самозбереження та суспільної консолідації.

Українська мова виступає одним із найважливіших маркерів національної належності, інструментом передачі історичного досвіду та духовних цінностей народу. В умовах тривалої боротьби за незалежність і культурну самобутність роль мови значно посилюється, перетворюючись на чинник національної безпеки та ідентифікації.

Метою дослідження є проаналізувати роль української мови як ключового чинника формування національної ідентичності, визначити її функції та значення в історичному і сучасному контекстах.

Національна ідентичність – це усвідомлення людиною своєї належності до певної нації, що базується на спільності історії, культури, традицій, цінностей і, передусім, мови. Мова є не лише засобом комунікації, а й формою існування колективної пам'яті народу. Вона акумулює культурний досвід, світоглядні орієнтири та символічні коди нації.

Завдяки мові відбувається соціалізація особистості, формування її ціннісних орієнтацій та національної самосвідомості. Вона виконує інтегративну функцію, об'єднуючи представників нації незалежно від регіональних чи соціальних відмінностей.

Українська мова має глибоке історичне коріння, що сягає періоду Київської Русі. Протягом століть вона зазнавала утисків і заборон, зокрема в умовах імперської політики Російської імперії та СРСР. Валувєвський циркуляр (1863 р.) та Емський указ (1876 р.) суттєво обмежували її функціонування, що мало на меті послаблення української національної свідомості.

Попри це, українська мова збереглася завдяки культурній діяльності письменників, науковців і громадських діячів. Вона стала символом боротьби за національне відродження та незалежність. У ХХ столітті, попри періоди українізації, мова знову зазнавала асиміляційного тиску, що вплинуло на мовну ситуацію в країні.

Після здобуття незалежності у 1991 році українська мова отримала статус державної, що стало важливим кроком у процесі формування національної ідентичності. Сучасна мовна політика спрямована на зміцнення її позицій у всіх сферах суспільного життя – освіті, медіа, державному управлінні.

Особливої ваги питання мови набуло в умовах російсько-української війни. Українська мова стала символом спротиву, єдності та національної гідності. Для багатьох громадян перехід на українську мову є свідомим актом самоідентифікації та громадянської позиції.

Серед основних викликів – наслідки тривалої русифікації, мовна інерція в окремих регіонах, вплив глобалізаційних процесів та домінування англійської мови в інформаційному просторі. Водночас спостерігається позитивна динаміка зростання престижу української мови, її активне використання в медіа, культурі та повсякденному житті.

Перспективи розвитку української мови пов'язані з ефективною державною мовною політикою, підтримкою освіти українською мовою, популяризацією культурного продукту та формуванням мовної культури громадян.

Українська мова є фундаментальним чинником формування національної ідентичності, оскільки вона не лише забезпечує комунікацію, а й виступає носієм історичної пам'яті, культури та духовних цінностей народу. Її роль у процесах націєтворення є визначальною, адже саме через мову формується усвідомлення належності до української нації.

Історичний досвід свідчить, що збереження та розвиток мови є необхідною умовою існування нації. Незважаючи на численні утиски, українська мова вистояла й стала символом національного відродження. У сучасних умовах вона відіграє важливу роль у консолідації суспільства та зміцненні державності.

Подальший розвиток української національної ідентичності безпосередньо пов'язаний із підтримкою та утвердженням української мови як ключового елементу культурного та суспільного життя. Її збереження і поширення є не лише культурним, а й стратегічним завданням української держави та суспільства в цілому.

Цибульська Діана Олегівна,
*студентка гуманітарно-
педагогічного факультету*
Науковий керівник: Шинкарук В. Д.
*Національний університет біоресурсів
і природокористування України*
(м. Київ, Україна)

УКРАЇНСЬКА НАЦІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ГЕОПОЛІТИЧНИХ ВИКЛИКІВ

Сучасний етап розвитку України позначений глибокими трансформаціями, зумовленими війною та складною геополітичною ситуацією. У цих умовах питання національної ідентичності набуває особливої ваги, адже воно безпосередньо пов'язане зі стійкістю держави, консолідацією суспільства та здатністю протистояти зовнішнім загрозам.

Війна не лише руйнує інфраструктуру й економіку, а й впливає на ціннісні орієнтири громадян, змінює уявлення про належність до нації, посилює потребу в самоідентифікації. Геополітичні виклики, зокрема боротьба за суверенітет і територіальну цілісність, актуалізують значення національної ідентичності як чинника виживання та розвитку держави.

Мета доповіді – проаналізувати особливості формування та трансформації української національної ідентичності в умовах війни та геополітичних викликів.

Національна ідентичність є складним соціокультурним феноменом, що включає усвідомлення індивідом своєї належності до певної нації, спільності історії, культури, мови та цінностей. Вона формується під впливом історичного досвіду, політичних процесів і культурного середовища.

Ідентичність виконує інтегративну функцію, об'єднуючи громадян навколо спільних символів і ідей. У мирний час цей процес є поступовим і відносно стабільним, однак у періоди криз, зокрема війни, він значно прискорюється та набуває більш емоційного і мобілізаційного характеру.

Війна виступає потужним каталізатором змін у суспільній свідомості. В умовах загрози існуванню держави відбувається переосмислення цінностей, посилюється почуття єдності та відповідальності за майбутнє країни. Українська національна ідентичність у цей період набуває більш чітких і виразних рис.

Зростає значення таких елементів, як патріотизм, громадянська активність, солідарність і взаємодопомога. Символи державності, мова, культура та історична пам'ять стають важливими засобами консолідації суспільства. Для багатьох громадян ідентичність переходить із площини культурної у сферу особистого вибору та громадянської позиції.

Геополітичне становище України, зокрема її прагнення до інтеграції в європейський простір, визначає особливості формування національної ідентичності. Протистояння різним політичним і цивілізаційним моделям впливає на вибір ціннісних орієнтирів суспільства.

Геополітичні виклики сприяють зміцненню відчуття окремішності української нації, її культурної та політичної суб'єктності. Водночас вони вимагають від держави чіткої стратегії розвитку, спрямованої на підтримку національної єдності, інформаційної безпеки та культурної самобутності.

У період війни українська національна ідентичність зазнає суттєвих змін. Відбувається посилення громадянської ідентичності, що базується на спільних політичних цінностях і прагненні до свободи та незалежності. Зростає роль української мови як символу спротиву та національної гідності.

Важливим аспектом є також переосмислення історії та культурної спадщини, відмова від нав'язаних наративів і формування власного бачення минулого. Активізується громадянське суспільство, зростає рівень участі громадян у суспільному житті.

Серед основних викликів – тривалі наслідки війни, міграційні процеси, інформаційна війна та психологічне навантаження на суспільство. Водночас ці фактори стимулюють розвиток нових форм солідарності та громадянської відповідальності.

Перспективи розвитку української національної ідентичності пов'язані з відновленням країни, зміцненням демократичних інститутів, розвитком освіти та культури. Важливу роль відіграє інтеграція до європейського простору, що сприяє утвердженню цінностей свободи, прав людини та верховенства права.

Українська національна ідентичність у умовах війни та геополітичних викликів зазнає глибоких трансформацій, набуваючи більш чітких і консолідуючих рис. Війна виступає каталізатором процесів самоусвідомлення, посилює патріотизм, громадянську активність та єдність суспільства.

Геополітичні виклики сприяють утвердженню української суб'єктності на міжнародній арені та формуванню чіткої системи цінностей, орієнтованої на демократичний розвиток. Національна ідентичність стає важливим чинником стійкості держави та її здатності протистояти зовнішнім загрозам.

Подальший розвиток української ідентичності залежить від ефективної державної політики, активності громадянського суспільства та збереження культурних і духовних цінностей. У цих умовах вона виступає не лише елементом самосвідомості, а й стратегічним ресурсом розвитку України.

Булка Анна Борисівна,
*студентка гуманітарно-
педагогічного факультету*
Науковий керівник: Пузиренко Я. В.
*Національний університет біоресурсів
і природокористування України*
(м. Київ, Україна)

ДО ПИТАННЯ ПРО ЗБЕРЕЖЕННЯ МОВИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА ЇЇ РОЛЬ У ФОРМУВАННІ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ

Мова є основою національної ідентичності, адже вона не лише об'єднує народ у єдину культурну спільноту, а й слугує інструментом вираження його світогляду, цінностей та історичного досвіду. У кожній національній мові закладені унікальні форми сприйняття світу, які передають особливості мислення і соціальних відносин певного народу. Саме через мову передається культурна спадщина, формується колективна пам'ять і підтримується зв'язок між минулим, теперішнім і майбутнім. Вона відіграє визначальну роль у формуванні національної свідомості, адже дозволяє людині ідентифікувати себе з певною етнічною чи культурною групою, сприяючи усвідомленню власної належності до цієї спільноти.

Збереження мови є ключовим для підтримання національної ідентичності, особливо в умовах глобалізації, яка несе як нові можливості, так і виклики. З одного боку, глобалізація сприяє культурному обміну та розширює доступ до різноманітних знань, але з іншого – загрожує домінуванням кількох глобальних мов, таких як англійська, які поступово витісняють менш поширені мови. Це призводить до зникнення багатьох мов світу, а разом із ними й унікальних культур. Втрата мови тягне за собою не лише забуття історичних традицій, але й послаблення самоідентифікації нації, оскільки без мови національна культура втрачає свій автентичний голос.

Особливо важливим є питання мови у країнах, які пережили періоди колонізації чи культурної асиміляції. У таких суспільствах мова стає символом боротьби за незалежність і збереження власної ідентичності. Прикладом може слугувати українська мова, яка протягом століть зазнавала утисків і заборон, але попри це вистояла і продовжує відігравати ключову роль у формуванні національної свідомості. Для українського суспільства мова є не лише засобом комунікації, але й чинником об'єднання народу у складні історичні моменти, символом відродження національної гідності.

Однак для збереження мови як компонента національної ідентичності недостатньо лише її вивчення у школах чи офіційного статусу. Необхідно створювати умови, за яких мова буде повноцінно функціонувати у всіх сферах життя: культурі, освіті, медіа, бізнесі. Особливу роль у цьому відіграють сучасні технології, які дозволяють популяризувати мову серед молоді та забезпечувати її інтеграцію у глобальний інформаційний простір. Наприклад, створення

літератури, музики, фільмів, програм і вебресурсів рідною мовою сприяє її популяризації та підтримці у повсякденному використанні.

Водночас важливо враховувати, що розвиток національної мови не повинен суперечити потребам міжкультурної комунікації. У сучасному світі знання однієї чи кількох міжнародних мов є необхідним для співпраці у багатонаціональних колективах, доступу до наукових і технічних досягнень, а також для інтеграції у світовий культурний простір. Однак ці процеси не повинні відбуватися за рахунок пригнічення рідної мови. Навпаки, дво- чи багатомовність має сприйматися як перевага, яка дозволяє зберігати свою ідентичність і водночас брати участь у глобальних процесах.

В умовах глобальних викликів, таких як цифровізація та міграція, мова також набуває нових функцій. Вона стає важливим чинником у боротьбі з дезінформацією та збереженні культурної автентичності у цифровому просторі. Використання національної мови у соціальних мережах, онлайн-медіа та платформах для навчання дозволяє підтримувати її актуальність серед нових поколінь. Крім того, мова сприяє згуртуванню діаспор за кордоном, забезпечуючи збереження національної ідентичності навіть поза межами батьківщини.

Отже, мова є не лише інструментом комунікації, але й фундаментом національної ідентичності, символом культурної унікальності та духовної єдності народу. У світі, що стрімко змінюється, її збереження вимагає зусиль як від окремих людей, так і від держав, освітніх установ, культурних організацій. Лише поєднання традиційного підходу до вивчення мови із сучасними технологіями може забезпечити її життєздатність та розвиток у глобальному контексті. Мова є ключем до самопізнання народу і одночасно засобом його інтеграції у світову спільноту.

Басараба Дар'я Миколаївна,
*студентка факультету
інформаційних технологій
Науковий керівник: Пузиренко Я. В.
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

РОЛЬ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА У ФОРМУВАННІ УКРАЇНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Кожна країна є по-своєму особливою, унікальною. Як і людина, вона формує характер, колорит і традиції протягом усього свого існування. Наша Україна має надзвичайно багатогранну історію, яка поєднує в собі моменти злетів та падінь. Українська ідентичність формувалася протягом багатьох століть під впливом трагічних подій та гноблення, які поєднувалися з незламною вірою народу. Нашій нації часто приписують найкращі якості: силу, мужність, чесність,

гостинність. Українські чесноти широко відомі у всьому світі, так само як і видатні сини та доньки нашої землі. Напевно, не знайдеться людини, яка б не чула про Тараса Шевченка. Видатний майстер слова, автор художніх шедеврів, підкорювач людських душ, він широко відомий як духовний батько українського народу.

Життєвий шлях Шевченка був досить складним. Його можна порівняти з історією України. Всім нам добре відомо про життя Тараса у кріпацтві, про викуп, заслання, про його численні твори, але ж він був далеко не єдиним, хто прославився. Чому ж саме Шевченко асоціюється з українським народом? Відповідь на це питання ховається у тих далеких часах, коли маленький Тарас з'явився на світ. Зростаючи серед мальовничої української природи, вольових та працелюбних людей, у часи поневолення й кріпацтва, він відчув справжню сутність нації. Шевченко любив свій народ і, проносячи цю любов крізь роки, прагнув, аби він отримав заслужену волю.

Як відомо, за життя Тараса Григоровича українська мова знецінювалася, вважалася нижчою, та попри це він продовжував писати нею. У своїх творах Шевченко закликав боротися, виступав за правду та свободу. У рядках його віршів яскраво відображені волелюбні мотиви, любов до нації та її нескореність. Шевченко не боявся заявляти про себе та свої погляди. Він прагнув ідейно об'єднати увесь український народ. Врешті-решт, не зважаючи на те, що влада намагалася придушити ці виступи непокори, Шевченкове слово стало широко відомим не лише в Україні, а й у цілому світі.

Творчість Кобзаря стала цінною спадщиною українського народу. Могло здаватися, що з часом творчість Тараса перестане бути настільки популярною, але реалії українського життя змушують нас знову і знову повертатися до слів Шевченка. Сьогодні Україна вкотре веде боротьбу проти загарбника. Чужинці прагнуть підкорити нашу землю, вкрасти ідентичність, духовно зламати, але українська волелюбність не має меж. Сьогодні, як ніколи раніше, ми згуртувалися. Українці повертаються до свого коріння, своєї історії. Популяризуються твори вітчизняних митців, зокрема Шевченка. Його поезії знову ширяться світом, а слова стають девізом боротьби. Ми надихаємося його ідеями та поглядами й, неначе діти, пізнаємо істину від свого духовного батька. Цінності, описані Шевченком, стають засобом єдності українців, бо навіть час не здатен змінити нашу натуру. Українська душа не змінюється. Уся наша духовна спадщина передається з покоління в покоління, стаючи лише багатшою. Змінюються люди, століття, події, а сила шевченківського слова залишається незмінною.

Тарас Шевченко – духовний батько українського народу. Той, хто боровся за правду та волю, хто своїми словами, наче стрілами, влучав у серця людей, хто переміг час і став вічним, той, хто прославив Україну у світі. Він назавжди залишиться духовним провідником українців, бо доки існуватиме наш народ, існуватиме його щира любов до свободи і віра у світле майбутнє.

Радіонова Марія Юріївна,
*студентка гуманітарно-
педагогічного факультету*
Науковий керівник: Пузиренко Я. В.
*Національний університет біоресурсів
і природокористування України*
(м. Київ, Україна)

МОВА ЯК СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Тема «Мова як складова національної ідентичності» є вкрай актуальною в умовах сучасної глобалізації та позитивних інтеграційних процесів, які стирають кордони і створюють передумови для культурного змішування. Мова посідає особливе місце в національній ідентичності, адже вона є засобом комунікації, інструментом передачі культурно-історичних знань та формування світогляду. У цьому дослідженні розглядається роль мови в національній ідентичності, зокрема, як мова сприяє національній згуртованості, захищає національну ідентичність та формується під впливом соціальних і політичних змін.

Мова є одним із основних елементів, що відображає культурну та історичну спадщину нації. Мова містить сліди минулих подій, звичаїв та вірувань, які передаються з покоління в покоління. Тому збереження мови має важливе значення для підтримки національної ідентичності [5]. Наприклад, українська мова, яку століттями придушували, зберегла свою унікальність завдяки зусиллям її носіїв та культурних діячів. Мовні коди передають з покоління в покоління важливі символи, архетипи та образи, які закріплюються в національній пам'яті та стають частиною ідентичності [1].

Окрім, свого культурного значення, мова відіграє важливу роль у національній інтеграції. У багатьох країнах, таких як Франція, Німеччина та Іспанія, національна ідентичність значною мірою визначається офіційною мовою, яка об'єднує людей в одне суспільство. Мова є символом єдності та засобом зміцнення соціальної солідарності. В Україні, зокрема, під час війни та викликів національній єдності, сучасна мова є важливим чинником об'єднання людей. Таким чином, мова функціонує не лише як засіб комунікації, а й як засіб зміцнення спільноти [2].

Політика мовної ідентичності є невід'ємною частиною національної політики багатьох держав. Зокрема, мовна політика може стимулювати або гальмувати процеси національної ідентичності. Наприклад, в Україні колишнього Радянського Союзу продовжує існувати напруженість між російською мовою, яка служила інструментом міжетнічного спілкування, та національними мовами. У випадку України мовна політика спрямована на підтримку української мови як державної і водночас гарантує права мовних

меншин. Ця політика підвищує видимість національної мови в суспільстві та сприяє розвитку національної ідентичності [3].

У сучасному глобалізованому світі національні мови стикаються з викликами, пов'язаними з поширенням англійської мови як лінгва франка міжнародного спілкування. Це створює небезпеку втрати мов корінних народів і загрожує національній культурній ідентичності. Тому багато країн вживають заходів для захисту своїх мов, розробляючи національні програми зі збереження та розвитку мовних традицій. Досвід таких країн, як Франція та Ісландія, демонструє ефективність національних програм зі збереження мовної ідентичності, таких як запровадження мовних курсів, медіа-контенту національною мовою та мовних квот в ЗМІ [4].

Тож, підсумуюмо: мова є невід'ємною частиною національної ідентичності, а її збереження та розвиток має фундаментальне значення для збереження культурної та історичної пам'яті нації. мова передає культурні норми, формує ідентичність та гарантує національну єдність і самобутність. Сучасні виклики глобалізації вимагають від держав проактивної мовної політики, спрямованої на підтримку та просування національних мов як важливого елементу національної ідентичності.

Література

1. Чому мова є носієм нематеріальної культурної спадщини? Електронний ресурс. Режим доступу: <https://authenticukraine.com.ua/blog/comu-mova-e-nosiem-nematerialnoi-kulturnoi-spadsini> (Дата звернення: 30.10.2024)

2. Українська мова як чинник державотворення. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://universum.lviv.ua/magazines/universum/2004/4/mova.html> (Дата звернення: 30.10.2024)

3. мова та суспільство: сучасна мовна політика в Україні. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://mcsc.gov.ua/news/mova-ta-suspilstvo-suchasna-movna-polityka-v-ukrayini/> (Дата звернення: 30.10.2024)

4. Принципи модернізації мовних стратегій: виклики глобалізації. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://typeset.io/pdf/printsipi-modernizatsiyi-movnikh-strategii-vikliki-3v21w662.pdf> (Дата звернення: 31.10.2024)

5. Роль української мови в національній ідентичності. Електронний ресурс. Режим доступу: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/kulyk_rol.pdf (Дата звернення: 31.10.2024)

Олійник Олександра Володимирівна,
студентка факультету
аграрного менеджменту
Науковий керівник: Горбатюк Т. В.
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПАТРІОТИЗМУ ТА НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ МОЛОДІ В УМОВАХ ВІЙНИ

У ХХІ столітті проблема національної ідентичності та патріотизму набуває особливої актуальності серед молоді, яка формує майбутній розвиток держави. В умовах глобалізації, відкритості кордонів і повномасштабної війни в Україні відбувається переосмислення змісту патріотизму [3]. Сучасна молодь поєднує включеність у світовий інформаційний простір із чітким усвідомленням власної національної ідентичності, що є характерною рисою сьогодення.

Традиційно патріотизм розглядався як любов до Батьківщини, повага до державних символів та готовність її захищати. Сьогодні він набуває практичного змісту й проявляється як активна громадянська позиція у щоденній діяльності. Війна стала визначальним чинником цієї трансформації, змусивши молодь по-новому осмислити значення держави, свободи, незалежності. Патріотизм дедалі більше виступає не як емоція, а як модель поведінки, спрямована на підтримку й розвиток країни [2; 3].

Однією з ключових форм сучасного патріотизму є громадянський активізм. Молодь активно долучається до волонтерства, благодійності, допомоги військовим і внутрішньо переміщеним особам. Волонтерський рух став важливим чинником стійкості українського суспільства: студенти організують збори коштів, допомагають у гуманітарних штабах, займаються логістикою допомоги, беруть участь у донорських програмах. Така діяльність формує відповідальність за державу та усвідомлення власної ролі в її майбутньому. За словами Я. Грицака, «сучасний український патріотизм – це щоденна готовність діяти для збереження держави» [1].

Важливого значення набув цифровий патріотизм. У сучасному інформаційному суспільстві молодь активно використовує соціальні мережі для поширення достовірної інформації, протидії фейкам, формування міжнародної підтримки України. Створення контенту про війну, історію та культуру, переклад новин іноземними мовами, участь в онлайн-кампаніях є проявами цієї форми патріотизму. В умовах інформаційної війни такі дії мають стратегічне значення, оскільки впливають на глобальну громадську думку [3; 4]. Як зазначає М. Кастельс, «ідентичність у мережевому суспільстві формується через комунікацію, і саме там розгортається боротьба за значення» [4].

Не менш важливим є культурний патріотизм, який проявляється у свідомому використанні української мови, популяризації національної культури, музики, літератури та традицій. Молодь частіше обирає український культурний

продукт і підтримує локальні ініціативи. В умовах війни культура стає інструментом духовного спротиву та збереження національної ідентичності, формується відчуття приналежності до нації. Вислів про те, що народ, який не знає своєї історії, є «народом сліпців», підкреслює значення культурної пам'яті для існування нації.

Економічний патріотизм – це підтримка національного виробника та розвиток підприємництва. Молодь створює стартапи, розвиває локальний бізнес, сприяючи економічній стабільності держави. У період війни це має особливе значення, оскільки економічна стійкість є важливою складовою національної безпеки [5]. Поширеною є також практика свідомої відмови від товарів компаній країни-агресорки, що виступає формою економічного тиску та громадянської позиції.

Освітній та професійний патріотизм проявляється у прагненні здобувати знання та навички для розвитку країни. Молодь обирає спеціальності стратегічного значення - економіку, право, ІТ, управління та аграрний сектор, усвідомлюючи свою роль у відбудові України. Освіта стає не лише засобом особистого розвитку, а й ресурсом зміцнення держави. Як наголошував Дж. Кеннеді: «Не питайте, що ваша країна може зробити для вас – запитайте, що ви можете зробити для своєї країни» [2].

Сучасний патріотизм молоді має комплексний, багатовимірний характер і безпосередньо пов'язаний із процесом формування національної ідентичності. Він проявляється через громадянську активність, цифрову комунікацію, культурну діяльність, економічну участь та професійний розвиток. Особливо важливо, що в умовах війни ці форми патріотизму стали більш усвідомленими та практичними, перетворившись на щоденну поведінкову модель. Нова трансформація патріотизму свідчить про зрілість молодого покоління та його готовність брати активну участь у формуванні вектору розвитку майбутнього України.

Література

1. Грицак Я. Подолати минуле: глобальна історія України. – Київ: Портал, 2021. – 432 с.
2. Кеннеді Дж. Виступ на інавгурації президента США 20 січня 1961 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.jfklibrary.org>
3. Резніков О. Україна у війні: стійкість та трансформація суспільства // Національна безпека України. – 2023. – №2. – С. 15–22.
4. Castells M. The Power of Identity. – 2nd ed. – Oxford: Blackwell Publishing, 2010. – 584 p.
5. Inglehart R. Cultural Evolution: People's Motivations are Changing. – Cambridge: Cambridge University Press, 2018. – 264 p.

Корінчук Валентина Ігорівна,
студентка факультету
аграрного менеджменту
Науковий керівник: Горбатюк Т. В.
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)

ЦИФРОВИЙ ПРОСТІР І КОНСТРУЮВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ МОЛОДІ В УМОВАХ ВІЙНИ

У межах науково-практичного семінару «Українська національна ідентичність: виклики сьогодення», що проводиться на базі гуманітарно-педагогічного факультету НУБіП України, питання трансформації самосвідомості молодого покоління набуває особливої гостроти. В умовах повномасштабної російської агресії цифровий простір перестав бути лише технологічною надбудовою соціальної реальності. Він перетворився на ключову арену екзистенційної боротьби за смисли, де розгортається конструювання новітньої української ідентичності. Для молоді, яка є «цифровими аборигенами», онлайн-середовище виступає основним майданчиком соціалізації, де під впливом воєнних викликів відбувається кристалізація національних цінностей.

Метою цієї доповіді є комплексний аналіз соціокомунікаційних механізмів формування української ідентичності в цифровому середовищі. Ми прагнемо дослідити, як цифрові інструменти сприяють переходу від пасивного споживання контенту до активної національної саморефлексії, та як мережеві взаємодії формують стійку громадянську позицію в умовах гібридних загроз.

Сучасні соціальні мережі (Instagram, TikTok, Telegram) стали фундаментом для реалізації «цифрової суб'єктності» молоді. В умовах війни ці платформи забезпечують перехід від вертикальних ієрархічних структур до горизонтальних мережевих зв'язків, що критично важливо для національної консолідації.

Соціологічний аналіз дозволяє виокремити такі функції цифрового простору: По-перше, інформаційно-когнітивна функція - формування верифікованої картини світу через альтернативні джерела інформації. В умовах Telegram-каналів відбувається не лише трансляція новин, а й спільне опрацювання травматичного досвіду, що створює єдиний нарративний простір нації. По-друге, мобілізаційна та ресурсна функція - реалізація «цифрової агенції» через волонтерські збори та координацію дій. Молодь використовує свій символічний капітал (підписники, охоплення) для зміцнення обороноздатності держави, перетворюючи віртуальний вплив на реальний інструмент опору. По-третє, інтеграційна функція, зокрема це подолання географічної роз'єднаності. Цифрові платформи дозволяють молодим людям у тилу, на деокупованих територіях та за кордоном відчувати приналежність до єдиного цілого, реалізуючи принцип «єдності у різноманітті».

Особливого значення набуває феномен «алгоритмічної мобілізації», коли проукраїнський контент завдяки активності користувачів витісняє ворожі

наративи, створюючи безпечне цифрове середовище для формування національного «Я».

Процес конструювання ідентичності невідемно пов'язаний із деколонізацією свідомості. Масовий перехід молоді на українську мову в мережі – це не просто зміна лінгвістичного коду, а свідомий акт політичного самовизначення. Це маніфестація розриву з імперським культурним полем. Цифровий простір стає лабораторією, де створюється новий культурний продукт, що базується на українських сенсах, відкидаючи пострадянські шаблони.

Важливим механізмом є формування «цифрової пам'яті». Соціальні мережі сьогодні виконують роль «живого архіву», де через практики вшанування героїв та документування злочинів агресора створюється новітній національний пантеон. На відміну від статичних музеїв, цифрова пам'ять є динамічною, кожне поширення (repost) чи коментар стають ритуалом солідарності. Це запобігає «забуванню», властивому швидкому цифровому споживанню, та інтегрує образи захисників у повсякденну структуру ідентичності молодих людей. Таким чином, цифрова медіалізація пам'яті перетворює особисту трагедію на колективну силу.

Важливим аспектом в умовах гібридної війни є формування ідентичності відбувається через спротив зовнішнім маніпуляціям. Молодь демонструє високий рівень «мережевої стійкості» (resilience), що виражається у здатності спільноти самостійно ідентифікувати та нейтралізувати дезінформацію. Спростування міфів та викриття фейків стають формою кібер-активізму, який надає молодим людям відчуття агентності – здатності впливати на перебіг інформаційної війни.

Конструювання ідентичності в цьому контексті є процесом постійного захисту власного інтелектуального та емоційного суверенітету. Молодь не просто захищається від ворожої пропаганди, вона активно просуває українські наративи на міжнародній арені, використовуючи інструменти цифрової дипломатії. Це формує новий тип патріотизму – інтелектуальний, технологічний та глобально орієнтований, що відповідає викликам XXI століття.

Підсумовуючи результати дослідження в контексті сучасних соціально-політичних викликів, можна сформулювати наступні тези. По-перше, цифрова ідентичність стала невідемним виміром національної самосвідомості молоді. Віртуальна присутність, мовна стратегія в мережі та вибір цифрового оточення сьогодні є прямим відображенням ціннісного вибору та громадянської позиції особистості. По-друге, війна виступила каталізатором процесів ідентифікації, перевівши їх із площини теоретичного осмислення у площину практичної дії. Цифровий простір забезпечив інструментарій для цієї трансформації, дозволивши молоді стати активним суб'єктом державотворення. По-третє, формування «цифрової пам'яті» та деколонізація контенту є наріжними каменями стратегічної безпеки України. Подальша розбудова національної ідентичності потребує державної підтримки україномовного сегменту мережі як засобу зміцнення ментального суверенітету нації.

Таким чином, цифрова ідентичність української молоді постає, як динамічна система, що поєднує в собі глибоку пошану до історичного коріння з

використанням передових комунікаційних технологій заради спільного майбутнього.

Література

1. Головаха Є., Паніна Н. Українське суспільство: соціологічний моніторинг. – Київ: Інститут соціології НАН України, 2020.
2. Кресіна І. О. Українська національна ідентичність: проблеми теорії та практики. – Київ: НІСД, 2018.
3. Кастельс М. Інформаційна ера: економіка, суспільство і культура. Том I. Становлення мережевого суспільства. – Київ: Ваклер, 2016.
4. Почепцов Г. Г. Сучасні інформаційні війни. – Київ: Києво-Могилянська академія, 2019.
5. Гуменюк Т. К. Національна ідентичність в умовах глобалізації. – Київ: Каравела, 2017.
6. Manuel Castells. Networks of Outrage and Hope: Social Movements in the Internet Age. – Cambridge: Polity Press, 2015.
7. Nye J. Soft Power: The Means to Success in World Politics. – New York: Public Affairs, 2004.

Петров Володимир Олегович,
*студент факультету
аграрного менеджменту*
Науковий керівник: Горбатюк Т. В.
*Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА УКРАЇНИ: ВІД ІСТОРИЧНОЇ ПАМ'ЯТІ ДО СТРАТЕГІЧНОГО РЕСУРСУ РОЗВИТКУ

Українська культурна спадщина є ключовим чинником формування та збереження національної ідентичності. У сучасних умовах глобалізації, інформаційного впливу та суспільних трансформацій питання збереження культурних цінностей набуває особливої актуальності. Культурна спадщина виступає не лише як сукупність історичних надбань, але й як активний ресурс розвитку суспільства.

Під культурною спадщиною розуміють комплекс матеріальних і нематеріальних цінностей, створених упродовж історичного розвитку народу. До матеріальної спадщини належать архітектурні пам'ятки, історичні об'єкти, твори мистецтва, а до нематеріальної – мова, традиції, звичаї, обряди, фольклор. Значна частина української культурної спадщини перебуває під охороною держави та міжнародних організацій.

Культурна спадщина виконує низку важливих функцій. По-перше, вона забезпечує історичну пам'ять народу, зберігаючи досвід попередніх поколінь.

По-друге, вона формує національну свідомість і сприяє усвідомленню належності до певної культурної спільноти. По-третє, вона виступає засобом соціалізації, передаючи цінності, норми та традиції.

Особливе місце у формуванні національної ідентичності посідає українська мова. Вона є не лише інструментом комунікації, але й носієм культурних смислів, історичного досвіду та світогляду народу. Її збереження та розвиток є важливою умовою існування нації як цілісної культурної спільноти.

У сучасному світі культурна спадщина виступає важливим ресурсом економічного та соціального розвитку. Вона активно використовується у сфері туризму, освіти, культурних індустрій та бізнесу. Розвиток креативних індустрій базується на національних традиціях і сприяє популяризації української культури на міжнародному рівні.

В умовах сучасних викликів культурна спадщина відіграє консолідуючу роль. Вона об'єднує суспільство навколо спільних цінностей, зміцнює патріотизм і сприяє формуванню національної стійкості. Збереження культурної спадщини стає важливим елементом національної безпеки.

Крім того, культурна спадщина сприяє формуванню позитивного іміджу держави у світі. Вона є інструментом культурної дипломатії, що дозволяє представляти Україну на міжнародній арені як країну з багатою історією та унікальною культурою.

Отже, українська культурна спадщина є не лише історичною цінністю, а й стратегічним ресурсом розвитку суспільства. Вона забезпечує формування національної ідентичності, сприяє соціальній єдності та виступає важливим чинником сталого розвитку держави.

Гавриленко Карина,
*студентка факультету
аграрного менеджменту*
Науковий керівник: Горбатюк Т. В.
*Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ЦИФРОВИЙ ПРОСТІР І КОНСТРУЮВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

У сучасному глобалізованому світі, де інформаційні технології стають невід'ємною частиною повсякденності, питання формування національної самоідентифікації набуває нових форм. Цифровий простір сьогодні виступає не лише як засіб комунікації, а й як потужне середовище для конструювання, збереження та трансляції національної ідентичності. Це особливо актуально в умовах безпрецедентних викликів, з якими стикається сучасна Україна.

Війна як чинник консолідації та цифрова мобілізація. Повномасштабна військова агресія стала каталізатором прискореного формування національної

єдності. У віртуальному просторі це проявилось через виникнення «цифрового опору»: від створення волонтерських платформ до ведення активної інформаційної боротьби. Цифрові інструменти дозволили швидко сформувати горизонтальні зв'язки в суспільстві, де кожен громадянин через соціальні мережі відчуває свою причетність до спільної мети. Така консолідація руйнує нав'язані десятиліттями стереотипи про регіональну розрізненість, формуючи цілісний образ української нації як активного та незламного суб'єкта світової історії.

Деколонізація свідомості та боротьба наративів. Протягом тривалого часу українське інформаційне поле перебувало під значним впливом радянських та імперських ідеологем. Сьогодні цифрові платформи стали майданчиком для деколонізації свідомості. Поява україноцентричного контенту – від професійних історичних проєктів у YouTube до освітніх блогів – дозволяє переосмислити власне минуле. Цифровізація культурної спадщини, створення віртуальних архівів та онлайн-музеїв роблять національну історію доступною для широкої аудиторії, що є ключовим фактором подолання чужорідних ідеологічних впливів.

Мова як фундамент ідентичності в інтернеті. В умовах агресії українська мова в цифровому середовищі набула статусу символу стійкості та «безпекового фільтра». Свідомий перехід молоді на українську в особистих профілях, налаштуваннях гаджетів та професійній комунікації свідчить про глибоку внутрішню трансформацію. Цифровий простір стимулює розвиток сучасної української мови, наповнюючи її новими смислами, мемами та неологізмами, що робить її живою, актуальною та привабливою для нового покоління.

Молодь та цифрові форми патріотизму. Сучасна молодь, будучи найбільш активною частиною цифрового суспільства, формує нові форми патріотизму. Це виражається через підтримку національних брендів у мережі, активну участь у кіберзахисті держави, створення креативного контенту, що популяризує українські цінності на міжнародній арені. У контексті європейської інтеграції українська ідентичність через цифровий простір стає впізнаваною та поважною, поєднуючи в собі унікальні традиції та високотехнологічне майбутнє.

Отже, цифровий простір є визначальним чинником у процесі сучасного конструювання української ідентичності. Він забезпечує інструментарій для швидкої консолідації нації, сприяє мовній та культурній деколонізації та створює умови для виховання свідомого, патріотичного покоління, здатного ефективно відповідати на виклики сьогодення.

Мамчур Вадим Романович,
*студентка факультету
аграрного менеджменту*
Науковий керівник: Горбатюк Т. В.
*Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ОСВІТА ЯК ФУНДАМЕНТ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Сучасна система освіти відіграє ключову роль у формуванні національної ідентичності, оскільки саме через освітній процес відбувається передача культурних, історичних і духовних цінностей від покоління до покоління. Освіта є не лише інструментом здобуття знань, а й важливим механізмом соціалізації особистості, формування її світогляду та громадянської позиції.

Національна ідентичність визначається як усвідомлення людиною своєї належності до певної нації, її культури, мови, історії та традицій. У цьому контексті система освіти виступає основним середовищем, де формується це усвідомлення. Особливо важливу роль відіграють гуманітарні дисципліни, такі як історія України, українська мова та література, громадянська освіта.

В умовах сучасних викликів, зокрема війни та інформаційної агресії, значення освіти у формуванні національної ідентичності значно зростає. Освітній процес стає інструментом протидії дезінформації, формування критичного мислення та зміцнення патріотичних цінностей.

Важливим аспектом є мовна політика в освіті. Українська мова виступає не лише засобом комунікації, а й одним із ключових елементів національної ідентичності.

Отже, система освіти є одним із найважливіших чинників формування національної ідентичності та розвитку свідомого громадянина.

Література

1. Кремень В. Г. Освіта і наука в Україні: сучасні виклики. – Київ, 2016.
2. Сухомлинська О. В. Національна ідентичність і освіта. – Київ, 2010.
3. Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді. – Київ, 2015.

Фомін Сергій Іванович,
*студент механіко-
технологічного факультету*
Науковий керівник: Горбатюк Т. В.
*Національний університет біоресурсів
і природокористування України*
(м. Київ, Україна)

СПОРТ ЯК АРЕНА ІДЕНТИЧНОСТІ

У сучасному суспільстві спорт відіграє значно ширшу роль, ніж просто фізична активність або змагання. Він виступає важливим соціокультурним явищем, у межах якого формується та проявляється ідентичність як окремої людини, так і цілих спільнот. Через спортивну діяльність люди не лише підтримують фізичну форму, а й визначають своє місце у суспільстві, виражають цінності, переконання та належність до певних груп. Поняття ідентичності включає усвідомлення людиною себе як частини певної соціальної, національної чи культурної спільноти. У цьому контексті спорт стає своєрідною «ареною», де відбувається демонстрація цієї належності. Наприклад, участь у спортивних змаганнях або підтримка команди часто пов'язана з почуттям єдності, гордості та солідарності. Особливо це помітно під час великих міжнародних подій, таких як Олімпійські ігри, де спортсмени представляють свої країни, а глядачі активно ототожнюють себе з національною командою.

Національна ідентичність є одним із ключових аспектів, що проявляється у спорті. Перемоги спортсменів часто сприймаються як досягнення всієї нації, що підсилює відчуття спільності. У цьому сенсі спорт може виконувати об'єднувальну функцію, особливо в періоди соціальних чи політичних змін. Водночас він може бути і простором конкуренції між країнами, що інколи набуває символічного характеру. Крім національного рівня, спорт сприяє формуванню соціальної ідентичності. Люди ідентифікують себе з певними командами, клубами чи навіть видами спорту. Наприклад, уболівальники футбольних клубів часто створюють власні субкультури зі специфічними традиціями, символікою та нормами поведінки. Така приналежність формує відчуття «ми», яке є важливим елементом соціальної ідентичності.

Індивідуальна ідентичність також тісно пов'язана зі спортом. Для багатьох людей заняття спортом стає частиною самовизначення: людина сприймає себе як спортсмена, бігуна або, наприклад, прихильника здорового способу життя. Це впливає на стиль життя, поведінку та систему цінностей. Спорт у цьому випадку виступає засобом самовираження та самореалізації. Окремо варто зазначити, що спорт може як об'єднувати, так і розділяти. З одного боку, він сприяє інтеграції різних соціальних груп, подоланню бар'єрів і формуванню толерантності. З іншого боку, надмірна ідентифікація з певною групою може призводити до конфліктів, агресії або дискримінації. Це особливо актуально у випадку радикального фанатизму.

У сучасних умовах глобалізації спорт також стає простором перетину різних культур. Міжнародні змагання сприяють культурному обміну, взаєморозумінню та формуванню глобальної ідентичності. Водночас зберігається значення локальних і національних особливостей, що робить спорт унікальним явищем, яке поєднує глобальне і локальне.

Отже, спорт можна розглядати як важливу арену формування та прояву ідентичності. Він впливає на індивідуальний і колективний рівні, сприяє самовираженню, об'єднанню людей і водночас може бути джерелом суперечностей. Розуміння цієї ролі спорту дозволяє глибше усвідомити його значення в сучасному суспільстві.

Література

1. Ентоні Гідденс. Соціологія. – Київ: Основи, 1999.
2. Філософія: підручник / за ред. В. І. Шинкарука. – Київ: Вища школа, 2002.

Миронов Владислав Вадимович,
студент механіко-технологічного факультету
Науковий керівник: Горбатюк Т. В.
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)

ЦИФРОВИЙ ВИМІР УКРАЇНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ: ВІД ТЕХНОЛОГІЙ ДО НАЦІОНАЛЬНОЇ КОНСОЛІДАЦІЇ

Сучасний етап формування української національної ідентичності нерозривно пов'язаний із цифровим простором. В умовах глобалізації та інформаційного протиборства інтернет-середовище стало не лише місцем комунікації, але й потужним інструментом консолідації суспільства. Для сучасного покоління, зокрема майбутніх фахівців технічних та інженерних галузей, цифровий вимір є природним середовищем прояву громадянської позиції та національної самосвідомості.

Віртуальний простір дозволяє ефективно акумулювати ресурси для реальних дій, що стало особливо помітним в умовах повномасштабної війни. Яскравим прикладом є масові краудфандингові кампанії та волонтерські мережі, спрямовані на забезпечення технологічної переваги. Закупівля, налаштування та модернізація високотехнологічного обладнання – від засобів радіоелектронної боротьби до важких аграрних та розвідувальних дронів (наприклад, DJI чи XAG) – демонструють, як технологічна обізнаність трансформується у дієвий патріотизм. Сьогодні інженерні навички, розуміння механіки та кіберволонтерство стають новими, практичними маркерами української ідентичності.

Крім того, цифровий простір сприяє деколонізації свідомості шляхом створення та швидкого поширення унікального українського контенту. Мемогенерація, оцифрування національної спадщини, створення 3D-моделей зруйнованих пам'яток та формування віртуальних спільнот створюють спільний культурний наратив, що ефективно протистоїть ворожим інформаційним впливам. Національна ідентичність виходить за межі традиційних символів, включаючи в себе інноваційність, мережеву самоорганізацію та технологічну стійкість.

Отже, цифровізація не розмиває національну приналежність, а навпаки – надає їй нових, сучасних форм. Українська національна ідентичність у цифровому просторі конструюється через проактивну дію, фахову компетентність та глобальну солідарність, доводячи, що технологічний розвиток є невід'ємною складовою сильною нації.

Література

1. Кастельс М. Інформаційна епоха: економіка, суспільство і культура / Пер. з англ. Київ, 2007.
2. Сміт Е. Нації та націоналізм у глобальну епоху / Пер. з англ. Київ, 2006.

Борисенко Роман Васильович,

студент механіко-

технологічного факультету

Науковий керівник: Горбатюк Т. В.

Національний університет біоресурсів

і природокористування України

(м. Київ, Україна)

АНТРОПОЛОГІЧНИЙ ТА СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ВИМІРИ ДЕКОЛОНІЗАЦІЇ В СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ ДИСКУРСІ

Процес деколонізації, який тривалий час розглядався переважно в контексті здобуття державною політичної незалежності, у сучасному українському дискурсі набуває глибшого, антропологічного та соціокультурного виміру. Деколонізація свідомості – це складний процес звільнення індивідуального та колективного мислення від ідеологічних нашарувань, нав'язаних імперськими та радянськими структурами влади. Актуальність цієї теми зумовлена необхідністю формування стійкої національної ідентичності як основи державної безпеки та суб'єктності на міжнародній арені. Імперський наратив щодо України традиційно базувався на запереченні її самобутності. Російська імперія, а згодом і Радянський Союз, вибудовували ієрархічну систему, де українська культура презентувалася як «вторинна», «провінційна» або суто «фольклорна». Радянський період додав до цього міфологему про «єдиний радянський народ», де всі національні ідентичності мали розчинитися в уніфікованому ідеологічному просторі. Подолання цих наративів вимагає не просто заміни

одних символів іншими (декомунізації), а глибинного критичного аналізу історії та культури [1]. Одним із ключових аспектів деколонізації свідомості є повернення власної суб'єктності. Це передбачає перехід від сприйняття себе через призму «зовнішнього погляду» (імперського центру) до самоусвідомлення власної історії як самоцінної та незалежної. У гуманітарній сфері це проявляється у «деколонізації канону» – перегляді літературної та мистецької спадщини, де раніше домінували метропольні інтерпретації. Наприклад, постаті української культури, які були марковані як «радянські», сьогодні переосмислюються через контекст їхньої участі в національному опорі або через трагедію їхньої інструменталізації режимом.

Важливим елементом подолання імперської спадщини є зміна мовних практик та топоніміки. Мова в імперській стратегії завжди виступала інструментом домінування та соціальної сегрегації. Відтак, утвердження української мови в усіх сферах життя є актом інтелектуального та психологічного визволення. Аналогічно, деколонізація публічного простору через перейменування вулиць та демонтаж пам'ятників, що звеличують імперське минуле, дозволяє громадянам розірвати асоціативний зв'язок із колоніальним статусом [2].

Однак деколонізація свідомості стикається із серйозними викликами. Багаторічна пропаганда виробила певні патерни поведінки: соціальну пасивність, страх перед ініціативою, недовіру до інституцій. Подолання цих радянських реліктів вимагає розвитку критичного мислення та активного громадянського виховання. Деколонізація – це не лише про минуле, це про здатність проектувати майбутнє без оглядки на колишню метрополію.

Сучасна повномасштабна війна стала каталізатором цих процесів, остаточно зруйнувавши міфи про «братні народи» та «спільну культурну колицку». Сьогодні деколонізація усвідомлюється як питання виживання нації. Вона вимагає системної роботи на рівні освіти, медіа та державної політики пам'яті.

Отже, деколонізація свідомості є фундаментальною умовою демократичного розвитку України. Лише подолавши внутрішню залежність від імперських міфів, суспільство зможе збудувати автентичну політичну націю, здатну до самостійного вибору та інтеграції у світову спільноту на засадах рівності та гідності [3].

Література

1. Грабович Г. До деколонізації української літератури. Критика. 2022. No 5-6. С. 2-11.
2. Епплбом Е. Червоний голод: Війна Сталіна проти України / пер. з англ. Д. Кир'ян, В. Пузанов. Київ : НРЕС-PRESS, 2018. 440 с.
3. Плохій С. Брама Європи. Історія України від скіфських воєн до незалежності / пер. заангл. Р. Клочко. Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2016. 496 с.
4. Снайдер Т. Перетворення націй. Польща, Україна, Литва, Білорусь 1569–1999 / пер. з англ. А. Котлярчук. Київ : Дух і Літера, 2012. 464 с.

5. Шкандрій М. В обіймах імперії: Російська література і український націоналізм / пер.з англ. П. Таращук. Київ : Факт, 2004. 496 с.

Ходаківський Богдан Ігорович,
*студент механіко-
технологічного факультету*
Науковий керівник: Горбатюк Т. В.
*Національний університет біоресурсів
і природокористування України*
(м. Київ, Україна)

ГЕРОЇ, ПАМ'ЯТЬ І НАЦІОНАЛЬНИЙ МІФ: ЯК НАША ІСТОРІЯ ФОРМУЄ НАС СЬОГОДНІ

Питання історичної пам'яті сьогодні стало одним із самих важливих для кожного українця. Ми живемо в часи, коли історія це не просто параграфи в підручнику, а те, що допомагає нам виживати і розуміти, хто ми такі насправді. Національна ідентичність не з'являється на пустому місці, вона будується на образах героїв, на подіях минулого і на тих міфах, які об'єднують мільйони людей в один народ. Особливо зараз, під час війни, роль пам'яті стає критичною, бо саме вона дає нам сили боротися далі.

Герої – це головні орієнтири в будь-якій національній ідентичності. Кожна нація потребує прикладів для наслідування. Для нас героями стали як постаті минулого, наприклад козаки чи діячі визвольних змагань, так і сучасні захисники. Коли ми згадуємо героїв, ми створюємо певний ідеал, до якого хочеться прагнути. Це допомагає суспільству консолідуватися, бо спільні герої означають спільні цінності. Якщо ми поважаємо одних і тих самих людей, значить у нас є спільна база, на якій ми будуюмо майбутнє держави.

Важливо розуміти, що національний міф – це не обов'язково щось вигадане чи неправдиве. У філософії міф це спосіб передати складні істини через зрозумілі образи. Національний міф про Україну як країну вільних людей, які понад усе цінують свободу, зараз переживає своє друге народження. Історична пам'ять працює тут як фільтр: вона вибирає з минулого ті моменти, які роблять нас сильнішими. Ми згадуємо не тільки перемоги, але і трагедії, як от Голодомор, бо вони теж є частиною нашої ідентичності і вчать нас не допускати таких помилок знову.

Сьогодні роль історичної пам'яті сильно змінилася. Ми бачимо, як активно йде процес деколонізації, коли ми відмовляємося від чужих героїв, які нам нав'язували десятиліттями. Замість них ми повертаємо своїх. Це не просто перейменування вулиць, це глибинна зміна свідомості. Ми починаємо дивитися на свою історію власними очима, а не через призму сусідніх держав. Ідентичність формується тоді, коли ми самі вирішуємо, кого вважати героєм і які дати святкувати.

Культура та освіта грають тут велику роль. Через кіно, літературу та навіть пости в соцмережах ми передаємо ці знання молоді. Нові форми патріотизму часто базуються саме на повазі до пам'яті предків, але вже у сучасному контексті. Національна пам'ять це не про те, щоб жити в минулому, а про те, щоб брати з нього досвід. Без знання свого коріння людина дуже вразлива до маніпуляцій, а коли ти знаєш, через що пройшов твій народ, тебе важче зламати або обманути.

Також треба сказати про те, як пам'ять впливає на майбутнє. Якщо ми сьогодні шануємо своїх героїв, ми даємо сигнал майбутнім поколінням, що їхні зусилля теж не будуть забуті. Це створює безперервний ланцюг ідентичності. Національний міф про незламність став нашою головною зброєю в інформаційному просторі. Світ побачив українців як народ з дуже глибокою і давньою історією боротьби, і це викликає повагу.

Підводячи підсумок, можна сказати, що історична пам'ять – це клей, який тримає суспільство разом. Герої дають нам приклад, міфи пояснюють наші цінності, а пам'ять зберігає цей досвід. Поки ми пам'ятаємо свою історію і своїх героїв, ми залишаємося нацією з власною ідентичністю. Це безкінечний процес, який потребує уваги кожного з нас. Роль пам'яті у формуванні нації сьогодні переоцінити неможливо, бо саме вона робить нас тими, ким ми є – вільними людьми на своїй землі. Ідентичність це те, що ми захищаємо сьогодні не тільки на полі бою, а й у власних думках та спогадах.

Данилюк Олександр Юрійович,

студент механіко-

технологічного факультету

Науковий керівник: Горбатюк Т. В.

Національний університет біоресурсів

і природокористування України

(м. Київ, Україна)

ДЕКОЛОНІЗАЦІЯ СВІДОМОСТІ: ТРАНСФОРМАЦІЯ ТОПОНІМІЧНОГО ПРОСТОРУ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПОДОЛАННЯ ІМПЕРСЬКИХ ТА РАДЯНСЬКИХ НАРАТИВІВ

Процес деколонізації, що охопив Україну, є не просто політичною кампанією, а фундаментальним етапом державотворення та національного самоствердження. В умовах повномасштабної агресії російської федерації питання очищення ментального та публічного простору від символів імперського минулого набуло екзистенційного значення. Деколонізація свідомості – це тривалий процес звільнення від нав'язаних ззовні інтерпретацій власної історії, культури та ідентичності. Одним із найпотужніших інструментів цього процесу є трансформація топонімічного ландшафту, який десятиліттями слугував інструментом ідеологічного контролю.

Протягом імперського та радянського періодів топоніміка використовувалася як засіб «маркування території» та уніфікації свідомості.

Назви вулиць, площ та міст на честь російських діячів культури, полководців та революціонерів мали на меті створити ілюзію єдиного, нерозривного культурного простору, де метрополія завжди посідала центральне місце, а колонія (Україна) – периферійне.

Цей процес мав на меті закріплення нарративу про «спільну долю» та «братерство», що насправді було формою культурної асиміляції. Присутність у кожному українському місті вулиць Пушкіна, Лермонтова чи Московської створювала ефект «звикання» до домінування чужої культури, що поступово витісняло місцеву пам'ять на маргінеси. Таким чином, топоніміка ставала інструментом «м'якої сили», яка програмувала майбутні покоління на лояльність до імперського центру.

Деколонізація свідомості вимагає не просто механічного перейменування, а глибокої ревізії історичного значення постатей, чий імена заповнювали наш простір. Важливим аспектом є подолання міфу про «велику російську культуру» як єдиний еталон цивілізованості. Насадження імен російських письменників чи науковців часто відбувалося за рахунок стирання імен українських інтелектуалів, які були репресовані або забуті.

Сьогоднішня трансформація простору – це акт повернення суб'єктності. Коли вулиця, названа на честь радянського маршала, отримує ім'я українського дисидента, воїна чи митця, відбувається зміна ціннісної орієнтації суспільства. Це руйнує колоніальну парадигму, де українське вважалося «провінційним», а російське – «всесвітнім».

Роль топоніміки у формуванні національної ідентичності. Трансформація топонімічного простору виконує кілька критично важливих функцій:

Відновлення історичної справедливості. Повернення містам та вулицям їхніх автентичних назв, що були змінені радянським режимом, дозволяє відновити зв'язок поколінь та відчуття тяглість власної історії від княжих часів до сьогодення.

Формування нового пантеону героїв. Увіковічення пам'яті сучасних захисників України, волонтерів та діячів, які чинили опір тоталітаризму, створює нові орієнтири для молоді. Це виховує повагу до власної держави та її героїв, а не до ідеологів чужої імперії.

Ментальна деокупація. Очищення простору від символів агресора є психологічно необхідним для суспільства, що переживає війну. Це дозволяє дистанціюватися від нарративів ворога та зміцнити внутрішню єдність.

Процес деколонізації нерідко стикається зі спротивом, що є проявом так званого «постколоніального синдрому». Аргументи на кшталт «це наша історія» або «навіщо витратити кошти на таблички» часто є результатом десятиліть ідеологічної обробки. Тому деколонізація топоніміки має супроводжуватися активною просвітницькою роботою, поясненням того, чому певні назви є токсичними для незалежної держави.

Деколонізація свідомості – це шлях від «малоросійства» до повноцінної національної самосвідомості. Трансформація топонімічного простору є лише початком цього шляху, але це крок принциповий. Зміна назв є символічним розривом із минулим, яке тягнуло нас у прірву тоталітаризму та залежності.

Лише через усвідомлення власної унікальності, через вшанування своїх героїв та очищення від чужих ідеологічних нашарувань Україна зможе збудувати майбутнє, вільне від імперських тіней. Це процес самопізнання та самоповаги, без якого неможлива перемога в інформаційній та світоглядній війні.

Казмірук Андрій Миколайович,
студент механіко-технологічного факультету
Науковий керівник: Горбатюк Т. В.
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)

ЄДНІСТЬ У РІЗНОМАНІТТІ: СПІВВІДНОШЕННЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ ТА ЗАГАЛЬНОНАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Питання співвідношення регіональної та загальнонаціональної ідентичності є одним із ключових для стабільного розвитку сучасної держави. В умовах глобалізації та водночас посилення локальних особливостей, формула «єдність у різноманітті» стає не просто політичним гаслом, а стратегічною необхідністю для консолідації суспільства.

Загальнонаціональна ідентичність базується на відчутті належності до єдиної політичної нації, спільних державних цінностей та стратегічних цілей. Регіональна ідентичність, у свою чергу, відображає прив'язаність людини до конкретної території, її культурних кодів, діалектів, традицій та історичної пам'яті.

Важливо розуміти, що ці два рівні не є взаємовиключними. Навпаки, міцна регіональна самосвідомість може слугувати фундаментом для загальнодержавного патріотизму. Проблема виникає лише тоді, коли регіоналізм перетворюється на ізоляціонізм.

Для гармонійного співіснування різних ідентичностей у межах однієї країни необхідні такі умови:

✓ **Спільний ціннісний фундамент:** визнання демократичних свобод, територіальної цілісності та верховенства права.

✓ **Діалог культур:** замість нівелювання регіональних особливостей держава має сприяти їхньому розвитку як частин єдиного культурного пазла.

✓ **Децентралізація:** передача повноважень громадам дозволяє реалізувати локальні інтереси, що знімає напругу між «центром» та «периферією».

✓ **Інклюзивна історична пам'ять:** формування наративу, який включає героїв та події різних регіонів, підкреслюючи їхній внесок у загальну історію.

Сучасні виклики, зокрема зовнішня агресія та інформаційні війни, часто використовують регіональні відмінності як інструмент розколу. Проте досвід показує, що спільна загроза здатна прискорити процес формування

загальнонаціональної ідентичності, де локальні особливості стають джерелом унікальності, а не конфлікту.

Регіональна ідентичність збагачує загальнонаціональну культуру, роблячи її багатогранною та стійкою. Формула «єдність у різноманітті» передбачає, що ми єдині в головному – у прагненні до свободи, розвитку та збереження своєї держави, залишаючись при цьому вірними корінню свого рідного краю.

Література

1. Гнатюк О. Прощання з імперією. Українські дискусії про ідентичність. Київ: Критика, 2005. с.528
2. Кремень В. Г., Ткаченко В. В. Україна: шлях до себе. Проблеми суспільної трансформації. Київ: Друк, 2007. с.416
3. Нагорна Л. П. Регіональна ідентичність: когнітивний аналіз. Київ: ІПІЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2008. с.312
4. Степико М. Т. Українська ідентичність: феномен і засади формування. Київ: НІСД, 2011. с.336
5. Якубова Л. Д. Етнонаціональна ідентичність в Україні: сучасні виклики та відповіді. Український історичний журнал. 2015. № 4. с.165-181.

Соловей Роман Вікторович,
студент механіко-технологічного факультету
Науковий керівник: Горбатюк Т. В.
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)

МОВА ТА КУЛЬТУРА ЯК ФУНДАМЕНТ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ Й БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Мова є одним із найважливіших чинників існування будь-якої нації. Вона не лише слугує засобом спілкування, а й виконує значно глибші функції: зберігає історичну пам'ять, формує світогляд, передає культурні цінності від покоління до покоління. Через мову людина усвідомлює свою належність до певного народу.

Для України мовне питання завжди було особливо актуальним. Протягом століть українська мова зазнавала утисків і заборон, але водночас залишалася важливим елементом національного відродження. У сучасних умовах російської агресії значення української мови значно посилилося, перетворившись на символ єдності, спротиву та державності.

Актуальність проблеми. У час, коли світ перебуває на порозі складних, у першу чергу геополітичних, змін, національна безпека і незалежність держави посідають чи не найважливіше місце. Національна безпека стосується і безпеки інформаційної, що наразі є найбільш актуальним під час гібридної війни, і

цифрової безпеки, і екологічної – загалом безпеки кожного громадянина і всіх сфер його життєдіяльності в державі. У розбудові суверенної держави неабияку роль відіграє національна ідентичність її громадян, де державна мова виконує роль об'єднуючого фактору та ключовим показником свідомого суспільства, яке чітко розуміє межі національних інтересів своєї держави. В Україні упродовж всіх років незалежності проводилася маніпулятивна політика щодо державної мови з боку влади, що дало хибне розуміння суспільством безпеки національних цінностей, створило «розмиту»/ регіональну ідентичність значної частини українців. Власне поняття національної ідентичності і факторів, які впливають на її розвиток, є складним і мультидисциплінарним, зокрема, його вивчають психологи, політологи, філософи, мовознавці, літературознавці тощо. Враховуючи те, що національна ідентичність має тісний зв'язок із домінантним етносом держави, геополітичним розташуванням, розвитком і становленням нації як такої, в Україні воно є чи не найгострішим. Мова – наша зброя проти російських загарбників. Мова – це питання нашої ідентичності та національної безпеки. Звісно, що чим більше мов ми знаємо, тим краще.

Національна ідентичність є однією зі складових колективної ідентичності, яка формується продовж життя людини. Вона може формуватися та змінюватися під впливом різних чинників: соціокультурних, економічних, політичних тощо. Найвагомими показниками національної ідентичності є культура і мова. Досліджуючи ідентичність українства, особливості її формування і вияви через мистецтво, матеріальні й духовні блага в багатьох сферах буття, зумовлює вивчення соціокультурного життя, етнокультурних надбань українців як в давнину, так і в сучасний період. Варто згадати феноменальність виготовлення українського національного строю, вишивки, писанкарства тощо, а ще – неповторність і мелодійність української пісні, унікальність і символізм народних традицій та обрядів. Вагомим є те, що українці не тільки зберегли свою національну своєрідність, а й розвинули та примножили культурну спадщину, захистили й розвивають українську мову. І. Лисоконь, досліджуючи національну ідентичність в умовах глобалізаційних викликів сучасного часу, наголошує на тому, що всі глобалізаційні процеси у світі почалися в ХХ столітті. Хоча українці й запізнилися з відродженням своєї держави, але Українська держава лише почала свій незалежний шлях, формування самоідентичності українців і в подальшому цей шлях насамперед вимагає від нас збереження і зібрання нашої унікальної української культурної спадщини, яка і становить нашу ідентичності та самоусвідомлення як незалежної нації [3, с. 117–221]. Українська культура і українська мова мають великий потенціал у контексті загальнонаціонального культурного процесу й розвитку як окремої людини, так і нашої держави загалом, служать як захист і протидія ворожій пропаганді, а також, що дуже важливо, є консолідуючими чинниками духовної та політичної єдності української нації, особливо в сучасних умовах гібридної війни та боротьби нашої держави проти російської збройної агресії.

Варто зазначити, що в умовах російської збройної агресії проти української державності актуальності набувають ідеологічні погляди щодо історії української культури та мови в контексті українського державотворення.

Українська культура й українська мова є унікальним інструментом формування світоглядної й культурної єдності людей, показниками згуртування українського суспільства, виконуючи певне призначення – ідеологічна боротьба на інформаційному фронті. В. Дзьобак, досліджуючи національну ідентичність як складову національної стійкості, зазначає: «Обґрунтуванням нашого спротиву є те, що ми зараз проживаємо на цій території і сучасна Україна увібрала в себе різні культурні, соціальні та інші традиції попередників, які власне роблять сьогодні Україну Україною. І у нас є право і обов'язок захищати такий національний спосіб існування» [1]. Для українців національна культура, особливо етнокультура, завжди відігравала вирішальну роль у збереженні мови, духовності, національної ідентичності й перспективи існування. Нині історія, як говорив І. Дзюба, дає Україні шанс самоздійснення, хоч і «надто складна комбінація сприятливих умов потрібна для його справдження», бо «глобальна ситуація вносила і вноситиме свої істотні, часом геть несподівані, корективи і в перспективи розвитку національних культур, і в їхні «діалоги», а тому необхідне «реальне освоєння всієї повноти культурної спадщини, перетворення її в актуальний чинник самоусвідомлення суспільства...» [2, с. 49–50]. У сучасних умовах війни, коли Україна захищає свою територіальну цілісність і незалежність, дослідження збереження і примноження культурних надбань українців, захист державної української мови є особливо актуальним. Адже доведено, що етнокультура, як основа національної культури, державна мова української нації – показники етнічної й національної самобутності серед інших народів, а також є одним із чинників відродження і збереження національної пам'яті. Зауважимо, що значну роль у наповненості національної пам'яті українців відіграють такі категорії: етнічна приналежність, ментальність, національні традиції, звичаї, культурні та світоглядні цінності буття. Народна традиційна культура становить і соціокультурний сегмент національної пам'яті, що допомагає консолідувати українських громадян. Українська нація модернізується, активно вибудовуючи культурний простір, незважаючи на пропаганду «руського мира», попри економічні негаразди й військовий конфлікт з РФ. Нині, у складний час для України, попри фінансову кризу, міграційні процеси українських громадян, пов'язаних з війною, активну фазу збройного конфлікту з сусідньою країною-агресором, українська нація активізувалася й творить своє культурне поле, наповнюючи його різножанровою тематикою, переважно темою війни, що є символом незламності українського народу й сили українського духу. «Важливим є те, що на належному рівні має приділятися велика увага відновленню та примноженню традицій народної культури. Адже нові її форми, які виникають у сучасному соціо-культурному просторі, перш за все народжуються під впливом традиційних жанрів унаслідок переосмислення цінностей, реакції на виклики сьогодення та задоволення культурних потреб людей», – зазначає Л. Сорочук [8, с. 169]. Прикладом є майданний і воєнний фольклор, пісенна творчість періоду війни, плакатне мистецтво тощо. Розвиток української національної культури має великий потенціал в утвердженні України у світовому співтоваристві, оскільки інформаційнокультурний простір посідає вагоме місце у стратегії розвитку держави й допомагає знайти шляхи

забезпечення національних інтересів. Важливим є і з'ясування сутності функціонування етнокультурної традиції в сучасному світі як культурного діалогу між людьми у соціумі, що допомагає виявленню причин виникнення конфліктних ситуацій та пошуку шляхів їх вирішення. Відомо, що однією зі складових гуманітарної сфери нашої держави є етнокультура, а збереження і примноження етнокультурної традиції нині знаходить своє відображення під час реалізації різноматематичних культурних проєктів, проведення мистецьких дійств, виставок, етнофестивалів, державних та народних свят, де віддзеркалюються події і проблеми війни.

Отже, в такий спосіб задовольняються культурні потреби людей і разом із тим відбувається мотивація українців до боротьби за свою землю та здобуття перемоги над ворогом.

Література

1. Дзьобак В. Національна ідентичність як складова національної стійкості. URL: https://lb.ua/blog/volodymyr_dziobak/568987_natsionalna_identichnist_yak.html
2. Дзюба І. Національна культура як чинник майбуття України. Починаймо з поваги до себе: Статті. доповіді. Київ: Просвіта, 2002. С. 49–50.
3. Закон України про забезпечення функціонування української мови як державної. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text>
4. Лизанчук В. Українська мова – одухотворення нашого життєдайного середовища. Голос України. URL: <http://www.golos.com.ua/article/361045>
5. Лисоконь І.О. Національна ідентичність в умовах глобалізаційних викликів часу. Молодий вчений. 2016. № 6. С. 217–221. URL: <http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/6396>
6. Матвійчук О. Мовні війни: як допомогти українській перемогти у наших громадах. URL: <https://blog.liga.net/user/olmatviichuk/article/44620>
7. Сорочук Л.В. Функціонування української етнокультурної традиції в умовах сучасних викликів і загроз. Українознавчий альманах. Випуск 29. Київ: «Міленіум», 2021. С. 164–170. URL: <https://ukralmanac.univ.kiev.ua/index.php/ua/article/view/439>
8. Купрійчук В.М. Культурна спадщина як системоутворююча ознака національної ідентичності. Проблеми ідентичності культурної спадщини України в умовах російсько-української війни та у повоєнний період. Матеріали Міжнародної науковопрактичної конференції. Україна. Київ. 25 травня 2023 року/ За загальною редакцією Стадника М.М. Київ: НДІУ, 2023. С. 177-182.

Курков Євгеній Дмитрович,
*студент механіко-
технологічного факультету*
Науковий керівник: Горбатюк Т. В.
*Національний університет біоресурсів
і природокористування України*
(м. Київ, Україна)

УКРАЇНСЬКА МОВА ЯК МАРКЕР НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В УМОВАХ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ

Мова завжди була не просто засобом комунікації, але й фундаментальною основою національної ідентичності, способом мислення, світовідчуття та самоусвідомлення народу. Для українців мова стала тим чинником, який протягом століть дозволяв зберігати власну суб'єктність в умовах бездержавності, асиміляційних політик та мовних утисків. Російсько-українська війна, яка триває з 2014 року та набула повномасштабної фази 24 лютого 2022 року, кардинально змінила статус і роль української мови. Війна стала не лише випробуванням для армії та держави, але й потужним каталізатором мовно-ідентифікаційних процесів. Мета цих тез – проаналізувати, як російська агресія вплинула на сприйняття та функціонування української мови як ключового маркера національної ідентичності, а також виявити основні виклики та тенденції у цій сфері.

Історично українська мова перебувала в колоніальному становищі щодо російської. Російська імперія, а згодом Радянський Союз, проводили політику русифікації, яка передбачала звуження сфер вжитку української мови, витіснення її з освіти, науки, культури та публічного простору. Мову називали «сільською», «малоросійським наріччям», а її носіїв систематично стигматизували. Це призвело до формування в багатьох українців комплексу меншовартості, а також до значного поширення суржику та добровільної русифікації міст, зокрема південних і східних регіонів. За незалежної України, попри офіційний статус української мови як єдиної державної, ситуація змінювалася повільно через залишкові радянські наративи, економічну та культурну залежність від Росії, а також відсутність чіткої політики дерусифікації.

Російська агресія зруйнувала цей «заморожений» стан. Перший етап – 2014 рік, анексія Криму та початок війни на Донбасі – спричинив першу хвилю добровільної українізації. Багато людей, особливо серед військових та волонтерів, почали свідомо переходити на українську мову як акт політичної лояльності та демонстрації своєї належності до української нації, протиставляючи себе російському агресору. Однак справжнім переломним моментом стало повномасштабне вторгнення 2022 року. Війна остаточно зняла дихотомію «мова-ідентичність», зробивши українську мову символом спротиву, мужності та виживання.

Найочевиднішим наслідком війни стало безпрецедентне зростання вжитку української мови в усіх сферах життя. Згідно з соціологічними дослідженнями, зокрема опитуваннями групи «Рейтинг», частка українців, які спілкуються українською вдома, зростає з 44% у 2021 році до понад 60% у 2024 році. Ще більш вражаючі показники в публічному просторі: українську мову на роботі використовують понад 70% опитаних, у соціальних мережах – близько 65%. Важливо, що цей перехід є не примусовим, а добровільним і ціннісно-зорієнтованим. Люди свідомо обирають українську, оскільки вона стала мовою захисників і захисниць, мовою волонтерських штабів, мовою виживання під бомбардуваннями. Російська мова, навпаки, дедалі частіше сприймається як мова ворога, окупанта, ракет і тортур. Навіть ті, хто залишився двомовним, починають соромитися російської в публічному просторі.

Значні зміни відбулися в інформаційно-медійному просторі. Українськомовний контент на телебаченні, радіо, у стрімінгових сервісах став домінуючим. YouTube-блогери, тік-токери, інфлюенсери, які раніше створювали контент російською мовою, масово переходять на українську. Російськомовні продукти (фільми, серіали, музика, література) або заборонені законом, або втратили попит через добровільне бойкотування. Книговидавництво переорієнтувалося на українську мову, а попит на російськомовну книжку впав у кілька разів. Українська мова остаточно стала мовою культури, науки та освіти – територій, де раніше панувала російська або суржик.

Окремим викликом є становище української мови на тимчасово окупованих територіях. Російська влада проводить політику примусової русифікації, забороняючи українську мову в школах, університетах, адміністративних установах. Дітей змушують вчитися російською, а українську оголошують «екстремістською». Це створює загрозу втрати мовної ідентичності для цілих поколінь на окупованих територіях. Однак навіть там українська мова стає мовою підпільного спротиву, мовою, яку використовують для передачі інформації про діяльність партизанів, для маркування стін та збереження зв'язку з «великою Україною».

Водночас війна поставила перед українською мовою нові виклики. По-перше, це питання якості мовного переходу: швидка українізація супроводжується нестачею викладачів, які б вільно володіли українською мовою, особливо у сферах вузької спеціалізації (медицина, ІТ, технічні науки). По-друге, це проблема адаптації української мови до нових реалій (військова термінологія, назви зброї, психологічна допомога при ПТСР). По-третє, це необхідність розробки дієвої політики підтримки української мови серед внутрішньо переміщених осіб, які походять із регіонів із традиційно сильним російськомовним середовищем.

Таким чином, російська агресія, яка мала на меті знищити Україну, парадоксальним чином спричинила безпрецедентне зміцнення української національної ідентичності, ядром якої є мова. Українська мова з об'єкта сорому та комплексу меншовартості перетворилася на символ героїзму, стійкості та майбутнього. Вона стала «мовою щита» – тією, якою говорять захисники, якою моляться у війську, якою фіксують воєнні злочини. Війна прискорила природні

мовні процеси на десятиліття вперед. Подальше завдання держави та суспільства – не лише зберегти цей здобуток, але й забезпечити якісне функціонування української мови в усіх сферах: від освіти до оборони, від культури до дипломатії. Захист мови сьогодні – це захист нації, її суверенітету та права на існування.

Література

1. Біланюк Л. Українська мова в умовах війни: виклики та трансформації. – Київ: Інститут мовознавства ім. О.О. Потебні, 2023. – 184 с.
2. Масенко Л.Т. Мова і суспільство: постколоніальний вимір. – К.: Критика, 2022. – 256 с.
3. Наливайко О. Українська мова як зброя: лінгвістичний фронт російсько-української війни // Мовознавство. – 2023. – № 2. – С. 32–47.
4. Про забезпечення функціонування української мови як державної: Закон України від 25.04.2019 № 2704-VIII (із змінами).

Довбиш Артем Іванович,
студент механіко-технологічного факультету
Науковий керівник: Горбатюк Т. В.
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)

МЕХАНІЗМИ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ В ЕПОХУ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ТА МЕРЕЖЕВИХ КОМУНІКАЦІЙ

У ХХІ столітті національна ідентичність перестала бути лише продуктом традиційних інститутів, таких як сім'я, школа чи церква. Цифровий простір став основним майданчиком, де відбувається конструювання, рефлексія та трансляція національних смислів. Для України, яка перебуває в стані активного відстоювання своєї суверенності, цифрова сфера перетворилася на простір не лише інформаційної боротьби, а й глибокого самопізнання.

Цифрова ідентичність формується через щоденні практики користувачів: споживання контенту, мову спілкування в соціальних мережах, використання національних символів у візуальному мистецтві (від мемів до високотехнологічного ШІ-арту). Важливою особливістю цього процесу є його горизонтальність – кожен громадянин, створюючи пост чи поширюючи інформацію, стає співтворцем загальнонаціонального нарративу. Це сприяє децентралізації культури, де регіональні особливості гармонійно вплітаються в загальнодержавний контекст [2, с. 56].

Окремим аспектом є роль штучного інтелекту та алгоритмів у формуванні інформаційної «бульбашки» ідентичності. З одного боку, алгоритми можуть сприяти поширенню українського контенту, з іншого – ставати інструментами

маніпуляцій з боку агресора. Тому цифрова грамотність та критичне мислення стають невід’ємними складовими сучасної національної свідомості. Використання сучасних технологій, зокрема генеративного ШІ для візуалізації української історії чи популяризації культурної спадщини, дозволяє зробити національну ідентичність «живою» та привабливою для молодого покоління [1, с. 112].

Війна стала каталізатором цифрової консолідації. Спільний досвід, що транслюється через соціальні мережі в реальному часі, створює відчуття безпосередньої причетності до історичних подій. Цифровий простір дозволяє зберігати тяглість традицій, переосмислюючи їх у сучасних формах: від оцифрування музейних фондів до створення віртуальних меморіалів. Таким чином, українська ідентичність у цифрову епоху стає динамічною, відкритою до інновацій, але при цьому міцно вкоріненою в історичну пам’ять [3, с. 204].

Отже, конструювання ідентичності в цифровому просторі – це безперервний процес діалогу між минулим і майбутнім. Технології тут виступають не лише як засіб передачі інформації, а як інструмент творчого будівництва нації, що дозволяє українцям залишатися суб’єктами глобального світу, зберігаючи власну унікальність.

Література

1. Кастельс М. Інформаційна епоха: економіка, суспільство та культура. Київ: Ніка-Центр, 2006. 608 с.
2. Сміт Е. Нації та націоналізм у глобальну епоху. Київ: Ніка-Центр, 2004. 240 с.
3. Степаненко В. Ідентичність у глобальному світі. Київ: Інститут соціології НАН України, 2015. 280 с.

Побідаш Артур,
студент механіко-технологічного факультету
Науковий керівник: Горбатюк Т. В.
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)

УКРАЇНСЬКА ІДЕНТИЧНІСТЬ У ДИСКУРСІ ГУМАНІТАРИСТИКИ: ЧИННИКИ КОНСОЛІДАЦІЇ ТА ДЕКОЛОНІЗАЦІЇ

Проблема національної ідентичності сьогодні є центральною у дискурсі української гуманітаристики, особливо в контексті повномасштабної збройної агресії проти нашої держави. Ідентичність – це не статична даність, а динамічний процес самоусвідомлення спільноти, що ґрунтується на спільній історії, культурі, мові та візії майбутнього. Розуміння того, ким ми є, неможливе без

аналізу історичних коренів, які живлять сучасне дерево української нації та дозволяють нам протистояти зовнішнім загрозам.

Формування української ідентичності має глибоке коріння, що сягає часів Київської Русі-України. Саме тоді були закладені основи правової культури, релігійної самобутності та державної традиції. Наступним ключовим етапом стала доба Козаччини, яка викристалізувала такі риси нашого національного характеру, як волелюбність, демократизм (через традицію козацьких рад) та збройний захист своєї землі. Козацтво стало тим міфом, який згодом згуртував українців навколо ідеї самостійності в часи бездержавності.

У ХІХ столітті, яке називають «довгим століттям націоналізму», українська ідентичність перейшла з етнографічної стадії до політичної. Діяльність Кирило-Мефодіївського товариства, творчість Тараса Шевченка та праці Михайла Грушевського дали поштовх до усвідомлення українців як окремого суб'єкта історії. Це був період «будження» нації, коли попри імперські заборони (Валуєвський циркуляр та Емський указ) українська мова та культура утвердилися як невід'ємна основа нашої сутності.

XX століття стало періодом найбільших випробувань. Радянський режим намагався сконструювати штучну ідентичність – «радянську людину», де українськість мала бути лише декоративною, фольклорною надбудовою. Через Голодомор, репресії та тотальну русифікацію відбувалося системне нищення еліти та пам'яті. Сьогодні ми проходимо надважливий етап деколонізації свідомості, що передбачає остаточне подолання цих імперських наративів. Це не просто перейменування вулиць, а глибинне переосмислення нашої ролі у світовій історії як самодостатньої європейської нації.

Починаючи з 2014 року і особливо після 24 лютого 2022 року, процес формування української ідентичності набув небаченого прискорення. Війна стала тим жорстким чинником, який згуртував українців незалежно від регіону проживання, мови повсякденного спілкування чи релігійних поглядів. Сьогодні ми бачимо народження громадянської нації, де ідентичність визначається не лише походженням, а свідомим вибором бути частиною вільної України.

Мова стала ключовим маркером цієї ідентичності. Масовий перехід громадян на українську мову є актом політичної солідарності та формою культурного захисту. Разом із цим, сучасна ідентичність активно конструюється в цифровому просторі, де молодь через соціальні мережі, мем-культуру та волонтерські проекти творить нові форми патріотизму. Наша європейська інтеграція також стає частиною цього процесу: ми усвідомлюємо себе як невід'ємну частину західної цивілізації, зберігаючи при цьому свою унікальність.

Формування ідентичності неможливе без якісної освіти. Національний університет біоресурсів і природокористування України відіграє важливу роль у вихованні нового покоління фахівців, які поєднують професійну компетентність із глибоким національним усвідомленням. Студентство – це середовище, де викристалізовується майбутнє держави. Саме молодь сьогодні є найбільш сприйнятливою до змін, вона активно руйнує старі стереотипи та створює нові сенси, які стануть основою національного міфу для майбутніх поколінь.

Отже, українська національна ідентичність пройшла шлях від князівської дружини та козацької шаблі до сучасного воїна-добровольця та волонтера. Сьогодні вона базується на цінностях свободи, гідності та незламності. Сучасний стан ідентичності характеризується високим рівнем консолідації суспільства перед лицем зовнішньої загрози та активним процесом деколонізації. Наше завдання – зберегти цю єдність, зміцнити роль української мови та культури як фундаменту нашої незалежності та інтегрувати свій унікальний досвід у загальноєвропейський контекст.

Література

1. Українська національна ідентичність: виклики сьогодення: Інформаційний лист науково-практичного семінару. – К.: НУБіП України, 2026.
2. Горбатюк Т. В. Філософія національної ідентичності в умовах глобалізації. – К., 2025.
3. Історична пам'ять та національний міф: роль у формуванні ідентичності: Збірник праць. – К., 2024.

Білий Олег Іванович,
студент механіко-технологічного факультету
Науковий керівник: Горбатюк Т. В.
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)

ВІД СИМВОЛІВ ДО ДІЙ: ТРАНСФОРМАЦІЯ ПАТРІОТИЗМУ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ

У сучасному глобалізованому світі, який постійно трансформується під впливом технологічних, соціальних та геополітичних змін, поняття національної ідентичності та патріотизму набувають нових сенсів. Для українського суспільства, особливо в умовах екзистенційної загрози та повномасштабної війни, ці категорії перестали бути просто абстрактними філософськими чи політологічними термінами, перетворившись на інструменти виживання та державотворення. Головним рушієм цих трансформацій виступає молодь, яка формує та артикулює нові, сучасні форми патріотизму, що суттєво відрізняються від традиційного, суто символічного розуміння любові до Батьківщини.

Традиційний патріотизм часто базувався на історичній пам'яті, державних символах, ритуалах та етнографічних атрибутах. Натомість сучасна молодь демонструє перехід до «діяльного» (або активного) патріотизму. Сьогодні бути патріотом означає не лише декларувати свою приналежність до нації, а й здійснювати конкретні кроки для її розвитку та захисту. Найяскравішим проявом цього феномену став безпрецедентний розмах волонтерського руху. Молодь активно долучається до зборів коштів, логістики гуманітарної та військової

допомоги, створення благодійних фондів, розробки технологічних рішень для армії (наприклад, military-tech стартапи, виробництво дронів). Волонтерство стало не просто формою допомоги, а новою нормою соціальної поведінки та ключовим маркером громадянської позиції молоді людини.

Іншою важливою формою прояву новітнього патріотизму є цифровий (або інформаційний) патріотизм. Молодь, як найбільш діджиталізована частина суспільства, перенесла захист національних інтересів у кіберпростір. Це проявляється у протидії ворожій пропаганді, фактчекінгу, створенні та поширенні проукраїнського контенту на міжнародних платформах (Twitter, TikTok, Instagram) іноземними мовами для залучення світової підтримки. Окремим явищем стала кіберборотьба та OSINT-розвідка, де молоді фахівці використовують свої професійні навички для захисту цифрової інфраструктури держави. Цифровий патріотизм також включає культуру мікродонатів («донати як ранкова кава»), що стала невід'ємною частиною фінансової підтримки оборонного сектору.

Варто також виокремити культурно-мовний ренесанс як нову форму свідомого вибору ідентичності. Якщо раніше питання мови часто політизувалося, то для сучасної молоді перехід на українську мову у повсякденному спілкуванні та споживанні контенту став актом особистої відповідальності та сепарації від культурного простору агресора. Це супроводжується величезним запитом на локальну культуру: стрімким розвитком сучасної української музики (інді, реп, поп), кінематографа, літератури та дизайну. Молодь не просто споживає цей продукт, вона його створює, інтегруючи традиційні українські мотиви (фольклор, міфологію, історичні постаті) у сучасні, зрозумілі світові формати.

Окремої уваги заслуговує економічний патріотизм. Молоде покоління демонструє високий рівень свідомості як споживачі. Вони свідомо обирають українські бренди («Made in Ukraine»), підтримують локальний малий та середній бізнес і принципово бойкотують компанії, які продовжують діяльність на території країни-агресора або мають сумнівну репутацію. Економічний вибір стає політичним актом, що зміцнює внутрішню економіку.

Крім того, сучасна українська молодь демонструє космополітичний патріотизм.

Це здатність бути глибоко вкоріненим у свою національну культуру, але водночас відчувати себе громадянином світу, вільно володіти іноземними мовами, інтегруватися у європейський та глобальний освітній і професійний простір, представляючи там Україну. Молодь доводить, що національна ідентичність не означає закритості чи ізоляції; навпаки, це унікальний голос, який робить світову спільноту багатшою.

Отже, можна констатувати, що нові форми патріотизму серед молоді характеризуються прагматичністю, проактивністю, діджиталізацією та високим рівнем особистої відповідальності. Патріотизм трансформувався зі стану емоційної прив'язаності до постійного, щоденного процесу дії. Сучасна молодь не просто пишається минулим своєї держави, вона бере безпосередню участь у

конструюванні її майбутнього – безпечного, інноваційного, європейського та глибоко національного за своєю суттю.

Література

1. Головань М. Цифровий патріотизм як новий феномен громадянського суспільства в умовах інформаційної війни. 2023. № 2. С. 45–56.
2. Кочубей Л. О., Смірнова В. В. Ціннісні орієнтації сучасної української молоді: від символічного до діяльнісного патріотизму 2022. № 3 (82). С. 24–38.
3. Романюк А. Волонтерство як форма політичної участі молоді в умовах суспільних криз. 2021. Вип. 2 (147). С. 12–18.
4. Степико М. Т. Українська ідентичність у глобалізованому світі. Київ : Національний інститут стратегічних досліджень, 2020. 230 с.

Новік Максим Сергійович,
студент механіко-технологічного факультету
Науковий керівник: Горбатюк Т. В.
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)

МАТЕРІАЛЬНИЙ ТА ДУХОВНИЙ ВИМІР УКРАЇНСЬКОЇ САМОБУТНОСТІ

У сучасному глобалізованому світі питання національної самобутності стоїть надзвичайно гостро. Для України, яка століттями виборювала право на власне ім'я, культурна спадщина - це не просто сукупність пам'яток, а живий генетичний код. Це фундамент, на якому будується наша ідентичність, та ресурс, що дає нам сили залишатися собою в умовах зовнішніх загроз.

Спадщина - «Генетичний код» нації. Культурна спадщина виконує в суспільстві ту саму роль, що і ДНК у біологічному організмі: вона містить інформацію, яка дозволяє нації відтворювати себе в кожному наступному поколінні. Матеріальний вимір - камінь, що «пам'ятає». Матеріальні пам'ятки - це фізичні докази нашої тяглості в часі. Вони спростовують міфи про «штучність» чи «молодість» української нації. Наша архітектурна спадщина: Софійський собор, Чернівецький університет, старий Львів - це не просто туристичні об'єкти. Це символи політичної та культурної приналежності України до європейського цивілізаційного простору протягом тисячоліття. Також звернемося до археології: Трипільська кераміка чи скіфське золото демонструють глибоке коріння культури на цих землях ще до формування державності. Якщо говорити в розрізі нематеріальності – це все жива традиція. Це те, до чого не можна доторкнутися, але що формує наш внутрішній світ. Мова - Кант казав про розум як інструмент пізнання, а для українців мова є головним інструментом ідентифікації. Вона структурує наше мислення і зберігає унікальні

поняття, яких немає в інших культурах. Фольклор та обрядовість є також важливими для нації. Колядки, щедрівки, весільні обряди - це механізми соціальної єдності. Вони створюють відчуття спільного «Ми», незалежно від того, де перебуває українець. Символічне значення: культурна спадщина перетворює звичайні речі на потужні символи. Вишиванка - це більше не просто одяг. Це візуальний код, де кожен регіон має свій орнамент. Сьогодні це «броня» ідентичності, яка впізнається у всьому світі. Наша харчова культура - навіть такі речі, як борщ, який доречі внесений до списку ЮНЕСКО, є частиною спадщини. Це маркер домашнього затишку та спільної історії. Чому це працює як ресурс? Коли людина знає свою спадщину, вона стає стійкою до маніпуляцій та чужої пропаганди. Спадщина дає відповіді на екзистенційні питання: Хто я? - Спадкоємець великої культури; Де мій дім? - Там, де звучить моя пісня і стоять мої храми; Яке моє майбутнє? - Розвиток того, що було закладено предками. Спадщина - це те коріння, що тримає нас на своїй землі навіть у найсильніший шторм.

Приходько Валерій Анптолійович,
студент механіко-технологічного факультету
Науковий керівник: Горбатюк Т. В.
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)

ТРАНСФОРМАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В ЕПОХУ ГЛОБАЛЬНОЇ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ

В епоху глобальної діджиталізації та стрімкого розвитку інформаційно-комунікаційних технологій процеси формування та розвитку національної ідентичності зазнають докорінних трансформацій. Якщо традиційно націєтворчими чинниками виступали спільна територія, історична пам'ять, кровно-родинні зв'язки та фізичне культурне середовище, то сьогодні епіцентр цих процесів стрімко зміщується у віртуальну площину. Цифровий простір перестає бути просто інструментом комунікації; він перетворюється на повноцінну арену, де національна ідентичність не лише відображається, а й активно конструюється, переосмислюється та захищається.

Розглядаючи націю як «уявлену спільноту» (за концепцією Бенедикта Андерсона), можна стверджувати, що сучасні соціальні мережі, месенджери та цифрові платформи стали новим механізмом цього «уявлення». Вони дозволяють мільйонам людей, які ніколи не зустрічалися фізично, відчувати одномоментну причетність до спільних подій, переживати колективні емоції (від національного тріумфу до трагедії) та формувати єдиний дискурсивний простір [2, с. 45]. Цифровий простір знімає географічні обмеження, дозволяючи

українській діаспорі та вимушеним переселенцям залишатися повноцінними та активними співтворцями національного контексту.

Одним із ключових вимірів конструювання ідентичності онлайн є мовно-культурна практика. Після початку повномасштабного вторгнення український сегмент інтернету зазнав безпрецедентної дерусифікації. Свідомий перехід користувачів на українську мову в дописах, коментарях, пошукових запитах, а також масове створення україномовного контенту на платформах YouTube, TikTok, Instagram стали актами цифрового суверенітету. Особливу роль відіграє цифрова народна творчість – інтернет-меми. Вони функціонують як своєрідний «культурний код» або цифровий фольклор, зрозумілий лише носіям певної ідентичності, що миттєво реагує на суспільно-політичні події та гуртує націю через спільний сміх і сатиру над ворогом [4, с. 112].

Особливо гостро питання цифрової ідентичності постає в умовах екзистенційної загрози та гібридної війни. Російська агресія каталізувала феномен «цифрового опору» та кіберволонтерства. Участь громадян у розвінчуванні фейків, фактчекінгу, блокуванні ворожих ресурсів, зборах коштів через онлайн-банкінг (монобанки, криптогаманці) та проведенні OSINT-розвідок формує нову, діяльнішу форму ідентичності – ідентичність захисника. Цифровий простір дозволив кожному громадянину з мобільним телефоном стати частиною національної системи безпеки.

Окремим, але надзвичайно важливим аспектом інституційного конструювання ідентичності є цифровізація державних послуг, зокрема феномен застосунку «Дія». Концепція «держави в смартфоні» докорінно змінює патерн взаємовідносин між громадянином і державою. Трансформація бюрократичного, часто корумпованого апарату на швидкий, зручний і прозорий цифровий сервіс формує у громадян почуття гордості за технологічну розвиненість своєї країни. Цифрові документи стали не просто зручністю, а символом сучасної, інноваційної України, що протиставляється архаїчності ворога [1, с. 88].

Водночас конструювання ідентичності в мережі стикається з викликом глобалізації. Цифровий простір розмиває кордони, піддаючи національні культури впливу глобальних трендів. Однак український досвід демонструє не розчинення, а скоріше модернізацію: традиційні символи, фольклор та історія перепаковуються в сучасні цифрові формати (діджитал-арт, електронна музика з етномотивами, 3D-реконструкції зруйнованої спадщини), стаючи привабливими та зрозумілими для світової спільноти.

Отже, цифровий простір сьогодні виступає не просто дзеркалом суспільства, а потужним конструктором національної ідентичності. Він прискорює процеси національної консолідації, забезпечує безперервність культурного діалогу, модернізує взаємодію з державою та надає дієві інструменти для захисту національних інтересів у глобальній інформаційній війні. Усвідомлене та безпечне використання цифрових платформ стає невід'ємною складовою збереження та розвитку нації у XXI столітті.

Література

1. Баровська А. В. Комунікаційні стратегії держави в умовах цифрової трансформації. Стратегічні пріоритети. 2021. № 3. С. 85–94.
2. Зернецька О. В. Глобальна комунікація і національна ідентичність. Київ : Наукова думка, 2018. 256 с.
3. Почепцов Г. Г. Когнітивні та інформаційні війни у цифровому середовищі. Харків : Фоліо, 2022. 315 с.
4. Сучасна українська ідентичність у вимірі цифрової культури : монографія / за ред. В. Скуратівського. Київ : Інститут культурології НАМ України, 2023. 198 с.

Сахацький Роман Ігорович,
студент механіко-технологічного факультету
Науковий керівник: Горбатюк Т. В.
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)

ТРАНСФОРМАЦІЯ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ

Повномасштабна війна стала одним із найсильніших викликів для українського суспільства, але водночас виступила потужним чинником його внутрішнього згуртування. У кризових умовах відбувається переоцінка цінностей, посилюється усвідомлення спільної ідентичності, зростає рівень довіри між громадянами та інститутами держави.

Війна сприяла консолідації української нації передусім через формування єдиного інформаційного та емоційного простору. Події на фронті, волонтерська діяльність, спільні втрати та перемоги об'єднали громадян незалежно від регіону, мови спілкування чи соціального статусу. Виникло відчуття спільної відповідальності за майбутнє держави, що є ключовою ознакою сформованої політичної нації.

Важливим проявом консолідації стало зростання громадянської активності. Мільйони українців долучилися до волонтерського руху, підтримки Збройних Сил України, допомоги внутрішньо переміщеним особам. Така мобілізація суспільства свідчить про високий рівень соціального капіталу та готовність до самоорганізації.

Крім того, війна посилила національну ідентичність. Відбувається активне відродження української мови, культури, історичної пам'яті. Символи державності, такі як прапор, гімн, національні герої, набувають глибшого значення для громадян. Це формує стійкий фундамент для подальшого розвитку нації.

Не менш важливим є зміцнення довіри до державних інституцій, зокрема до армії. Збройні Сили України стали символом захисту та національної єдності. Підтримка військових об'єднує суспільство та підсилює відчуття спільної боротьби.

Таким чином, війна, попри всі її руйнівні наслідки, виступила каталізатором консолідації української нації. Вона об'єднала суспільство навколо спільної мети – збереження державності, свободи та незалежності. Сформований рівень єдності є важливим ресурсом для післявоєнного відновлення країни та її подальшого розвитку.

Степанчук Богдан Олегович,
*студент механіко-
технологічного факультету*
Науковий керівник: Горбатюк Т. В.
*Національний університет біоресурсів
і природокористування України*
(м. Київ, Україна)

НАЦІОНАЛЬНА САМОІДЕНТИФІКАЦІЯ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ: СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ТА ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИЙ АСПЕКТИ

У ХХІ столітті проблема національної ідентичності набуває особливої актуальності в умовах глобалізації, цифровізації та геополітичних викликів. Молодь, як найбільш динамічна та чутлива до змін частина суспільства, опиняється в центрі цих процесів. Саме вона не лише успадковує традиційні уявлення про націю та патріотизм, але й активно трансформує їх, створюючи нові форми національного самовираження. В українському контексті ці процеси мають особливу вагу, адже формування національної ідентичності відбувається на тлі боротьби за незалежність, суверенітет і культурну самобутність.

Національна ідентичність – це складний соціокультурний конструкт, який охоплює усвідомлення спільної історії, мови, культури, традицій і цінностей. Вона не є статичною, а постійно змінюється під впливом історичних подій, політичних процесів і культурних трансформацій. Для української молоді важливими чинниками формування ідентичності стали такі події, як Революція Гідності та Повномасштабне вторгнення Росії в Україну. Вони не лише посилили почуття належності до нації, а й сприяли усвідомленню відповідальності за її майбутнє.

Традиційне розуміння патріотизму зазвичай пов'язувалося з героїчними вчинками, військовою службою, шануванням державних символів та історичних постатей. Однак сучасна молодь дедалі частіше відходить від вузького трактування цього поняття, наповнюючи його новим змістом. Патріотизм сьогодні – це не лише готовність захищати державу, а й щоденна діяльність, спрямована на її розвиток і підтримку.

Однією з найяскравіших форм нового патріотизму є волонтерський рух. Після 2022 року він набув безпрецедентного масштабу: молоді люди організовують збори коштів, забезпечують армію необхідним спорядженням, допомагають внутрішньо переміщеним особам і постраждалим від війни. Така діяльність свідчить про високий рівень громадянської свідомості та відповідальності. Важливо, що волонтерство часто має горизонтальний характер – без жорсткої ієрархії, що відповідає цінностям сучасної молоді.

Ще одним важливим проявом є культурний патріотизм. Молодь активно долучається до популяризації української мови, мистецтва, музики та літератури. Особливу роль у цьому відіграють цифрові платформи, такі як TikTok, Instagram та YouTube. Через них поширюється україномовний контент, формується нова культурна мода, зростає інтерес до національної спадщини. Молоді блогери, музиканти, художники стають своєрідними амбасадорами української культури як всередині країни, так і за її межами.

Не менш значущим є цифровий або інформаційний патріотизм. У сучасних умовах інформація стала одним із ключових ресурсів, а інформаційна війна – важливим фронтом. Молодь активно протидіє дезінформації, створює просвітницький контент, популяризує правду про Україну у світовому інформаційному просторі. Це новий тип громадянської активності, який поєднує технологічні навички з патріотичною мотивацією.

Водночас формування національної ідентичності молоді відбувається під впливом глобалізації. З одного боку, відкритість до світу сприяє розвитку толерантності, міжкультурного діалогу та обміну ідеями. З іншого – існує ризик втрати унікальних культурних рис і зменшення значення національної приналежності. Проте сучасна українська молодь дедалі частіше демонструє здатність поєднувати глобальну ідентичність із національною, формуючи так звану «глокальну» свідомість – поєднання локального та глобального.

Окремої уваги заслуговує роль освіти у формуванні національної ідентичності. Освітні інституції мають не лише передавати знання, а й формувати цінності, критичне мислення та активну громадянську позицію. Важливо, щоб патріотизм не нав'язувався формально, а формувався через усвідомлення, особистий досвід і приклади. Саме тоді він стає внутрішньою потребою, а не зовнішнім обов'язком.

Разом із тим існують і певні проблеми. Серед них – ризик поверхневого патріотизму, який обмежується символічними жестами або модними трендами. Також варто враховувати вплив соціальних мереж, де патріотичні наративи можуть спрощуватися або навіть маніпулюватися. Тому важливим є розвиток медіаграмотності та критичного мислення серед молоді.

Перспективи розвитку нових форм патріотизму в Україні є досить оптимістичними. Сучасна молодь демонструє високий рівень адаптивності, креативності та відповідальності. Вона здатна не лише зберігати національну ідентичність, а й розвивати її відповідно до вимог часу. Патріотизм перестає бути лише історичною спадщиною і стає живим, динамічним явищем, що відображає сучасні реалії.

Отже, молодь відіграє ключову роль у формуванні нових форм патріотизму та трансформації національної ідентичності. В умовах сучасних викликів вона знаходить нові способи вираження любові до своєї країни – через волонтерство, культуру, цифрову активність і громадянську участь. Це свідчить про глибокі зміни у суспільстві та відкриває нові перспективи для розвитку України як сучасної, сильної та самобутньої держави.

Література

1. Бенедикт Андерсон Уявлені спільноти: роздуми про походження й поширення націоналізму. – К.: Критика, 2001.
2. Ернест Геллнер Нації та націоналізм. – К.: Таксон, 2003.
3. Ентоні Сміт Національна ідентичність. – К.: Основи, 1994.
4. Мирослав Грох Соціальні передумови національного відродження в Європі. – К.: Критика, 2012.
5. Ярослав Грицак Подолати минуле: глобальна історія України. – К.: Портал, 2021.
6. Юрій Шевельов Вибрані праці. – К.: Києво-Могилянська академія, 2008.
7. Сергій Плохій Брама Європи: Історія України від скіфських воєн до незалежності. – Харків: КСД, 2016.

Яворський Павло Миколайович,

студент механіко-

технологічного факультету

Науковий керівник: Горбатюк Т. В.

Національний університет біоресурсів

і природокористування України

(м. Київ, Україна)

РОЛЬ СИСТЕМИ ОСВІТИ У ФОРМУВАННІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

У сучасному світі, що характеризується динамічними соціальними змінами, глобалізацією та інформаційною відкритістю, питання формування національної ідентичності набуває особливої актуальності. Одним із ключових чинників цього процесу є система освіти, яка в межах Education виконує не лише функцію передачі знань, а й формує світогляд, цінності та культурну приналежність особистості. Саме через освіту індивід долучається до історичного досвіду свого народу, засвоює культурні коди та усвідомлює себе частиною національної спільноти.

Освіта виступає механізмом відтворення колективної пам'яті. Вона не просто передає факти минулого, а інтерпретує їх, формуючи певний національний наратив. Через вивчення історії, літератури, мистецтва та традицій створюється образ спільного минулого, який об'єднує людей у межах однієї нації. Наприклад, у France значну увагу приділяють подіям French Revolution, що

заклали основисучасної французької ідентичності – ідеї свободи, рівності та громадянства. У Poland освітня традиція акцентує на історії боротьби за незалежність, формуючи почуття національної гідності та стійкості. В Ukraine особливе місце посідає осмислення таких трагічних подій, як Holodomor, а також сучасних викликів, щосприяє консолідації суспільства та зміцненню громадянської свідомості.

Одним із фундаментальних елементів національної ідентичності є мова. Освітня система забезпечує її функціонування, розвиток і передачу наступним поколінням. Мова є не лише засобом комунікації, а й носієм культури, традицій і способу мислення. Прикладом ефективною мовної політики є Israel, де через систему освіти було відроджено іврит як державну мову, що стало важливим чинником формування національної єдності. У Ireland освітні програми спрямовані на підтримку ірландської мови як елементу культурної спадщини. Водночас у глобалізованому світі виникає необхідність поєднання національної мовної політики з вивченням міжнародних мов, що відкривають доступ до світового інформаційного простору.

Важливою складовою освітнього процесу є формування громадянської ідентичності. У межах Civic Education освіта сприяє усвідомленню прав і обов'язків громадянина, принципів демократії та ролі держави. Наприклад, у United States велика увага приділяється вивченню конституційних цінностей, що формують відчуття належності до політичної нації. У країнах Європи поширеною є модель багаторівневої ідентичності, де людина одночасно ототожнює себе зі своєю державою та з європейською спільнотою. Це свідчить про те, що сучасна національна ідентичність може поєднувати локальний і глобальний виміри.

Особливого значення освіта набуває в умовах криз і трансформацій. У періоди воєн, політичних змін або державотворення вона стає інструментом консолідації суспільства. Освіта допомагає формувати критичне мислення, протидіяти пропаганді та зміцнювати відчуття спільної мети. Досвід сучасної України демонструє, що навіть в умовах війни освітня система здатна адаптуватися через дистанційне навчання, оновлення змісту програм і посилення уваги до національної історії та культури. Водночас історія знає приклади, коли освіта використовувалася як інструмент ідеологічного впливу, що призводило до спотворення історичної правди та формування нав'язаної ідентичності.

Глобалізація створює як можливості, так і виклики для національної освіти. З одного боку, вона забезпечує доступ до світових знань, сприяє академічній мобільності та міжкультурному діалогу. З іншого – існує ризик культурної уніфікації та втрати національної самобутності. У цьому контексті особливо важливим є збереження балансу між відкритістю до світу та збереженням власної культурної основи. Освіта повинна формувати не лише національно свідомого, а й глобально компетентного індивіда.

Не можна оминати й роль учителя як ключової фігури освітнього процесу. Саме він виступає посередником між знанням і учнем, формуючи не лише інтелектуальні, а й ціннісні орієнтири. Від професіоналізму педагога залежить, чи буде освіта сприяти розвитку критичного мислення, поваги до культури та усвідомлення власної ідентичності. Крім того, важливе значення має освітнє

середовище – символіка, традиції, шкільні заходи, які створюють емоційний зв'язок із національною спільнотою.

Отже, система освіти є одним із найважливіших інструментів формування національної ідентичності. Вона не лише відображає культурні та історичні особливості суспільства, а й активно впливає на їхнє формування та трансформацію. У сучасних умовах її завдання полягає у поєднанні збереження національної самобутності з інтеграцією у глобальний світ. Саме така освіта здатна виховати особистість, яка усвідомлює свою належність до нації, поважає її культурну спадщину і водночас готова до взаємодії з іншими культурами у глобальному просторі.

Література

1. Benedict Anderson. *Imagined Communities: Reflections on the Origin and Spread of Nationalism*. – 1983. – Теорія нації як “уявленої спільноти”, роль освіти і мови у формуванні ідентичності.

2. Ernest Gellner. *Nations and Nationalism*. – 1983. – Освіта як ключовий інструмент формування модерної нації.

3. Eric Hobsbawm. *Nations and Nationalism since 1780*. – 1990. – Роль традицій, історії та освіти у створенні національної свідомості.

4. UNESCO. *Education for Sustainable Development*. – Освіта як інструмент формування глобальної та громадянської ідентичності.

5. Національна доктрина розвитку освіти України. – Основні принципи формування національної свідомості через освіту. м. Київ

Знайдюк Олексій Михайлович,

студент механіко-

технологічного факультету

Науковий керівник: Горбатюк Т. В.

Національний університет біоресурсів

і природокористування України

(м. Київ, Україна)

УКРАЇНСЬКА НАЦІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ: ІСТОРИЧНІ ВИТОКИ ТА СУЧАСНИЙ СТАН

Українська національна ідентичність є складним, багат шаровим феноменом, що пройшов шлях від давньоруського коріння та козацького республіканства до формування сучасної політичної нації. Її історичні витоки закладені в традиціях народовладдя, особливому ставленні до особистої свободи та волі як найвищої цінності, що століттями гартувалася всупереч імперським намаганням асиміляції. Важливим етапом стало культурне відродження ХІХ століття, коли мова та література перетворилися на інструмент політичного спротиву, а постать Тараса Шевченка надала українству чіткої суб'єктності, вивівши питання ідентичності з площини етнографічного побуту в площину

національного самовизначення. Подальші випробування радянським періодом, попри системні трагедії, як-от Голодомор та масові репресії інтелігенції, не лише не знищили націю, а навпаки – загартували феноменальну здатність до підпільної самоорганізації, дисидентського опору та збереження історичної пам'яті через покоління.

У сучасному стані ми спостерігаємо фундаментальний перехід від ідентичності етнічної, що базувалася переважно на походженні та спільній крові, до ідентичності громадянської, де ключовим фактором є свідомий вибір цінностей. Події останніх десятиліть, від здобуття Незалежності до Революції Гідності, перетворили українство на спільноту вільних людей, які об'єднані ідеєю демократії, прав людини та верховенства права. Повномасштабна війна стала остаточним етапом цієї консолідації, остаточно розірвавши ментальні зв'язки з колоніальним минулим. Сьогодні українська мова перетворилася на важливий маркер безпеки та національної приналежності, а волонтерський рух і горизонтальна самоорганізація стали унікальними рисами національного характеру, що вражають увесь цивілізований світ своєю ефективністю та незламністю.

Важливою складовою сучасної ідентичності стало усвідомлення України як невід'ємної частини європейського цивілізаційного простору. Це не просто геополітичний вектор, а глибоке внутрішнє відчуття приналежності до світу, де цінуються суб'єктність та повага до особистості. Сучасна українська нація виявляє надзвичайну адаптивність, інтегруючи цифрові технології та інновації у державне управління та повсякденне життя, що створює образ сучасної, прогресивної держави. Водночас відбувається глибоке переосмислення героїчного минулого, де постаті захисників різних епох – від київських князів і гетьманів до сучасних воїнів Збройних Сил – вибудовують єдину тяглість боротьби за право бути собою на своїй землі.

Майбутнє української ідентичності лежить у площині остаточного подолання історичних травм та виходу з ролі «нації-жертви» в роль «нації-переможця». Ця трансформація вимагає подальшої інтеграції різних соціальних груп, включаючи ветеранів, людей, що постраждали від окупації, та молодь, яка зростає в умовах глобалізованого світу. Українство стає глобальним брендом, що асоціюється зі стійкістю, креативністю та сміливістю. Це ідентичність активної дії, яка не лише реагує на зовнішні загрози, а й активно формує нові культурні та політичні сенси для всього людства. Сьогодні ми є свідками того, як спільне бачення майбутнього та солідарність стають міцнішим фундаментом для нації, ніж будь-які формальні кордони, створюючи монолітний конструкт, здатний не просто вистояти, а й стати лідером інтелектуального та ціннісного оновлення світу.

Волошин Ілля Олександрович,
*студент механіко-
технологічного факультету*
Науковий керівник: Горбатюк Т. В.
*Національний університет біоресурсів
і природокористування України*
(м. Київ, Україна)

ВІЙНА ЯК ФАКТОР ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Питання національної ідентичності є одним із ключових для будь-якої держави, особливо в умовах сучасних викликів. Для України це питання набуло особливого значення у зв'язку з війною, яка стала не лише трагедією, але й потужним фактором об'єднання суспільства.

Історично українська національна ідентичність формувалася під впливом різних політичних і культурних обставин. Проте саме війна стала тим каталізатором, який значно прискорив процес усвідомлення людьми своєї належності до української нації.

З початком повномасштабної агресії багато громадян почали по-іншому сприймати такі поняття, як держава, мова, культура та історія. Те, що раніше могло здаватися другорядним, стало важливим елементом самоідентифікації. Люди почали більше цікавитися історією України, підтримувати національні традиції та усвідомлювати значення незалежності.

Особливу роль у цьому процесі відіграє українська мова. В умовах війни вона стала не лише засобом спілкування, а й символом спротиву та єдності. Все більше людей переходять на українську мову, підкреслюючи свою громадянську позицію.

Також важливим фактором є спільний досвід, який переживає суспільство. Волонтерський рух, допомога армії, взаємопідтримка між людьми – усе це формує відчуття єдності та приналежності до однієї нації. Люди починають усвідомлювати, що вони є частиною спільної боротьби за свободу та незалежність.

Не менш значущим є вплив війни на молодь. Саме молоде покоління активно долучається до процесів формування нової української ідентичності. Молодь бере участь у волонтерських ініціативах, інформаційній боротьбі та культурному розвитку країни. Це свідчить про формування нового типу патріотизму, який поєднує традиційні цінності з сучасними підходами.

Важливу роль відіграє і цифровий простір. Соціальні мережі, медіа та інтернет стали платформами для поширення національних ідей, підтримки української культури та формування громадської думки. Водночас вони можуть бути інструментом інформаційної війни, що вимагає критичного мислення з боку користувачів.

Отже, війна стала потужним фактором формування української національної ідентичності. Вона сприяла консолідації суспільства, посиленню

ролі мови та культури, а також формуванню нових цінностей і орієнтирів. Незважаючи на всі труднощі, українці демонструють єдність, стійкість і прагнення до свободи.

У підсумку можна зазначити, що національна ідентичність України продовжує активно формуватися саме в умовах боротьби. І цей процес має важливе значення для майбутнього держави та її місця у світі.

Карповець Василь Юрійович,
*студент механіко-
технологічного факультету*
Науковий керівник: Горбатюк Т. В.
*Національний університет біоресурсів
і природокористування України*
(м. Київ, Україна)

ОСВІТА ЯК ФУНДАМЕНТ НАЦІЇ: ВІД ПЕРЕДАЧІ ЦІННОСТЕЙ ДО КОНСОЛІДАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА

Система освіти відіграє ключову роль у формуванні національної ідентичності, оскільки саме через освітній процес відбувається передача культурних, історичних та духовних цінностей від покоління до покоління. Освіта виступає не лише засобом здобуття знань, але й інструментом соціалізації особистості, формування її світогляду та громадянської позиції [1].

Національна ідентичність визначається як усвідомлення людиною своєї належності до певної нації, прийняття її цінностей, мови, культури та історії. У цьому контексті освіта виступає одним із найважливіших механізмів її формування, оскільки саме в освітніх закладах закладаються основи патріотизму, національної свідомості та громадянської відповідальності [2].

Важливим компонентом формування національної ідентичності є вивчення рідної мови. Українська мова є не лише засобом комунікації, а й важливим елементом культурної спадщини, що забезпечує єдність нації. Через мовну освіту формується відчуття приналежності до українського народу, його історії та традицій [3].

Не менш значущим є викладання історії України, яке сприяє усвідомленню історичного шляху держави, її боротьби за незалежність та розвитку. Знання історичних подій, героїв та культурних досягнень формує національну пам'ять та зміцнює почуття гордості за свою країну [4].

У сучасних умовах особливого значення набуває патріотичне виховання молоді. Воно реалізується через навчальні програми, позакласну діяльність, волонтерство та участь у суспільному житті. Патріотичне виховання сприяє формуванню активної громадянської позиції, готовності захищати інтереси держави та брати участь у її розвитку [5].

Важливу роль у формуванні національної ідентичності відіграють також культурні та мистецькі компоненти освіти. Залучення учнів до національної

культури, традицій, літератури та мистецтва сприяє глибшому розумінню власної ідентичності та збереженню культурної спадщини [6].

В умовах сучасних викликів, зокрема війни та глобалізації, система освіти України набуває особливого значення як фактор консолідації суспільства. Вона сприяє зміцненню національної єдності, протидії інформаційним впливам та формуванню стійкої громадянської позиції [1].

Отже, система освіти є фундаментальним чинником формування національної ідентичності. Вона забезпечує передачу цінностей, формує світогляд та сприяє становленню свідомого громадянина, який усвідомлює свою роль у розвитку держави.

Література

1. Грушевський М. С. Історія України-Руси. – Київ: Наукова думка, 1995.
2. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII.
3. Яковенко Н. М. Нарис історії України. – Київ: Генеза, 2006.
4. Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді (МОН України, 2015).
5. Кремень В. Г. Філософія освіти. – Київ: Грамота, 2008.

Бражний Артем Миколайович,

студент механіко-

технологічного факультету

Науковий керівник: Горбатюк Т. В.

Національний університет біоресурсів

і природокористування України

(м. Київ, Україна)

ТРАНСФОРМАЦІЯ ІСТОРИЧНОЇ ПАМ'ЯТІ В УМОВАХ ДЕКОЛОНІЗАЦІЇ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Деколонізація свідомості є складним і тривалим процесом переосмислення історичних, культурних і політичних уявлень, які формувалися під впливом імперських та радянських ідеологій. Вона передбачає не лише відмову від зовнішніх символів минулого, а й глибоку трансформацію способу мислення суспільства, його ставлення до власної історії та формування національної ідентичності. У сучасній Україні цей процес набув особливої актуальності в умовах війни та інформаційного протистояння, де питання історичної пам'яті та культурної самостійності напряду пов'язані з питаннями безпеки та державності. Як зазначає Ярослав Грицак, деколонізація полягає у звільненні від нав'язаних імперією інтерпретацій минулого та поверненні власного історичного голосу [1].

Імперська та радянська системи протягом тривалого часу використовували історію, освіту та культуру як інструменти політичного впливу та контролю. Українська ідентичність у цих умовах часто заперечувалася або подавалася як

другорядна, а її історія розглядалася лише як частина ширшого імперського або радянського нарративу. Сергій Плохій підкреслює, що українська історія тривалий час інтерпретувалася як елемент «єдиного російського історичного простору», що позбавляло її самостійного значення [2]. У радянський період це проявлялося через концепцію «єдиного радянського народу», цензуру історичних досліджень, русифікацію освіти, а також цілеспрямоване формування вигідної для режиму історичної пам'яті. Такі практики призвели до значного викривлення колективної свідомості та часткового витіснення українського історичного досвіду.

Деколонізація свідомості полягає у критичному переосмисленні цих нав'язаних уявлень та формуванні здатності суспільства самостійно інтерпретувати власне минуле. Філософ Вахтанг Кебуладзе зазначає, що цей процес починається тоді, коли імперські інтерпретації перестають сприйматися як природні та безальтернативні [3]. Важливою складовою деколонізації є розвиток критичного мислення, відновлення історичної правди, повернення забутих або викривлених елементів культурної спадщини та формування власного національного нарративу, який базується на реальних історичних фактах, а не на ідеологічних конструкціях.

Однією з найбільших перешкод на цьому шляху залишаються радянські історичні міфи, які частково зберігаються у суспільній свідомості. Серед них – ідеалізація Радянського Союзу, викривлене трактування Другої світової війни, замовчування масових репресій, депортацій та Голодомору. Тімоті Снайдер наголошує, що контроль над історією є важливим інструментом політичного впливу, а пострадянські суспільства часто залишаються у стані незавершеного переосмислення власного минулого [4]. Подолання цих міфів можливе через відкриття архівів, розвиток незалежної історичної науки, об'єктивне викладання історії в освітніх закладах та публічне обговорення складних і травматичних сторінок минулого.

Водночас імперські нарративи не зникли повністю, а трансформувалися у сучасні інформаційні та пропагандистські практики. Вони проявляються через заперечення існування української нації, просування ідеї «спільної історії», спотворення історичних подій та використання культури як інструменту впливу. Лариса Якубова зазначає, що сучасна російська політика пам'яті спрямована на відтворення імперського мислення через контроль над історичним дискурсом і формування вигідної інтерпретації минулого [5]. У таких умовах деколонізація набуває не лише культурного, а й безпекового значення, оскільки впливає на стійкість суспільства до інформаційних атак.

В Україні процес деколонізації реалізується через низку взаємопов'язаних напрямів. Освітні реформи спрямовані на оновлення навчальних програм та повернення українського історичного нарративу в освітній простір. Важливу роль відіграє декомунізація та деколонізація публічного простору, що включає перейменування населених пунктів, вулиць та демонтаж символів тоталітарного минулого. Окреме значення має мовна політика, оскільки українська мова виступає ключовим елементом національної ідентичності та державності [6].

Також важливим є культурне відновлення, яке передбачає повернення забутих імен діячів культури, відновлення заборонених творів та переосмислення культурної спадщини.

Таким чином, деколонізація свідомості є багаторівневим процесом, що охоплює історичну, культурну, освітню та інформаційну сфери. Вона спрямована на формування критичного мислення, відновлення історичної справедливості та утвердження власного національного нарративу. Як підкреслює Ярослав Грицак, справжня деколонізація полягає не у запереченні минулого, а у його чесному та критичному переосмисленні [1].

Література

1. Грицак Я. Подолати минуле: глобальна історія України. – Київ: Портал, 2019.
2. Плохій С. Брама Європи. – Харків: Клуб сімейного дозвілля, 2016.
3. Кебуладзе В. Феноменологія та критика імперського мислення. – Київ, 2020.
4. Снайдер Т. Шлях до несвободи: Росія, Європа, Америка. – Київ: Човен, 2018.
5. Якубова Л. Політика пам'яті в пострадянському просторі. – Інститут історії України НАН України, 2021.
6. Кулик В. Мовна політика і національна безпека України. – Київ, 2017.

Остапенко Олексій Андрійович,

студент механіко-

технологічного факультету

Науковий керівник: Горбатюк Т. В.

Національний університет біоресурсів

і природокористування України

(м. Київ, Україна)

ЦИФРОВИЙ ПРОСТІР І КОНСТРУЮВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

У ХХІ столітті цифрові технології стали одним із ключових чинників трансформації суспільства, суттєво впливаючи на процеси формування та переосмислення національної ідентичності. Інтернет, соціальні мережі та цифрові платформи не лише забезпечують нові канали комунікації, але й створюють особливе середовище, в якому відбувається конструювання уявлень про націю, її історію, культуру та цінності.

Теоретичною основою для розуміння національної ідентичності є концепція «уявлених спільнот», запропонована Бенедикт Андерсон. Відповідно до неї, нація не є природною даністю, а формується через спільні символи, мову та інформаційний простір [1]. У сучасних умовах цифрове середовище значно посилює ці процеси, оскільки забезпечує швидке поширення інформації та

інтерактивну взаємодію між громадянами, незалежно від їхнього географічного розташування.

Важливу роль у формуванні національної ідентичності відіграють цифрові платформи, зокрема Facebook, Instagram та X (Twitter). Вони виступають не лише засобами комунікації, а й інструментами створення та поширення символічного контенту – образів, наративів і смислів, що формують колективну ідентичність. Через цифрові медіа відбувається активне обговорення суспільно важливих питань, що сприяє консолідації громадян або, навпаки, актуалізує внутрішні суперечності [2].

Значний внесок у розуміння цих процесів зробив Мануель Кастельс, який охарактеризував сучасне суспільство як мережеве. На його думку, ідентичність у такому суспільстві формується під впливом інформаційних потоків і комунікаційних мереж [3]. Це означає, що національна ідентичність перестає бути статичною і набуває динамічного характеру, постійно змінюючись у відповідь на нові інформаційні виклики.

Окремим аспектом є роль цифрового простору у збереженні культурної пам'яті. Цифрові архіви, онлайн-музеї та освітні ресурси забезпечують доступ до історичної спадщини, сприяючи формуванню спільного культурного наративу. У цьому контексті цифровізація культури стає важливим інструментом підтримки національної ідентичності, особливо в умовах глобалізації [4].

Водночас цифровий простір створює і низку загроз. Поширення дезінформації, інформаційних маніпуляцій та пропаганди може впливати на суспільну свідомість і спотворювати уявлення про національну ідентичність. Саме тому важливим є розвиток медіаграмотності, яка дозволяє критично оцінювати інформацію та протистояти інформаційним впливам [5].

Крім того, цифрове середовище сприяє формуванню нових форм ідентичності, зокрема так званої «мережевої» або «цифрової» ідентичності. Вона поєднує національні, культурні та глобальні елементи, що відображає складність сучасного світу. У цьому контексті національна ідентичність не зникає, а трансформується, інтегруючись у ширші глобальні процеси [6].

Таким чином, цифровий простір є важливим середовищем конструювання національної ідентичності. Він відкриває нові можливості для комунікації, збереження культури та формування спільних цінностей, але водночас створює виклики, пов'язані з інформаційною безпекою та впливом глобальних процесів. Розуміння цих тенденцій є необхідним для формування стійкої та усвідомленої національної ідентичності в умовах сучасного світу.

Література

1. Андерсон Бенедикт. Уявлені спільноти: міркування щодо походження й поширення націоналізму. – К.: Критика, 2001.
2. Папахаріссі Зізі. Афективні публіки: почуття, технології та політика. – Оксфорд: Oxford University Press, 2015.
3. Кастельс Мануель. Становлення мережевого суспільства. – Оксфорд: Blackwell, 2010.

4. Хоскінс Ендрю. Цифрова пам'ять: медіа минулого у трансформації. – Нью-Йорк: Routledge, 2018.
5. Вордл Клер, Дерахшан Хоссейн. Інформаційний безлад: міждисциплінарний підхід. – Рада Європи, 2017.
6. Кудрі Нік, Гепп Андреас. Опосередковане конструювання реальності. – Кембридж: Polity Press, 2017.

Цибульський Костянтин Ярославович,
студент механіко-технологічного факультету
Науковий керівник: Горбатюк Т. В.
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)

МАНІФЕСТ ДІЇ: ТРАНСФОРМАЦІЯ УКРАЇНСЬКОГО ПАТРІОТИЗМУ В ЕПОХУ ВИПРОБУВАНЬ

Сьогодні ми є свідками фундаментального зсуву в розумінні того, що означає бути українцем. Сучасний український патріотизм молоді – це вже не романтизована туга за минулим, а прагматичний, креативний та високотехнологічний рух. Це жива екосистема, де національна ідентичність стала своєрідним «софтом», який покоління зумерів та міленіалів постійно оновлює, роблячи його актуальним для глобального світу.

Першим і найважливішим етапом цієї трансформації став рішучий відхід від «шароварщини». Для сучасної молоді приналежність до нації визначається не зовнішніми атрибутами (хоча естетика залишається важливою), а глибокими внутрішніми цінностями: свободою, гідністю та громадянською відповідальністю. Війна стала тим потужним каталізатором, ефектом «спільної долі», який змусив навіть найбільш аполітичних юнаків та дівчат чітко ідентифікувати себе як українців. Це самовизначення миттєво конвертувалося в «патріотизм дії»: сьогодні любити Батьківщину означає приносити їй конкретну користь, перетворюючи емоційний стан на щоденний спосіб життя.

Важливим інструментом цього процесу є мова як маркер. Масовий перехід молоді на українську в побуті та соціальних мережах – це не просто лінгвістична зміна, а свідомий акт захисту власного культурного простору та проведення межі між «своїм» та «чужим». Паралельно із цим відбувається глибоке переосмислення історичної пам'яті. Замість академічного зазубрювання дат, молодь «проживає» історію через популярну культуру: YouTube-канали, подкасти та навіть меми, які роблять минуле частиною сучасного дискурсу.

Окреме місце посідає цифровий патріотизм. В умовах гібридної війни смартфон став зброєю. Інформаційний спротив, боротьба з фейками, створення україномовного контенту в TikTok та Instagram, а також діджитал-волонтерство – від миттєвих зборів у соцмережах до крипто-донатів – сформували новий тип

громадянської активності. Цей активізм поширюється і на економіку: економічний патріотизм проявляється у свідомому виборі брендів *Made in Ukraine* та підтримці локального бізнесу. Молодь розуміє, що розвиток громадських організацій, урбаністичних проєктів та екологічна відповідальність – це також форми любові до своєї країни.

Проте сучасний український патріотизм не є ізоляціоністським. Він гармонійно існує в глобальному контексті. Українська молодь прагне бути частиною світового простору, залишаючись при цьому унікальною. Це народжує патріотизм через професіоналізм: бажання стати найкращим фахівцем у світі, щоб ефективно відбудувувати свою державу та гідно представляти її на міжнародній арені. Навіть візуальний код змінився: національна символіка в татуюваннях чи сучасному мерчі стала способом маніфестації приналежності до нації, яка диктує тренди, а не лише слідує їм.

Звісно, цей шлях не позбавлений викликів. Постійна залученість у волонтерство та нескінченний потік новин створюють серйозний ризик емоційного вигорання, що вимагає від молоді неабиякої психологічної стійкості. Найбільшим викликом для нації залишається проблема еміграції – необхідність зберегти зв'язок із тими, хто виїхав, і створити умови для їхнього повернення. Водночас ми стоїмо перед завданням побудови інклюзивної ідентичності, де патріотом є кожен, хто поділяє українські цінності, незалежно від етнічного походження чи релігії.

Підсумовуючи, можна стверджувати, що патріотизм сучасної молоді – це не лише про захист минулого, а про активне проєктування майбутнього. Це свідома відмова від ролі жертви на користь ролі творця. Сьогодні бути українцем – це бути частиною динамічної, сміливої та інноваційної спільноти, яка точно знає ціну своєї свободи.

Косарєва Софія В'ячеславівна,

студент механіко-

технологічного факультету

Науковий керівник: Горбатюк Т. В.

Національний університет біоресурсів

і природокористування України

(м. Київ, Україна)

УКРАЇНСЬКА НАЦІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ: ІСТОРИЧНИЙ ШЛЯХ ТА СУЧАСНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ

Українська національна ідентичність – це динамічна система уявлень, цінностей, мови та культури, що визначає приналежність особи до українського народу. Питання ідентичності сьогодні є не лише культурологічним, а й питанням національної безпеки. Розуміння того, ким ми є, звідки походимо і за що боремося, стало фундаментом опору українського суспільства в умовах сучасної війни.

Становлення української ідентичності пройшло через кілька ключових етапів, кожен з яких заклав фундаментальні риси національного характеру:

Давньоруський етап (Київська Русь): Саме тут формуються перші політичні, релігійні (християнство) та правові («Руська правда») традиції. Київська спадщина є корінною для української державності, визначаючи її європейський вектор розвитку.

Козацька доба (XVI-XVIII ст.): Козацтво стало потужним чинником формування ідентичності через ідеї свободи, військової демократії та захисту православної віри. Образ «козака-лицаря» став національним архетипом, а Гетьманщина – прототипом сучасної республіканської держави.

Період національного відродження (XIX ст.): В умовах відсутності власної держави ідентичність зберігалася через культуру та мову. Праці Т. Шевченка, М. Грушевського, діяльність «Руської трійці» та «Братства Тараса Шевченка» перетворили етнос на націю. Саме тоді викристалізувалася ідея соборності – єдності всіх українських земель.

Радянський період та спротив: Попри політику русифікації, Голодомор та репресії, ідентичність зберігалася в родинях, у творчості дисидентів-шістдесятників та через народні традиції, що свідчило про високу життєздатність національного коду.

Ідентичність тримається на кількох «столпах», які відрізняють українців від інших народів:

Мова: «Мова – це кордон». Вона є головним інструментом самоідентифікації та засобом збереження колективної пам'яті.

Тяглість державотворчих традицій: Від князівських знаків Рюриковичів (Тризуб) до Конституції Пилипа Орлика – українці завжди прагнули до правового демократичного устрою.

Зв'язок із землею та волелюбність: Для української ментальності характерний антропоцентризм (увага до людини) та пріоритет свободи над порядком (що відрізняє нас від імперських моделей сусідів).

Культурні коди: Вишиванка, писанкарство, багатоголосий спів, що з етнографічних елементів перетворилися на символи політичної солідарності.

Повномасштабне вторгнення РФ у 2022 році стало каталізатором завершення формування модерної української нації. Сучасний стан ідентичності характеризується такими процесами:

Громадянська ідентичність понад етнічну: Українцями сьогодні себе відчують люди різних етнічних походжень (кримські татари, євреї, греки, вірмени та ін.), яких об'єднує спільна мета – збереження незалежності та демократичних цінностей.

Масова переорієнтація на українську мову: Мова стала свідомим вибором навіть для тих, хто все життя був російськомовним. Це акт протесту проти агресора.

Деколонізація та дерусифікація: Суспільство активно позбувається радянських та імперських маркерів у назвах вулиць, пам'ятниках та календарі свят. Перехід на новоюліанський календар став одним із кроків дистанціювання від «русского міра».

Волонтерство як риса нації: Здатність до швидкої горизонтальної самоорганізації стала візитною карткою українців. Довіра між громадянами є основою соціального капіталу країни.

Попри консолідацію, існують виклики, які потребують державної політики:

Масова еміграція: Питання збереження ідентичності мільйонів українців за кордоном та їхнього зв'язку з Батьківщиною.

Інформаційна війна: Постійні спроби агресора розмити українську ідентичність через фейки про «спільну історію».

Питання євроінтеграції: Необхідність гармонізувати національні особливості з глобалізаційними процесами, зберігаючи свою унікальність у «європейському домі».

Дяченко Олександр Андрійович,

студент механіко-

технологічного факультету

Науковий керівник: Горбатюк Т. В.

Національний університет біоресурсів

і природокористування України

(м. Київ, Україна)

НАЦІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ ЯК ОСНОВА ГРОМАДЯНСЬКОЇ АКТИВНОСТІ МОЛОДІ

Проблема національної ідентичності є однією з ключових у сучасному суспільстві, особливо в умовах глобалізації, цифровізації та соціальних трансформацій. Молодь як найбільш динамічна частина суспільства відіграє важливу роль у формуванні нових форм патріотизму, які відрізняються від традиційних моделей і набувають сучасних культурних та комунікативних проявів.

Національна ідентичність - це усвідомлення належності до певної нації, спільної історії, культури, мови та цінностей. Вона формується під впливом родини, освіти, соціального середовища та державних інституцій. Водночас у сучасному світі цей процес значною мірою залежить від медіа та цифрових платформ, які формують уявлення молоді про країну, суспільство та власну роль у ньому.

Сучасна молодь дедалі рідше сприймає патріотизм лише як формальну лояльність до держави або участь у традиційних символічних практиках. Натомість виникають нові його форми, які можна охарактеризувати як «практичний», «культурний» та «цифровий» патріотизм. Практичний патріотизм проявляється через активну громадянську позицію, волонтерство, участь у соціальних ініціативах та підтримку суспільно важливих проєктів.

Важливим аспектом сучасної національної ідентичності є волонтерський рух, який особливо посилюється в Україні в останні роки. Молоді люди активно долучаються до допомоги армії, внутрішньо переміщеним особам, гуманітарних

ініціатив та благодійних проєктів. Така діяльність формує новий тип патріотизму, який базується не лише на емоційному ставленні до держави, а й на конкретних діях.

Не менш значущим є культурний патріотизм, який проявляється через інтерес до української мови, історії, мистецтва та традицій. Молодь дедалі частіше використовує українську мову в повсякденному спілкуванні, підтримує національний культурний продукт, музику, кіно та літературу. Це сприяє зміцненню культурної самобутності та формуванню стійкої національної свідомості.

Окремо варто виділити цифровий патріотизм, який виник у зв'язку з розвитком соціальних мереж та онлайн-комунікацій. Молодь активно використовує цифрові платформи для поширення інформації про Україну, участі в інформаційних кампаніях, протидії дезінформації та формування позитивного іміджу держави у світі. У цьому контексті соціальні мережі стають не лише простором розваг, а й інструментом громадянської активності.

Важливим чинником формування національної ідентичності є також освіта. Сучасна система освіти поступово інтегрує елементи громадянської освіти, які сприяють розвитку критичного мислення, розумінню історичних процесів та усвідомленню власної ролі в суспільстві. Це дозволяє молоді формувати більш свідоме ставлення до держави та її майбутнього.

Водночас слід зазначити, що процес формування національної ідентичності в умовах глобалізації супроводжується певними викликами. Серед них - вплив масової культури, міграційні процеси, інформаційні війни та конкуренція ідентичностей. Молодь часто перебуває під впливом різних культурних моделей, що може призводити до фрагментації ідентичності або її трансформації.

Попри це, сучасні дослідження свідчать, що українська молодь демонструє високий рівень національної самосвідомості, особливо в умовах суспільних криз. Це проявляється у зростанні громадянської активності, підтримці державних інституцій та участі у процесах суспільних змін. Таким чином, національна ідентичність не зникає, а трансформується, набуваючи нових форм і змісту.

Підсумовуючи, можна зазначити, що молодь є ключовим носієм і трансформатором національної ідентичності. Сучасний патріотизм вже не обмежується традиційними символами, а включає активну громадянську позицію, культурну самореалізацію та цифрову участь у суспільному житті. Саме ці нові форми патріотизму забезпечують стійкість національної свідомості та її розвиток у сучасних умовах.

Крута Ліна Олексіївна,
*студентка гуманітарно-
педагогічного факультету*
Науковий керівник: Притика О. І.
*Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

МОВА ЯК МАРКЕР СВОБОДИ: ВИБІР УКРАЇНСЬКОЇ У ЩОДЕННОМУ ЖИТТІ

У сучасних умовах мова перестає бути лише засобом спілкування і набуває глибшого значення. В Україні вона дедалі більше сприймається як показник свободи, ідентичності та громадянської позиції. Особливо це проявляється у свідомому виборі української мови у повсякденному житті.

Під поняттям “мова як маркер свободи” розуміють здатність людини самостійно обирати мовну поведінку, яка відображає її переконання, цінності та приналежність до суспільства. У контексті України цей вибір часто пов’язаний із історичними процесами, зокрема тривалим впливом русифікації та обмеженням розвитку української мови в минулому.

Сьогодні вибір української мови стає формою реалізації особистої свободи. Як зазначають сучасні дослідники, мова виступає важливим маркером національної ідентичності та самовираження людини. Використання української у щоденному спілкуванні демонструє не лише мовну, а й громадянську позицію.

Особливо помітним є посилення ролі української мови після початку повномасштабної війни. Багато людей свідомо переходять на українську як символ відмежування від агресора та підтримки власної держави. Уповноважений із захисту державної мови Тарас Кремень наголошує, що мова сьогодні є одним із ключових маркерів ідентичності українців.

Після початку повномасштабної війни значна частина українців переосмислила свою мовну практику. Перехід на українську мову у повсякденному спілкуванні часто є результатом не зовнішнього примусу, а внутрішнього рішення, пов’язаного з бажанням дистанціюватися від культурного впливу країни-агресора. Таким чином, мова стає не просто засобом спілкування, а символом опору і незалежності.

Важливу роль у формуванні мовного вибору відіграє соціальне середовище. Людина схильна адаптувати свою мовну поведінку до оточення: якщо українська мова домінує у навчанні, роботі чи серед друзів, вона природно стає основною і в неформальному спілкуванні. Значний вплив мають також засоби масової інформації та соціальні мережі, де спостерігається активне зростання україномовного контенту, що сприяє популяризації мови серед молоді.

Освіта виступає ще одним важливим чинником. Використання української мови як основної в освітньому процесі формує стійку мовну звичку, яка закріплюється у повсякденному житті. При цьому важливо, щоб освіта не лише

передавала знання, а й сприяла розвитку критичного мислення та усвідомленого ставлення до мовного вибору.

Водночас слід зазначити, що процес переходу на українську мову є поступовим і не позбавлений труднощів. Частина громадян продовжує використовувати російську мову або змішане мовлення (суржик), що зумовлено історичними обставинами, сімейними традиціями та звичкою. Однак навіть у таких випадках спостерігається тенденція до зростання ролі української мови, що свідчить про глибші трансформації у суспільстві.

Отже, вибір української мови у щоденному житті є багатовимірним явищем, яке поєднує особистий, культурний та політичний виміри. Він виступає показником рівня свободи людини, її національної самосвідомості та готовності брати участь у формуванні сучасного українського суспільства. Саме через мову сьогодні реалізується не лише право на самовираження, а й прагнення до незалежності, гідності та єдності.

Література

1. Суспільне. Мова як маркер української ідентичності. URL: <https://suspilne.media/poltava/1245836-poltavska-naukovica-vira-melesko-mova-marker-ukrainskoi-identichnosti/>
2. Ходорівська громада. Мова як фактор національної свідомості. URL: <https://hodorivska-gromada.gov.ua/news/1653386302/>
3. Інститут української мови НАН України. Дослідження мовної ідентичності. URL: <https://ks.iul-nasu.org.ua/>
4. Уповноважений із захисту державної мови. Мова як маркер ідентичності. URL: <https://mova-ombudsman.gov.ua>
5. Kyurchev (2024). URL: http://obrii.org.ua/usec/storage/article/Kyurchev_2024_161.pdf

Кузнєцов Максим Романович,

студент гуманітарно-

педагогічного факультету

Науковий керівник: Притика О. І.

Національний університет біоресурсів

і природокористування України

(м. Київ, Україна)

ВІЙНА ЯК ЧИННИК КОНСОЛІДАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ

Актуальність дослідження процесів суспільної консолідації зумовлена тим, що глобалізація та інформатизація сучасного світу призвели до суттєвого розмивання соціокультурної ідентичності не лише на європейському рівні, а й у глобальному масштабі. Конфлікти у цій сфері дедалі частіше стають чинниками, що роз'єднують суспільства, створюючи зони соціальної напруги. Україна тривалий час належала до країн, що зазнавали негативних наслідків через внутрішні соціокультурні розмитості, які використовувалися зовнішніми силами

для послаблення державної цілісності. Проте історичний досвід та сучасні реалії доводять, що ніщо так не об'єднує країну, як зовнішня агресія та загрози національній незалежності. Війна, як екстремальне випробування, стає потужним консолідуючим фактором, що активізує систему соціальної стабільності та перетворює «пасивне населення» на активну політичну націю.

Теоретичне підґрунтя дослідження базується на аналізі соціальної згуртованості як характеристики колективу, що проживає у певній структурі. Консолідація розуміється як стан, що характеризується надійними соціальними відносинами, позитивною емоційною пов'язаністю громадян зі спільнотою та вираженим акцентом на загальне благо. У європейській практиці соціальна згуртованість є не лише соціологічним терміном, а й практичним інструментом національної політики. Вона розгортається у трьох ключових доменах: соціальні відносини (рівень віри в інших), пов'язаність (ідентифікація з державою та довіра до інститутів) та фокус на загальне благо (солідарність і громадська залученість). На процеси об'єднання впливають об'єктивні чинники, такі як соціально-економічна структура суспільства, та суб'єктивні – соціокультурні та психологічні особливості масової свідомості. Внутрішні чинники консолідації охоплюють релігійні, мовні та політичні аспекти, тоді як зовнішні включають глобалізаційні виклики та тяжіння до європейських стандартів. Важливо наголосити, що національна консолідація не виникає стихійно; вона є результатом свідомих зусиль політичних еліт та громадянського суспільства. Особливу роль у цьому процесі відіграє подолання амбівалентності влади щодо зовнішньополітичного вектора, що тривалий час гальмувало розвиток країни.

Сучасна російсько-українська війна внесла радикальні корективи у ці процеси. Дослідники виділяють два етапи консолідації: «консолідацію ВІД» (відсіч ворогові, негативна консолідація як реакція на загрозу) та «консолідацію ЗА» (об'єднання заради спільних цінностей, майбутнього та реформ). Війна прискорила перехід до другого типу, де об'єднуючим елементом став не лише страх перед агресором, а й усвідомлений вибір європейського шляху розвитку. Феноменальним явищем став український волонтерський рух, який став живим втіленням соціального капіталу. Волонтерство продемонструвало здатність суспільства до самоорганізації без прямої вказівки держави, що є ознакою зрілого громадянського суспільства.

Соціологічні дані підтверджують ці трансформації. Рівень довіри до Збройних Сил України, волонтерських організацій та інституту Президента досяг історичних максимумів. Якщо раніше суспільство було фрагментованим за регіональними чи мовними ознаками, то сьогодні 72% громадян ідентифікують себе насамперед як громадяни України. Віра в перемогу стала головним інтегруючим чинником (72,5% опитаних), що дозволяє нівелювати внутрішні політичні конфлікти заради виживання нації.

Проте шлях до сталої консолідації потребує вирішення низки проблем. Зокрема, еміграція мільйонів українців через війну стає викликом для майбутньої соціальної згуртованості. Консолідація неможлива без соціальної справедливості та ефективної боротьби з корупцією, оскільки недовіра до судової та політичної систем залишається високою. Майбутнє України залежить

від того, чи зможе енергія військової мобілізації трансформуватися у тривалу співпрацю між владою та громадянським суспільством у мирний час.

Одже можна зробити висновки, що Україна досягла найбільшої національної єдності у своїй сучасній історії. Зростання патріотизму, розвиток волонтерства та висока довіра до захисників держави свідчать про завершення процесу формування української політичної нації. Вимір безпеки став фундаментом, на якому тепер має бути збудована нова соціальна модель, заснована на європейських цінностях, верховенстві права та спільній відповідальності за долю країни. Український досвід консолідації в умовах глобальної агресії став надихаючим прикладом для всього демократичного світу.

Герасименко Софія Дмитрівна,
*студентка гуманітарно-
педагогічного факультету*
Науковий керівник: Притика О. І.
*Національний університет біоресурсів
і природокористування України*
(м. Київ, Україна)

ВПЛИВ ВІЙНИ НА МОВНУ ПОВЕДІНКУ МОЛОДІ В УКРАЇНІ

Війна в Україні суттєво змінила не лише політичне та економічне життя, а й те, як люди щодня спілкуються між собою. Особливо це помітно серед молоді, яка швидко реагує на суспільні події та формує нові звички у мовленні. Під мовною поведінкою можна розуміти те, якою мовою людина користується у різних життєвих ситуаціях: у спілкуванні з друзями, в навчанні, вдома або в інтернеті. У сучасних умовах це стало ще й способом вираження ставлення до подій у країні. Після початку повномасштабної війни багато молодих людей почали частіше переходити на українську мову. Для частини це був свідомий вибір, пов'язаний із бажанням відмовитися від російського впливу, для інших – природна зміна через оточення або навчання. Як зазначають аналітичні матеріали Інституту української мови НАН України (2024), у суспільстві загалом посилилася тенденція до використання української мови в повсякденному житті.

Важливу роль відіграє навчальне середовище. У школах та університетах українська мова використовується як основна, тому студенти та учні поступово переходять на неї і в неформальному спілкуванні. Міністерство освіти і науки України (2023) підкреслює, що саме освіта є одним із ключових чинників формування мовної звички молоді.

Також помітний вплив має коло спілкування. Якщо друзі або одногрупники говорять українською, то людина часто теж починає її використовувати. Це підтверджують дослідження, які показують, що мовні звички формуються під впливом соціального середовища (Національний інститут стратегічних досліджень, 2023).

Окремо варто сказати про соціальні мережі. Сьогодні молодь проводить там багато часу, і саме там українська мова стала значно більш помітною. З'являється більше україномовних блогерів, відео та освітнього контенту, що також впливає на мовлення користувачів.

Водночас не всі одразу переходять на українську мову повністю. Частина молоді ще використовує російську або змішує обидві мови, особливо якщо так звикли в сім'ї або в дитинстві. Але навіть у таких випадках часто відбувається поступовий перехід у бік української. Війна також змінила ставлення до мови. Для багатьох молодих людей українська стала не просто засобом спілкування, а способом показати свою позицію та приналежність до країни. Як зазначає Уповноважений із захисту державної мови (2024), мова сьогодні часто сприймається як частина громадянської ідентичності.

Отже, війна стала важливим фактором змін у мовній поведінці молоді. Українська мова дедалі частіше використовується у щоденному спілкуванні, освіті та цифровому середовищі. Проте цей процес триває і залежить від багатьох особистих і соціальних чинників.

Література

1. Інститут української мови НАН України. Українська мова в умовах війни: зміни мовної поведінки суспільства. 2024. URL: <https://ukrmova.iul-nasu.org.ua>
2. Національний інститут стратегічних досліджень. Мовна ситуація в Україні в умовах російсько-української війни. 2023. URL: <https://niss.gov.ua>
3. Міністерство освіти і науки України. Українська мова в освітньому процесі під час воєнного стану. 2023. URL: <https://mon.gov.ua>
4. Уповноважений із захисту державної мови. Щорічний звіт про стан дотримання Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної». 2024. URL: <https://mova-ombudsman.gov.ua>

Бугайчук Іван Валентинович,
студент гуманітарно-педагогічного факультету
Науковий керівник: Притика О. І.
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)

ОСВІТА І ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В УМОВАХ БАГАТОКУЛЬТУРНОГО СУСПІЛЬСТВА

Мова є основою національної ідентичності, адже саме через неї передаються культурні коди, традиції та історична пам'ять. Освітня система має забезпечувати домінування державної мови як засобу єдності, але водночас не ігнорувати мовні права меншин. Це створює умови для гармонійного співіснування різних

етнічних груп, де кожна може зберігати власну самобутність, а державна мова виступає інтеграційним чинником.

Школа є простором, де діти стикаються з багатокультурністю. Якщо освітня політика спрямована на виховання поваги до різних культур, це не загрожує національній ідентичності, а навпаки – збагачує її. Вивчення традицій, літератури та мистецтва різних народів у поєднанні з акцентом на власній культурі формує у школярів здатність бачити себе частиною нації, але й відкритими до світу.

Важливим завданням освіти є виховання патріотизму. Проте патріотизм не має перетворюватися на ізоляціонізм чи нетерпимість. Освітня система повинна формувати любов до своєї країни, її історії та культури, але водночас навчати поваги до інших народів. Баланс між цими двома напрямками дозволяє виховати громадянина, який усвідомлює свою національну ідентичність і водночас здатний до діалогу та співпраці.

Учитель є ключовою фігурою у формуванні національної ідентичності. Він не лише передає знання, а й виступає носієм цінностей, прикладом для учнів. У багатокультурному середовищі педагог має бути посередником між різними культурними традиціями, допомагаючи дітям усвідомити власну ідентичність і водночас навчитися толерантності. Від його професійної та особистої позиції залежить, чи стане школа місцем гармонійного поєднання культур.

Сучасний світ відкритий і глобалізований, а цифрові технології роблять доступними будь-які культурні продукти. Це створює ризик розмивання національної ідентичності, адже молодь може більше орієнтуватися на глобальні тренди, ніж на власні традиції. Водночас цифрова освіта відкриває можливості для популяризації національної культури у світі: онлайн-курси, цифрові бібліотеки, інтерактивні платформи можуть стати інструментами збереження й поширення української ідентичності.

Україна має багатий історичний досвід збереження ідентичності в умовах багатокультурності. У різні періоди – від Київської Русі до сучасності – освіта відігравала ключову роль у формуванні національної свідомості. Прикладом є діяльність братських шкіл у XVII ст., які поєднували релігійне та світське навчання, зберігаючи українську мову й традиції. У XX ст. освіта стала важливим чинником відродження національної культури після періодів русифікації.

Освіта в багатокультурному суспільстві виконує подвійне завдання: з одного боку, вона має зберігати й зміцнювати національну ідентичність, а з іншого – формувати відкритість і толерантність до інших культур. Мова, культурний плюралізм, патріотичне виховання, роль учителя, виклики глобалізації та історичний досвід – це ті складові, які визначають успіх цього процесу. Гармонійне поєднання цих елементів дозволяє виховати громадян, які усвідомлюють свою національну приналежність і водночас готові до співпраці у світовому багатокультурному просторі.

Література

1. Закон України «Про освіту» (2017, ред. 2023),
URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

2. Закон України «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності» (2022) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2834-20#Text>
3. Стаття «Національна ідентичність» (О. І. Стегній, 2020) URL: <https://esu.com.ua/article-71062>
4. Стаття «Громадянська ідентичність» (О. С. Резнік, 2006) URL: <https://esu.com.ua/article-31975>
5. Монографія «Утвердження української національної та громадянської ідентичності» (К. Журба, І. Бех та ін., НАПН України, 2024) URL: <https://lib.iitta.gov.ua/>

Похла Дар'я Русланівна
студентка гуманітарно-педагогічного факультету
Науковий керівник: Притика О. І.
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)

МОЛОДЬ ЯК НОСІЙ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Сучасний етап розвитку суспільства характеризується активними процесами глобалізації, які охоплюють економічну, культурну, інформаційну та соціальну сфери. Глобалізація сприяє інтеграції суспільств, розширенню комунікаційних можливостей та взаємодії культур, проте водночас створює загрозу уніфікації національних культур і втрати національної ідентичності. Національна ідентичність є складним соціокультурним явищем, що визначає усвідомлення людиною своєї належності до певної нації, її історії, культури, мови та цінностей. У сучасних наукових дослідженнях вона розглядається як одна з форм колективної ідентичності, що забезпечує цілісність суспільства та його стійкість до зовнішніх викликів.

Особливу роль у процесі формування та збереження національної ідентичності відіграє молодь. Саме в молодіжному віці відбувається становлення світогляду, системи цінностей, громадянської позиції та соціальної активності. Дослідники зазначають, що національна ідентичність молоді формується на основі усвідомлення спільності історичного досвіду, культурної спадщини та національних традицій.

В умовах глобалізації молодь перебуває під впливом суперечливих тенденцій. З одного боку, глобалізаційні процеси відкривають доступ до світових культурних надбань, сприяють розвитку міжкультурного діалогу, формуванню толерантності та нових форм соціальної взаємодії. З іншого боку, посилюється вплив масової культури, глобальних медіа та споживацьких

цінностей, що може призводити до розмивання національної ідентичності та втрати культурної самобутності.

Суттєвим чинником трансформації національної ідентичності української молоді є сучасні суспільно-політичні події. Зокрема, дослідження показують, що в умовах війни відбувається посилення громадянської та національної свідомості молоді, зростає рівень патріотизму, відповідальності за майбутнє держави та готовності до активної участі в суспільному житті.

Важливу роль у формуванні національної ідентичності молоді відіграє система освіти. Освітній процес має забезпечувати не лише передачу знань, а й формування ціннісних орієнтацій, національної свідомості, громадянської відповідальності. Дослідження підтверджують, що інтеграція національно-патріотичного виховання в освітній процес сприяє консолідації суспільства та зміцненню національної ідентичності. У контексті глобалізації важливим є також формування здатності молоді до критичного мислення та медіаграмотності. Це дозволяє протистояти негативному впливу інформаційного середовища, зберігати національні цінності та водночас інтегруватися у світовий культурний простір. Таким чином, молодь виступає не лише об'єктом впливу глобалізаційних процесів, а й активним суб'єктом формування нових моделей національної ідентичності. Сучасна національна ідентичність молоді набуває динамічного характеру, поєднуючи традиційні цінності з новими формами їх прояву в глобалізованому світі.

Збереження та розвиток національної ідентичності молоді є важливим завданням держави, системи освіти та суспільства в цілому. Це передбачає створення умов для гармонійного поєднання відкритості до світу та збереження національної культурної спадщини, що забезпечує стійкість і розвиток нації в умовах глобальних змін.

Література

1. Гончарук Г. П. Національна ідентичність українців в умовах глобалізаційних викликів.
2. Бойко С. Національна ідентичність як основа стійкості молоді в умовах війни: освітній та виховний потенціал.
3. Вплив глобалізації на утвердження національної ідентичності: виклики і загрози.
4. Янюк А. Формування національної ідентичності української молоді під впливом російсько-української війни.
5. Заїчко В. Національна ідентичність і культурна стійкість сучасної України.
6. Бартош О., Тафій І. Глобалізація та вплив глобальної культури споживання на ідентичність.
7. Ящик Н., Царик О. та ін. Національна ідентичність у контексті педагогічної освіти.
8. Кіян О. Формування національної ідентичності учнівської молоді.

Висоцький Владислав Іванович,
*студент гуманітарно-
педагогічного факультету*
Науковий керівник: Притика О. І.
*Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ІСТОРИЧНА ПАМ'ЯТЬ ЯК ФУНДАМЕНТ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

«Історія живе в нас по-особливому – іноді вона мовчить роками, а потім раптом б'є так сильно, що аж дух перехоплює. І в моменти пробудження, пам'ять перестає бути минулим: вона вливається у теперішнє як тягар і як опора водночас, змушуючи відчутти, що забуте ніколи не зникає безслідно – воно лише чекає моменту повернення. І в цій межі між тим, що втрачено, і тим, що ще можна зберегти, народжується найважче усвідомлення: історія не розповідається – вона вимагає відповіді, навіть тоді, коли відповідь змінює саму людину.» - Висоцький Владислав.

Пам'ять про минуле несе першість у процесі становлення національної самосвідомості, адже вона гарантує наступність накопиченого нацією досвіду та окреслює спільне бачення того, що було, що є та чим має стати. Коріння української національної свідомості сягає глибоко у часі, формуючись через тривалий процес становлення державотворення та плекання культурних надбань і цінностей. До наріжних віх у цьому шляху, безумовно, належить спадщина Київської Русі, яка стала першим взірцем політичної та культурної злагоди. Потім епоха козаччини, що закріпила у свідомості незламні засади вольності, самоврядності та військової організації.

Суттєвим етапом стало національне пробудження, що припало на дев'ятнадцяте століття, коли українці остаточно усвідомили себе як самобутню етнокультурну спільноту. Не менш значущими були змагання за суверенітет у двадцятому столітті, особливо часи Української Держави – доби УНР, а також досвід перебування у складі СРСР, який, попри спроби примусової інтеграції, допоміг законсервувати культурні основи. Здобуття Україною самостійності у 1991 році стало вирішальним моментом для оформлення національної ідентичності на державному рівні.

У фахових обговореннях історичну пам'ять сприймають не просто як перелік подій, а як спосіб, яким суспільство вибирає, переосмислює і по-новому тлумачить певні історичні події, які набувають ваги для всієї спільноти. Вона виконує роль сполучного елемента для спільноти, створюючи спільну систему орієнтирів, завдяки якій індивіди усвідомлюють свою належність до певної культурно-історичної спільноти.

У цьому відношенні, постаті Героїв набувають надзвичайно вагомого значення, їх образи є ні чим іншим, як живим уособленням конкретних цінностей та норм, що, своєю чергою слугують обґрунтуванням для закріплених еталонів

належної поведінки. Героїчна оповідь служить для утвердження засад та упорядкування, тому що вона доносить думки про те, що прийнятно, чесно та суспільно схвально, мотивуючи членів громади до виявлення патріотизму, взаємодопомоги та готовності до самопожертви. Національний міф є ключовим компонентом структури історичної пам'яті; у науковому дискурсі він постає як загальна символічна картина нашого минулого. Він не ототожнюється з вигадкою, натомість функціонує як спосіб смислового впорядкування історичної реальності, що робить її цілісною і наповнює сенсом. Завдяки міфологізації минулого відбувається конструювання спільної ідентичності, адже міф творить уявлення про спільне коріння, історичний обов'язок та культурну винятковість нації.

Водночас, українська національна самосвідомість постає як багатогранний феномен, що вміщує в себе лінгвістичні, культурні, історичні, просторові та державотворчі складові. Розвиток цієї ідентичності стимулюється взаємодією зазначених елементів, що зміцнює національний дух і допомагає нам витримувати різні випробування. Він гарантує згуртованість різних соціальних верств у межах єдиного образного простору, водночас виконуючи роль обґрунтування політичних та культурних практик.

Однак історична пам'ять та національний міф мають плинний характер і змінюються разом із суспільством і політикою, що спричиняє наявність чисельних тлумачень минулого й можливих суперечностей пам'яті.

У сучасному українському суспільстві питання історичної пам'яті набуває підвищеної значущості в контексті нації творчих процесів, деколонізаційних зусиль та переосмислення історичного нарративу. Нинішній етап формування української національної самосвідомості пов'язаний із кардинальними змінами в нашому житті, викликаними подіями, що розпочалися на початку нинішнього століття. Революція Гідності, що відбулася у 2013–2014 роках, відіграла вирішальну роль у становленні громадянської самобутності, коріння якої лежить у принципах свободи, демократичних засад та пріоритету права. Подальші дії російської агресії, яка переросла у повномасштабне вторгнення у 2022 році, суттєво прискорили процеси консолідації нації, підштовхнули до переосмислення історичного досвіду та зміцнили відчуття згуртованості серед населення. В цих обставинах українська ідентичність все більше набуває політичного, громадянського виміру, інтегруючи етнокультурну спадщину з тими політичними та світоглядними орієнтирами, що характерні для європейського шляху розвитку. Відмова від імперських і тоталітарних трактувань історії відкриває нові можливості до спільної пам'яті, що ґрунтуються на засадах національної самобутності та загальноєвропейських надбань. Вагомий внесок у цей злам роблять інституційні структури – насамперед, освітня сфера, культурні програми, способи вшанування пам'яті, а також засоби масової інформації та електронний простір, які слугують каналами для передачі та відображення історичних нарративів і значень.

Таким чином, постаті Героїв, історична пам'ять та національна міфологія виступають як нерозривні складники певної знакової системи, яка не просто переповідає минулий досвід, але й завзято формує систему цінностей та

приклади для наслідування у суспільстві, тим самим підтримуючи його єдність та культурну спадкоємність.

Семенець Аліна Леонідівна,
студентка гуманітарно-педагогічного факультету
Науковий керівник: Притика О. І.
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)

ВІЙНА ЯК ФАКТОР ТРАНСФОРМАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ МОЛОДОГО ПОКОЛІННЯ

У сучасному світі національна ідентичність є динамічним і багатовимірним феноменом, який формується під впливом історичних, культурних, соціальних та політичних чинників. Особливо чутливою до змін у суспільстві є молодь, яка перебуває на етапі активного становлення світогляду, системи цінностей та громадянської позиції. В умовах війни ці процеси зазнають суттєвих трансформацій, оскільки обставини змушують переосмислювати уявлення про державу, націю, приналежність та відповідальність. Ідентичність - це сукупність уявлень, переконань та відчуттів, які людина має про себе, включаючи свої цінності, уподобання, соціальну роль, гендерну ідентифікацію, етнічну та культурну приналежність та інші характеристики, які визначають її як особистість. (1) Національна ідентичність – це відчуття належності людини до певної нації. Слово пішло від пізньолатинського *identitas* або ж від *idem*. В українських законодавчих актах «ідентичність» зазвичай перекладають як «самобутність». (2)

Війна змінює свідомість молодого покоління. Якщо у мирний час національна ідентичність часто сприймається як щось другорядне, то в сучасних умовах набуває особистісного значення. Молоді люди починають глибше усвідомлювати свою приналежність до нації, відчувати зв'язок із культурою, мовою та історією, а також власну роль у збереженні цих елементів. Таким чином, війна актуалізує питання ідентичності, переводячи їх із площини теоретичних міркувань у сферу життєвої необхідності. Одним із ключових аспектів трансформації національної ідентичності є зміна системи цінностей. В умовах війни зростає значущість таких понять, як солідарність, взаємодопомога, відповідальність і громадянська активність. Молодь дедалі частіше долучається до волонтерської діяльності, підтримки військових, участі в інформаційному просторі, що формує патріотизм. Цей патріотизм відрізняється від традиційного, оскільки ґрунтується не лише на символічних практиках, а й на конкретних діях, спрямованих на підтримку держави та суспільства. Важливою складовою цього процесу є також переосмислення культурної ідентичності. Війна посилює інтерес молоді до національної культури, мови, історичної спадщини. Зростає популярність української мови у повсякденному спілкуванні, активізується

споживання національного культурного продукту, формується нове ставлення до традицій та символів. Це свідчить про те, що ідентичність набуває більш усвідомленого і рефлексивного характеру, стає результатом особистого вибору, а не лише соціалізації. Окрему роль у формуванні нової ідентичності відіграє інформаційний простір. Соціальні мережі, цифрові платформи та медіа стають важливими інструментами комунікації, мобілізації та самовираження молоді.

Саме тут формуються нові наративи про націю, героїзм, спротив і єдність. Молоді люди активно створюють і поширюють контент, який відображає їхнє бачення подій, тим самим долучаючись до формування колективної пам'яті та національного дискурсу. Такий «цифровий вимір» ідентичності є характерною рисою сучасного покоління і суттєво впливає на способи її вираження.

Війна виступає потужним фактором трансформації національної ідентичності молодого покоління, сприяючи її актуалізації, поглибленню та переосмисленню. Вона змінює ціннісні орієнтації, формує нові практики патріотизму, посилює інтерес до культури та мови, а також активізує громадянську позицію молоді. У результаті національна ідентичність набуває більш усвідомленого, діяльнісного та особистісно значущого характеру. Дослідження цих процесів є важливим завданням сучасної науки, оскільки дозволяє краще зрозуміти механізми формування громадянського суспільства та окреслити перспективи розвитку держави в умовах глобальних викликів.

Література

1. Ідентичність: хто я, який я? [Електронний ресурс.] – Режим доступу: <https://meclee.com/blog/obshchie/identichnist-hto-ya-yakiy-ya>

2. Ідентичність: як зрозуміти, що я – українець? [Електронний ресурс.] – Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/ukrayinska-natsia/31951984.html>

Кравченко Вікторія Ігорівна,

студентка факультету

аграрного менеджменту

Науковий керівник: Чорноморденко Д.І.

Національний університет біоресурсів

і природокористування України

(м. Київ, Україна)

ВАЖЛИВІСТЬ ІСТОРИЧНОЇ ПАМ'ЯТІ У ФОРМУВАННЯ ІДЕНТИЧНОСТІ

Сьогодні питання національної ідентичності стало дуже важливим для українського суспільства. Особливо в умовах війни люди почали більше замислюватись над тим, ким вони є, що їх об'єднує і чому потрібно захищати свою країну. На мою думку, одну із ключових ролей у цьому відіграє історична пам'ять – тобто те, як ми пам'ятаємо своє минуле, своїх героїв і важливі події.

Історична пам'ять – це не просто певні факти з підручника. Це наше особливе і колективне ставлення до минулого. Вона формується через розповіді в сім'ї, навчання в школі, фільми, книги та навіть через соціальні мережі.

Як зазначається в одній із наукових статей: «історична пам'ять є важливим елементом формування національної ідентичності та виступає важливим чинником консолідації суспільства».

Саме завдяки історичній пам'яті ми відчуваємо зв'язок з попередніми поколіннями. Наприклад, коли ми чуємо історії про боротьбу українців за незалежність, ми починаємо краще розуміти, чому свобода для нас така важлива.

Окреме місце в історичній пам'яті займають герої. Герої – це не обов'язково ідеальні люди, але це ті, хто зробив щось важливе для своєї країни або народу. В українській історії є багато таких постатей – від козаків до сучасних військових. На мою думку, герої допомагають нам формувати певні цінності. Наприклад, сміливість, самопожертва, любов до Батьківщини. Коли ми знаємо про їхні вчинки, це може надихати нас самих діяти правильно.

Разом з тим, важливо розуміти, що образ героїв часто формується не тільки фактами, а й так званими національними міфами. Національний міф – це певна узагальнена історія або уявлення, яке об'єднує людей. Це не означає, що це неправда, але іноді такі історії можуть бути трохи ідеалізованими.

Я думаю, що національні міфи потрібні, бо вони допомагають людям відчувати єдність. Вони створюють спільну картину світу і пояснюють, хто ми є як народ. Але водночас важливо не забувати про критичне мислення.

Особливо цікаво, як історична пам'ять впливає на молодь. Багато молодих людей зараз переосмислюють історію України. Вони більше цікавляться своїм корінням, мовою, культурою. На мою думку, це дуже позитивний процес.

Ще один важливий аспект – це роль освіти. Школа та університет відіграють велику роль у формуванні історичної пам'яті. Але важливо, щоб навчання не було просто заучуванням дат і подій.

Також не можна не згадати про вплив сучасних подій. Війна дуже сильно змінює сприйняття історії. Як пишуть дослідники, «у періоди суспільних криз історична пам'ять набуває особливого значення для збереження національної єдності».

Водночас існує проблема маніпуляції історичною пам'яттю. Тому дуже важливо вміти перевіряти інформацію і не довіряти всьому бездумно.

На завершення хочу сказати, що історична пам'ять – це дуже важлива частина нашої ідентичності. Вона допомагає нам зрозуміти, хто ми є і куди рухаємося.

Література

1. Тимошенко О. І., Корнієвський О. А., Чупрій Л. В. Історична пам'ять як чинник формування національної ідентичності. *Політичне життя*. 2026. № 1. С. 49–56. URL: <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2026.1.8> (дата звернення: 07.04.2026).

Бадьора Софія Миколаївна,
*студентка факультету
аграрного менеджменту*
Науковий керівник: Чорноморденко Д.І.
*Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ГЕРОЇ, ПАМ'ЯТЬ І НАЦІОНАЛЬНИЙ МІФ: РОЛЬ ІСТОРИЧНОЇ ПАМ'ЯТІ У ФОРМУВАННІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Історична пам'ять є одним із найважливіших чинників формування національної ідентичності. Вона об'єднує людей навколо спільного минулого, допомагає усвідомити витoki культури, традицій і цінностей. На мою думку, саме через знання історії людина починає розуміти, ким вона є, до якого народу належить і яке місце займає у світі. Історична пам'ять не існує сама по собі – вона передається через покоління, зберігається у сім'ях, освіті, культурі та суспільному житті.

Герої займають особливе місце у формуванні цієї пам'яті. Вони стають символами боротьби, відваги, самопожертви та любові до Батьківщини. Я так думаю, що герої – це не лише історичні постаті, яких ми вивчаємо в школі, але й звичайні люди, які у складні часи проявили силу духу. Саме їхні вчинки формують у суспільстві уявлення про те, що є правильним і гідним. Через приклади героїв формується моральна свідомість, розвивається почуття відповідальності та патріотизму.

Водночас важливим елементом є національний міф. Він являє собою узагальнене бачення історії, яке часто підсилює значення певних подій або постатей. На мою думку, національні міфи виконують об'єднавчу функцію, адже вони створюють спільні символи і цінності для всього народу. Вони можуть надихати, давати віру в майбутнє і підтримувати людей у складні періоди. Проте важливо пам'ятати, що міфи повинні поєднуватися з реальними історичними фактами, щоб уникнути спотворення історії.

Особливу роль у формуванні історичної пам'яті відіграє родина. Саме в сімейному колі дитина вперше чує історії про минуле, дізнається про досвід попередніх поколінь. В дитинстві я зі своїм пра дідусем часто сиділи та пили чай і він мені розповідав історії, як він пережив голодомор. Ці розповіді були дуже щирими і емоційними, вони допомогли мені зрозуміти, наскільки складним було життя людей у той час. Я так думаю, що такі особисті історії мають значно більший вплив, ніж будь-які підручники, адже вони викликають співпереживання і формують глибоке усвідомлення подій.

На мою думку, знання про історію держави мають велике значення для кожної людини. Вони формують світогляд, допомагають оцінювати сучасні події та робити висновки на майбутнє. Наприклад, розповідаючи дітям з дитинства

про героїв минулого або в загальному про історичні події, формують в них патріотизм, власні цінності, почуття гідності та відповідальності за свою країну. Освіта відіграє тут ключову роль, адже саме через навчання діти отримують системні знання про історію.

Історична пам'ять також впливає на формування громадянської позиції. Люди, які знають історію свого народу, краще розуміють значення незалежності, свободи та прав людини. На моє переконання пам'ять про складні періоди, такі як війни, репресії чи голод, допомагає уникати повторення подібних трагедій у майбутньому. Вона вчить цінувати мир, стабільність і людське життя.

Крім того, історична пам'ять є важливим чинником єдності суспільства. Вона об'єднує людей незалежно від їхнього віку чи соціального статусу. Спільні спогади про минуле створюють відчуття приналежності до однієї нації. На мою думку, саме це відчуття єдності допомагає суспільству долати труднощі та рухатися вперед.

Водночас слід зазначити, що історична пам'ять може бути неоднозначною. Різні люди або групи можуть по-різному сприймати ті самі події. Тому важливо підходити до історії критично, аналізувати різні джерела і робити власні висновки. Як на мене, поєднання об'єктивних фактів і особистих історій дозволяє створити більш повне і правдиве уявлення про минуле.

У сучасному світі роль історичної пам'яті лише зростає. В умовах глобалізації та швидких змін важливо зберігати свою культурну та національну ідентичність. Історія стає тим фундаментом, на якому будується майбутнє. На мою думку, лише той народ, який пам'ятає своє минуле, здатний впевнено дивитися у майбутнє.

Отже, історична пам'ять є невід'ємною частиною формування національної ідентичності. Вона включає в себе героїв, національні міфи, особисті історії та культурні традиції. Я так думаю, що саме через пам'ять про минуле ми формуємо своє сьогодення і майбутнє. Тому важливо зберігати ці знання, передавати їх наступним поколінням і усвідомлювати їхню цінність для кожного з нас.

Мацуєва Валерія Олександрівна,

студентка факультету

аграрного менеджменту

Науковий керівник: Чорноморденко Д.І.

Національний університет біоресурсів

і природокористування України

(м. Київ, Україна)

ЄВРОПЕЙСЬКА ІНТЕГРАЦІЯ І УКРАЇНСЬКА ІДЕНТИЧНІСТЬ: МІЖ «СВОЇМ» І «ЗАГАЛЬНИМ»

Питання української ідентичності та європейської інтеграції було і залишається актуальною у військовий період. Стик відмінностей між цінностями, світоглядами держав створює проблеми з комунікацією та інтеріоризацією

європейських цінностей в Україні. Варто наголосити, що культурна ідентичність – це процес імплементації соціальних норм, цінностей і ролей які індивідуум засвоює протягом свого життя та вирішує за що вболівати а на що заплющити очі (тобто сама по собі ідентичність – це процес самотровення та самопрезентації через, в першу чергу, зовнішні, а не внутрішні фактори). Тому питання української ідентичності гостро постає у процесі європейської інтеграції задля вступу до ЄС, адже чи це не призведе до повної втрати Україною своєї автономності та унікальності як держави?

Через питання української ідентичності і європейської інтеграції у 2023 році був проведений II Маріупольський конституційний форум, де Ірина Мудра зазначила, що конституційна ідентичність України формується на основі історичного досвіду державотворення та сучасних прагнень до інтеграції в європейський правовий простір, зберігаючи національну самобутність. Ще 2 жовтня, 2024 року було проведено Огляд III Маріупольський конституційний форум «Українська конституційна ідентичність в контексті європейської інтеграції». Суддя Європейського суду з прав людини від України Микола Гнатівський наголосив: «Конституційна ідентичність і європейські цінності не можуть протиставлятися. Конституційна ідентичність європейських країн, у тому числі й України, це і є європейські цінності, тобто вона включає необхідність захисту прав та основоположних свобод людини».

Аналіз європейської інтеграції і української ідентичності призвів до декількох спільних цінностей. А саме: свобода, демократія, верховенство права, права людини, гідність та рівність. Ці цінності офіційно впроваджені як у Європі, так і в Україні, але через минуле України у СРСР, ці цінності на практиці не повністю впроваджені. Люди прагнуть до змін, до нового життя, але водночас консервативні і бояться ризиків. Це свідчить про те, що інтеріоризація європейських цінностей в Україні проходить з певними труднощами.

Але є відмінності у українців, яким навчається Європа:

- Культура волонтерства та самоорганізації: українці часто не чекають вказівок «зверху», а діють за власним розсудом. Це підтверджується протестами на Майдані (Євромайдан) у 2013 році, коли було відхилено підписання угоди асоціації з ЄС. На відміну від Європи, у українців низький рівень довіри до системи правосуддя.
- Цифрові цінності: Україна стала першою країною, яка прирівняла електроний паспорт з паперовим. Відповідний закон (№4355) було ухвалено Верховною Радою 30 березня 2021 року.
- Стійкість та посилений захист: 20 об'єктів культурної спадщини перебувають під тимчасовим посиленим захистом ЮНЕСКО, що є прикладом для європейських інституцій щодо захисту спадщини під час збройних конфліктів.

Також проблема інтеріоризації цінностей є в тому, що люди сприймають ЄС як стирач цінностей, однак була запущена програма «Єдність у розмаїті» (Unity

of diversity)(яка буду працювати до 2034 року), де створюються умови для реалізації прав і можливостей національних меншин та корінних народів.

Підсумовуючи, можна зробити висновок що при вступі до ЄС, Україна неминуче зазнає часткової зміни ідентичності через європейську інтеграцію, але її унікальність не зникне. Більш того Україна та країни Європи будуть вдало доповнювати один одного, утворюючи один єдиний пазл єдності.

Література

1. III Маріупольський конституційний форум «Українська конституційна ідентичність в контексті європейської інтеграції»: збірник матеріалів (м. Київ, 4 жовтня 2024 р.). Київ : ВАІТЕ, 2024. 238 с.

2. 1.1. Преамбула | Конституційний Суд України. Конституційний Суд України | Офіційний вебсайт. URL: <https://ccu.gov.ua/storinka-knygy/11-preambula> (дата звернення: 07.05.2026).

3. Самсонюк, Л. А. (2025). Українська культурна ідентичність в процесі євроінтеграції [Бакалаврська дипломна робота, Український католицький університет]. Інституційний репозитарій Українського католицького університету. [ER UCU Repository](#)

Сокорчук Анна Валентинівна,
студентка економічного факультету
Науковий керівник: Чорноморденко Д.І.
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)

НАСАДЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ САМОІДЕНТИЧНОСТІ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ РЕЛІГІЇ

Протягом людського життя релігії та віри супроводжують нас повсякчас. Люди прагнуть все контролювати, а для цього потрібно розуміти як відбуваються ті чи інші процеси. Якщо ти не можеш чогось досягнути, ти, іноді сам того не розуміючи, починаєш будувати гіпотези чи вигадувати пояснення. До речі саме так зароджуються плітки. Карл Маркс писав: «The foundation of irreligious criticism is this: man makes religion; religion does not make man.». [1, С. 131]. І я не можу з ним не погодитись.

На мою думку, будь-які питання пов'язані з релігією мають бути обговорені виключно з агностичної точки зору. Ми ніколи не зможемо знати напевно про існування тих чи інших видів вищих сил, і цю роботу варто розглядати лише як висловлення моєї позиції щодо впливу тієї чи іншої релігії на світосприйняття, а в тому числі і національну самоідентичність людини. Також я вважаю, що релігія і віра це дві абсолютно різні речі.

Віра це здатність людини вважати інформацію правдивою без жодних аргументів, базуючись лише на внутрішніх позиціях і цінностях. В той же час релігія це соціальна система, що складається з ритуалів, церковної організації і

підпорядковується соціальному впливу. А що ж таке сама національна самоідентичність? Як вона формується? Це зв'язок між особистістю і певною соціальною групою, який формується через наявність спільної історії, мови, культури та моральних цінностей. А чи можна вважати, що віра теж є частиною національного самоусвідомлення? Вона чудово зберігає традиції і відображає світогляд народу. Це може бути виражено через особливу увагу до певних божеств або в самій філософії релігії, що слідує за нею. Так, першою релігією слов'ян є язичництво – віра в багатьох богів водночас. І ми легко можемо провести лінію зв'язку між філософією народу і основними засадами язичництва. Найбільше шанувалися сили природи – Сонце, земля, вода, дерева – наші предки були землеробами. Люди були «дітьми божими», а поняття абсолютного зла не існує. В 988 році Володимир Великий охрестив Русь і головною релігією стало християнство. Перша разюча відмінність яку неможливо не помітити – зміна динаміки відносин «люди-боги». Тепер ми вже не нащадки, а раби, що покликані смиренно служити Богові. З'являється «гріх» – вершина падіння, і покірність – вершина благословення. Смиренним – щастя і вознесіння, а грішникам – вічні муки. Священні книги стають новим інструментом управління людьми. І набагато сильнішим, ніж державні засади. Цього разу мова йде не про відповідальність перед громадою, не патріотизм чи страх смерті. Тепер є щось гірше.

У Святому Письмі – основі християнського вчення – немає суворої концепції влади або чіткого визначення держави. Це згадується уривками, розмитими фразами, що створює дуже багато простору для різних інтерпретацій [2]. Але Церква завжди йшла в ногу з політикою а верховні священники іноді мали навіть вищу владу ніж керівник держави. Та релігійні мотиви часто використовувались саме як спосіб підкріпити владу, а не перевершити її. Масова політична інтеграція українських земель почалась в 1686, коли Константинополь дозволив московському патріарху освячувати київського митрополита. Церква довгий час мала величезний вплив на освіту. А тримаючи в руках освіту можна повністю будувати націю. Всі літописи зберігались в храмових бібліотеках і переписувались або редагувались численну кількість разів, школи та академії теж були при церковних установах. На жаль, зараз важко посилатись на історичні джерела, адже, якщо мислити про це з такої точки зору, то ми не можемо бути певні в правдивості цих джерел. Яскравим прикладом редагування історії для вигоди держави є знищення Батурина у 1708 році, яке трактується в історії України і московщини зовсім по різному. З точки зору української історії – «Батуринська трагедія», страшна різанина і чорна сторінка в історії. Інша позиція – зрада царя, перехід на бік шведів і придушення бунту. І докази активно знищувались і приховувались. «The book is true, and if the evidence seems to contradict it, it is the evidence that must be thrown out, not the book.» [3, С. 417]. То як же народ може формувати власну ідентичність, якщо ми навіть не можемо бути певними у правдивості власної історії? Іншим і чи не найважливішим аспектом збереження національного зв'язку є мова. Тут я мушу повернутися до теми освіти. Церква друкували книжки, церква задавала мову молитв. І звісно ж, це була російська мова. Нас змусили вчити російську, говорити російською,

думати російською і молитися нею ж. Вплив цього потоку на нашу свідомість неможливо переоцінити. Всі ці фактори діяли водночас створюючи надзвичайний тиск на національне самовизначення. Про це писав Бенедикт Андерсон: «One can thus trace this lexicographic revolution as one might the ascending roar in an arsenal alight, as each small explosion ignites others, till the final blaze turns night into day.» [4, С. 72].

В сучасних реаліях питання національної самоідентичності досі залишається гострим питанням. В умовах війни розуміння власної позиції важливіше ніж будь-коли, але, на жаль, мало хто приділяє цьому належну увагу. Молоде покоління зазвичай не ставить навчання в пріоритет, а з згаданого вище ми бачимо, що освіта є ключем до формування поглядів на світ. З початком повномасштабного вторгнення українці почали більше задумуватись над тим, хто ми є, за що ми боремось і яка ціна нашої незалежності. Але чи досягли ми повної незалежності в 1991 році? Чомусь, для когось мова досі «не має значення» а культура і звичаї – «пережитки минулого які більше не актуальні». То як же ми можемо говорити про національне самоусвідомлення, якщо більшість не бачить різниці між двома абсолютно різними народами, не кажучи вже про те, щоб приписувати себе до одного чи іншого. Релігія досі залишається вагомим інструментом впливу на свідомість. Процес відлучення від московського патріархату розпочався ще в 2018 році і активно продовжується зараз. І, сподіваюсь, досягне успіху.

Релігійні та освітні інституції відіграють значно ширшу роль, ніж суто духовну. Вони виступають важливими інструментами формування політичної лояльності, культурної ідентичності та історичної пам'яті. Інтеграційна політика імперських центрів часто реалізовувалася через контроль над церковною організацією, мовою богослужіння та системою освіти. Це призвело до поширення лише «корисних для влади» ідей та витіснення локальних традицій. Сучасні технології дозволяють нам набагато ширший доступ до інформації та дарують можливість почути різні точки зору. Я закликаю Вас максимально перевіряти і ставити під сумнів всю інформацію, яку Ви споживаєте. Аналізуйте, мисліть, питайте.

Література

1. Critique of Hegel's "Philosophy of right" : Marx, Karl, 1818-1883 : Free download, borrow, and streaming : internet archive. Internet Archive. URL: <https://archive.org/details/critiqueofhegels0000karl>
2. Забзалюк Д. Є. Християнська концепція влади як першоджерело формування політико-правової доктрини доби середньовіччя. South ukrainian law journal. 2020. № 4. С. 121–126. URL: <https://doi.org/10.32850/sulj.2020.4.21>
3. The god delusion : Dawkins, Richard, 1941- : Free download, borrow, and streaming : internet archive. Internet Archive. URL: https://archive.org/details/goddelusion0000dawk_m7z3/page/416/mode/2up
4. Imagined communities : reflections on the origin and spread of nationalism : anderson, benedict R. O'G. (benedict richard o'gorman), 1936-2015 : free download,

borrow, and streaming: internet archive. Internet Archive. URL: https://archive.org/details/imaginedcommunit0000ande_f5f1/page/72/mode/2up

Баранік Анастасія В'ячеславівна,
*студентка факультету
аграрного менеджменту*
Науковий керівник: Чорноморденко Д.І.
*Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ВІЙНА ЯК ЧИННИК КОНСОЛІДАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ

Сьогодні війна для кожного українця – це не просто термін із підручника чи випуск новин, це наша нова повсякденна реальність. Вона проникає в усі сфери: від великої політики до особистих розмов за кавою. Для мого покоління цей період став часом неймовірно швидкого дорослішання. Ми на власні очі бачимо, як трагедія, що мала б нас зламати, натомість перетворила суспільство на монолітну націю. Питання консолідації сьогодні є ключовим, адже саме єдність стала нашою головною зброєю, яка виявилася міцнішою за будь-яку сталь. Розуміння того, як ми об'єдналися, допоможе нам не лише перемогти, а й зберегти цю силу для майбутньої відбудови.

В цій роботі я мала мету дослідити, як саме екстремальні умови повномасштабного вторгнення вплинули на згуртування українців, трансформацію їхніх цінностей та формування нової моделі національної ідентичності.

Першим і найбільш очевидним фактором консолідації став феномен масової самоорганізації та волонтерства. 24 лютого 2022 року зняло всі питання про те, чи ми єдині. Ми побачили неймовірну картину: люди, які раніше могли мати різні погляди, в одну мить стали пліч-о-пліч. Волонтерство перестало бути заняттям окремих активістів і стало справою кожного: від пенсіонерів до студентів. Ця консолідація відбулася «знизу», без жодних вказівок зверху. Ми відчули, що кожен із нас є важливою частиною величезного механізму. Довіра між абсолютно незнайомими людьми зросла до небес, і це стало фундаментом нашої стійкості. Коли ти бачиш, як вся країна скидається на дрони чи допомагає переселенцям, ти розумієш — ми одна родина.

Окрему увагу варто приділити зміні відносин між громадянином і державою. Раніше в Україні часто був присутній скепсис щодо влади. Проте війна змусила нас переосмислити роль державних інституцій. Ми побачили в них не просто бюрократію, а захисників. Виникло відчуття спільної відповідальності: «Це моя країна, і я не лише вимагаю від неї чогось, а й сам маю її підтримувати».

Це і є ознака формування зрілої політичної нації. Ми об'єдналися не навколо особистостей, а навколо ідеї збереження свого дому, своєї свободи та свого права бути українцями. Навіть у бізнесі, зокрема в аграрному секторі, ми бачимо, як підприємці гуртуються, щоб забезпечити продовольчу безпеку, попри всі ризики.

Важливим аспектом є цифровий простір та інформаційна єдність. Сьогодні соцмережі – це не лише про розваги. Це інструмент координації, збору коштів та боротьби з ворогом. Ми навчилися бути «інформаційними воїнами», розрізняти фейки та критично мислити. Спільні мему, спільні новини та навіть спільні переживання під час відключень світла створюють єдине емоційне поле. Це тримає нас разом, навіть якщо ми в різних містах чи країнах. Ми стали більш свідомими в тому, що ми читаємо і кому віримо.

Не можна оминати і переоцінку цінностей та «повернення до свого». Війна стала моментом істини для нашої культури. Ми спостерігаємо масовий перехід на українську мову, сплеск інтересу до власної історії. Люди почали шукати свої корені, щоб зрозуміти, за що саме вони борються. Мова стала не просто засобом спілкування, а маркером «свій-чужий», символом нашої ідентичності. Ми почали цінувати не матеріальні блага, а людське життя, свободу та можливість бути собою. Цей поворот до власної культури робить нашу консолідацію значно глибшою, ніж просто захист територій.

Особливу роль у цих процесах відіграє молодь. Саме ми сьогодні є рушіями багатьох змін. Новий патріотизм молоді – це не про гасла, а про конкретні дії: волонтерство, донати, створення корисних проєктів. Для сучасного студента бути українцем – це бути сміливим, сучасним і принциповим. Це відчуття причетності до великої історії неймовірно об'єднує і дає сили навчатися навіть у бомбосховищах.

Проте варто розуміти, що наша консолідація ґрунтується і на спільному болю. Війна принесла багато травм, втрат і руйнувань. Але спільне проживання горя також робить нас ближчими. Ми вчимося емпатії, вчимося підтримувати тих, хто втратив дім чи близьких. Ця витривалість (*resilience*), здатність не просто виживати, а продовжувати розвиватися під обстрілами, викликає повагу в усього світу. Ми навчилися бути сильними разом, і цей досвід назавжди залишиться в нашому ДНК.

Підбиваючи підсумки, можна сказати, що війна стала жорстким, але водночас визначальним чинником єднання нашого народу. Ми пройшли шлях від внутрішніх суперечок до абсолютної згуртованості. Україна сьогодні – це приклад того, як суспільство може перетворити свою вразливість на незламну силу.

Найважливішим завданням для нас буде збереження цього духу єдності після перемоги. Консолідація потрібна нам не лише для того, щоб вистояти, а й для того, щоб збудувати нову, сильну та сучасну європейську державу. Наша ідентичність загартовується щодня, і я вірю, що ця нова якість суспільства стане

фундаментом для розвитку України на десятиліття вперед. Ми вже не просто громадяни однієї країни – ми Нація, яка знає ціну своїй свободі та своєму майбутньому.

ЗМІСТ

Шинкарук Василь Дмитрович, МОВА ЯК КЛЮЧОВИЙ ЧИННИК КОНСТРУЮВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	3
Матвієнко Ірина Сергіївна, НАЦІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ ЯК ФОРМА КОЛЕКТИВНОГО МИСЛЕННЯ	4
Svitlana Khrystiuk, IDENTITY POLITICS AND STATE-BUILDING IN UKRAINE DURING WARTIME: MECHANISMS OF NATIONAL COHESION AND POLITICAL MOBILIZATION	7
ШИНКАРУК Лідія Василівна, РЕГІОНАЛЬНА РІЗНОМАНІТНІСТЬ І НАЦІОНАЛЬНА ЄДНІСТЬ: ДІАЛЕКТИКА ІДЕНТИЧНОСТІ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ	8
Лауга Олена Дмитрівна, ТРАНСФОРМАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ САМОІДЕНТИФІКАЦІЇ МОЛОДІ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ТА СУЧАСНИХ БЕЗПЕКОВИХ ВИКЛИКІВ	10
Горбатюк Тарас Віталійович, МЕРЕЖЕВА ІДЕНТИЧНІСТЬ У ХХІ СТОЛІТТІ: НОВІ ОБРІЇ ЦИФРОВОГО БУТТЯ	11
Шинкарук Олександра Василівна, ЄВРОПЕЙСЬКА ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ ЯК ФАКТОР ТРАНСФОРМАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ	13
Сидоренко Ірина Григорівна, ІДЕНТИЧНІСТЬ ЯК ДИНАМІЧНИЙ КОНСТРУКТ	15
Головата Наталія Анатоліївна, УКРАЇНСЬКА НАЦІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ В УМОВАХ РОЗСІЯННЯ: РИЗИКИ АСИМІЛЯЦІЇ ТА ДОСВІД ІЗРАЇЛЮ	16
Притика Оксана Іванівна, ОСВІТА В УМОВАХ ВІЙНИ ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ТА ЗБЕРЕЖЕННЯ КУЛЬТУРНОГО КОДУ	18
Федьович Іван Володимирович, ВІД «УЯВЛЕНИХ СПІЛЬНОТ» ДО МЕРЕЖЕВИХ СТРУКТУР: ТРАНСФОРМАЦІЯ ІДЕНТИЧНОСТІ В ЦИФРОВУ ЕПОХУ	20

Стадник Борис Миколайович, СПРАВЕДЛИВІСТЬ ЯК ЧИННИК КОНСОЛІДАЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ	21
Світлана Товмаш, МЕРЕЖЕВІ СПІЛЬНОТИ ЯК ПРОСТІР КОНСТРУЮВАННЯ СОЛІДАРНОГО ЩАСТЯ	24
Білошапка Мар'яна Олександрівна, ІНФОРМАЦІЙНА ВІЙНА ЯК ФАКТОР ТРАНСФОРМАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ	26
Бровченко Софія Олегівна, УКРАЇНСЬКА ІДЕНТИЧНІСТЬ У КОНТЕКСТІ НАБУТТЯ ЧЛЕНСТВА В ЄС: ВИКЛИКИ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ АДАПТАЦІЇ	28
Гуцол Наталія Миколаївна, РОЛЬ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МУЗИКИ ТА ЕТНОДИЗАЙНУ У ФОРМУВАННІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ	29
Кравченко Ірина Олександрівна, ВІЙНА ЯК КАТАЛІЗАТОР ТРАНСФОРМАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ: СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ ВИМІР	31
Якименко Катерина Олексіївна, ЦИФРОВИЙ ПРОСТІР І МОЛОДЬ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ	33
Юрченко Владислава Юріївна, ІСТОРИЧНА ПАМ'ЯТЬ І СУЧАСНІ ГЕРОЇ: ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО МІФУ УКРАЇНИ СЬОГОДНІ	34
Валяєва Тая Сергіївна, ДЕКОЛОНІЗАЦІЯ СВІДОМОСТІ: ПОДОЛАННЯ РАДЯНСЬКИХ ТА ІМПЕРСЬКИХ НАРАТИВІВ	36
Михайленко Євгенія, НАЦІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ ТА ПРАГНЕННЯ ДО САМОВИРАЖЕННЯ	38
Попко Євгенія, ОСВІТНІ ЗАСОБИ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ДІТЕЙ І МОЛОДІ	39

Цибульська Діана Олегівна, МОВА ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ	41
Сулова Катерина Миколаївна, ВАЖЛИВІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИФІКАЦІЇ СПІЛЬНОТИ	42
Аврамчук Аміна, НАЦІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ ЯК ПРАГНЕННЯ ДО САМОВИРАЖЕННЯ	45
Добровольська Вікторія Олександрівна, НАЦІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ ЯК ФІЛОСОФСЬКА ПРОБЛЕМА	47
Юхименко Вероніка Євгеніївна, ВИКЛИКИ ВІЙНИ ДЛЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ	49
Вінніков Віталій Глебович, ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО ДЕМОКРАТИЧНОГО СУСПІЛЬСТВА ТА ЯКІСНИХ ГОРИЗОНТАЛЬНИХ ЗВ'ЯЗКІВ НА ДОСВІДІ СКАНДИНАВСЬКИХ НАРОДНИХ ШКІЛ	51
Нетребко Вікторія, ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ	52
Гриценко Анастасія, РОЛЬ ЕМОЦІЙНОГО ЗВ'ЯЗКУ ОСОБИ З СОЦІУМОМ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ	55
Кочкало Владислав, СВІТОВА ЦИВІЛІЗАЦІЯ – НОВА ПАРАДИГМА РОЗВИТКУ	56
Дядюк Михайло, РОЛЬ СВІДОМОСТІ ТА НЕСВІДОМОГО В САМОІДЕНТИФІКАЦІЇ ЛЮДИНИ	57
Хміль Заріна, ВІЙНА ЯК КАТАЛІЗАТОР КОНСОЛІДАЦІЇ ТА ТРАНСФОРМАЦІЇ	59
Бишевий А.Ю., ФІЛОСОФІЯ ВИЗНАЧНИХ УКРАЇНСЬКИХ СИМВОЛІВ	61
Безугла Наталія Романівна, ВИКОРИСТАННЯ МОВИ ЯК ІНСТРУМЕНТУ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ	63

Білик Марія Вікторівна СИСТЕМА ОСВІТИ ЯК МЕХАНІЗМ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ : УКРАЇНСЬКИЙ ДОСВІД	64
Бондар Кирил Романович, МОЛОДЬ І НАЦІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ: СУЧАСНІ ПРОЯВИ ПАТРІОТИЗМУ	66
Бурега Аліна Олександрівна, МОВА ЯК ФУНДАМЕНТ УКРАЇНСЬКОГО НАЦІЄТВОРЕННЯ: ІСТОРИЧНІ ВИКЛИКИ ТА ТЯГЛІСТЬ ПРАДИЦІЇ	68
Василюк Світлана Володимирівна, ДЕКОЛОНІЗАЦІЯ СВІДОМОСТІ: ПОДОЛАННЯ РАДЯНСЬКИХ ТА ІМПЕРСЬКИХ НАРАТИВІВ	69
Жувака Артем Максимович, ВІЙНА ЯК ФАКТОР ТРАНСФОРМАЦІЇ ПРАВОСВІДОМОСТІ ТА НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В УКРАЇНІ	71
Каменчук Ангеліна Русланівна, РОЛЬ РЕЛІГІЇ У ЗБЕРЕЖЕННІ КУЛЬТУРНОЇ ТА НАЦІОНАЛЬНОЇ СПАДЩИНИ	73
Каленюк Вікторія Володимирівна, РОЛЬ МОЛОДІ У ФОРМУВАННІ НОВІТНЬОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕПОХИ	74
Коломієць Марія Олександрівна, ДЕРУСИФІКАЦІЯ МОВНОГО ПРОСТОРУ УКРАЇНИ ПІСЛЯ 2022 РОКУ: ПРИЧИНИ ТА НАСЛІДКИ	77
Космінська Катерина Сергіївна, РОЛЬ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ У СПРОТИВІ ТА КОНСОЛІДАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА	78
Кучер Іван Юрійович, ВПЛИВ РЕЛІГІЇ НА НАЦІОНАЛЬНУ ІДЕНТИЧНІСТЬ УКРАЇНЦІВ	81
Любенко Дмитро Сергійович, УКРАЇНСЬКА МОВА ЯК СИМВОЛ ДЕРЖАВНОСТІ ТА ОПОРУ РОСІЙСЬКІЙ АГРЕСІЇ	84
Марко Ілля Миколайович, УКРАЇНСЬКА МОВА ЯК КЛЮЧОВИЙ ЧИННИК ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПОСТКОЛОНІАЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ	86

Павленко Юлія Владиславівна, УКРАЇНСЬКА МОВА В ЦИФРОВОМУ ПРОСТОРИ: РОЛЬ БЛОГЕРІВ ТА МУЗИКИ У ЗМІЦНЕННІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЄДНОСТІ ПІД ЧАС ВІЙНИ	87
Приколота Домініка Володимирівна, РОЛЬ УНІВЕРСИТЕТІВ У ПІДГОТОВЦІ СВІДОМИХ ГРОМАДЯН	89
Птаховська Вероніка Ігорівна, ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ В ЦИФРОВОМУ ПРОСТОРИ	90
Різніченко Єлизавета Сергіївна, МОВА ЯК ЕЛЕМЕНТ ДЕРЖАВНОСТІ ТА СУВЕРЕНІТЕТУ	92
Сліпенко Софія Андріївна, КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА ЯК ПРОСТІР ДІАЛОГУ МІЖ МИНУЛИМ І СУЧАСНІСТЮ	93
Терещенко Анастасія Олександрівна, МОВА ЯК ФЕНОМЕН КУЛЬТУРНОГО БУТТЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ	95
Чебан Альона Михайлівна, МЕХАНІЗМИ ФОРМУВАННЯ ІСТОРИЧНОЇ ПАМ'ЯТІ В СУСПІЛЬСТВІ	97
Шклярук Поліна Олександрівна, ПРАВОВА СВІДОМІСТЬ ЯК КОМПОНЕНТ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ: РОЛЬ СИСТЕМИ ОСВІТИ У ФОРМУВАННІ ГРОМАДЯНИНА	98
Юрченко Поліна Олегівна, УКРАЇНСЬКА НАЦІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ У ІСТОРИЧНІЙ РЕТРОСПЕКТИВІ ТА СУЧАСНОМУ СОЦІОКУЛЬТУРНОМУ ВИМІРІ	100
Богуш Тетяна Василівна, МОВА ЯК ОСНОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ: УКРАЇНСЬКА МОВА В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ	102
Шкляр Станіслав Сергійович, ГЕРОЇ, ПАМ'ЯТЬ І НАЦІОНАЛЬНИЙ МІФ: РОЛЬ ІСТОРИЧНОЇ ПАМ'ЯТІ У ФОРМУВАННІ ІДЕНТИЧНОСТІ	104
Карпов Михаїл Юрійович, УКРАЇНСЬКА НАЦІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ: ІСТОРИЧНІ ВИТОКИ ТА СУЧАСНИЙ СТАН	106

Кухар Віталіна Романівна, ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ВИБІР УКРАЇНИ ТА ТРАНСФОРМАЦІЯ ЦІННОСТЕЙ	108
Ревенко Дарина Олександрівна, РОЛЬ ПЕРЕХОДУ РОСІЙСЬКОМОВНИХ ГРОМАДЯН НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ ЯК ФАКТОР НАЦІОНАЛЬНОЇ ЄДНОСТІ ПІД ЧАС ВІЙНИ	109
Критович Дар'я Андріївна, УКРАЇНСЬКА ІДЕНТИЧНІСТЬ У ТВОРЧОСТІ ВОЛОДИМИРА СОСЮРИ	111
Божко Ірина Миколаївна, КУЛЬТУРНА ДИПЛОМАТІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ УТВЕРДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ У СВІТІ	113
Савіцька Анна Юріївна, РОЛЬ МОВИ У ЗБЕРЕЖЕННІ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ	115
Бемпонт Марія Едлін, Ступак Валерія Миколаївна, ФІЛОСОФІЯ СЕРЦЯ ЯК ДУХОВНА ОСНОВА УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ	117
Ткаченко Альона Сергіївна, РОЗСТРІЛЯНЕ ВІДРОДЖЕННЯ ТА УКРАЇНСЬКА ФІЛОСОФІЯ В РАДЯНСЬКІ ЧАСИ: ЗНИЩЕННЯ ІНТЕЛІГЕНЦІЇ ЯК ЗАСІБ ЗНИЩЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ	118
Нестеренко Аліна Вікторівна, УКРАЇНСЬКА КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА ЯК РЕСУРС НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ	120
Салієнко Марія Денисівна, ДЕКОЛОНІЗАЦІЯ СВІДОМОСТІ: ПОДОЛАННЯ РАДЯНСЬКИХ ТА ІМПЕРСЬКИХ НАРАТИВІВ	122
Світлова Кіра Григорівна, СИСТЕМА ОСВІТИ Й ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ	124
Anastasiia Telychko, THE LEGAL AND CONSTITUTIONAL CONSTRUCTION OF IDENTITY IN UKRAINE: NORMATIVE FRAMEWORKS AND STATE- BUILDING PROCESSES	125

Viktoriiia Ratovska, EUROPEAN INTEGRATION AND LEGAL IDENTITY HARMONIZATION: THE TRANSFORMATION OF UKRAINE'S CONSTITUTIONAL AND LEGAL ORDER	127
Karina Baranovska, THE EDUCATION SYSTEM ROLE IN SHAPING NATIONAL IDENTITY: INSTITUTIONAL MECHANISMS AND PEDAGOGICAL PRACTICES	128
Anna Baranovska, YOUTH AND NATIONAL IDENTITY: EMERGING FORMS OF PATRIOTISM IN CONTEMPORARY SOCIETIES	130
Oleksandra Popovych, GENDER PERSPECTIVES ON NATIONAL IDENTITY FORMATION: THEORETICAL FOUNDATIONS AND CONTEMPORARY IMPLICATIONS	132
Pavlo Honcharenko, IDENTITY POLITICS IN TIMES OF WAR: MOBILIZATION, UNITY, AND POLARIZATION	134
Anton Holovko, THE ROLE OF CIVIL SOCIETY IN SHAPING INCLUSIVE NATIONAL IDENTITY	136
Yuliia Stepanova, COLLECTIVE TRAUMA AND RESILIENCE IN NATIONAL IDENTITY CONSTRUCTION	138
Sofiia Berdes, SYMBOLISM, RITUALS, AND NATIONAL IDENTITY: FLAGS, MONUMENTS, AND COMMEMORATIONS	140
Valeriiia Mazur, DIASPORA AND TRANSNATIONAL DIMENSIONS OF UKRAINIAN IDENTITY	142
Vitalina Kukhar, MEDIA DISCOURSE AND THE REPRESENTATION OF UKRAINIAN IDENTITY	144
Veronika Rozhkova, LANGUAGE AS A FOUNDATION OF NATIONAL IDENTITY: THE UKRAINIAN LANGUAGE IN THE CONTEXT OF RUSSIAN AGGRESSION	146

Чергінець Віолетта Сергіївна, YOUTH AND NATIONAL IDENTITY: NEW FORMS OF PATRIOTISM	148
Кушниренко Ангеліна Павлівна, РОЛЬ КУЛЬТУРИ ТА ТРАДИЦІЙ У ЗБЕРЕЖЕННІ УКРАЇНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	150
Поліщук Уляна Михайлівна, МОВА ЯК КЛЮЧОВИЙ ЧИННИК ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ	152
Цибульська Діана Олегівна, УКРАЇНСЬКА НАЦІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ГЕОПОЛІТИЧНИХ ВИКЛИКІВ	154
Булка Анна Борисівна, ДО ПИТАННЯ ПРО ЗБЕРЕЖЕННЯ МОВИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА ЇЇ РОЛЬ У ФОРМУВАННІ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ	156
Басараба Дар'я Миколаївна, РОЛЬ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА У ФОРМУВАННІ УКРАЇНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ	157
Радіонова Марія Юріївна, МОВА ЯК СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ	159
Олійник Олександра Володимирівна, ТРАНСФОРМАЦІЯ ПАТРІОТИЗМУ ТА НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ МОЛОДІ В УМОВАХ ВІЙНИ	161
Корінчук Валентина Ігорівна, ЦИФРОВИЙ ПРОСТІР І КОНСТРУЮВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ МОЛОДІ В УМОВАХ ВІЙНИ	163
Петров Володимир Олегович, КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА УКРАЇНИ: ВІД ІСТОРИЧНОЇ ПАМ'ЯТІ ДО СТРАТЕГІЧНОГО РЕСУРСУ РОЗВИТКУ	165
Гавриленко Карина, ЦИФРОВИЙ ПРОСТІР І КОНСТРУЮВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ	166
Мамчур Вадим Романович, ОСВІТА ЯК ФУНДАМЕНТ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ	168

Фомін Сергій Іванович, СПОРТ ЯК АРЕНА ІДЕНТИЧНОСТІ	169
Миронов Владислав Вадимович, ЦИФРОВИЙ ВИМІР УКРАЇНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ: ВІД ТЕХНОЛОГІЙ ДО НАЦІОНАЛЬНОЇ КОНСОЛІДАЦІЇ	170
Борисенко Роман Васильович, АНТРОПОЛОГІЧНИЙ ТА СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ВИМІРИ ДЕКОЛОНІЗАЦІЇ В СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ ДИСКУРСІ	171
Ходаківський Богдан Ігорович, ГЕРОЇ, ПАМ'ЯТЬ І НАЦІОНАЛЬНИЙ МІФ: ЯК НАША ІСТОРІЯ ФОРМУЄ НАС СЬОГОДНІ	173
Данилюк Олександр Юрійович, ДЕКОЛОНІЗАЦІЯ СВІДОМОСТІ: ТРАНСФОРМАЦІЯ ТОПОНІМІЧНОГО ПРОСТОРУ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПОДОЛАННЯ ІМПЕРСЬКИХ ТА РАДЯНСЬКИХ НАРАТИВІВ	174
Казмірук Андрій Миколайович, ЄДНІСТЬ У РІЗНОМАНІТТІ: СПІВВІДНОШЕННЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ ТА ЗАГАЛЬНОНАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ	176
Соловей Роман Вікторович, МОВА ТА КУЛЬТУРА ЯК ФУНДАМЕНТ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ Й БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ	177
Курков Євгеній Дмитрович, УКРАЇНСЬКА МОВА ЯК МАРКЕР НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В УМОВАХ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ	181
Довбиш Артем Іванович, МЕХАНІЗМИ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ В ЕПОХУ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ТА МЕРЕЖЕВИХ КОМУНІКАЦІЙ	183
Побідаш Артур, УКРАЇНСЬКА ІДЕНТИЧНІСТЬ У ДИСКУРСІ ГУМАНІТАРИСТИКИ: ЧИННИКИ КОНСОЛІДАЦІЇ ТА ДЕКОЛОНІЗАЦІЇ	184
Білий Олег Іванович, ВІД СИМВОЛІВ ДО ДІЙ: ТРАНСФОРМАЦІЯ ПАТРІОТИЗМУ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ	186

Новік Максим Сергійович, МАТЕРІАЛЬНИЙ ТА ДУХОВНИЙ ВИМІР УКРАЇНСЬКОЇ САМОБУТНОСТІ	188
Приходько Валерій Анптолійович, ТРАНСФОРМАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В ЕПОХУ ГЛОБАЛЬНОЇ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ	189
Сахацький Роман Ігорович, ТРАНСФОРМАЦІЯ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ	191
Степанчук Богдан Олегович, НАЦІОНАЛЬНА САМОІДЕНТИФІКАЦІЯ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ: СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ТА ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИЙ АСПЕКТИ	192
Яворський Павло Миколайович, РОЛЬ СИСТЕМИ ОСВІТИ У ФОРМУВАННІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	194
Знайдук Олексій Михайлович, УКРАЇНСЬКА НАЦІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ: ІСТОРИЧНІ ВИТОКИ ТА СУЧАСНИЙ СТАН	196
Волошин Ілля Олександрович, ВІЙНА ЯК ФАКТОР ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ	198
Карповець Василь Юрійович, ОСВІТА ЯК ФУНДАМЕНТ НАЦІЇ: ВІД ПЕРЕДАЧІ ЦІННОСТЕЙ ДО КОНСОЛІДАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА	199
Бражний Артем Миколайович, ТРАНСФОРМАЦІЯ ІСТОРИЧНОЇ ПАМ'ЯТІ В УМОВАХ ДЕКОЛОНІЗАЦІЇ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА	200
Остапенко Олексій Андрійович, ЦИФРОВИЙ ПРОСТІР І КОНСТРУЮВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ	202
Цибульський Костянтин Ярославович, МАНІФЕСТ ДІЇ: ТРАНСФОРМАЦІЯ УКРАЇНСЬКОГО ПАТРІОТИЗМУ В ЕПОХУ ВИПРОБУВАНЬ	204
Косарева Софія В'ячеславівна, УКРАЇНСЬКА НАЦІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ: ІСТОРИЧНИЙ ШЛЯХ ТА СУЧАСНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ	205

Дяченко Олександр Андрійович, НАЦІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ ЯК ОСНОВА ГРОМАДЯНСЬКОЇ АКТИВНОСТІ МОЛОДІ	207
Крута Ліна Олексіївна, МОВА ЯК МАРКЕР СВОБОДИ: ВИБІР УКРАЇНСЬКОЇ У ЩОДЕННОМУ ЖИТТІ	209
Кузнєцов Максим Романович, ВІЙНА ЯК ЧИННИК КОНСОЛІДАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ	210
Герасименко Софія Дмитрівна, ВПЛИВ ВІЙНИ НА МОВНУ ПОВЕДІНКУ МОЛОДІ В УКРАЇНІ	212
Бугайчук Іван Валентинович, ОСВІТА І ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В УМОВАХ БАГАТОКУЛЬТУРНОГО СУСПІЛЬСТВА	213
Похила Дар'я Русланівна МОЛОДЬ ЯК НОСІЙ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	215
Висоцький Владислав Іванович, ІСТОРИЧНА ПАМ'ЯТЬ ЯК ФУНДАМЕНТ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ	217
Семенець Аліна Леонідівна, ВІЙНА ЯК ФАКТОР ТРАНСФОРМАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ МОЛОДОГО ПОКОЛІННЯ	219
Кравченко Вікторія Ігорівна, ВАЖЛИВІСТЬ ІСТОРИЧНОЇ ПАМ'ЯТІ У ФОРМУВАННЯ ІДЕНТИЧНОСТІ	220
Бадьора Софія Миколаївна, ГЕРОЇ, ПАМ'ЯТЬ І НАЦІОНАЛЬНИЙ МІФ: РОЛЬ ІСТОРИЧНОЇ ПАМ'ЯТІ У ФОРМУВАННІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ	222
Мацуєва Валерія Олександрівна, ЄВРОПЕЙСЬКА ІНТЕГРАЦІЯ І УКРАЇНСЬКА ІДЕНТИЧНІСТЬ: МІЖ «СВОЇМ» І «ЗАГАЛЬНИМ»	223
Сокорчук Анна Валентинівна, НАСАДЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ САМОІДЕНТИЧНОСТІ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ РЕЛІГІЇ	225
Баранік Анастасія В'ячеславівна, ВІЙНА ЯК ЧИННИК КОНСОЛІДАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ	228